

การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา
ทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี



ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2568

การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา
ทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี



คู่มือนี้ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา
ทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

จักรกฤษณ์ เข้มทอง

คุุณิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี อารีศรีสม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิท สิทธิ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.กอบลาภ อารีศรีสม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.พุดิสสรค์ เครือคำ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล)

รองอธิการบดี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา ทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี
ชื่อผู้เขียน	นายจักรกฤษณ์ เข้มทอง
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี อารีศรีสม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์ของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี และ 3) นำเสนอแนวการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ในการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายในจังหวัดกาญจนบุรี รวม 340 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกต เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ 1) ภาครัฐ ประกอบด้วย อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและแผนทางเลือก เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานส่งเสริมการเกษตรที่ 2 จังหวัดกาญจนบุรี อาจารย์มหาวิทยาลัย/นักวิชาการ จำนวน 5 คน 2) ภาคเอกชน ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนที่ผลิตยาธิรักษาโรคโดยใช้กัญชาเป็นส่วนประกอบ จำนวน 3 คน 3) ภาคประชาสังคม ประกอบด้วย ผู้ที่รณรงค์การนำกัญชามาใช้เป็นทางการแพทย์ทางเลือก และดูแลสุขภาพจำนวน 3 คน และ ใช้การสนทนากลุ่มกับวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกัญชา ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 20 ราย ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมี ความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการปลูกและผลิตกัญชา วิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา อยู่ในระดับปานกลาง เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ อยู่ในระดับมาก 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ มีอิทธิพลโดยรวมต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา มากที่สุด รองลงมาคือ เป้าหมายของ

วิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน และกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยสุขภาพตามลำดับ และ 3) แนวทางการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วยหลายมิติ วิสาหกิจชุมชนควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากร และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและฝึกอบรม นอกจากนี้ ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่ครอบคลุมทั้งด้านกฎหมาย เทคนิคการผลิต และการตลาด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชน รวมถึงช่วยพัฒนาแผนธุรกิจและกลยุทธ์การตลาด วิสาหกิจชุมชนควรแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ และสร้างเครือข่ายกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมถึงการร่วมมือกันพัฒนาอุตสาหกรรม การสร้างแผนธุรกิจจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนเข้าใจโอกาสและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง สุดท้าย ภาครัฐควรสนับสนุนนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอุตสาหกรรมสุขภาพ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, การปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพ, ภัยสุขภาพการแพทย์, วิสาหกิจชุมชน

Title	MANAGEMENT AND PROMOTION OF KNOWLEDGE ON THE CULTIVATION OF ALTERNATIVE MEDICINAL CANNABIS PLANTS AND PRODUCTS OF COMMUNITY ENTERPRISE GROUPS KANCHANABURI PROVINCE
Author	Mr. Chakkrit Khemthong
Degree	Doctor of Philosophy in Resources Management and Development
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Pawinee Areesrisom

ABSTRACT

This research aims to: 1) study the level of knowledge related to cannabis cultivation and cannabis products, the objectives of community enterprises, the management of community enterprises, the process of promoting knowledge about cannabis, and the support from the government sector, 2) investigate the factors affecting the knowledge of cannabis cultivation and cannabis products among community enterprise groups in Kanchanaburi Province, and 3) propose a management approach for promoting knowledge about cannabis cultivation and cannabis products among community enterprise groups in Kanchanaburi Province. This research employed a mixed-method approach. In the quantitative research, the sample consists of 340 members of community enterprise networks in Kanchanaburi Province. The sample size was determined using the criterion of 20 times the number of observed variables. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and structural equation modeling analysis. For the qualitative research, data were collected through in-depth interviews with key informants from various sectors: 1) The public sector, including the Director-General of the Department of Thai Traditional and Alternative Medicine, the Secretary-General of the Food and Drug Administration, the Kanchanaburi Provincial Agricultural Promotion Office, and five

university professors/researchers. 2) The private sector, including three community enterprises that produce medicinal products using cannabis. 3) Civil society, including three advocates for the use of cannabis in alternative medicine and health care. Additionally, focus group discussions were conducted with 20 cannabis-growing community enterprises in Kanchanaburi Province. All participants were experts with knowledge, understanding, and direct experience in cannabis cultivation and production. The findings were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The knowledge level regarding cannabis cultivation and cannabis products was moderate, while the objectives of community enterprises, their organizational management, the process of promoting cannabis knowledge, and government support were at a high level. 2) Government support had the most significant overall influence on the knowledge of cannabis cultivation and cannabis products, followed by the objectives of community enterprises, their organizational management, and the process of promoting cannabis knowledge, respectively. 3) The approach to promoting knowledge of cannabis cultivation and products for community enterprises in Kanchanaburi Province involves several dimensions. Community enterprises should organize practical workshops by inviting experts as speakers and establish learning centers as sources of information and training. Additionally, comprehensive educational curricula covering legal aspects, production techniques, and marketing should be developed. Relevant agencies should provide consultation and advice to community enterprises, including helping to develop business plans and marketing strategies. Community enterprises should seek knowledge from various sources and build networks with related organizations. The government should support research and development to increase new knowledge. Establishing community enterprise networks will facilitate knowledge and experience exchange, as well as collaborative industry development. Creating business plans will help community enterprises understand the opportunities and risks involved. Lastly, the government should support policies that benefit community enterprises in the cannabis industry.

Keywords : Management, Cannabis Cultivation and Products, Medical Cannabis,
Community Enterprises



กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้านายจักรกฤษณ์ เข้มทอง นักศึกษาระดับปริญญาเอก ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ขอแสดงความขอบคุณต่อบุคคลและองค์กรต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการทำวิจัยและการจัดทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี” ซึ่งได้รับความสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์เป็นอย่างดี โดยข้าพเจ้าได้รับความอนุเคราะห์ คำแนะนำและความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ด้วยความเมตตา กรุณา ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความขอบคุณต่อบุคคลอันทรงเกียรติด้วยความเคารพ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี อารีศรีสม (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) ที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ตั้งแต่เริ่มต้นการทำดุษฎีนิพนธ์ ตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดข้อมูลวิจัย เสนอแนะข้อมูลที่จำเป็น ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้มีคุณภาพอย่างสมบูรณ์

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ดร.กฤตพล ทองดอนพุ่ม ผู้อำนวยการหลักสูตรฯ, ท่านอาจารย์ ดร.เกศรินทร์ วิมลธาดา อาจารย์ผู้ประสานงาน คณะทำงานของหลักสูตร เพื่อนๆนักศึกษาปริญญาเอกและผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจช่วยเหลือ ในการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการด้านเอกสาร การวางแผนโครงสร้างงานวิจัย ในทุกๆขั้นตอน

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.วรเดช จันทรศร (ราชบัณฑิต) ที่ได้สั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่องานวิจัย รวมถึงการถ่ายทอดวิชาการ องค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน เป็นระบบและท่านราชบัณฑิต ยังเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นแรงบันดาลใจผลักดันให้ผลงานดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อพิศิษฐ์ - คุณแม่วรรณณา เข้มทอง บิดา-มารดา และครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่สั่งสอน อบรมบ่มนิสัยให้ข้าพเจ้า เป็นคนดีต่อครอบครัวและต่อสังคม สอนให้เสียสละ มีวินัย แบ่งปันและให้แนวคิดในการดำเนินชีวิต โดยไม่มาท และขอขอบคุณครอบครัวที่ร่วมให้กำลังใจ ในทุกๆสถานการณ์ จนทำให้ประสบความสำเร็จในวันนี้

ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสเรียนรู้ ในหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพนี้ ข้าพเจ้าน้อมรับคำแนะนำอันทรงคุณค่าจากท่านผู้ทรงเกียรติทุกท่าน นำมาปรับปรุงพัฒนา จนทำให้ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ออกมาครบถ้วนสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ข้าพเจ้ามีความมั่นใจและเชื่อมั่นว่าผลงาน ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ และสร้างมาตรฐานที่ดีต่อ ผู้ที่สนใจจะเรียนรู้เกี่ยวกับ “การบริหารจัดการ

ส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือก ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดกาญจนบุรี” ได้อย่างแน่นอน ข้าพเจ้าขอขอบคุณนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์นี้แต่ท่านผู้ทรงเกียรติและ
ท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน ขอบพระคุณมากครับ

จักรกฤษณ์ เข้มทอง



สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ซ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ถ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
บทที่ 2 การตรวจสอบเอกสาร.....	12
1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ประเด็นพืชสมุนไพร ไทยและการต่อยอด.....	13
2. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580).....	17
3. แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2560 - 2564).....	18
4. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	21
5. พระราชบัญญัติการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548	22
6. วิสาหกิจชุมชน หลักการและแนวคิด	24

7. การนํานโยบายสู่การปฏิบัติ	32
8. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการรับรู้และความรู้	36
9. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล.....	53
10. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเกษตรยุคใหม่ การปลูกพืชด้วยเทคโนโลยี Plant Factory...	63
11. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่าย	72
12. ความรู้เรื่องกัญชา	87
13. แนวคิดเรื่องการนํานโยบายไปปฏิบัติ	97
14. สภาพทั่วไปของพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี	108
15. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	110
16. ภาศสรุป	118
17. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	120
18. สมมติฐานการวิจัย	121
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	122
รูปแบบการวิจัย	122
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	122
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ.....	122
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	123
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	123
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ.....	123
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ	128
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	128
การตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ	128
การตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ	144
การเก็บรวบรวมข้อมูล	145

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ.....	145
การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	145
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	146
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	146
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	148
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	150
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	152
ตอนที่ 2 ระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ.....	153
2.1 ระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา.....	153
2.2 ระดับเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน.....	154
2.3 ระดับการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน.....	154
2.4 ระดับกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา.....	155
2.5 ระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ.....	156
ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง.....	156
3.1 การวิเคราะห์การแจกแจงแบบปกติของตัวแปรประจักษ์.....	156
3.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์.....	160
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัด.....	162
4.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา.....	162
4.2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน.....	163
4.3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน.....	164
4.4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา.....	165
4.5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ.....	166

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง.....	167
5.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ก่อนปรับ.....	168
5.2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง หลังปรับ	169
5.3 การเปรียบเทียบแบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนปรับและหลังปรับ	169
5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร	171
ตอนที่ 6 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	178
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	182
สรุปผลการวิจัย.....	183
1. ระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ	183
2. ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี.....	183
3. แนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี	185
อภิปรายผลการวิจัย.....	186
ข้อเสนอแนะ	189
ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	189
ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป	190
บรรณานุกรม.....	191
ภาคผนวก.....	206
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย.....	207
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์การวิจัย	216
ภาคผนวก ค ผลการทดสอบเครื่องมือในการวิจัย.....	218
ภาคผนวก ง หนังสือราชการ	237

ภาคผนวก จ ภาพประกอบการวิจัย.....	241
ประวัติผู้วิจัย.....	255



สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตัวแปรแฝงและตัวแปรเชิงประจักษ์ที่ใช้ในการศึกษา.....	125
ตารางที่ 2 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้	131
ตารางที่ 3 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ด้านการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์	131
ตารางที่ 4 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการสร้างประโยชน์ต่อ สังคม.....	132
ตารางที่ 5 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาบุคลากร	133
ตารางที่ 6 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยด้านความรู้ใน เรื่องการปลูกและการผลิต.....	134
ตารางที่ 7 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยด้านความรู้เรื่อง ระเบียบและข้อกฎหมายของกัญชาและผลิตภัณฑ์.....	135
ตารางที่ 8 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยด้านความรู้ใน การนำไปใช้อย่างถูกต้อง.....	136
ตารางที่ 9 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชนเรื่องบทบาทภาวะ ผู้นำ.....	137
ตารางที่ 10 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการด้านการเงิน.....	138
ตารางที่ 11 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์กรด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย	138
ตารางที่ 12 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์กรด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการ ผลิตกัญชา.....	139
ตารางที่ 13 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี.....	140

ตารางที่ 14 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนแหล่งเงินทุน.....	140
ตารางที่ 15 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย	141
ตารางที่ 16 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้	142
ตารางที่ 17 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของ ประสิทธิผลด้านการสร้างความรู้ใหม่.....	142
ตารางที่ 18 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์สุขภาพทาง การแพทย์.....	143
ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	144
ตารางที่ 20 เกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	144
ตารางที่ 21 แสดงระดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r).....	147
ตารางที่ 22 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	152
ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับระดับความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ ัญญา จำแนกเป็นรายด้าน	153
ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน จำแนกเป็นรายด้าน	154
ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน จำแนกเป็น รายด้าน	155
ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญญา จำแนก เป็นรายด้าน.....	155
ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ จำแนกเป็นรายด้าน.....	156
ตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรประจักษ์	158
ตารางที่ 29 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์.....	161
ตารางที่ 30 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดความรู้ด้านการปลูกัญญา และผลิตภัณฑ์ัญญา.....	163
ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน	164

ตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดการจัดการองค์การของ วิสาหกิจชุมชน.....	165
ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้ เรื่องกัญชา.....	166
ตารางที่ 34 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ	167
ตารางที่ 35 ผลการเปรียบเทียบแบบจำลองก่อนปรับและหลังปรับ	170
ตารางที่ 36 อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม.....	177
ตารางที่ 37 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และรายได้.....	219
ตารางที่ 38 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ด้านการสร้างคุณภาพ ผลิตภัณฑ์	220
ตารางที่ 39 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการสร้างประโยชน์ ต่อสังคม	221
ตารางที่ 40 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาบุคลากร	222
ตารางที่ 41 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชาด้านความรู้ใน เรื่องการปลูกและการผลิต	223
ตารางที่ 42 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชาด้านความรู้ เรื่อง ระเบียบและข้อกำหนดของกัญชาและผลิตภัณฑ์	224
ตารางที่ 43 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชาด้านความรู้ใน การนำไปใช้อย่างถูกต้อง.....	225
ตารางที่ 44 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์การของวิสาหกิจชุมชนเรื่องบทบาท ภาวะผู้นำ	226
ตารางที่ 45 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการด้านการเงิน.....	227
ตารางที่ 46 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์การด้านความสามารถในการสร้าง เครือข่าย	228

ตารางที่ 47 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์กรด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตกัญชา.....	229
ตารางที่ 48 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี.....	230
ตารางที่ 49 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนแหล่งเงินทุน.....	231
ตารางที่ 50 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการพัฒนาระเบียงที่เอื้ออำนวย.....	232
ตารางที่ 51 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้.....	233
ตารางที่ 52 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของ ประสิทธิภาพด้านการสร้างความรู้ใหม่.....	234
ตารางที่ 53 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์.....	235
ตารางที่ 54 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา.....	236
ตารางที่ 55 เกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	236



สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	98
ภาพที่ 2 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	100
ภาพที่ 3 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือ.....	103
ภาพที่ 4 การสังเคราะห์ตัวแบบการจัดการ.....	104
ภาพที่ 5 แสดงความสำเร็จของการจัดการที่วัดจากความร่วมมือและการนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ ขององค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน	105
ภาพที่ 6 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการ จากหน่วยในการวิเคราะห์ระดับบุคคล	106
ภาพที่ 7 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการ จากหน่วยในการวิเคราะห์ระดับองค์การ	106
ภาพที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	120
ภาพที่ 9 แบบจำลองการวัดความรู้ด้านการปลูกัญชาและผลิตภัณฑ์ัญชา	163
ภาพที่ 10 แบบจำลองการวัดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน.....	164
ภาพที่ 11 แบบจำลองการวัดการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน.....	165
ภาพที่ 12 แบบจำลองการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญชา.....	166
ภาพที่ 13 แบบจำลองการวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ.....	167
ภาพที่ 14 แบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนปรับ	168
ภาพที่ 15 แบบจำลองสมการโครงสร้าง หลังปรับ	169
ภาพที่ 16 แบบจำลองสมการโครงสร้างรูปแบบสัมประสิทธิ์ปรับมาตรฐาน.....	175

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการพัฒนาของวิทยาการด้านการแพทย์ ได้สร้างองค์ความรู้ พัฒนา นวัตกรรม ทางด้านการแพทย์สำหรับรักษาผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาการโรคที่รักษาด้วยยาแผนปัจจุบันตามมาตรฐานแล้วไม่ได้ผลในเชิงบวก ไม่ตอบสนอง ผลการรักษา ไม่สามารถระงับ/ บรรเทาการเจ็บปวด หรือรักษาแบบประคับประคองอาการป่วย ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนา ระบบบริการสุขภาพ โดยการใช้กัญชาทางการแพทย์ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งวิธีการรักษาหนึ่งที่ทำให้ ผู้ป่วยสามารถใช้สิทธิในการรักษาด้วยวิธีการสารสกัดจากต้นกัญชง-กัญชา ซึ่งมีสารเคมีสำคัญที่มีชื่อว่า Cannabidiol (CBD) และ Tetrahydrocannabinol (THC) มาใช้ในการรักษาอาการป่วย เนื่องจาก CBD และ THC มีฤทธิ์ทางยาในการรักษาอาการระงับ บรรเทาความเจ็บปวด ลดอาการคลื่นไส้ อาเจียน อาการชัก/เกร็ง ผ่อนคลาย/พักผ่อนหลับ ได้สินิดนานมากขึ้น หรือยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง จึงเหมาะสมอย่างยิ่งกับกลุ่ม ผู้ป่วยโรคมะเร็ง ผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บปวดรุนแรง ผู้ป่วยที่มีอาการชัก ผู้ป่วยพาร์กินสัน ฯลฯ ทำให้เกิดกระแสเรียกร้องความ ต้องการใช้สารสกัดจากกัญชงและกัญชาสำหรับทางการแพทย์จากผู้ป่วย นักวิชาการ หน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับ ข้อมูลงานวิจัยจากนักวิชาการในระดับอุดมศึกษา เกี่ยวกับกัญชาเพื่อการแพทย์ที่มีอย่าง หลากหลายมิติประเด็นในการศึกษาที่น่าสนใจในทางวิชาการ แต่ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 7 กำหนดไว้ชัดเจนว่า กัญชา พืช กระทั่งมื่อเป็นยาเสพติดประเภทที่ 5 หากผู้ใดเสพ ผลิต ครอบครองต้องได้รับ โทษจำคุกและปรับ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2562 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อเปิดโอกาสให้มีการอนุญาตให้ประชาชนใช้กัญชาและพืชกระท่อมเพื่อ ประโยชน์ในการ รักษาโรคและประโยชน์ในทางการแพทย์ได้ เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านยาของ ประเทศ และป้องกันไม่ให้เกิดการผูกขาดทางด้านยา หน่วยงานสามารถนำกัญชาและพืชกระท่อมไป ทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรค ภายใต้ การดูแลและควบคุมของแพทย์ได้ สอดคล้องกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติด ให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2563 ข้อ 2 ให้ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม กัญชา (cannabis) กัญชง (hemp) และวัตถุดิบหรือสาร ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพืชกัญชาเช่น ยาง น้ำมัน ที่ได้รับอนุญาตให้ ผลิตในประเทศ ไม่จัดเป็นยาเสพติดให้

โทษในประเภท 5 สะท้อนให้เห็นว่าแนวนโยบายแห่ง รัฐมุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้นำกัญชงและกัญชามา ใช้บริการด้านสาธารณสุขในประเทศไทย อย่างถูกต้องและเหมาะสม พร้อมทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริม สนับสนุนภาคเกษตรอุตสาหกรรมใน ประเทศไทยให้มีการเพาะปลูกกัญชงกัญชาเพื่อการแพทย์อันจะ นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจใน ระดับภาคประชาชน วิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบครบวงจรในการนำ กัญชาไปใช้ทางการแพทย์ โดยแนวนโยบายและการบริหารจัดการของรัฐบาล ได้เปิดโอกาสให้ เกษตรกร ภาค ประชาชน วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ ภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา สามารถ ขออนุญาตปลูกกัญชา เพื่อการแพทย์ ศึกษาวิจัย เชิงพาณิชย์ โดยนำส่วนประกอบต่าง ๆ ของ กัญชามาสกัดแปรรูปเป็นยาผลิตภัณฑ์สุขภาพ อาหารเครื่องดื่ม เครื่องสำอาง หรือผลิตภัณฑ์ สมุนไพร ทั้งนี้ตามขั้นตอนของกระทรวงสาธารณสุข แต่สิ่งที่ต้องพิจารณาและพิจารณา จาก แนวนโยบายแห่งรัฐสำหรับการใช้กัญชากัญชาทางการแพทย์ คือ การนำนโยบายไป ปฏิบัติอย่างไรให้ เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลสูงสุดต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาคสังคม ภาครัฐ และภาคประชาชน รัฐมีแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจผลิตภัณฑ์จากกัญชากัญชาอย่างไร เนื่องจากกรอบแนวคิดเดิม ของสังคมยังมีทัศนคติในเชิงลบเกี่ยวกับกัญชากัญชาว่าเป็น สิ่งเสพติด หากปราศจากการควบคุม ป้องกันที่รัดกุมรอบคอบอาจนำไปสู่ปัญหาเสพติดแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนที่ใช้กัญชากัญชาในเชิง นันทนาการสำราญใจอันนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เสมือนกับยาเสพติดประเภทอื่น ๆ

แนวนโยบายของรัฐที่สำคัญของประเทศ “นโยบายหลัก” อันดับ 6 การพัฒนาสร้างความ เข้มแข็งจากฐานราก เพราะความเข้มแข็งของประเทศต้องเริ่มจากชุมชน ต้องพัฒนาท้องถิ่นให้เข้ม แข็ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาบ้านเมืองต่อไป อันดับ 9 การพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันทาง สังคม มุ่งเน้นการจัดบริการสาธารณสุขและระบบความคุ้มครองทางสังคม ที่ครอบคลุมประชากรทุก กลุ่มอย่างเหมาะสมนำไปสู่ความเสมอภาค ประกอบด้วย 9.1 พัฒนาระบบบริการสาธารณสุข แพทย์ สมัยใหม่และแพทย์แผนไทย ให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และมีคุณภาพ ทัดเทียมกันทั่วทุกพื้นที่ รวมถึงการยกระดับไปสู่ความเชี่ยวชาญในด้านการแพทย์แม่นยำและยกระดับ ระบบหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ โดยอยู่บนพื้นฐานหลักประสิทธิภาพและ ความยั่งยืนทางการคลัง ของประเทศ ส่งเสริมให้มีมาตรการสร้างเสริมสุขภาพและอนามัยให้คนไทย ทุกช่วงวัยมีสุขภาพ แข็งแรงและลดอัตราการเจ็บป่วยโรคเรื้อรัง พร้อมทั้งจัดให้มีสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ เอื้อต่อสุขภาพ ของประชาชนอย่างเหมาะสมและพอเพียงและ อันดับ 10 การพัฒนาระบบการ ให้บริการประชาชน โดยมุ่งสู่ความเป็นรัฐบาลดิจิทัล ที่โปร่งใสตรวจสอบได้พัฒนาระบบจัดเก็บและ เปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ ปรับปรุงระบบการอนุมัติ และอนุญาตของทางราชการที่สำคัญให้เป็นระบบ ดิจิทัลทั้งบุคคลและนิติบุคคลเพื่อลดการใช้ดุลยพินิจ ของเจ้าหน้าที่รัฐ ลดภาระค่าใช้จ่ายของ ประชาชน ลดขั้นตอนที่ยุ่งยากเกินความจำเป็น ลดข้อจำกัดด้านกฎหมายที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการ ทำธุรกิจและการดำรงชีวิตของประชาชน แก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ลำสมัย และเป็นอุปสรรคต่อ

การพัฒนาประเทศ ผ่านการทดลองใช้ มาตรการด้านกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และขับเคลื่อนการให้บริการในทิศทางตรงกับความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจ ซึ่งเป็นคำแถลงที่ก่อนนโยบายสาธารณะอันเป็นหัวใจของการบริหารราชการแผ่นดิน จะดำเนินไปตามนโยบายของรัฐที่กำหนด มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตประชาชนและโดยอ้อมต่อองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน และสังคมในวงกว้าง ทำให้เกิดความสำเร็จในทางการบริหารราชการและการพัฒนาประเทศ (วรเดช จันทรศร, 2559) ทั้งนี้การควบคุมคุณภาพการผลิตและคุณภาพการแปรรูปผลผลิตัญชาเพื่อการแพทย์นั้น ต้องมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนการดำเนินการเพื่อสร้างมาตรฐาน ซึ่งการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่มีรายได้สูงในปี พ.ศ. 2579 ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีต้องอาศัยความรู้และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา และเพิ่มศักยภาพให้ภาคการผลิตและบริการ สร้างมูลค่าเพิ่มให้ภาคธุรกิจเป็นส่วนสำคัญของการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยให้ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) เป็นการปลูกฝังคุณค่า (Value) ของเทคโนโลยี ซึ่งต้องมีการร่วมกันกำหนดว่าเทคโนโลยีจะถูกนำไปใช้อย่างไรเพื่อที่จะมีประโยชน์ต่อคนแต่ละคนสังคมและสภาพแวดล้อมมากที่สุดการกระจายการเข้าถึงเทคโนโลยีให้ทั่วถึงด้วยต้นทุนที่ไม่แพง เพื่อให้คนสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ได้ทั่วถึงกัน รวมทั้งการให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีด้วย รัฐสามารถกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสร้างสุขภาวะของประชาชนสามารถปฏิบัติได้ซึ่งนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมการสาธารณสุขมูลฐานของไทย ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการตลาด ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 55 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มี ประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย ให้เกิดประโยชน์สูงสุด บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่งต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรคการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งทำให้ศาสตร์การแพทย์แผนไทยเข้ามามีบทบาทที่สำคัญอีกครั้ง ซึ่ง “การนำของเก่า มาใช้ร่วมกับของใหม่ ต้องได้มาตรฐาน ผู้รับบริการปลอดภัย” ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องมาทบทวนเพื่อให้เกิดแนวทางการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม (ชวัลลย์ เมฆสวัสดิชัย, 2562) ขณะเดียวกันการที่จะผลักดันให้พืชสมุนไพรไทยขึ้นมาอยู่บนแถวหน้าในการดูแลสุขภาพผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจว่า ในปัจจุบันการผลิตพืชสมุนไพรไทยขาดการนำเทคโนโลยีการปลูกที่เหมาะสมมาใช้ ทำให้เกิดแนวโน้มเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายส่งเสริมให้โรงพยาบาลรัฐ ใช้พืชสมุนไพรรักษาควบคู่กับยาแผนปัจจุบัน โดยเฉพาะโรคมะเร็ง ทั้งในรูปแบบงานวิจัย และการทดลองใช้ส่วนบุคคลเป็นสมุนไพรทางเลือก ัญชาเป็นพืชสมุนไพรที่มีสารออกฤทธิ์ (bioactive

compounds) มากกว่า 400 ชนิด ที่พบมากที่สุดเป็น สารแคนนาบินอยด์ (cannabinoids) ได้แก่ เตตราไฮโดรแคนนาบินอยด์ (delta-9 tetrahydrocannabinol: THC) และแคนนาบิไดอัล (cannabidiol: CBD) ออกฤทธิ์ ยับยั้ง กระตุ้น ระบบประสาท ฮอร์โมน ภูมิคุ้มกัน ผ่านระบบ endocannabinoid ของร่างกาย มีถิ่นกำเนิดในทวีปเอเชีย แต่สามารถปลูกได้ทุกประเทศทั่วโลก กล้วยาใช้เป็นยาตั้งแต่สมัยโบราณ มีบันทึกในตำราอายุรเวทของชนเผ่าต่าง ๆ มานานกว่า 3,000 ปี ประเทศไทยมีกฎหมายไม่อนุญาตให้ใช้กล้วยาในด้านนันทนาการ แต่ให้ใช้กล้วยาเพื่อการดูแลรักษา ผู้ป่วยและการศึกษาวิจัย แม้กฎหมายนั้น กล้วยาเป็น “ยาเสพติด” และ “ผิดกฎหมาย” จัดเป็น ยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 กล้วยา เป็นพืชในตระกูล Cannabis แม้มีพระราชบัญญัติยาเสพติดให้ โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2462 สารบัญญัตินี้ให้กล้วยาสามารถนำมาใช้ในการแพทย์เพื่อรักษาโรคได้ แต่ ต้องพัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับการนำมาใช้รักษาโรค

แต่ทั้งนี้ กล้วยายังคงเป็นยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายเช่นเดิม กล้วยาจะใช้ประโยชน์ในทาง การแพทย์ได้ แต่ก็ต้องมีการควบคุมปริมาณให้เหมาะสม ตาม มาตรา 26/5 (4) กลุ่มเกษตรกรรวม อาชีพปลูกสมุนไพร ได้สิทธิผู้ขออนุญาต สารบัญญัตินี้ระบุว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรที่รวมกลุ่ม เป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือสหกรณ์การเกษตรซึ่งจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ซึ่ง ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือและกำกับดูแลของผู้ขออนุญาตตาม (1) หรือ (3) ทั้งนี้ ผู้ประกอบ อาชีพเกษตรกรดังกล่าว สามารถร่วมผลิตและพัฒนาสูตรตำรับยาแผนโบราณหรือยาสมุนไพรได้ เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ภายใต้ความร่วมมือและกำกับดูแลของผู้ขออนุญาตตาม (1) หรือ (3) ด้วย ประกอบกับแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560-2564 มีเป้าหมายที่ ต้องการให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นนำ ของภูมิภาคอาเซียน และมีมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศเพิ่มขึ้น อย่างน้อย 1 เท่าตัว ภายในปี 2564 เป็นปัจจัยสำคัญที่พึงจะส่งเสริมและสร้างการรับรู้วัฒนธรรมด้าน การปลูกและการผลิตพืชสมุนไพรและกล้วยาพืชสมุนไพรของกลุ่มเกษตรกรพืชสมุนไพรทางเลือก ด้วยการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศในยุค 5G ตามกรอบพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 ภาคเกษตรทุกภาคส่วนต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีปกติใหม่ เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนพืช และปรับปรุงกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งใช้เทคโนโลยีและ เครื่องมือทางการเงินในการจัดการผลกระทบจากความเสี่ยงสภาพอากาศ สหกรณ์การเกษตรต้อง ปรับตัวเข้ากับธุรกิจออนไลน์และปรับปรุงการบริหารจัดให้มีประสิทธิภาพและตรงเวลา หน่วยงาน ภาครัฐต้องปรับกระบวนการสู่การทำงานร่วมกับชาวบ้านอย่างต่อเนื่องโดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้งต้อง ปรับตัวจากการเน้นสนับสนุนสภาพคล่องมาสู่การเน้นสนับสนุนเงินทุนเพื่อต่อยอดการผลิตการต่อ ยอดนโยบายเรื่องการส่งเสริมการใช้กล้วยานั้น กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญคือวิสาหกิจชุมชน โดยแนวคิดของ

วิสาหกิจชุมชน เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างเสริม ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ สังคมควบคู่กับการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบที่เข้มแข็งผ่าน กิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนร่วมบริหารจัดการ ร่วมกันเป็นหุ้นส่วนดำเนินการ รับ ผลประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน จากการร่วมกันดำเนิน กิจกรรมสร้างผลผลิต ใช้ ทรัพยากรในชุมชนจัดสรรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีนวัตกรรมความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนมีความสามารถดำเนินการ บูรณาการ เชื่อมโยงผลผลิตอย่างเป็นระบบกับชุมชนเครือข่ายหน่วยงานภายนอก และที่สำคัญวิสาหกิจ ชุมชน นั้นต้องพึ่งพาพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำให้เกิด ความมั่นคงทั้ง การบริหารจัดการสวัสดิการ สาธารณะประโยชน์ และฐานะทางการเงิน เศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชน เป็นสำคัญ โดยเฉพาะนโยบายส่งเสริมการปลูกกัญชงกัญชา ทางารแพทย์ที่ภาครัฐเปิดโอกาสให้ภาค ประชาชนร่วมกันตั้งวิสาหกิจชุมชน หรือวิสาหกิจ ชุมชนสามารถยื่นขอใบอนุญาตผลิตกัญชงกัญชา ทางารแพทย์จากกระทรวงสาธารณสุข และคณะกรรมการควบคุมยาเสพติด ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ ดีและสำคัญที่เกษตรกร สามารถนำพืชกัญชงกัญชามาเพาะปลูกในชุมชนอันจะนำไปสู่รายได้ของ เกษตรกรที่เพิ่มขึ้น และสามารถเป็นเกษตรอุตสาหกรรมในอนาคตได้ ทำให้ชุมชน รัฐมีรายได้จากการ ส่งเสริมการเพาะปลูกกัญชงกัญชา และกลุ่มผู้ป่วยโรคที่ไม่สามารถรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบันหรือ แพทย์ทางเลือกสามารถเข้าถึงบริการกัญชาทางการแพทย์ ถือเป็นสิทธิสำคัญของมนุษย์ใน การเข้าถึง การรักษาพยาบาลตามสิทธิเสรีภาพของบุคคล และเป็นการยกระดับคุณภาพการ บริหารสาธารณะสุข ของประเทศไทยให้มีความหลากหลายในการรักษาพยาบาล เป็นต้น

การจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกเป็น เรื่องที่สำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ ในปัจจุบันมีหลายองค์กรและบุคคลที่มี บทบาทในการเผยแพร่ความรู้ด้านนี้ ประกอบด้วย สถาบันวิจัยการใช้กัญชาทางการแพทย์ (The Institute of Medical Cannabis Research) เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นในการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการ ใช้กัญชาทางการแพทย์ และส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ทางวิชาการในสาขานี้ สมาคมกัญชาทาง การแพทย์ (Medical Cannabis Association) เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นในการสนับสนุนการปลูกพืชและ การใช้กัญชาทางการแพทย์ ผ่านการจัดการคอนเสิร์ตการอบรม การสัมมนา และการแลกเปลี่ยน ความรู้กับสมาชิก นักวิจัยและอาจารย์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง มีนักวิจัยและอาจารย์ที่ศึกษาและสอน เกี่ยวกับการปลูกพืชและการใช้กัญชาทางการแพทย์ ซึ่งส่งผลให้มีการเผยแพร่ความรู้ผ่านการทำงาน วิจัย การเขียนบทความวิชาการ และการสอนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งองค์กรไม่แสวงหาผล กำไร: มีองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและพัฒนาความรู้ และทักษะ: การศึกษาช่วยในการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ นอกจากนี้ยัง ช่วยในการพัฒนาทักษะทางสติปัญญา ทักษะวิจัย การวิเคราะห์ การคิดอย่างเป็นระบบ และทักษะ

การแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่สำคัญในการพัฒนาตนเองและต่อยอดในสายอาชีพ เพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้

สำหรับจังหวัดกาญจนบุรี ถือได้ว่าวิสาหกิจชุมชนมีความตื่นตัวเป็นอย่างยิ่งในการรวมกลุ่มเพื่อปลูกกัญชาทางการแพทย์ ซึ่งจากรายงานมีวิสาหกิจชุมชน 8 แห่ง ได้แจ้งความประสงค์ที่จะดำเนินการปลูกกัญชาทางการแพทย์ โดยมี 4 แห่ง ที่ได้เริ่มดำเนินการทั้งในด้านการวิจัยและพัฒนา เช่น วิสาหกิจชุมชนศูนย์อภิบาลด้วยพืชสมุนไพรแห่งริเวอร์แคว วิสาหกิจชุมชนเวสต์แลนด์เฮิร์บ วิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรเพื่อสุขภาพบ้านพนมทวน และวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมเกษตรกรรมบิส ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกกัญชา รวมทั้ง 4 แห่ง จำนวน 87,300 ต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาแนวทางการ พัฒนาวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ หรือภาคประชาชน สำหรับการปลูกกัญชา ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปลูกกัญชาภายใต้กรอบกฎหมาย และส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมเกษตร อย่างเป็นระบบ ยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกกัญชาเพื่อการแพทย์ และป้องกันดูแลไม่ให้เกิดการปลูกกัญชาเกิดปัญหาภัยสุขภาพอันตราย หรือใช้เส้นทางการดำเนินอื่นๆ ที่ไม่ใช่ทางการแพทย์

จากสถานการณ์เรื่องกัญชาทางการแพทย์ นำไปสู่คำถามว่า ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือก รูปแบบการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้แก่วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกัญชา เพื่อสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการปลูกกัญชาภายใต้กรอบกฎหมาย และส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมเกษตรอย่างเป็นระบบ รูปแบบการสร้างความรู้ความยั่งยืนด้านรายได้และการตลาดกัญชาเป็นเช่นไร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์ของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี และ 3) เสนอแนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งเพื่อนำเสนอรูปแบบสร้างความรู้ความยั่งยืนด้านรายได้และการตลาดผลิตภัณฑ์กัญชา ซึ่งจากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยคาดว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการใช้เทคโนโลยีการปลูก การคัดเลือกสายพันธุ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาด้านการปลูกและการผลิตกัญชาทางการแพทย์ และต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนในเชิงพาณิชย์ และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้แก่กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สามารถขยายการรับรู้ออกไปอย่างแพร่หลายในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง ทำให้เกิดองค์ความรู้ และความเข้าใจอย่างแพร่หลายในทุกภูมิภาค กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาและวิจัยต่อยอดผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ นำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ต่อไป และ

ประการที่สำคัญคือ ผลของการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดมาตรฐานและยกระดับกัญชาทางการแพทย์ให้เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญระดับประเทศ และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสู่การแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์ของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี
3. แนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์ของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา ทางเลือกของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) โดยทำการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิง

คุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยเชิงปริมาณ จากข้อมูลของกรมประชาสัมพันธ์ เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2565 วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายในจังหวัดกาญจนบุรีจำนวนทั้งสิ้น 450 แห่ง ซึ่งมีสมาชิกมากกว่า 5,000 คน สำหรับการพิจารณาความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างตาม Hair et al. (1995 อ้างใน ชีระวัฒน์ สุชีสาร, 2554) ที่แนะนำว่าขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 200-300 ตัวอย่าง และ Comrey and Lee (1992); Hair et al. (1995 อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2548) ได้แนะนำว่าขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยควรมีขนาดตัวอย่าง 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตในงานวิจัยนั้นๆ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตจำนวน 17 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 10 เท่า x 17 ตัวแปรสังเกต เท่ากับ 170 ตัวอย่าง ถึง 20 เท่า x 17 ตัวแปรสังเกต เท่ากับ 340 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเลือกใช้ 20 เท่าของตัวแปร คือ 340 ตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูล ด้านนโยบายส่งเสริมการปลูกัญชา โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกัญชาในประเทศไทย จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ 1) ภาครัฐ ประกอบด้วย อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและแผนทางเลือก เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานส่งเสริมการเกษตร ที่ 2 จังหวัดกาญจนบุรี อาจารย์มหาวิทยาลัย / นักวิชาการ จำนวน 5 คน 2) ภาคเอกชน ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนที่ผลิตยารักษาโรคโดยใช้ัญชาเป็นส่วนประกอบ จำนวน 3 คน และ 3) ภาคประชาสังคม ประกอบด้วย ผู้ที่รณรงค์การนำัญชามาใช้เป็นทางการแพทย์ทางเลือก และดูแลสุขภาพจำนวน 3 คน และผู้เข้าร่วมการประชุมแบบ Focus Group วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกัญชา ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 20 ราย ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการปลูกและผลิตัญชา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี” จะทำการศึกษาข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น

การศึกษาข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) 1) ศึกษาเอกสาร นโยบาย บทความวิชาการ รายงานวิจัย หรือสถิติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกกัญชาและการใช้ประโยชน์จากกัญชา ซึ่งเผยแพร่โดยหน่วยงานรัฐหรือเอกชนทั้งในและต่างประเทศ 2) ข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เผยแพร่โดยหน่วยงานสาธารณสุข เกษตร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และ 3) บทความทางวิชาการในวารสาร/เว็บไซต์ทางการแพทย์ การเกษตร หรือการจัดการองค์กร เพื่อประกอบการวิเคราะห์และเชื่อมโยงด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนโดยภาครัฐ

การศึกษาข้อมูลระดับตติยภูมิ (Tertiary Data) 1) การใช้งานฐานข้อมูลสรุปหรือสารสนเทศที่รวบรวมวรรณกรรม งานวิจัย หรืองานเขียนเชิงวิเคราะห์อื่น ๆ เช่น บทความปริทัศน์ (Review Articles) และสารานุกรม (Encyclopedias) ซึ่งมีการสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแห่งเข้าด้วยกัน 2) การอ้างอิงข้อมูลสรุปเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากเอกสารรายงานสถาบันวิจัย หรือหน่วยงานที่ดำเนินการศึกษาเชิงสังเคราะห์ (เช่น สำนักงานวิจัยทางการแพทย์ สำนักงานวิจัยด้านการแพทย์ ฯลฯ) และ 3) การศึกษารวบรวมข้อมูลจากบทวิจารณ์ (Meta-analysis) หรือระบบสืบค้นงานวิจัย (เช่น Google Scholar, PubMed หรือฐานข้อมูลของหน่วยงานรัฐ) ที่ได้ผ่านการกลั่นกรองหรือสังเคราะห์เรียบร้อยแล้ว

โดยหัวข้อที่จะทำการศึกษาจะประกอบด้วย เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน, กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐ และความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา โดยในการศึกษาข้อมูลที่น่ามาใช้จะรวมทั้งข้อมูลระดับทุติยภูมิและข้อมูลระดับตติยภูมิ เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมและผ่านการตรวจสอบก่อนแล้ว ทั้งนี้ข้อมูลทั้งสองระดับจะถูกวิเคราะห์และประมวลผลร่วมกับบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อค้นหากลยุทธ์และแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์อย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตด้านระยะเวลา

กำหนดทำการศึกษาวิจัยระหว่างเดือนเมษายน 2567 - เมษายน 2568

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการใช้เทคโนโลยีการปลูก การคัดเลือกสายพันธุ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาด้านการปลูกและการผลิต گی้าสุขภาพทางารแพทย และต่อ ยอดผลิตภัณฑ ชุมชนในเชิงพาณิชย์
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน นำองค์ความรู้ที่ได้รับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้แก่กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สามารถขยายการรับรู้ออกไปอย่างแพร่หลายในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง ทำให้เกิดองค์ความรู้ และความเข้าใจอย่างแพร่หลายในทุกภูมิภาค
3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาและวิจัยต่อยอดผลิตภัณฑ ักุษาทางารแพทย นำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ต่อไป
4. ผลของการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ ักุษาทางารแพทยทางเลือก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดมาตรฐานและ ยกระดับักุษาทางารแพทยให้เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญระดับประเทศ และสร้างความเข้มแข็งทาง เศรษฐกิจสู่การแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการดำเนินการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากข้อมูลทุติยภูมิในเอกสาร วิชาการต่างๆ และข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาคสนาม สรุปเป็นนิยามศัพท์ ได้แก่

ักุษาทางารแพทย หมายถึง สิ่งที่ได้จากการสกัดพืชักุษา เพื่อนำสารสกัดที่ได้มาใช้ ทางารแพทยและการวิจัย ไม่ได้หมายรวมถึงักุษาที่ยังคงมีสภาพเป็นพืช หรือส่วนประกอบใดๆ ของพืชักุษา อาทิยอด ดอก ใบ ลำต้น ราก เป็นต้น

ผลิตภัณฑ ักุษา หมายถึง รูปแบบ หรือลักษณะของสารสกัดจากักุษาที่ผ่านการเตรียม เพื่อนำมาใช้ทางารแพทยกับผู้ป่วย

ักุษาพืชสมุนไพรทางเลือก หมายถึง ักุษาที่นำมาใช้เป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษาโรค ของแพทยแผนปัจจุบัน แพทยแผนไทย หมอพื้นบ้าน ในมิติแพทยทางเลือก และแพทยแผนปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ได้ทั้งการแพทย อาหาร เครื่องดื่ม และเครื่องสำอางภายใต้เงื่อนไขของ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

นวัตกรรมด้านการปลูกและการผลิตักุษา หมายถึง ระบบและการจัดการฟาร์ม และ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งการปลูกพืชสมุนไพรทุกชนิด แบบอินทรีย์ แบบไร้ดิน แบบโรงเรือนแบบปิด การควบคุมอุณหภูมิและแสงสว่าง และการผลิตพืชสมุนไพรเพื่อการบริโภค การจำหน่าย การแปรรูป

และการบริหารเพื่อสุขภาพ โดยมีรูปแบบการปลูกที่หลากหลาย ได้แก่ 1) แบบระบบปิด (Indoor) โดยสามารถควบคุมสภาพแวดล้อม ทั้งอุณหภูมิ แสง และความชื้น ทำให้ได้กัญชาที่มีคุณภาพ ขณะเดียวกับการลดความเสี่ยงต่อการเข้าทำลายของศัตรูพืชต่ำ ผลผลิตสูงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ สามารถควบคุมความคงที่ของผลผลิตทั้งในเชิงสาระสำคัญและปริมาณผลผลิต ที่สำคัญสามารถวางแผนการปลูกและเก็บเกี่ยวได้ทั้งปี สกัดกลั่นทำให้ได้สารสกัดกัญชา โดย แคนนาบิไดอัล (Cannabidiol: CBD) จะมีความบริสุทธิ์ระดับ 99% และเตตราไฮโดรแคนนาบินอยด์ (Delta-9 tetrahydrocannabinol: THC) ไม่เกิน 0.01 ได้กัญชาที่มีมาตรฐานมากที่สุด และเป็นการปลูกในระบบที่ตลาดทั่วโลกต้องการ 2) แบบโรงเรือน (Greenhouse) โดยการปลูกกัญชาในอาคารที่แจ้งโปร่งแสง โดยควบคุมระบบน้ำ ปุ๋ย และสภาพอากาศได้ โดยติดตั้งหลอดไฟแอลอีดีปลูกต้นไม้ ทำให้สามารถควบคุมชั่วโมงการรับแสงของต้นกัญชา เพื่อให้ต้นได้รับความเข้มแสงและความยาวคลื่นแสงที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตแต่ละช่วง ไม่ว่าจะเป็นช่วงพัฒนาพุ่มต้นหรือการผลิติดอกให้ได้สารออกฤทธิ์ทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ และ 3) แบบกลางแจ้ง (Outdoor) โดยการปลูกกัญชาในที่แจ้งเป็นวิธีที่เรียบง่ายและธรรมชาติที่สุด เลียนแบบการโตของกัญชาในธรรมชาติ

การผลิตกัญชาสมุนไพรทางเลือก หมายถึง เกษตรกรผู้รวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนขอ อนุญาตปลูกกัญชาตามขั้นตอนโดยถูกต้อง มีการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Operation) และการควบคุม (Control) แต่ละขั้นตอน และองค์ประกอบต่างๆผลผลิตของราก ลำต้น และใบของ กัญชาที่ไม่ได้ถูกจัดเป็นยาเสพติด สามารถนำไปบริโภคและจำหน่าย ส่วนที่เป็นช่อดอกและเมล็ด ซึ่ง ยังคงถูกจัดเป็นยาเสพติดจะต้องถูกส่งมอบให้กับหน่วยงานของรัฐ

บทที่ 2

การตรวจสอบเอกสาร

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมและประมวลแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการกำหนดกรอบการวิจัยดังนี้

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 ประเด็นพืชสมุนไพรไทยและการต่อยอด

2. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

3. แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2560 - 2564)

4. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

5. พระราชบัญญัติการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

6. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องวิสาหกิจชุมชน

7. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

8. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการรับรู้และความรู้

9. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

10. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเกษตรยุคใหม่ การปลูกพืชด้วยเทคโนโลยี Plant Factory

11. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่าย

12. ความรู้เรื่องกัญชา

13. แนวคิดเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ

14. สภาพทั่วไปของพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

15. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

16. ภาคสรุป

17. กรอบแนวคิดในการวิจัย

18. สมมติฐานการวิจัย

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)

ประเด็นพืชสมุนไพรไทยและการต่อยอด

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2565, 1 พฤศจิกายน) จากการประเมินภาพรวมของบริบทและสถานะของทุนทางสังคมของประเทศไทย บ่งชี้ให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง เพื่อมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ด้วยการกระจายโอกาส สร้างความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งในเชิงรายได้ ความมั่งคั่ง เชิงพื้นที่ และโอกาสในการแข่งขันของภาคธุรกิจ โดยการกระจายการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและเมือง เพื่อกระจายประโยชน์จากความเจริญทางเศรษฐกิจ กระจายโอกาสเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งสร้างความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ และดิจิทัล เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและพื้นที่เมือง เพื่อให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ทั้งการเข้าถึงแหล่งความรู้ แหล่งเงินทุน และสวัสดิการทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางให้มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนเรื้อรังและป้องกันการส่งต่อความยากจนไปยังลูกหลาน โดยเน้นส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพที่มีคุณภาพแก่เด็กและเยาวชนจากครัวเรือนยากจน พร้อมทั้งพัฒนาหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมที่มีการบูรณาการอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตให้ทุกคนในสังคมได้รับความคุ้มครองทางสังคมอย่างเหมาะสมเพียงพอ สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน ในส่วนของการลดความเหลื่อมล้ำของศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจนั้น ควรมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถแข่งขันได้ และมีการเติบโตที่ยั่งยืน โดยพัฒนาสภาพแวดล้อมให้วิสาหกิจชุมชนไทยสามารถแข่งขันได้อย่างเป็นธรรม อาทิ การสนับสนุนทางเทคโนโลยีและกลไกทางการเงินที่เหมาะสม เพื่อให้เข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างทั่วถึง การยกระดับมาตรฐาน และพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์และบริการ

การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงเพื่อพลิกโฉมประเทศไปสู่การขับเคลื่อนที่ใช้นวัตกรรมเป็นฐานมีหลายปัจจัยที่สนับสนุน ทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีบทบาทในการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะมากขึ้น มีสถาบันการศึกษาและแพลตฟอร์มฝึกอบรมจำนวนมาก รวมถึงคนไทยมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีมากขึ้นที่สามารถฝึกอบรม ทั้งการฝึกซ้ำและการฝึกยกระดับ เพื่อเพิ่มสมรรถนะ อย่างไรก็ตามยังขาดระบบฐานข้อมูลอุปสงค์และอุปทาน กำลังคนของประเทศ และข้อมูลสมรรถนะที่จำเป็นในการทำงานของแต่ละอาชีพ เพื่อการวางแผนจัดการเรียนและการอบรมทั้งนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนในสังคมสูงวัยที่มีช่วงชีวิตที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อระบบการเรียนรู้ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สามารถเรียนรู้และพัฒนา

สมรรถนะให้ได้ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงและเทียบโอนสมรรถนะอย่างมีคุณภาพและไร้รอยต่อ ในขณะที่คนไทยยังขาดทักษะชีวิตในหลายด้าน อาทิ ความรอบรู้ด้านการเงินที่ทำให้บางคนเข้าไปอยู่ในวงจรของหนี้ในระบบ และในระบบความรอบรู้ด้านดิจิทัลที่รวมถึงความสามารถในการรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด การรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงระบบนิเวศควรเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชากรทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ทั้งบนพื้นที่กายภาพ และบนพื้นที่เสมือนจริง ขณะที่กลุ่มเข้าไม่ถึงจะต้องมีมาตรการกำจัดอุปสรรคต่าง ๆ ให้สามารถเข้ามาเรียนรู้ และพัฒนาทักษะได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น

หมายเหตุที่ 4 ไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง 1.สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา การให้บริการทางการแพทย์แก่ชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น แต่ต้องคำนึงผลกระทบต่อโอกาสในการเข้าถึงบริการสุขภาพของคนไทย โดยปี 2562 มีชาวต่างชาติมาใช้บริการทางการแพทย์ 3.6 ล้านคนครั้ง สร้างรายได้ 41,000 ล้านบาท จากราคาค่าบริการและชื่อเสียงของบุคลากรทางการแพทย์ที่ดีกว่าประเทศอื่นเมื่อเทียบบริการในระดับเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจายบุคลากรทางการแพทย์ในประเทศยังคงมีความเหลื่อมล้ำกันในระหว่างภาค และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ พบว่าประเทศไทยยังมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร 1,000 คน เพียง 0.5 เทียบกับเกาหลีใต้ 2.4 และสิงคโปร์ 0.9 ขณะที่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพที่มุ่งเน้นการสร้างรายได้และการให้บริการชาวต่างชาติอาจทำให้มีการไหลออกของบุคลากรภาครัฐสู่ภาคเอกชน ส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ถึงแม้ปัจจุบันมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาให้บริการทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกและลดภาระงานของบุคลากร แต่ยังคงต้องคำนึงถึงผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยมีมูลค่าการตลาดสูงเป็นอันดับ 4 ของเอเชียแปซิฟิก แต่ยังมีปัญหาความเชื่อมั่นด้านคุณภาพมาตรฐานของสถานบริการ ในปี 2562 ไทยมีอัตราการใช้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 12.6 ล้านคนครั้ง สร้างรายได้ 409,200 ล้านบาท และเกิดการจ้างงาน 530,000 คน อีกทั้งมีสถานประกอบการเพื่อสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 4,352 แห่ง โดยเฉพาะสปาไทยและนวดแผนไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่ได้รับความนิยมในต่างประเทศ แต่ยังคงต้องปรับปรุงในเรื่องคุณภาพมาตรฐาน ทั้งด้านภาพลักษณ์และราคา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการมาใช้บริการ ประเทศไทยส่งออกเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์มูลค่าต่ำแต่นำเข้าสินค้าที่มีมูลค่าสูง โดยผลิตภัณฑ์ส่งออกร้อยละ 88 เป็นวัสดุสิ้นเปลืองทางการแพทย์ ขณะที่ผลิตภัณฑ์นำเข้าร้อยละ 42 เป็นครุภัณฑ์ทางการแพทย์ อาทิ เครื่องอัลตราซาวด์ เครื่องเอกซเรย์ เครื่องตรวจคลื่นไฟฟ้าในสมอง และร้อยละ 40 เป็นวัสดุสิ้นเปลืองทางการแพทย์ เช่น ผลิตภัณฑ์ทางจักษุวิทยา เป็นต้น ทั้งนี้ การสนับสนุน ภาคเอกชนหรือวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทั้งในด้านการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการใช้ในประเทศยังมีจำกัด ส่งผลให้

ผู้ใช้เครื่องมือแพทย์นำเข้าจากต่างประเทศเพราะต้นทุนที่ถูกกว่า การผลิตยาและวัคซีนส่วนใหญ่เป็นการผลิตชั้นปลาย โดยนำเข้าวัตถุดิบเพื่อผลิตยาและวัคซีนสำเร็จรูป ปี 2562 ตลาดยาในประเทศไทยมีมูลค่า 1.84 แสนล้านบาท โดยร้อยละ 90 เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศ แต่ส่วนใหญ่เป็นการผลิตยาสำเร็จรูปที่นำเข้าวัตถุดิบมาจากต่างประเทศ แม้ว่าในช่วงปี 2557-2561 การส่งออกยาจะมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี แต่คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.2 ของมูลค่าส่งออกสินค้าทั้งหมด เนื่องจากยาที่ส่งออกเป็นยาสามัญที่มีมูลค่าต่ำ ขณะที่ปัจจุบันมีการผลิตวัคซีนหลายชนิดแบบปลายน้ำ โดยนำเข้าวัตถุดิบมาผสมหรือแบ่งบรรจุ เนื่องจากต้องมีการวิจัยและใช้เทคโนโลยีสูง แต่วัคซีนที่ผลิตได้เองในประเทศไทยตั้งแต่ต้นน้ำมีเพียง 2 ชนิด คือ วัคซีนบีซีจีและวัคซีนไอกรนชนิดไร้เซลล์ อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้มีการวิจัยและพัฒนาวัคซีนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยคาดการณ์ว่าตลาดวัคซีนโลกจะมีมูลค่าสูงถึง 83.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2570 ประเทศไทยมีศักยภาพในเรื่องสมุนไพร แต่การส่งออกส่วนใหญ่อยู่ในรูปวัตถุดิบที่มีราคาและมูลค่าเพิ่มต่ำ และนำเข้าในรูปสารสกัดซึ่งมีราคาสูง ขณะเดียวกันมีข้อจำกัดในเรื่องคุณภาพที่ยังไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงขาดงานวิจัยเพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์ที่จะรองรับคุณสมบัติสมุนไพร สะท้อนได้จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยในปัจจุบันที่ยังมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ การกำหนดพิทักษ์สิทธิการแอลกอฮอล์ที่ใช้ในกระบวนการสกัดสารสำคัญของสมุนไพรยังไม่เหมาะสม ทำให้อัตราการเก็บภาษีแอลกอฮอล์ค่อนข้างสูง ซึ่งส่งผลต่อต้นทุนการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร อย่างไรก็ตามการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดการเร่งวิจัย และพบว่าสมุนไพรไทยหลายชนิดมีส่วนช่วยในการป้องกัน/รักษาโควิด-19 อาทิ ฟ้าทะลายโจร กระชายขาว ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาสมุนไพรไทย ศักยภาพทางด้านวิชาการและการวิจัยทางการแพทย์ของไทยยังไม่สามารถนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ แม้ว่าในปี 2564 ไทยจะมีมหาวิทยาลัยติดอันดับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยทั่วโลกในสาขาชีววิทยาศาสตร์และด้านการแพทย์ จำนวน 4 แห่ง และมีมหาวิทยาลัย 1 แห่ง ติดอยู่ใน 150 อันดับแรกของโลก ซึ่งในภูมิภาคอาเซียนมีเพียงไทยและสิงคโปร์เท่านั้นที่สามารถอยู่ใน 150 อันดับแรกของโลกได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงผลงานด้านการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากดัชนีผลงานวิจัยที่ได้รับการอ้างอิง กลับพบว่าประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 42 ของโลก ซึ่งต่ำกว่ามาเลเซีย โดยนอกจากไทยจะมีช่องว่างในการพัฒนางานวิจัยให้เป็นที่ยอมรับแล้ว ยังมีปัญหาในการนำงานวิจัยและนวัตกรรมมาต่อยอดในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากระบบนิเวศการวิจัยที่ไม่เอื้อ และยังขาดโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการรองรับ อาทิ ศูนย์ทดสอบและห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐานสากล บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ส่งผลให้อุตสาหกรรมการแพทย์ของไทยยังจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าผลิตภัณฑ์จากต่างประเทศ การเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพและโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อความเสี่ยงในการรับมือกับโรคระบาดอุบัติใหม่อุบัติซ้ำเพิ่มขึ้น ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่จากต่างประเทศมาเป็น

ระยะ อาทิ โรคซาร์ส โรคไข้หวัดนก โรคไข้ซิกา โรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ใหม่ 2009 โรคเมอร์ส และล่าสุด โควิด-19 ที่มีการแพร่ระบาดทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกของไทย ส่งผลให้ปี 2563 เศรษฐกิจไทยหดตัวอย่างรุนแรง จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2562 ถึงร้อยละ 38.01 รวมทั้งยังส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตของประชาชน และก่อให้เกิดวิกฤตในระบบสุขภาพ ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้าง ระบบ อุปกรณ์ และกำลังคนในการควบคุม และจัดการโรคระบาดให้มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดต่อระบบสาธารณสุขและเศรษฐกิจของประเทศ

เป้าหมายการพัฒนาตามแผน ฯ ความเชื่อมโยงของหมุดหมายกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพสูงจะสอดคล้องกับเป้าหมายหลัก 4 ประการของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้แก่ เป้าหมายที่ 1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ สู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยการใช้นวัตกรรมในการผลิตสินค้าและจัดบริการทางการแพทย์และสุขภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ที่มีสมรรถนะสูงทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับขีดความสามารถบริการทางการแพทย์และสุขภาพ เป้าหมายที่ 3) การมุ่งส่งเสริมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ในการลดผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขของคนไทย และ เป้าหมายที่ 4) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ ในการวางแผนทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาวะฉุกเฉินด้านสุขภาพและระบบบริการสุขภาพ นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติที่สำคัญในด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในประเด็นเป้าหมาย ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ที่กำหนดอุตสาหกรรมทางการแพทย์แบบครบวงจรเป็นอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตที่อาศัยความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์ของไทย สร้างอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการทางการแพทย์ การใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ใหม่ ๆ ยกระดับการให้บริการทางการแพทย์อย่างมีคุณภาพในระดับสากล รวมทั้ง เชื่อมโยงอุตสาหกรรมทางการแพทย์และบริการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในประเด็นเป้าหมาย สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ ที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข โดยสรุป แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2565-2570 ได้นำมาหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9-12 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืดหยุ่นอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งเป็นกรอบขึ้นกำหนดนโยบาย

และแผนต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาประเทศ การบริหารราชการ การจัดสรรเงินงบประมาณ และการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาของภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อมุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมเป็นกลุ่มที่ควรได้รับโอกาสให้เข้าถึงความรู้ การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อเกษตร เพื่อลดต้นทุน และเพิ่มมูลค่าในนวัตกรรมใหม่ให้แก่ภาคธุรกิจและผู้บริโภค แต่ในขณะเดียวกันก็อาจปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจ โครงสร้างตลาด และรูปแบบวิถีชีวิต นำไปสู่การปรับเปลี่ยนบริบทการกำกับดูแลให้เหมาะสม ในปัจจุบันประเทศไทยมีการตื่นตัวเรื่องการใช้พืชสมุนไพรและกัญชาพืชสมุนไพรในการรักษาโรคต่าง ๆ เพื่อกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมพืชสมุนไพรได้มีโอกาสใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นำมาพัฒนานวัตกรรมด้านการปลูกและการผลิตพืชสมุนไพรและพืชสมุนไพรทางเลือก สร้างผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ เพื่อการยกระดับสิทธิชุมชนต่อการผลิตกัญชาพืชสมุนไพรทางเลือกอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างมาตรฐานด้านการปลูกและการผลิตสู่ระดับสากล

2. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน อันจะก่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (2561, 13 ตุลาคม) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย 1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย 2) ขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ 4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม 5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และ 6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่มีรายได้สูงในปี พ.ศ. 2580 ตามยุทธศาสตร์ 20 ปีต้องอาศัยความรู้และความก้าวหน้าทาง

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา และเพิ่มศักยภาพให้ภาคการผลิตและบริการ สร้างมูลค่าเพิ่มให้ภาคธุรกิจเป็นส่วนสำคัญของการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยให้ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) เป็นการปลูกฝังคุณค่า (Value) ของเทคโนโลยี ซึ่งต้องมีการร่วมกันกำหนดว่าเทคโนโลยีจะถูกนำไปใช้อย่างไรเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อคน สังคมและสภาพแวดล้อมมากที่สุด โดยเฉพาะภาคการเกษตร ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคตที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการและการท่องเที่ยว โดยให้ประเทศสามารถยกระดับการผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าให้สูงขึ้น ดังนั้น ในเรื่องการเกษตรสร้างมูลค่า ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญด้านการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรในเวทีโลกด้วยพื้นฐานทางพืชเกษตรเขตร้อน และมีข้อได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่สามารถพัฒนาต่อยอดโครงสร้างธุรกิจการเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูงและขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า และความหลากหลายของสินค้าเกษตร เพื่อรักษาฐานรายได้เดิมและสร้างฐานอนาคตใหม่ที่สร้างรายได้สูง ทั้งการเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น

3. แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2560 - 2564)

แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 (กระทรวงสาธารณสุข และองค์การเภสัชกรรม - เอกชน, 2559) ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแผนงานต่าง ๆ ที่ครอบคลุมการพัฒนาสมุนไพรไทยตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เพื่อให้ใน 5 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะ เป็นประเทศที่ส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นนำของภูมิภาคอาเซียน และมูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 1 เท่าตัว ทั้งนี้ ส่วนราชการและองค์กรเอกชนจะมีบทบาทอย่างสูงในการสนับสนุนให้เกิดการผลิต สมุนไพรที่ได้รับมาตรฐานมีคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในการใช้สมุนไพร รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสมุนไพรไทยในตลาดทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เป้าหมาย ดังนี้ 1) มีการปลูกสมุนไพรที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด 43,000 ไร่ 2) กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ได้รับการส่งเสริมการแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว ณ สถานที่ปลูก และการผลิตผลิตภัณฑ์และสารสกัดอย่างง่ายในระดับชุมชน 50 แห่ง 3) มีข้อกำหนดมาตรฐาน

GAP/GACP หรือมาตรฐานอื่นของพืชสมุนไพร อย่างน้อย 30 ชนิด 4) มีฐานข้อมูลพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพร (Land Use) 1 ฐานข้อมูล 5) มีแผนที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพืชสมุนไพร (Land Suitability) อย่างน้อย 30 ชนิด 6) มีห้องปฏิบัติการที่ได้รับรองมาตรฐาน ISO 17025 ให้บริการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบ จำนวนเพิ่มขึ้น อย่างน้อย 15 แห่ง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 10 แห่ง และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ 5 แห่ง) 7) มีระบบตลาดกลาง 4 แห่ง และตลาดอิเล็กทรอนิกส์ 1 แห่ง (E-Market) 8) มีข้อกำหนดมาตรฐานสมุนไพรในตำรามาตรฐานสมุนไพรไทย (Thai Herbal Pharmacopoeia, THP) เพิ่มขึ้น 75 รายการ 9) มีฐานข้อมูลพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ของประเทศไทย (National Database of Thai Plants and Traditional Knowledge) 1 ฐานข้อมูล และ 10) มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชสมุนไพรและเทคโนโลยีเพื่อผลิตวัตถุดิบ 30 เรื่อง/ปีโดยมียุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ

3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระเบียบและข้อกฎหมายเรื่องกัญชา

ความรู้ด้านข้อกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ (Regulatory Knowledge) เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกระทำผิดกฎหมายและสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคม โดยในประเทศไทยมีกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกัญชาหลายฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่ได้ปรับปรุงจากพระราชบัญญัติเดิมเพื่ออนุญาตให้กัญชาสามารถนำมาใช้เพื่อการแพทย์ วิจัย และเกษตรกรรมบางส่วนได้ (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562, 2562, 18 กุมภาพันธ์) การศึกษากฎหมายฉบับนี้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจขอบเขตการปลูก การผลิต และการใช้กัญชาในประเทศไทย

2. ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเกี่ยวกับการใช้กัญชาในทางการแพทย์ มีรายละเอียดเกี่ยวกับเกณฑ์และเงื่อนไขในการใช้กัญชาเพื่อการแพทย์ การขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์กัญชา และมาตรการควบคุมความปลอดภัย (กระทรวงสาธารณสุข, 2564)

3. แนวทางปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมกัญชาเพื่อเศรษฐกิจและการแพทย์ทางเลือก ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการใช้ประโยชน์ของกัญชาในด้านเศรษฐกิจและการแพทย์ทางเลือก การเข้าใจขอบเขตและเงื่อนไขตามแนวทางปฏิบัติเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจการได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2564ข)

4. หลักเกณฑ์ Good Agricultural Practices (GAP) และ Good Manufacturing Practices (GMP) เพื่อกำกับคุณภาพและมาตรฐานของการปลูกและการผลิตกัญชา ให้มีความ

ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และเป็นไปตามข้อกำหนดสากล เกษตรกรหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการดำเนินการด้านกัญชาจำเป็นต้องศึกษาหลักเกณฑ์เหล่านี้อย่างละเอียด

ในเชิงทฤษฎี การเรียนรู้เกี่ยวกับข้อกำหนดและกฎระเบียบสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด Compliance Theory ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปฏิบัติตามข้อบังคับอย่างเหมาะสม เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิในการใช้ทรัพยากรและความปลอดภัยของสังคม (Tyler, 2006)) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิด Risk Management ซึ่งการปฏิบัติตามกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารความเสี่ยง และส่งเสริมความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์กัญชาบนพื้นฐานการกำกับดูแล (Crockford, 1986)

3.2 แนวคิดและทฤษฎีในการใช้กัญชาอย่างถูกต้อง

การใช้กัญชาอย่างถูกต้องมีหลายมิติที่ต้องพิจารณา ทั้งในเชิงเภสัชศาสตร์ แพทย์แผนปัจจุบัน และแพทย์ทางเลือก ตลอดจนความปลอดภัยและความเสี่ยงในการใช้

1. มิติทางการแพทย์ (Medical Perspective) การวิจัยทางการแพทย์พบว่ากัญชามีสารสำคัญ ได้แก่ ทีเอชซี (THC) และซีบีดี (CBD) ที่มีศักยภาพในการรักษาอาการปวด ลดการอักเสบ และช่วยผ่อนคลายความเครียด (Bonini et al., 2018) อย่างไรก็ตาม การใช้กัญชาต้องอยู่ในการดูแลของบุคลากรทางการแพทย์หรือใช้ตามคำแนะนำที่ได้รับการอนุญาตตามกฎหมาย

2. มิติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Perspective) ในบางวัฒนธรรม กัญชาอาจถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์พื้นบ้านหรือพิธีกรรมเฉพาะถิ่น การส่งเสริมความรู้ต้องคำนึงถึง ความเชื่อและค่านิยมในชุมชน และเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกับความรู้สมัยใหม่อย่างสมดุล (Holland, 2010)

3. มิติความปลอดภัย (Safety and Public Health Perspective) แม้ว่ากัญชาจะมีคุณประโยชน์ในทางการแพทย์ แต่ก็มีความเสี่ยงต่อการเสพติดหรือการใช้ผิดวัตถุประสงค์ การใช้กัญชาอย่างถูกต้องจำเป็นต้องเข้าใจถึงขนาดใช้ที่เหมาะสม วิธีการใช้ที่ปลอดภัย และการป้องกันไม่ให้เกิดผลข้างเคียงที่เป็นอันตราย (World Health Organization, 2019a)

4. มิติทางเศรษฐกิจ (Economic Perspective) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกัญชาสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคการเกษตร ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกระตุ้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Zhu et al., 2020) อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการวางแผนธุรกิจที่รัดกุม และใช้เครื่องมือด้านการตลาดอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

4. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กัญชา เป็นพืชสมุนไพรที่มีสารออกฤทธิ์ (bioactive compounds) มากกว่า 400 ชนิด พบมากที่สุดเป็นสารแคนนาบินอยด์ (cannabinoids) ได้แก่ เตตราไฮโดรแคนนาบินอยด์ (delta-tetrahydrocannabinol: THC) และ แคนนาบิไดโอล์ (cannabidiol: CBD) ออกฤทธิ์ ยับยั้ง กระตุ้น ระบบประสาท ฮอร์โมน ภูมิคุ้มกัน ผ่านระบบ endocannabinoid ของร่างกาย มีถิ่นกำเนิดในทวีปเอเชีย แต่สามารถปลูกได้ทุกประเทศทั่วโลก กัญชาใช้เป็นยาตั้งแต่สมัยโบราณ มีบันทึกในตำราอายุรเวทของชนเผ่าต่าง ๆ มานานกว่า 3,000 ปี ประเทศไทยมีกฎหมายไม่อนุญาตให้ใช้กัญชาในด้านนันทนาการ แต่ให้ใช้กัญชาเพื่อการดูแลสุขภาพผู้ป่วยและการศึกษาวิจัย (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562, 2562, 18 กุมภาพันธ์) แม้เนื้อหาของกฎหมายนั้น กัญชาเป็น “ยาเสพติด” และ “ผิดกฎหมาย” จัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 กัญชา เป็นพืชในตระกูล Cannabis แม้มีพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2462 สาระบัญญัติให้กัญชาสามารถนำมาใช้ทางการแพทย์เพื่อรักษาโรคได้ แต่ต้องพัฒนาสายพันธุ์ให้เหมาะสมกับการนำมาใช้รักษาโรค กัญชายังคงเป็นยาเสพติดผิดให้โทษตามกฎหมายเช่นเดิม กัญชาจะใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ได้ แต่ก็ต้องมีการควบคุมปริมาณให้เหมาะสม ตาม มาตรา 26/5 (4) กลุ่มเกษตรกรรวมอาชีพปลูกสมุนไพร ได้สิทธิผู้ขออนุญาต สาระบัญญัติระบุว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรที่รวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือสหกรณ์การเกษตรซึ่งจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ซึ่งดำเนินการภายใต้ความร่วมมือและกำกับดูแลของผู้ขออนุญาตตาม (1) หรือ (3) ทั้งนี้ ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรดังกล่าวสามารถร่วมผลิตและพัฒนาสูตรตำรับยาแผนโบราณหรือยาสมุนไพรได้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ภายใต้ความร่วมมือและกำกับดูแลของผู้ขออนุญาตตาม (1) หรือ (3) ด้วย

ทั้งนี้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2563 ข้อ 2 ให้ยาเสพติดให้โทษที่ระบุชื่อดังต่อไปนี้ เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม (1) กัญชา (cannabis) พืชในสกุล Cannabis และวัตถุดิบหรือสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพืชกัญชา เช่น ยาง น้ำมัน ยกเว้นวัตถุดิบหรือสารดังต่อไปนี้ เฉพาะที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตในประเทศ ไม่จัดเป็น ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ได้แก่ (ก) เปลือก ลำต้น เส้นใย กิ่งก้าน และราก (ข) ใบ ซึ่งไม่มียอดหรือช่อดอกติดมาด้วย และ (ค) สารสกัดที่มีสารแคนนาบิไดโอล์ (cannabidiol, CBD) เป็นส่วนประกอบและต้องมี สารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (tetrahydrocannabinol, THC) ไม่เกินร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนัก

อย่างไรก็ตาม เกษตรกรรวมกลุ่มกันขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อปลูกกล้วยไม้ไม่ได้ เพราะกล้วยไม้ยังจัดเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ต้องดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการอาหาร และยา, 2562) ดังนี้

1. เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนในกิจการอื่นที่ไม่ใช่เพื่อปลูกกล้วยไม้ โดยเฉพาะ
2. จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการในกิจการตามที่ยื่นขอ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ เพื่อรับใบรับรองการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
3. วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้วร่วมกับหน่วยงานของรัฐ (ที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัย หรือจัดการเรียนการสอนทางการแพทย์ เกษตศาตร์ วิทยาศาสตร์ หรือเกษตรศาสตร์ หรือมีหน้าที่ให้บริการทางการแพทย์ เกษตกรรม หรือวิทยาศาสตร์ หรือมีหน้าที่ให้บริการทางเกษตรกรรม เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ หรือเกษตรกรรม หรือมีหน้าที่ในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหา ยาเสพติด)
4. ยื่นขออนุญาตผลิต (ปลูก) ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกล้วย
5. เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว นำไปอนุญาตให้ผลิต (ปลูก) ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกล้วย ยื่นขอเพิ่มกิจการวิสาหกิจชุมชน ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ ที่วิสาหกิจชุมชนจดทะเบียน

5. พระราชบัญญัติการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (2548, 18 มกราคม) มุ่งหมายส่งเสริมให้ คณะบุคคลหรือชุมชนให้ประกอบกิจการในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน ที่นำทรัพยากรและภูมิปัญญา ในท้องถิ่น มาพัฒนาและผลิตเป็นสินค้าหรือบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดหรือชุมชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้สู่ชุมชน และเพื่อให้การดำเนินงานหรือกิจการดังกล่าวมีความมั่นคง สามารถแข่งขันได้ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการ เพื่อให้พัฒนาไปเป็นกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ต่อไป โดยมีสาระสำคัญ คือ วิสาหกิจชุมชนที่ต้องการขอรับการส่งเสริม ต้องจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร (มาตรา 5) ณ สำนักงานเกษตรอำเภอที่วิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่ โดยมีหลักฐานประกอบการจดทะเบียน ได้แก่ (ระเบียบฯ ข้อ 10) และวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ต้องแจ้งความประสงค์ที่จะดำเนินกิจการต่อ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ ภายใน 30 วัน หลังสิ้นปีปฏิทิน หากไม่แจ้งความประสงค์ที่จะดำเนินกิจการเป็นเวลา 2 ปี และไม่ปฏิบัติตามหนังสือที่นายทะเบียนแจ้งเตือน นายทะเบียนสามารถถอนชื่อวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนออกจากทะเบียนได้ (มาตรา 8,

ประกอบระเบียบฯ ข้อ 18) และวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เลิกกิจการ (ระเบียบฯ ข้อ 20) การดำเนินงานของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน สามารถทำได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายทั้งในด้านการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิต การให้บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบกรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนและเพื่อให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ วิสาหกิจชุมชน คือ กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน และเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจึงต้องสร้างความเข้าใจให้กับนายทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อการปฏิบัติที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ว่าด้วยการรับจดทะเบียนและการเพิกถอนทะเบียนวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 หมวด 6 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ข้อ 27 การจดทะเบียนเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งระบุว่าต้องประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่สองวิสาหกิจชุมชนขึ้นไปมารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยการดำเนินงานของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาจมีบุคคลภายนอก ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเห็นว่าเป็นผู้ที่สามารถให้ความรู้ความช่วยเหลือหรือทำคุณประโยชน์ อันใดมาร่วมในการดำเนินการด้วย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดวิสาหกิจชุมชน ของกรมการพัฒนาชุมชนชุมชนซึ่งน้อมนำแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้ทรงพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาชุมชน เพื่อความยั่งยืน โดยหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ขั้น (ศรีปริญญา ธูปกระจ่าง, 2546) ได้แก่

ขั้นที่ 1 มีความพอเพียง เลี้ยงตนเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด และจัดการใช้ง่าย

ขั้นที่ 2 รวมพลังกันใน รูปกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้าน สวัสดิการ การศึกษา และการพัฒนาสังคม

ขั้นที่ 3 สร้างเครือข่าย กลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

6. วิสาหกิจชุมชน หลักการและแนวคิด

หลักการของวิสาหกิจชุมชน คือ การรวมกลุ่มกันโดยมีผู้นำกลุ่มเป็นผู้ประสานความคิดและการทำงานของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันภายใต้หลักการร่วมกันคิดร่วมกันทำ ร่วมกันรับประโยชน์ แต่ทั้งนี้การที่วิสาหกิจชุมชนจะดำเนินไปด้วยความมั่นคงได้จะต้องมีผู้นำที่มีคุณลักษณะที่ดีและมีการแสวงหาความรู้ โดยอาศัยการสนับสนุนและความร่วมมือจากนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์จากชุมชนอื่น

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้ให้ความหมาย ของวิสาหกิจชุมชน (community enterprise) ว่าหมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบ กิจกรรมดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ดังนั้นความหมายของวิสาหกิจชุมชน โดยสรุป คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่ง "ทุนของชุมชน" ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน) และ วิชิต นันทสุวรรณ (2547) กรมส่งเสริมการเกษตร (2562) ได้ให้นิยามคำว่าวิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นการประกอบการซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การวัดผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนของชุมชน ซึ่งมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน และความสุขของสังคม ด้วยวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนร่วมมือกันทำอะไรบางอย่าง เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปันการช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจ เพราะวิสาหกิจชุมชนคือ การเน้นการช่วยเหลือกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2552) โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน คือ ส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ยังไม่มีความพร้อมในการทำธุรกิจ ให้สามารถพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่อไป

เสรี พงศ์พิศ (2552) ได้นำเสนอลักษณะสำคัญ 7 ประการของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินงานเอง โดยอาจมีคนนอกมีส่วนให้ความร่วมมือช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นส่วนใหญ่

2. ผลผลิตเกิดจากการใช้ทรัพยากร และกระบวนการจัดการการผลิตภายในชุมชนแต่อาจนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้

3. ชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม สร้างสรรค์ธุรกิจ เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยไม่เลียนแบบหรือใช้สูตรการดำเนินงานสำเร็จรูป

4. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน ผสมผสานเข้ากับความรู้ภูมิปัญญาสากล

5. ดำเนินงานแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะผนึกกำลังและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

6. กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นหัวใจหลัก

7. เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก และสำคัญที่สุด

เสรี พงศ์พิศ (2552) ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไว้ 3 ข้อ สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรเน้นการใช้ทรัพยากรและบุคคลภายในชุมชนเอง เพื่อการพึ่งพาตนเอง และเป็นรากฐานให้กับระบบเศรษฐกิจในภาพรวม

2. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจึงควรเริ่มต้นและดำเนินงานจากภายในชุมชน ใช้การบริหารจัดการที่เป็นอิสระ สอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรชุมชน โดยใช้ปัจจัยการผลิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้ ทั้งด้านการจัดการผลิต การพัฒนาระบบทุน และ สวัสดิการชุมชน ไม่ใช่การคอยโอกาสหรือแสวงหากำไรสูงสุด

3. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ควรเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนด้วยการแสวงหาความร่วมมือกับองค์กรภายนอก โดยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ เอง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าชุมชนควรมีบทบาทในการริเริ่มสร้างวิสาหกิจชุมชนด้วยตนเองด้วยการระดมศักยภาพของชุมชน มีการวางแผนและการจัดการแหล่งวัตถุดิบ แหล่งเรียนรู้และสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อให้เกิดระบบการจัดการ และการพัฒนายิ่งขึ้น ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) นำเสนอปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนไว้ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านการเงิน โดยแหล่งที่มาของเงินทุน สำหรับการประกอบการธุรกิจชุมชน ซึ่งมีมาได้จาก 3 แหล่ง ได้แก่ เงินทุนของตนเอง เงินทุนจากแหล่งเงินกู้และเงินทุนจากการระดมทุนจากคนในชุมชน โดยเงินทุนจากการระดมทุนจากคนในชุมชน โดยเงินทุนจากการระดมทุน เป็นแหล่งการเงินที่สร้างโอกาสในการเจริญเติบโตของธุรกิจได้ดีกว่าเงินทุนจากการกู้ยืม

2. ปัจจัยด้านการตลาด วิสาหกิจชุมชนต้องมีตลาดรองรับผลผลิตของตนเอง มีกลุ่มลูกค้า ที่พอเพียงและเป็นลูกค้าประจำ โดยต้องรู้จักแหล่งขายและวิธีการขาย การตลาดถือว่าเป็นตัวนำการผลิต

3. ปัจจัย ด้าน การผลิต การผลิตของวิสาหกิจชุมชนที่ จะประสบผลสำเร็จ ต้องสอดคล้องกับโอกาสทางการตลาดและผลผลิตต้องเป็นที่ต้องการของตลาด

4. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ การบริหารงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็น 3 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจดังนี้

4.1 การจัดการด้านการเงิน วิสาหกิจชุมชนต้องมีความสามารถในการระดมและสะสมทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน

4.2 การจัดการด้านระบบงาน วิสาหกิจชุมชนต้องมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนมีการแบ่งหน้าที่กันทำ และมีการตรวจสอบควบคุมอย่างเป็นระบบ

4.3 การจัดการด้านบุคลากร ผู้บริหารและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนต้องใช้ การสั่งการ การบังคับบัญชาที่เข้มแข็งจริงจัง ส่วนด้านคุณสมบัติของผู้บริหารและสมาชิกเองนั้นต้องเป็นผู้มีคุณธรรมและมีความเสียสละด้วย

5. ปัจจัยด้านผู้นำ จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนที่ก่อตั้งโดยบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพ หรือโดยคณะบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน การระดมทุนจะทำได้ง่าย กิจการขยายตัวได้รวดเร็ว และมีโอกาสในการประสบความสำเร็จสูง

6. ปัจจัยด้านแรงงาน แรงงานในวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะเป็นลูกจ้างส่วนใหญ่มีน้อย โดยมากเป็นประเภททำงานให้ตัวเอง (Self Employed) ภายในครอบครัว ส่วนใหญ่พบว่าป็นแรงงานไร้ฝีมือ ขาดทักษะประสบการณ์และความรู้เป็นแรงงานของคนรุ่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า เป็นสำคัญ

7. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก การเกิดขึ้นการคงอยู่และการเติบโตที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน กล่าวคือสมาชิกต้องร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันทำงานและร่วมรับผิดชอบ

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จใน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ต้องมีความรู้การตลาดความเข้าใจในเรื่องการตลาด และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการจัดการตลาดในยุคปัจจุบันซึ่งมีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุน ซึ่งการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนนั้น การเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องการตลาดเป็นสิ่งสำคัญ

โอกาสของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ประเทศไทย มีดังนี้ 1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสนับสนุน ให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางการตลาดสำหรับ SME ที่มีประสิทธิภาพ เพราะสามารถเข้าถึงลูกค้าได้ทั่วโลก 2) รัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนา SME โดยยกให้เป็นวาระแห่งชาติที่ทุกหน่วยงานต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ 3) แนวโน้มและกระแสใหม่ ๆ ในสังคมโลก เช่น สังคมผู้สูงอายุ การขยายตัวของสังคมเมือง ความตื่นตัวด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม บทบาทสตรีที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนรูปแบบการใช้ชีวิตและสังคมยุคดิจิทัล ล้วนแล้วแต่สร้างโอกาสใหม่ในการทำธุรกิจของ SME เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้มากขึ้น 4) ธุรกิจออนไลน์ (E-Commerce) และธุรกิจบน

อุปกรณ์พกพา (M- Commerce) มีบทบาทมากขึ้นต่อการเติบโตของธุรกิจในอนาคต โดยเฉพาะกลุ่ม SME เพราะถือเป็นช่องทางการตลาดที่ต้นทุนน้อยที่สุด และมีประสิทธิภาพที่สุดในยุคดิจิทัล จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น มีแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญ คือ 1) ปรับปรุงให้การดำเนินธุรกิจของ SME มีความสะดวกมากขึ้น 2) ส่งเสริมให้ SME มีความสามารถในการประกอบธุรกิจแบบมืออาชีพ และ 3) พัฒนา SME รุ่นใหม่ให้ก้าวเข้าสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนที่สร้างคุณค่าและมูลค่า (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), 2561: 7)

ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนไปแล้ว กว่า 70,000 แห่ง ทั่วประเทศ และตามมาตรา 25 ของ พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 วิสาหกิจชุมชนเหล่านี้ สามารถขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ จากข้อมูลการจดทะเบียน พบว่า วิสาหกิจ ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ โดยการส่งเสริมให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจาก การศึกษาตนเอง ศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก และสามารถกำหนดแนวทาง พัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็ข้อมูลเบื้องต้นในการบูรณาการส่งเสริมและพัฒนา กิจการวิสาหกิจชุมชนโดยหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กลไกการทำงานของกรมการ หรือ อนุกรรมการที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มาตรา 24 ที่กำหนดให้ กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ให้สำนักงาน เกษตรจังหวัดทำ หน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัด นอกจากนี้ ยังจัดให้มีการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการส่งเสริม และพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ในลักษณะบูรณาการในพื้นที่มากยิ่งขึ้น และยังเป็นการค้นหาวิสาหกิจ ชุมชนที่สามารถเป็นต้นแบบการ พัฒนาวิสาหกิจชุมชนในสาขาต่าง ๆ ด้วย

6.1 ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบปัญหาด้านการตลาด โดยส่วนมากเกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรชาวบ้านผู้อยู่ในชนบท ซึ่งมักจะขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ และวิถีชาวบ้านมักจะใช้การผลิตนำการตลาด และปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน เช่น การสร้างเว็บไซต์หรือโฮมเพจเพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หรือไม่มีการใช้ระบบโปรแกรมทางด้านบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการช่วยทำงาน จึงควรพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือการสร้างเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและเพื่อการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเองเป็นต้น โดย

ภาครัฐจะต้องสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรม การสร้างเว็บไซต์โดยใช้แอปพลิเคชันสำเร็จรูปที่มีให้ใช้ฟรี เป็นต้น (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2560)

นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนยังพบการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างจำกัด รวมถึงการพัฒนาการจัดการอื่น ๆ เช่น บรรจุภัณฑ์ การจัดจำหน่ายยังค่อนข้างจำกัด ด้านการตลาดและลูกค้า พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อตามยุคสมัยและการจัดจำหน่าย เช่น การออกบูทยังมีค่อนข้างน้อย ด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต พบว่า การนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินการผลิตยังไม่ชัดเจน การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็ง และกว้างขวางในระดับประเทศเพื่อการขยายภาคการผลิตและการจัดจำหน่ายยังมีค่อนข้างน้อย และด้านการเงินและบัญชี พบว่า แหล่งเงินทุนในการสนับสนุนภาคการผลิตยังมีค่อนข้างจำกัด รวมถึงการจัดทำบัญชีของสมาชิกยังค่อนข้างไม่ต่อเนื่อง ส่วนแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า ควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็งและกว้างขวางในระดับประเทศเพื่อการขยายภาคการผลิตและการจัดจำหน่ายที่ยังมีค่อนข้างน้อย การวางแผนการผลิตที่ครบวงจร การพัฒนาคุณภาพวัตถุดิบ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (วรรณพงศ์ ช่วยรักษา, 2560)

วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของสังคมไทย โดยเน้นการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่เปิดโอกาสให้สามารถปลูกและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกัญชาทางการแพทย์ในบางบริบทได้ ได้สร้างแรงขับเคลื่อนให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหันมาศึกษา และพัฒนาความรู้ด้านการปลูกพืชและการแปรรูปกัญชาเพื่อการแพทย์ (ศูนย์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2563) การบริหารจัดการองค์ความรู้และการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคลากรจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านรายได้ คุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นเป้าหมายหลักของแนวคิดวิสาหกิจชุมชนสมัยใหม่

6.2 แนวคิดวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Concept)

ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) หมายถึง การประกอบกิจการที่ใช้ทรัพยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก มีการรวมกลุ่มหรือเครือข่ายของสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สร้างรายได้และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน (ศูนย์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2563) การรวมกลุ่มนี้เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหลัก

และมีการบริหารจัดการตามหลักการพึ่งพาตนเอง โดยอาจได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นเป็นส่วนเสริม

เป้าหมายหลักของวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญ (Porter, 1985) ได้แก่

1. การสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน
2. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและสร้างคุณค่าท้องถิ่น
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้มีความโดดเด่นและได้มาตรฐาน
4. การส่งเสริมความร่วมมือภายในชุมชน และการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน
5. การสร้างประโยชน์และความยั่งยืนให้ชุมชนโดยรวม

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ/รายได้

ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน (Community Economic Development) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนคือกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการใช้ทรัพยากรและการวางแผน เพื่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้อย่างยั่งยืน (Schumpeter, 1934) ภายในกรอบนี้ วิสาหกิจชุมชนจะใช้ความรู้ในท้องถิ่น ทักษะฝีมือ และการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอกมาสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สามารถแข่งขันในตลาดได้

การเพิ่มมูลค่า (Value Addition) ผ่านนวัตกรรมและเทคโนโลยี หนึ่งในวิธีการหลักในการสร้างรายได้เพิ่มขึ้น คือการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ผ่านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือการคิดค้นนวัตกรรม (Porter, 1985) ในกรณีของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ วิธีการเพาะปลูกที่มีคุณภาพสูง การควบคุมมาตรฐานการแปรรูป การวางแผนด้านการตลาด และการสร้างแบรนด์ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์และยกระดับรายได้ การเข้าถึงตลาดเฉพาะ (Niche Market) เช่น ตลาดสมุนไพรเพื่อสุขภาพหรือผลิตภัณฑ์ออร์แกนิก ก็ยังทำให้เกิดศักยภาพทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น

การจัดการเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและเอกชน วิสาหกิจชุมชนมักอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ เช่น การสนับสนุนด้านเงินทุน การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการตลาด รวมถึงการเชื่อมโยงกับผู้เชี่ยวชาญด้านกัญชาทางการแพทย์ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) การรวมกลุ่มเช่นนี้ทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) และช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งให้วิสาหกิจชุมชนสามารถแข่งขันในตลาดได้

การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์

ทฤษฎีการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) การบริหารคุณภาพโดยรวม (TQM) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นคุณภาพในทุกกระบวนการขององค์กร เริ่มตั้งแต่การคัดสรรวัตถุดิบ กระบวนการผลิต จนถึงการส่งมอบผลิตภัณฑ์ถึงมือผู้บริโภค (Drucker, 1985) สำหรับวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกัญชาทางการแพทย์ การกำหนดมาตรฐานในแต่ละขั้นตอน เช่น ความบริสุทธิ์ของสายพันธุ์ วิธีการเพาะปลูกแบบออร์แกนิก การแปรรูปด้วยอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน และการตรวจวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์ตามเกณฑ์ทางการแพทย์ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภคและหน่วยงานกำกับดูแล

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อยกระดับคุณภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต การวัดผลทางคุณภาพ และมาตรการควบคุมมาตรฐาน (Quality Control) ต้องถูกถ่ายทอดให้สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (Nonaka, 1994) กระบวนการจัดการความรู้เริ่มตั้งแต่การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) การจัดเก็บและแบ่งปัน (Knowledge Sharing) ไปจนถึงการนำความรู้ไปปรับใช้ (Knowledge Utilization) ซึ่งในกรณีของกัญชาทางการแพทย์ จะต้องมีการอ้างอิงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และกฎหมายความปลอดภัยเป็นสำคัญ

การวางมาตรฐานและการประเมินผล (Standard Setting and Evaluation) ในการผลิตกัญชาทางการแพทย์อย่างมีคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยมาตรฐานวิธีปฏิบัติที่ดีในการเพาะปลูก (Good Agricultural Practices: GAP) และมาตรฐานการผลิตอาหารและยา (Good Manufacturing Practices: GMP) เพื่อสร้างการยอมรับในระดับสากล รวมถึงการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) และการติดตามผลหลังการใช้ (Post-Marketing Surveillance) ซึ่งจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ได้รับความเชื่อถือ และสร้างมูลค่าต่อเนื่องในตลาด (Cohen and Levinthal, 1990)

การสร้างประโยชน์ต่อสังคม

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่เพียงแต่คำนึงถึงด้านเศรษฐกิจ แต่ยังมุ่งเน้นผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Prahalad and Hamel, 1990) สำหรับวิสาหกิจชุมชน การใช้กัญชาทางการแพทย์ต้องมีระบบควบคุมที่ดีเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อชุมชน ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีอย่างยั่งยืนจะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการสร้างรายได้ที่มั่นคงให้ชุมชน

ความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน (Corporate Social Responsibility: CSR) แม้วิสาหกิจชุมชนจะไม่ใช่องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ แต่การดำเนินกิจการบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมก็เป็นสิ่งจำเป็น ไม่ว่าจะเป็นการดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การจัดสรรรายได้กลับคืนสู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทุนการศึกษา การสนับสนุนสุขภาพ

ชุมชน หรือการร่วมพัฒนาสาธารณูปโภค (Bandura, 1977) สิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่สังคมและสร้างความเชื่อมั่นต่อตัววิสาหกิจเอง

ความเชื่อมโยงระหว่างกิจการชุมชนกับการพัฒนาสุขภาพสาธารณะ

การผลิตปัญหาทางการแพทย์ทางเลือก หากดำเนินการตามหลักวิชาการและผ่านการวิจัยพัฒนาอย่างถูกต้อง มีโอกาสช่วยให้ผู้ป่วยบางกลุ่มได้รับการรักษาแบบทางเลือกและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนเองก็ได้รับประโยชน์จากการสร้างองค์ความรู้ การวิจัย และการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ปัญหาทางการแพทย์อย่างปลอดภัย (ศูนย์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2563)

การพัฒนาบุคลากร

ทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Learning Theory & Skill Development) วิสาหกิจชุมชนต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลายมิติ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์การเกษตร การแปรรูปสินค้า การตลาด และการบริหารจัดการ (Bandura, 1977) กระบวนการพัฒนาบุคลากรจึงอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้หลายแขนง เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการสังเกต การฝึกฝน และการลงมือปฏิบัติร่วมกัน

การเสริมสร้างสมรรถนะและความเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Competency) Drucker (1985) กล่าวว่าพัฒนา “ความเป็นผู้ประกอบการ” จำเป็นต้องปลูกฝังคุณลักษณะ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากร และการมุ่งเน้นผลลัพธ์ วิสาหกิจชุมชนที่ต้องการขยายตัวในธุรกิจกิจการทางการแพทย์ จำเป็นต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้ให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง

การจัดการองค์ความรู้ภายในองค์กร (Internal Knowledge Management) Nonaka (1994) เสนอว่าองค์กรสามารถพัฒนา “ทุนความรู้” (Knowledge Capital) ได้จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคล (tacit knowledge) และข้อมูลที่เป็นรูปธรรม (explicit knowledge) เครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น การประชุม สัมมนา การตั้งกลุ่มฝึกอบรม รวมถึงการจัดทำคู่มือมาตรฐานการปลูกและการแปรรูปปัญหาทางการแพทย์ ล้วนเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับศักยภาพบุคลากร

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนในบริบทด้านเศรษฐกิจ/รายได้ การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างประโยชน์ต่อสังคม และการพัฒนาบุคลากร พบว่า การบูรณาการแนวคิดด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การจัดการความรู้ คุณภาพผลิตภัณฑ์ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ในกรณีของ “การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูก

พืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี” ยังจำเป็นต้องใช้แนวคิดเหล่านี้อย่างรอบด้านและบูรณาการสูง เนื่องจากกัญชาทางการแพทย์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อกฎหมาย ทางวิชาการ ทางสาธารณสุข และมีมิติทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

การมีนโยบายและมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐหรือเครือข่ายเอกชน เช่น การออกใบอนุญาต การควบคุมคุณภาพ การให้ความรู้ผ่านโครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคหรือผู้ป่วย เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินการในระยะยาว พร้อมกันนั้นวิสาหกิจชุมชนเองก็ควรพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักการ TQM และเครื่องมือ KM เพื่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมและยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ จนสามารถแข่งขันได้ในตลาดที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรภายในวิสาหกิจชุมชนให้มีทักษะรอบด้าน ทั้งด้านเทคนิคและด้านการบริหาร นับเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมและความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Cohen and Levinthal, 1990) ในที่สุดแล้ว วิสาหกิจชุมชนที่สามารถสร้างรายได้อย่างยั่งยืน มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงตอบสนองความต้องการของสังคมและสร้างประโยชน์ต่อคนในชุมชนได้ พร้อม ๆ กับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและรักษาไว้ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคม ย่อมเป็นแบบอย่างของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

7. การนํานโยบายสู่การปฏิบัติ

การสนับสนุนจากภาครัฐ (government support) ในบริบทของการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) หรือวิสาหกิจชุมชน มีความหลากหลายรูปแบบ ทั้งการสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี การสนับสนุนด้านการเงินและการลงทุน ตลอดจนการสนับสนุนด้านระเบียบและกฎหมาย (Hall and Rosenberg, 2010) ในกรณีของกัญชาทางการแพทย์ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย การบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนถือเป็นภารกิจสำคัญ ทั้งในการเสริมสร้างความรู้และศักยภาพการผลิต ตลอดจนการกำกับดูแลตามข้อบังคับของกฎหมายเพื่อลดความเสี่ยงในเชิงสังคมและความปลอดภัยต่อประชาชน

7.1 แนวคิดและทฤษฎีการสนับสนุนจากภาครัฐ

การสนับสนุนจากภาครัฐสามารถมองได้จากหลายมิติทางทฤษฎี ทั้งทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development Theory) ทฤษฎีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Theory) และทฤษฎีนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Innovation Theory) (Porter,

1990; Schumpeter, 1934) ในบริบทของประเทศไทย การสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชน มักปรากฏในรูปของนโยบายและแผนปฏิบัติการของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) เป็นต้น

ในงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ “กัญชาทางการแพทย์” ยังพบว่าการสนับสนุนของภาครัฐมีบทบาทสำคัญในด้านการกำหนดมาตรฐานการผลิตและกระบวนการตรวจสอบคุณภาพ ตั้งแต่การปลูก การเก็บเกี่ยว ไปจนถึงกระบวนการสกัดสารสำคัญและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2564ก) ทั้งนี้ การสร้างกลไกและเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนเป็นอีกปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนเข้าถึงความรู้ เทคโนโลยี และแหล่งเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chandrapatya, 2563)

การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี

1. การถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ (Technology Transfer and Knowledge Sharing) การถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้จากสถาบันการศึกษา หน่วยงานวิจัย และองค์กรภาครัฐสู่ภาคการเกษตรเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพการผลิตและคุณภาพผลิตภัณฑ์ (Hall and Rosenberg, 2010) ในกรณีกัญชาทางการแพทย์ การถ่ายทอดเทคโนโลยีอาจครอบคลุมตั้งแต่เทคนิคการปลูก การจัดการศัตรูพืช ไปจนถึงเทคนิคการสกัดสารออกฤทธิ์ เช่น สารแคนนาบินอยด์ (CBD) หรือเตตระไฮโดรแคนนาบินอล (THC) ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามมาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2019b)

นอกจากนี้ การสนับสนุนด้านความรู้ทางวิชาการยังควรคำนึงถึงหลัก Good Agricultural Practices (GAP) และ Good Manufacturing Practices (GMP) ซึ่งเป็นมาตรฐานสำคัญในการรับรองคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2562) การให้ความรู้ในด้านเหล่านี้จะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องและเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย

2. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) การสนับสนุนจากภาครัฐยังอาจอยู่ในรูปของการช่วยเหลืองานวิจัยและพัฒนาในสาขาการแพทย์และเกษตรกรรม โดยเฉพาะการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพและความปลอดภัยของสารสกัดจากกัญชา (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2564ข) สถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิจัยสามารถเป็นตัวกลางสำคัญในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการผลิต และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์

ในเชิงปฏิบัติ เมื่อมีการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ อาจต้องมีการตรวจสอบคุณภาพ ความปลอดภัย และประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยงานวิจัยเชิงคลินิก (Clinical Research) ร่วมกับการสนับสนุนด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีของหน่วยงานรัฐ เช่น ห้องปฏิบัติการทดสอบมาตรฐาน องค์การรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร รวมถึงความร่วมมือกับสถานพยาบาลในพื้นที่ (National Institute on Drug Abuse, 2020)

การสนับสนุนด้านการเงิน การลงทุน

1. แหล่งทุนและเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (Low-interest Loans and Funding Opportunities) หนึ่งในอุปสรรคสำคัญที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมักเผชิญคือการขาดแหล่งทุนที่เพียงพอต่อการลงทุนในเทคโนโลยีที่มีต้นทุนสูง หรือการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปลูกพืชกัญชาในระบบปิด (Indoor Cultivation) หรือกึ่งปิด (Greenhouse) (Porter, 1990) ภาครัฐอาจเข้ามามีบทบาทโดยการจัดหาแหล่งเงินทุนให้กู้ยืมด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผ่านสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และกองทุนหมุนเวียนต่าง ๆ หรืออาจเปิดให้ขอรับทุนสนับสนุนตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

สำหรับพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมแก่การเกษตร การเข้าถึงแหล่งทุนจะเอื้อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถขยายขนาดการผลิตและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ขณะเดียวกันก็เป็นการจูงใจให้สมาชิกในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง (Chandrapatya, 2563)

2. สิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax Incentives) ในบางประเทศมีการใช้มาตรการลดหย่อนภาษี หรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมกิจการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนา (R&D) หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ (Schumpeter, 1934) ในบริบทของกัญชาเพื่อการแพทย์ ภาครัฐอาจพิจารณาใช้มาตรการลดหย่อนภาษีกับผู้ประกอบการที่ลงทุนด้านวิจัย เพื่อพัฒนามาตรฐานการปลูกและผลิต หรือพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ ที่มีผลเชิงบวกต่อระบบสาธารณสุข หากมีนโยบายดังกล่าว ก็จะช่วยกระตุ้นให้ภาคเอกชนและวิสาหกิจชุมชนลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนาเป็นอย่างมาก

การสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย

1. กฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการปลูกและใช้กัญชา การส่งเสริมให้เกิดการใช้กัญชาทางการแพทย์ในชุมชนโดยปราศจากมาตรการกำกับดูแลที่เข้มงวดอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและสังคม (World Health Organization, 2019a) ดังนั้น ภาครัฐไทยจึงได้มีการออกกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562

และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดเงื่อนไขการขออนุญาต ปลูก ผลิต และจำหน่ายกัญชาเพื่อการแพทย์ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2564ก) เพื่อกำกับดูแลกิจกรรมดังกล่าว

สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการขออนุญาตอย่างเคร่งครัด และจำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ซึ่งเป็นมาตรการที่กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานกำกับดูแลกำหนดขึ้นมาเพื่อประกันคุณภาพ และป้องกันการรั่วไหลไปสู่การใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม (Chandrapatya, 2563)

2. นโยบายสาธารณสุขและมาตรฐานความปลอดภัย ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและปรับปรุงมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์กัญชา เช่น กำหนดระดับของสาร THC และ CBD ในผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยต่อการบริโภค กำหนดมาตรฐานปริมาณสารปนเปื้อนที่ยอมรับได้ ตลอดจนมาตรฐานการติดฉลากหรือการกำกับดูแลการโฆษณา (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2563) นโยบายสาธารณสุขจำเป็นต้องเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อดี ข้อจำกัด และความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการใช้กัญชาเพื่อการแพทย์ พร้อมส่งเสริมการรับรู้ที่ถูกต้องเพื่อลดการตีตราในเชิงสังคม

นอกจากนี้ ภาครัฐอาจสนับสนุนการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาล เพื่อให้มีความสามารถในการให้คำปรึกษา ติดตามประเมินผลการใช้กัญชาในผู้ป่วย รวมทั้งการให้ความรู้แก่เกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับข้อกำหนดทางกฎหมายและข้อพึงปฏิบัติด้านความปลอดภัย (National Institute on Drug Abuse, 2020)

การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีการสนับสนุนอย่างรอบด้านจากภาครัฐ ประกอบกับความร่วมมือจากภาคประชาสังคมและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง การประสานความร่วมมือดังกล่าวจะนำไปสู่การเติบโตของอุตสาหกรรมกัญชาเพื่อการแพทย์ในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน สร้างรายได้และสร้างคุณค่าทางสังคมให้กับประชาชนในพื้นที่ และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและผู้บริโภคที่ต้องการใช้กัญชาอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิผล

การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยเคารพต่อข้อกำหนดที่เกิดขึ้น เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้ตรงตามอาณัติของนโยบาย (Quade, 1982: 305) เป็นความพยายามที่จะตัดสินใจความสามารถขององค์การในการรวบรวมคนและทรัพยากรในหน่วยงานและพยายามกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ (Williams, 1975) มีการดำเนินงานตามการตัดสินใจในเชิงนโยบาย โดยปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบการบริหารของราชการ หรือการตัดสินใจของศาล กระบวนการนี้จะมีอยู่หลายขั้นตอนนับตั้งแต่การผ่านกฎหมายที่เป็นหลักของนโยบายออกมา มีการตัดสินใจหลายอย่างของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติการ

ยินยอมทำตามนโยบายของกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบเกิดขึ้น และการทบทวนกฎหมายหลัก (Sabatier and Mazmanian, 2005: 20-21) ให้เกิดเป็นรูปธรรมผ่านการปฏิบัติตามแผนงานหรือโครงการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย

การนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ จึงมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ (วรเดช จันทรศร, 2559) ดังนี้

1. ฝ่ายการเมือง (Politics) หมายถึง คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่มีหน้าที่ออกกฎหมาย โดยฝ่ายการเมืองมีบทบาทการใช้อำนาจในการควบคุม กำกับ ติดตาม พิจารณาปรับปรุงนโยบาย ยุติหรือถ่วงโอนนโยบายสาธารณะ

2. ระบบราชการ (Bureaucracy) หมายถึง หน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงาน เทียบเท่าที่มีหน้าที่เชื่อมประสานฝ่ายการเมืองและเป็นหน่วยรับผิดชอบการปฏิบัติตามนโยบาย

3. ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Bureaucrats) หมายถึง บุคลากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบาย

4. ผู้ได้รับผลจากนโยบาย (People affected by policy) หมายถึง ประชาชนหรือผู้รับบริการหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

สรุป การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ หมายถึง สมาชิกวิชาชีพชุมชนได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการดำเนินงานและการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐโดยปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างรอบด้าน

8. แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการรับรู้และความรู้

8.1 ความหมายของการรับรู้

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแต่ละคนเลือกประมวลผลและการตีความเกี่ยวกับตัวกระตุ้นออกมาให้มีความหมาย (Schiffman and Kanuk, 2000: 146) โดยกระบวนการเริ่มจากการกระตุ้นจากประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ การมองเห็น การได้กลิ่น การได้ยิน การลิ้มรส และได้สัมผัส ทำให้เกิดความสนใจในสิ่งเร้าและตีความหรือหาความหมายของสิ่งนั้น (Garrison and Magoon, 2007; Hawkins and Mothersbaugh, 2010; Solomon, 2001) เป็นกระบวนการที่บุคคลเปิดรับต่อข้อมูลข่าวสาร ตั้งใจรับข้อมูลนั้น และทำความเข้าใจความหมาย ซึ่งในขั้นเปิดรับ (exposure stage) ผู้บริโภคจะรับข้อมูลโดยผ่านทางประสาทสัมผัส ในขั้นตั้งใจรับ (attention

stage) ผู้บริโภคจะแบ่งปันความสนใจมาสู่สิ่งเร้านั้น และขั้นสุดท้ายคือขั้นเข้าใจความหมาย (comprehension stage) (Mowen and Minor, 1998) โดยเป็นกระบวนการซึ่งผู้บริโภคเลือกรับ และแปลความหมายสิ่งเร้าต่าง ๆ ออกมาเพื่อให้มีความหมายเข้าใจได้ และสิ่งเร้าจะมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการรับรู้มากขึ้น หากสิ่งเร้าเหล่านั้นมีลักษณะดังนี้คือ 1) สอดคล้องกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้บริโภค 2) สอดคล้องกับความเชื่อในปัจจุบันของผู้บริโภคต่อตราสินค้า 3) ไม่มีความสลับซับซ้อนมากเกินไป 4) เชื่อถือได้ 5) มีความสัมพันธ์กับความจำเป็นหรือความต้องการในปัจจุบัน 6) ไม่ก่อให้เกิดความกลัวและความกังวลใจมากเกินไป

กระบวนการของการรับรู้ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน (Klapper, 1960) ดังนี้

1. การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) บุคคลกระทำการเลือกรับสื่อตามความสนใจและความต้องการของบุคคล

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) บุคคลจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อที่ตนเองสนใจ ที่สอดคล้องกับแนวคิด ทศนคติ หรือประสบการณ์เดิมของตน โดยไม่ให้ขัดแย้งกับความเชื่อในข้อมูลเดิมที่มีอยู่

3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารแล้ว จะทำการเลือกและตีความหมาย โดยพิจารณาจากประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง และแรงจูงใจ

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) บุคคลจะทำการเลือกจดจำเนื้อหาหรือข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งบุคคลจะเลือกจดจำข้อมูลและเนื้อหาที่สอดคล้องกับความพึงพอใจของตนเอง

การรับรู้ (perception) มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกรู้ (sensation) กล่าวคือ การรับรู้เป็นการตีความสิ่งที่อยู่รอบตัวและทำความเข้าใจกับสิ่งนั้น โดยรับรู้ผ่านสิ่งเร้าที่ส่งผลกระทบต่อประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น การมองเห็น การได้ยิน กลิ่น รสชาติ และการสัมผัส การรับรู้เป็นกระบวนการเลือกจัดระเบียบและตีความข้อมูล ผ่านตัวกรองการจัดโครงสร้างและรูปแบบที่มีอยู่ แล้วตีความตามประสบการณ์ผสมผสานกับความรู้สึกรู้ที่ผู้รับสารสร้างความแตกต่างของการรับรู้ ความสัมพันธ์ของความรู้สึกรู้และการรับรู้ กระบวนการรับรู้ เริ่มจากประสาทสัมผัสทั้งห้าของผู้รับสาร (ตา หู ลิ้น จมูก และผิวหนัง) ได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัส (Sensory stimulation) ที่อยู่รอบ ๆ ตัวของผู้รับสาร (แสง เสียง รส กลิ่น การสัมผัส) ในระบบประสาทสัมผัส ผู้รับสารสามารถรับสิ่งที่มากระตุ้นได้อย่างไม่จำกัด โดยจะเลือกรับสิ่งที่น่าสนใจ และปรับแต่งให้สมบูรณ์ สิ่งที่คุณรับสารให้ความสนใจจะได้รับการตีความ (Interpretation) แปลความหมายบนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ของผู้รับสาร หลังจากนั้น ผู้รับสารจะปรับตัวต่อสิ่งที่มากระตุ้นและจดจำสิ่งนั้นไว้

8.2 กระบวนการของการรับรู้ (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน, 2558) มีดังนี้

1. **ประสาทสัมผัส (Exposure)** การรับข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า มีการรับรู้ผ่านสิ่งเร้ามากมายจนสมองประมวลผลและทำความเข้าใจทั้งหมดไม่ได้ ซึ่งจะมีข้อมูลบางส่วนที่เข้าสู่สมอง และมีการเลือกข้อมูลที่เราเห็นหรือได้ยิน

2. **ความสนใจ (Attention)** เป็นส่วนถัดไปของกระบวนการรับรู้ ซึ่งผู้รับสารมุ่งความสนใจไปที่ข้อมูลทางประสาทสัมผัสที่เข้ามา เนื่องจากผู้รับสารไม่สามารถรับให้เข้ากับแต่ละข้อความและรูปภาพนับพันที่ได้รับในแต่ละวันได้ จึงมักให้ความสนใจเฉพาะข้อมูลที่ได้รับรู้ว่าตรงกับความต้องการหรือความสนใจของตน ความสนใจที่เลือกสรรประเภทนี้สามารถช่วยให้ผู้รับสารตอบสนองความต้องการที่สำคัญและทำสิ่งต่าง ๆ ให้ลุล่วงได้ โดยความสนใจของผู้รับสาร พิจารณาจากสิ่งต่าง ๆ 5 ประการ ได้แก่ ขนาด (size) สี (color) ตำแหน่ง (position) ที่ตั้ง (placement) และ อาการตกใจสุดขีด (shock)

3. **การตีความ (Interpretation)** เป็นส่วนที่สามของกระบวนการรับรู้ ผู้รับสารได้รับประสบการณ์โดยใช้โครงสร้างทางจิตที่เรียกว่า schemata ซึ่งเปรียบเสมือนฐานข้อมูลที่เก็บไว้ โดยเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการตีความประสบการณ์ใหม่ ๆ

4. **การปรับตัว (Adaptation)** กระบวนการพื้นฐานของการรับรู้ คือ การปรับตัวทางประสาทสัมผัส ซึ่งความไวต่อสิ่งเร้าจะลดลงหลังจากการสัมผัสเป็นเวลานานและต่อเนื่อง เช่น การปรับตัวให้เข้ากับการกระตุ้นของระดับเสียงวิทยุในช่วงวันก่อนหน้า สิ่งนี้ทำให้เราต้องเร่งระดับเสียงของวิทยุต่อไปเพื่อต่อสู้กับความไวที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามหลังจากผ่านไปหลายชั่วโมงระดับเสียงที่ดังเกินไปโดยสิ้นเชิงเมื่อได้รับการกระตุ้นอย่างคงที่ ผู้รับสารก็ปรับตัวอย่างสมเหตุสมผล และเมื่อเกิดเสียงดังในระดับเดียวกันนี้อีก ผู้รับสารก็ไม่ได้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งกระตุ้นนั้นอีกต่อไป

จากการศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร พบว่า 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สถานที่ในการรับและสืบค้นข่าวสารทางการเกษตร ที่บ้านที่พักอาศัย รองลงมา คือ หน่วยงานราชการ ศูนย์เรียนรู้ในชุมชน และบ้านเพื่อนบ้าน ตามลำดับ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ของเกษตรกร ในประเด็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล พบว่า เกษตรกรทั้งหมดได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน รองลงมา จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อกิจกรรม พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่ง รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการเข้าชมนิทรรศการ รองลงมา จากการศึกษาดูงาน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ 2) เกษตรกรทั้งหมดมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสาร รองลงมาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และเพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร และ 3) เกษตรกร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรในทุกขั้นตอนของกระบวนการยอมรับนวัตกรรม ในอันดับแรก จากสื่อบุคคล เช่น เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การเกษตร รองลงมา คือ สื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ตามลำดับ (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน, 2558)

การรับรู้เทคโนโลยีสารสนเทศของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มผลผลิตเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ โดยเนื้อหาเทคโนโลยีสารสนเทศทางการเกษตรที่ต้องการเพิ่มเติม คือ การใช้ปุ๋ย และราคาปุ๋ยในรูปแบบแผ่นพับ และต้องการให้มีบริการอินเทอร์เน็ตประจำหมู่บ้าน การพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ต้องการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชาสัมพันธ์สินค้า เพื่อให้สามารถเพิ่มลูกค้าและยอดขาย โดยรูปแบบที่ต้องการคือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ และเว็บสื่อกลางการค้าขาย (E-Market Place) ที่สามารถใช้งานบนสมาร์ตโฟนได้ รูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดให้กับวิสาหกิจชุมชนที่พัฒนาขึ้น คือ “SMART Entrepreneur Model” มีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) สื่อสังคมออนไลน์ (S: Social Media) 2) เครื่องมือทางการตลาด (M: Marketing Tools) 3) หน่วยงานช่วยเป็นพี่เลี้ยง (A: Assistants) 4) การเผยแพร่สินค้าโดยนักกรีวิว หรือภาพถ่าย (R: Reviewer & Influencer) และ 5) เทคโนโลยีดิจิทัล (T: Technology Digital)

สรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการรับข้อมูลของผู้รับสาร โดยเริ่มจากประสาทสัมผัสทั้งห้าของผู้รับสาร (ตา หู ลิ้น จมูก และผิวหนัง) ได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวของผู้รับสาร (แสง เสียง รส กลิ่น การสัมผัส) ในระบบประสาทสัมผัส ผู้รับสารสามารถรับสิ่งที่มากระตุ้นได้อย่างไม่จำกัด โดยจะเลือกรับสิ่งที่น่าสนใจและปรับแต่งให้สมบูรณ์ สิ่งที่ผู้รับสารให้ความสนใจจะได้รับการ แปลความหมายบนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ของผู้รับสาร หลังจากนั้นผู้รับสารจะปรับตัวต่อสิ่งที่มากระตุ้นและจดจำสิ่งนั้นไว้ นอกจากนี้สิ่งเร้าจะได้รับการรับรู้มากขึ้นหากสิ่งเร้าเหล่านั้นมีลักษณะดังนี้คือ 1) สอดคล้องกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้บริโภค 2) สอดคล้องกับความเชื่อในปัจจุบันของผู้บริโภคต่อตราสินค้า 3) ไม่มีความสลับซับซ้อนมากเกินไป 4) เชื่อถือได้ 5) มีความสัมพันธ์กับความจำเป็นหรือความต้องการในปัจจุบัน และ 6) ไม่ก่อให้เกิดความกลัวและความกังวลใจมากเกินไป

8.3 ความหมายของความรู้

ความรู้ เป็นข้อเท็จจริง (facts) ความจริง (truth) เป็นข้อมูลที่มีมนุษย์ได้รับ และเก็บรวบรวมจากประสบการณ์ต่าง ๆ การที่บุคคลยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างมีเหตุผล บุคคลควรจะต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับสิ่งนั้น เพื่อประกอบการตัดสินใจ นั่นก็คือบุคคลจะต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่สนับสนุนและให้คำตอบข้อสงสัยที่บุคคลมีอยู่ ชี้แจงให้บุคคลเกิดความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมทั้งเกิดความตระหนัก ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ด้วย ความรู้เป็นสิ่งที่

เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงเฉพาะเรื่อง หรือเรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกถึงวิธี กระบวนการหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ ได้แก่ 1) ความรู้ ความจำ ความสามารถในการเก็บรักษามวลประสบการณ์ต่าง ๆ จากการที่รับรู้ไว้และระลึกถึงนั้นได้เมื่อต้องการ เปรียบดังเทปบันทึกเสียงหรือวีดิทัศน์ที่สามารถเก็บเสียงและภาพของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ สามารถเปิดฟังหรือดูภาพเหล่านั้นได้เมื่อต้องการ 2) ความเข้าใจเป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสื่อ และสามารถแสดงออกมาในรูปของการแปลความ ตีความ คาคะเน ขยายความหรือการกระทำอื่น ๆ 3) การนำความรู้ไปใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ จึงจะสามารถนำไปใช้ได้ 4) การวิเคราะห์ โดยผู้เรียนสามารถคิด หรือแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไปแล้วแต่ความคิดของแต่ละคน 5) การสังเคราะห์ ความสามารถในการที่ผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่สมบูรณ์และดีกว่าเดิม อาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การกำหนดวางแผนวิธีการดำเนินงานขึ้นใหม่ หรืออาจจะเกิดความคิดในอันที่จะสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรมขึ้นมาในรูปแบบ หรือแนวคิดใหม่ และ 6) การประเมินค่า เป็นความสามารถในการตัดสินใจ ตีราคา หรือสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ออกมาในรูปของคุณธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นไปตามเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเป็นกฎเกณฑ์ ที่สังคมยอมรับก็ได้

ความรู้ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความคุ้นเคยกับข้อเท็จจริง (fact) ความจริง (truths) หรือหลักการโดยทั่วไป (principles) 2) รู้ (known) หรืออาจจะรู้ (May be known) 3) จิตสำนึก ความสนใจ (awareness) (Wikstrom and Normann, 1994: 9)

ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 กำหนดไว้ว่า ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยสำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) ได้กำหนดไว้ในคู่มือแผนการจัดการความรู้ โครงการพัฒนาส่วนราชการ ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในส่วนราชการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและให้แนวทางในการจัดทำแผนการจัดการความรู้ (KM Action Plan) ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ได้กำหนดแผนการจัดการความรู้ ประจำปีการศึกษา 2564 โดยการเชื่อมโยงนโยบายของมหาวิทยาลัยฯ นำไปสู่

การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม นำวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย มาสู่วิสัยทัศน์ของหน่วยงาน เพื่อเป็นแนวทางการผลักดันให้บุคลากรนำหลักการของการจัดการความรู้ (KM) มาประยุกต์ใช้ในการรวบรวมความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) โดยกระบวนการถ่ายทอดผ่านการพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ การฝึกอบรม การลงมือปฏิบัติ รวมถึงระบบพี่เลี้ยง มากลั่นกรองความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคลากรให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ในรูปแบบคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานผ่านการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรจากการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในหน่วยงาน มีบุคลากร อาจารย์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่สะท้อนผลการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมผ่านกระบวนการในการจัดการความรู้

8.4 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management)

การบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เป็นกระบวนการสำคัญในการรวบรวม สร้าง แบ่งปัน และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กรหรือชุมชน (Nonaka and Takeuchi, 1995) ในบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนวคิด KM สามารถช่วยให้ชุมชนสามารถถ่ายทอดความรู้เฉพาะถิ่น การพัฒนาทักษะ และประสบการณ์การปลูกกล้วยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้กระบวนการจัดการความรู้มักแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอนหลัก (Dalkir, 2011) ได้แก่

1. การได้มาของความรู้ (Knowledge Acquisition) เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลและความรู้จากหลากหลายแหล่ง ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัย เอกสารราชการ ประสบการณ์ของเกษตรกร และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาฐานความรู้เกี่ยวกับกล้วยาในทุกมิติ เช่น การปลูก การสกัด ผลิตภัณฑ์ และการใช้กล้วยาทางการแพทย์ทางเลือก

2. การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) การจัดเก็บความรู้ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น คู่มือการปลูก บทความวิชาการ หรือฐานข้อมูลบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น เว็บไซต์หรือระบบคลาวด์ของชุมชน จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้สนใจสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว

3. การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน การใช้เครื่องมือหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการจัดการอบรมภาคสนาม (Field Training) เพื่อให้เกษตรกรได้รับทักษะอย่างครบถ้วน

4. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) เมื่อได้องค์ความรู้ที่เหมาะสมแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำความรู้ไปปรับใช้ในกระบวนการปลูก การผลิต และการจัดจำหน่ายกล้วยา รวมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ทางกฎหมายในการควบคุมมาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการใช้กล้วยาอย่างถูกต้องตามข้อกำหนดทางกฎหมาย

การจัดการความรู้ หรือ KM มาจากคำว่า Knowledge Management หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในส่วนราชการซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด โดยที่ความรู้มี 2 ประเภท โดยที่ความรู้มี 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็น ความรู้แบบนามธรรม

2. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็น ความรู้แบบรูปธรรม

วิจารณ์ พานิช (2551) ได้ระบุว่าจัดการความรู้สามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่ 1) บรรลุเป้าหมายของงาน 2) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน 3) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรเรียนรู้ 4) บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

การจัดการความรู้ เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการต่อความรู้ ได้แก่

1. การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร
2. การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ
3. การปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วน ให้เหมาะต่อการใช้งานของตน
4. การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการงานของตน
5. การนำประสบการณ์จากการทำงาน และการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสกัด “ขุมความรู้” ออกมาบันทึกไว้

6. การจดบันทึก “ขุมความรู้” และ “แก่นความรู้” สำหรับไว้ใช้งาน และปรับปรุงเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน ลุ่มลึกและเชื่อมโยงมากขึ้น เหมาะต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น

โดยที่การดำเนินการ 6 ประการนี้บูรณาการเป็นเนื้อเดียวกัน ความรู้ที่เกี่ยวข้องเป็นทั้งความรู้ที่ชัดเจน อยู่ในรูปของตัวหนังสือหรือรหัสอย่างอื่นที่เข้าใจได้ทั่วไป (Explicit Knowledge) และความรู้ฝังลึกอยู่ในสมอง (Tacit Knowledge) ที่อยู่ในคน ทั้งที่อยู่ในใจ (ความเชื่อ ค่านิยม) อยู่ในสมอง (เหตุผล) และอยู่ในมือ และส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย (ทักษะในการปฏิบัติ) การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่คนจำนวนหนึ่งทำร่วมกันไม่ใช่กิจกรรมที่ทำโดยคนคนเดียว เนื่องจากเชื่อว่า “จัดการความรู้” จึงมีคนเข้าใจผิด เริ่มดำเนินการโดยรีเข้าไปที่ความรู้ คือ เริ่มที่ความรู้ นี่คือการผิดพลาดที่

พบบ่อยมาก การจัดการความรู้ที่ถูกต้องจะต้องเริ่มที่งานหรือเป้าหมายของงาน เป้าหมายของงานที่สำคัญ คือ การบรรลุผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ ที่เรียกว่า Operation Effectiveness และนิยามผลสัมฤทธิ์ ออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. การสนองตอบ (Responsiveness) ซึ่งรวมทั้งการสนองตอบความต้องการของลูกค้า สอนตอบความต้องการของเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น สอนตอบความต้องการของพนักงาน และสนองตอบความต้องการของสังคมส่วนรวม
2. การมีนวัตกรรม (Innovation) ทั้งที่เป็นนวัตกรรมในการทำงาน และนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ
3. ชีตความสามารถ (Competency) ขององค์กร และของบุคลากรที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสะท้อนสภาพการเรียนรู้ขององค์กร
4. ประสิทธิภาพ (Efficiency) ซึ่งหมายถึงสัดส่วนระหว่างผลลัพธ์ กับต้นทุนที่ลงไป การทำงานที่ประสิทธิภาพสูง หมายถึง การทำงานที่ลงทุนลงแรงน้อย แต่ได้ผลมากหรือคุณภาพสูง เป้าหมายสุดท้ายของการจัดการความรู้ คือ การที่กลุ่มคนที่ดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน มีชุดความรู้ของตนเอง ที่ร่วมกันสร้างเอง สำหรับใช้งานของตน คนเหล่านี้จะสร้างความรู้ขึ้นใช้เองอยู่ตลอดเวลา โดยที่การสร้างนั้นเป็นการสร้างเพียงบางส่วน เป็นการสร้างผ่านการทดลองเอาความรู้จากภายนอกมาปรับปรุงให้เหมาะสมต่อสภาพของตน และทดลองใช้งาน จัดการความรู้ไม่ใช่กิจกรรมที่ดำเนินการเฉพาะหรือเกี่ยวกับเรื่องความรู้ แต่เป็นกิจกรรมที่แทรก/แฝง หรือในภาษาวิชาการเรียกว่า บูรณาการอยู่กับทุกกิจกรรมของการทำงาน และที่สำคัญตัวการจัดการความรู้เองก็ต้องการการจัดการด้วย

แนวความคิดส่งเสริมการเกษตรและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory)

การส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกัญชา จำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้ใหญ่ (Adult Learning Theory) เนื่องจากเกษตรกรหรือสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์จริงในชีวิต (Knowles et al., 2015) โดยมีลักษณะเด่น ดังนี้

1. ผู้เรียนมีแรงจูงใจจากภายใน (Intrinsic Motivation) ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มักเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาในการทำงานหรือชีวิตประจำวัน การเรียนรู้เรื่องกัญชาเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ทางเลือกจะมีจุดประสงค์ชัดเจน ทั้งในการสร้างรายได้และยกระดับสุขภาพของชุมชน
2. ผู้เรียนมีประสบการณ์หลากหลาย (Variety of Experience) เกษตรกรหรือสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมักมีประสบการณ์การทำเกษตรในรูปแบบอื่น ๆ อยู่แล้ว การส่งเสริมและพัฒนาองค์

ความรู้เรื่องกัญชาจึงควรบูรณาการเข้ากับความรู้เดิม เพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่เข้มแข็งและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

3. การเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริง (Experiential Learning) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การทำแปลงทดลอง หรือการลงพื้นที่จริง เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้ใหญ่ เนื่องจากสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ทันที (Kolb, 2015)

4. ความพร้อมในการเรียนรู้ (Readiness to Learn) เมื่อมีข้อจำกัดทางกฎหมายหรือข้อบังคับในการปลูกและผลิตกัญชา ผู้เรียนจะมีความสนใจที่จะเรียนรู้และปรับตัวต่อเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

เป้าหมายการจัดการความรู้

เพื่อพัฒนางาน พัฒนาคน และพัฒนาองค์กร ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process)

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะต้องเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างสมดุล ดังนี้

1. คน ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์
2. เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น
3. กระบวนการความรู้ เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนา และปรับปรุง เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่

กระบวนการจัดการความรู้

มีขั้นตอนหลักของกระบวนการความรู้มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) ขั้นตอนนี้เป็นการค้นหาว่าองค์กรมีความรู้ อะไรบ้าง รูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรที่องค์กรจำเป็นต้องมี ทำให้องค์กรทราบว่าขาดความรู้ อะไรบ้าง หรือการทำแผนที่ความรู้ (Knowledge Mapping) เพื่อเสาะหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญ สำหรับองค์กร แล้วจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตของการจัดการความรู้และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) จากแผนที่ความรู้ องค์กรจะทราบว่ามีความรู้ที่จำเป็นต้องมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีแล้วองค์กรก็จะต้องหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับ

ความต้องการของผู้ใช้ สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มียังนั้น องค์กรอาจสร้างความรู้จากความรู้เดิมที่มีอยู่ หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จคือ บรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อให้บุคลากรกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา นอกจากนี้ระบบสารสนเทศก็มีส่วนช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันได้อย่างรวดเร็วและการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอกก็ทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เมื่อมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการแล้ว องค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบหมายถึง การจัดทำสารบัญ และจัดเก็บความรู้ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เก็บรวบรวมการค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว การแบ่งชนิดหรือประเภทของความรู้จะขึ้นอยู่กับว่าผู้นำไปใช้อย่างไร และลักษณะการทำงานของบุคลากรเป็นแบบไหน โดยทั่วไปแบ่งได้ตาม ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญของบุคลากร ตามหน้าที่ กระบวนการ และประเภทของผลิตภัณฑ์ เช่น บริการ ตลาด หรือกลุ่มลูกค้า เป็นต้น

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) นอกจากการจัดทำสารบัญความรู้ยังเป็นระบบแล้วองค์กรต้องประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่าย และใช้ได้ง่าย ซึ่งอาจทำหลายลักษณะคือ การจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งองค์กร ทำให้การป้อนข้อมูล การจัดเก็บ การค้นหาและการใช้ข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็ว การใช้ภาษาเดียวกันทั่วทั้งองค์กร โดยจัดทำคำอธิบายศัพท์ของคำจำกัดความ ความหมายของคำต่าง ๆ ที่แต่ละหน่วยงานใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน มีการปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา รวมทั้งต้องให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและเปิดใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว การเรียบเรียง ตัดต่อ และการปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดีในแง่ต่าง ๆ เช่น ครบถ้วนเที่ยงตรง ทันสมัยสอดคล้องและตรงตามความต้องการของผู้ใช้

5. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) องค์กรต้องมีวิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ โดยทั่วไปการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้โดยการป้อนความรู้ คือการส่งข้อมูล/ความรู้ให้ผู้ใช้โดยผู้รับไม่ได้ร้องขอ เช่น การส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร และการให้โอกาสเลือกใช้ความรู้ คือ การที่รับผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้เฉพาะข้อมูล/ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งช่วยลดปัญหาการได้รับข้อมูล/ความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไปองค์กรควรทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการกระจายความรู้เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ข้อมูล ความรู้

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Access) การแบ่งปันความรู้ประเภท Explicit วิธีที่นิยม เช่น การจัดทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้

เหมาะสม สามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น การแบ่งปันความรู้ประเภท Tacit สามารถทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและวัฒนธรรมองค์กร ส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีผสมผสานเพื่อผู้ใช้ข้อมูลสามารถเลือกใช้ได้ตามสะดวก โดยมีวิธีการ ตั้งทีมข้ามสายงาน Innovation & Quality Circles (IQCs) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ Community of Practice หรือ CoP ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) การสับเปลี่ยนสายงาน (Job Rotation) และการยืมตัวบุคลากรมาช่วยงาน มีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้

7. การเรียนรู้ (knowledge Access) วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กร กล่าวคือหากองค์กรใดก็ตามถึงแม้จะมีวิธีการในการกำหนด รวบรวม คัดเลือกถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ที่ดีเพียงใดก็ตาม หากบุคลากรไม่ได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ก็เป็นการสูญเปล่าของเวลาและทรัพยากรที่ใช้ การเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้น ซึ่งจะนำไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้นี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ อีกเป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้” ซึ่งวงจรความรู้ เริ่มจาก องค์ความรู้ แล้วไปสู่ การนำความรู้ไปใช้ เมื่อนำความรู้ไปใช้แล้วก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งจะหมุนวนกลับไปเป็น องค์ความรู้ อีกครั้งหนึ่ง

เครื่องมือในการจัดการองค์ความรู้

การจัดการความรู้ประกอบด้วย กระบวนการหลัก ๆ ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหา ความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ สุดท้ายคือ การเรียนรู้ และเพื่อให้มีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร เครื่องมือหลากหลายประเภทถูกสร้างขึ้นมาเพื่อนำไปใช้ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. เครื่องมือที่ช่วยในการ “เข้าถึง” ความรู้ ซึ่งเหมาะสำหรับความรู้ประเภท Explicit มักเป็นแบบทางเดียว

2. เครื่องมือที่ช่วยในการ “ถ่ายทอด” ความรู้ ซึ่งเหมาะสำหรับความรู้ประเภท Tacit อาศัยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นหลัก

ในบรรดาเครื่องมือดังกล่าวที่มีผู้นิยมใช้กันมากประเภทหนึ่งคือ 1) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือ ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of practice: CoP) 2) การศึกษาดูงาน (Study tour) 3) การทบทวนหลังปฏิบัติการหรือการถอดบทเรียน (After action review: AAR) 4) การเรียนรู้ร่วมกันหลังงานสำเร็จ (Retrospect) 5) เรื่องเล่าเร้าพลัง (Springboard Storytelling) 6) การค้นหาสิ่งดีรอบตัว หรือสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiring) 7) เวทีเสวนา หรือสุนทรียสนทนา (Dialogue) 8)

เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Assist) 9) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Action Learning) 10) มาตรฐานเปรียบเทียบ (Benchmarking) 11) การสอนงาน (Coaching) 12) การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) 13) ฟอรัม ถาม - ตอบ (Forum) 14) บทเรียนจากความผิดพลาด (Lesson Learning) และ 15) เวทีกลุ่มเฉพาะ (Focus Group)

โมเดลของการจัดการเรียนรู้

โมเดลของการจัดการเรียนรู้ คือ แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การหลอมรวมความรู้ในองค์กร ระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ใน 4 กระบวนการ เพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร เริ่มจาก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) การรวบรวมความรู้ (Combination) และการผนึกฝังความรู้ (Internalization) และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ให้เป็นงานประจำที่ยั่งยืน

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) S: Tacit to Tacit กระบวนการที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ทางสังคมในการส่งต่อระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) ด้วยกัน เป็นการแบ่งปันประสบการณ์แบบเผชิญหน้าระหว่างผู้รู้ เช่น การประชุม การระดมสมอง ที่มาจากความรู้ การเรียนรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เฉพาะเรื่อง เฉพาะพื้นที่ แล้วนำมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน ที่มีใช้เป็นเพียงการอ่านหนังสือ คู่มือ หรือตำรา

2. การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) E: Tacit to Explicit กระบวนการที่ 2 อธิบายความสัมพันธ์กับภายนอกในการส่งต่อระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) อาจเป็นการนำเสนอในเวทีวิชาการ หรือบทความตีพิมพ์ เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่ถูกฝังอยู่ในความรู้ฝังลึกให้สื่อสารออกไปภายนอก อาจเป็นแนวคิด แผนภาพ แผนภูมิ เอกสารที่สนับสนุนให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้เรียนรู้ด้วยกันที่เข้าใจได้ง่าย ซึ่งความรู้ฝังลึกจะถูกพัฒนาให้ตกผลึกและถูกกลั่นกรอง แล้วนำไปสู่การแบ่งปัน เปลี่ยนเป็นฐานความรู้ใหม่ที่ถูกนำไปใช้สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ในกระบวนการใหม่

3. การรวบรวมความรู้ (Combination) C: Explicit to Explicit กระบวนการที่ 3 อธิบายความสัมพันธ์การรวมกันของความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ที่ผ่านการจัดระบบ และบูรณาการความรู้ที่ต่างรูปแบบเข้าด้วยกัน เช่น นำความรู้ไปสร้างต้นแบบใหม่ ไปสร้างสรรค์งานใหม่ ได้ความรู้ใหม่ โดยความรู้ชัดแจ้งได้จากการรวบรวมความรู้ภายในหรือภายนอกองค์กร แล้วนำมารวมกันปรับปรุง หรือผ่านกระบวนการที่ทำให้เกิดความรู้ใหม่ แล้วความรู้ใหม่จะถูกเผยแพร่แก่สมาชิกในองค์กร

4. การฝึกฝังความรู้ (Internalization) I: Explicit to Tacit กระบวนการที่ 4 อธิบายความสัมพันธ์ภายในที่มีการส่งต่อความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) สู่ความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) แล้วมีการนำไปใช้ในระดับบุคคล ครอบคลุมการเรียนรู้และลงมือทำ ซึ่งความรู้ชัดแจ้งถูกเปลี่ยนเป็นความรู้ฝังลึกในระดับบุคคลแล้วกลายเป็นทรัพย์สินขององค์กร (3) การสร้างการรับรู้พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2541: 12-64) ได้กล่าวถึง การศึกษากับการวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ ให้เกิดปัญญา สรุปได้ดังนี้ การศึกษา คือ ธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึก การฝึก คือ เรียนรู้ พัฒนาหรือที่เรียกว่า การศึกษานั่นเอง เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงเป็นสัตว์ที่ต้องศึกษา การดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งหมด วิถีดำเนินชีวิตทุกอย่าง มนุษย์ไม่ได้มาเปล่า ๆ แต่มนุษย์ต้องเรียนรู้ต้องฝึกหัดและพัฒนาขึ้นทั้งสิ้น ชีวิตของมนุษย์จึงเป็นชีวิตอยู่ได้ด้วยการศึกษาชีวิตที่ดี คือ ชีวิตแห่งการศึกษาซึ่งมีจุดหมายเพื่อนำไปสู่ สิ่งที่เราเรียกว่า ปัญญา เมื่อมีการศึกษาเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา ก็น้องงามประณีตขึ้นทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และ ปัญญา ตัวตัดสินใจคือปัญญา พอได้ปัญญาแล้วก็เกิดความรู้ เข้าใจนำมาพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจให้ทำได้ ทำเป็น วางท่าทีและปฏิบัติต่อผู้อื่นที่เข้าไปเกี่ยวข้องทุกอย่างได้ถูกต้องเกิดผลดี ดังนั้น ชีวิตมนุษย์จึงต้องอาศัย ปัญญาเป็นตัวกระทำการที่จะนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์หรือจากปัญหา หรือแก้ไขปัญหานั้นได้ และทุกข์ที่เรียนรู้ เป็นบ่อเกิดของปัญญา และในการทำให้เกิดปัญญานั้น สิ่งสำคัญ คือ การวิจัย ด้วยการรู้จักคิด และพิจารณา ค้นหาความจริง หาทางทำให้มันดี ให้มันสำเร็จ ให้มันพ้นทุกข์ ให้มันแก้ปัญหานั้นได้ ฉะนั้น การศึกษาและการวิจัย จึงเป็นเรื่องที่จะมาจัดกันเป็นกิจการของสังคม หรือเป็นการวิจัยทางวิชาการต่าง ๆ แต่ต้องโยงมาจากรากฐาน ของการวิจัยในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การศึกษาจึงมีความหมายกว้างกว่าการวิจัย คือ ครอบคลุมการวิจัยเข้าไปด้วย กล่าวคือ การศึกษาประกอบด้วย 3 ด้านของการพัฒนาชีวิต ชีวิตของมนุษย์นั้นเป็นองค์กรที่ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพฤติกรรม 2) ด้านจิตใจ และ 3) ด้านปัญญา การฝึกฝนให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้านเหล่านี้ จึงจะเรียกได้ว่าเป็น การศึกษาอย่างแท้จริง ทางพุทธ ศาสนาเรียกว่า ไตรสิกขา (การศึกษา 3 ด้าน) การวิจัยนั้นอยู่ในส่วนของปัญญา ดังนั้น การวิจัยจึงเป็นส่วน หนึ่งของการศึกษา ที่มีความสัมพันธ์อิงอาศัยและเกี่ยวพันกับองค์ประกอบทั้ง 3 คือ พฤติกรรมมาหนุนจิตใจ และหนุนปัญญา จิตใจก็หนุนพฤติกรรมและหนุนปัญญา ปัญญาที่หนุนพฤติกรรมและหนุนจิตใจ (สุจิตรา ยางนอก, 2562)

8.6 การวัดความรู้

การวัดความรู้ เป็นการวัดระดับความจำ ความสามารถในการคิด เข้าใจกับข้อเท็จจริงที่ได้รับการศึกษา และประสบการณ์เดิม โดยผ่านการทดสอบคุณภาพแล้ว จะแยกคนที่มีความรู้กับไม่มีความรู้ออกจากกันได้ (ศุภกนิษฐ์ พลไพรินทร์, 2540: 24) เป็นการวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริง หรือประสบการณ์ต่าง ๆ หรือเป็นการวัดการระลึกประสบการณ์เดิมที่บุคคลได้รับ

คำสอน การบอกกล่าว การฝึกฝนของผู้สอน รวมทั้งจากตำรา จากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย คำถามวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ชนิด (ไพศาล หวังพานิช, 2526: 96-104) คือ

1. ถามความรู้ในเนื้อเรื่องเป็นการถามรายละเอียดของเนื้อหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของเรื่องราวทั้งหลายประกอบด้วยคำถามประเภทต่าง ๆ เช่น ศัพท์ นิยาม กฎ ความจริงหรือรายละเอียดของเนื้อหาต่าง ๆ

2. ถามความรู้ในวิธีการดำเนินการ เป็นการถามวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ตามแบบแผน ประเพณี ขั้นตอนของการปฏิบัติงานทั้งหลายเช่นถามระเบียบแบบแผน ลำดับขั้น แนวโน้มการจัดประเภทและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ

3. ถามความรู้รวบยอด เป็นการถามความสามารถในการจดจำข้อสรุป หรือหลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม เพื่อรวบรวมและย่อลงมาเป็นหลัก หรือหัวใจของเนื้อหา นั้น ข้อมูลจากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรใช้สารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนรายได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ โดยสอบถามจากเพื่อนร่วมอาชีพ สอบถามข้อมูลจากศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบหนังสือ ทั้งนี้ เกษตรกรมีความต้องการเนื้อหาสารสนเทศการเกษตรเพิ่มเติม คือ การใช้ปุ๋ยและราคาปุ๋ย ในรูปแบบแผ่นพับ และต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดบริการสารสนเทศ ณ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านด้วย (ดวงแก้ว เงินพูนทรัพย์, 2556) เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดต่อสื่อสาร รองลงมาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และเพื่อทราบข้อมูลข่าวสาร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรในทุกขั้นตอนของกระบวนการยอมรับนวัตกรรม จากสื่อบุคคล เช่น เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมา คือ สื่อมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ตามลำดับ (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน, 2558)

สรุปได้ว่า ความรู้คือ ความจำ ความเข้าใจ (Badran, 1995; Kaliyaperumal, 2004) ข้อเท็จจริง ความจริง (ไพศาล หวังพานิช, 2526) ความรู้เป็นการระลึกถึงการรวบรวมความคิด (ไพศาล หวังพานิช, 2526; ศุภกนิษฐ์ พลไพรินทร์, 2540) ความรู้เป็นข้อมูลที่มนุษย์ได้รับและเก็บรวบรวมจากประสบการณ์ต่าง ๆ โดยบุคคลจะต้องมีข้อเท็จจริง หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่สนับสนุนและให้คำตอบข้อสงสัยที่มีอยู่ และชี้แจงให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้เกิดจากกระบวนการให้ความรู้

8.7 การสร้างการรับรู้เรื่องนวัตกรรมด้านการปลูกและการผลิตัญชาพืชสมุนไพรทางเลือกเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์

เกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) มีทักษะด้านการใช้และเข้าถึงเทคโนโลยีเป็นอย่างดี รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานแต่ละพื้นที่ที่มีความสะดวกสบายเกษตรกรรุ่นใหม่จะต้องนำเทคโนโลยี การเกษตรสมัยใหม่มาขับเคลื่อนเกษตรกรรมให้ก้าวทันยุคเกษตรกรรมสมัยใหม่

คือการทำการเกษตรหรือการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเพาะปลูก เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหา และสามารถนำมาซึ่งแนวทางการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อยอดภาคการเกษตร พัฒนาการตลาด สามารถบริหารจัดการการเกษตร และเข้าใจถึงปัญหาเข้าใจถึงปัญหา สามารถนำมาซึ่งแนวทางการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อยอดการเกษตร สามารถริเริ่ม สร้างสรรค์ แนวคิด นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถปฏิบัติได้จริง และสามารถช่วยพัฒนาผลผลิตและศักยภาพทางการผลิตสินค้าทางการเกษตร เพิ่มมูลค่าของสินค้าทางการเกษตร สามารถขับเคลื่อนการเกษตรในท้องถิ่นให้แข็งแกร่ง เติบโต และมีศักยภาพในการแข่งขันก้าวทันโลกในปัจจุบัน ยกย่องผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่สู่ความเป็นมืออาชีพในระดับสากล ซึ่งเป็นการรวมเอาเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางเกษตรผนึกกำลังสร้างนวัตกรรม เศรษฐกิจใหม่ให้ไทยเป็นที่หนึ่งด้านเทคโนโลยีเกษตรระดับโลก ซึ่งวิธีการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างขาดความรับผิดชอบ เช่นการใช้น้ำและพลังงาน ประกอบกับการขาดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทางการเกษตรที่ดีให้แก่เกษตรกร เป็นผลให้สิ่งเหล่านี้ได้เพิ่มความท้าทายที่ต้องเผชิญ การสิ้นเปลืองน้ำโดยไม่จำเป็น การใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมากเกินไป ทำให้สารพิษซึมลงไปในดินและแหล่งน้ำทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการอนุรักษ์ทรัพยากรและเคลื่อนไปสู่อนาคตที่ยั่งยืน จึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการเกษตร โดยเริ่มใช้เทคนิคใหม่ เช่น หุ่นยนต์ GPS การตรวจสอบสภาพดิน สภาพอากาศและการทำแผนที่แหล่งน้ำ และ IoT (Internet of Things) เป็นต้น เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้ภาคการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีผลกำไร ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในชีวิตและนิยามใหม่ของทุกแง่มุมของชีวิตสมัยใหม่รวมถึงภาคเกษตรกรรม เทคโนโลยีขั้นสูงที่ใช้ในการเกษตรที่เกิดขึ้นทำให้ทุกอย่างขับเคลื่อนไปข้างหน้าเร็วยิ่งขึ้น การส่งมอบผลผลิตจากฟาร์มสู่มือผู้บริโภคง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังคงความสดใหม่ รักษาคุณค่าทางโภชนาการได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการศึกษาทดสอบการออกแบบและพัฒนาระบบควบคุมสภาพภูมิอากาศร่วมกับการใช้งานระบบน้ำอัจฉริยะสำหรับปลูกผักยกแคร่ ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท เป็นหนึ่งในผลงานศึกษาวิจัยที่ประสบความสำเร็จ และยังประโยชน์ให้กับเกษตรกร ซึ่งดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมอุณหภูมิและความชื้นอากาศในโรงเรือนปลูกผักยกแคร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ เช่น เทคโนโลยีเซ็นเซอร์ เข้ามาปรับใช้ร่วมกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย หรือ เทคโนโลยี IoT เพื่อใช้ควบคุมอุณหภูมิและความชื้นอากาศในโรงเรือน

1. การพัฒนาเสริมทักษะอย่างทันสมัย

การพัฒนาเกษตรกร ให้เป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรที่มีการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการ เพื่อการดำเนินธุรกิจเกษตรอย่างทันสมัย มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ (Smart Farmer) มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเกษตรกร 4 ประการ ดังนี้ 1) กรอบความคิด (mind set) 2) ทักษะ

(skill set) 3) พฤติกรรม (behavior set) 4) ระบบนิเวศน์ของเกษตรกร (ecosystem set) (ภาณิ บุญยกี้อกุล, 2561)

ประการที่ 1 เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร หรือให้คำแนะนำปรึกษากับผู้อื่นที่สนใจในเรื่องที่ทำอยู่ได้

ประการที่ 2 มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่น ๆ เช่น Internet, Mobile smart phone เป็นต้น

ประการที่ 3 มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต แรงงาน และทุน สามารถเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ขายผลผลิตได้ตลอดจนสามารถจัดการของเหลือจากการผลิตที่มีประสิทธิภาพ (Zero waste management)

ประการที่ 4 เป็นผู้มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP และ GMP

ประการที่ 5 มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม มีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Green economy) มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 6 มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพการเกษตร รักและหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตรไว้ให้คนรุ่นต่อไป มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร

2. แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (พชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ และคณะ, 2557) มีดังนี้

1. การฝึกอบรม ควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาเพื่อจะได้ตรงกับความต้องการ
2. เพิ่มความรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นและวิธีการใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line Facebook
3. จัดให้มีการบรรยายและการสาธิตจากวิทยากร ปราชญ์เกษตร ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ
4. เน้นให้เกษตรกรรุ่นใหม่มีส่วนร่วมและฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งการศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ในแปลงเกษตรต้นแบบที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร
5. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระยะเวลาการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควรเลือกจัดให้ตรงกับฤดูกาลที่มีการเพาะปลูก เพื่อเรียนรู้ทั้งในทางทฤษฎีและฝึกปฏิบัติ
6. การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยการใช้ช่องทาง Social media ได้แก่ Line Facebook หรือติดต่อกันทางโทรศัพท์มือถือ การเชื่อมโยงเครือข่ายในการตลาด เช่น การจัดตลาดนัดจำหน่ายสินค้าร่วมกันของเกษตรกรรุ่นใหม่

3. การเตรียมความพร้อมเพื่อสู่การเกษตรยุคใหม่ หรือ start up ด้านการเกษตร แบ่งได้ 3 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาแนวคิดสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรุ่นใหม่ (Getting Idea)

2. พัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยนวัตกรรมเกษตร โดยการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนธุรกิจเกษตรด้วยนวัตกรรม (Set up Project) และพัฒนาทักษะผู้ประกอบการรุ่นใหม่สู่ธุรกิจเกษตร (Startup Entrepreneur) ด้วยนวัตกรรม (Innovation) เกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) และตลาดดิจิทัล (Digital Market)

3. ยกระดับวิสาหกิจชุมชนเกษตรรุ่นใหม่สู่ความเป็นมืออาชีพในระดับสากล (Go to Global) (ภาณี บุญยเกื้อกุล, 2561)

สรุปได้ว่า การพัฒนาเสริมทักษะอย่างทันสมัย หมายถึง การพัฒนาเกษตรกรให้เป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรที่มีการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการ เพื่อดำเนินธุรกิจเกษตรอย่างทันสมัย มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิด ทักษะ พฤติกรรม และระบบนิเวศของเกษตรกร

4. การเพิ่มขีดความสามารถการปลูกพืชสมุนไพรด้วยเทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการพัฒนาทั้งห่วงโซ่อุปทานของสินค้าเกษตร หรือแนวคิด “สมาร์ทฟาร์ม” คือ การพัฒนาการเกษตรใน 4 ด้านได้แก่ 1) ลดต้นทุน 2) เพิ่มคุณภาพการผลิตและ มาตรฐานสินค้า 3) ลดความเสี่ยงจากศัตรูพืชและภัยธรรมชาติ และ 4) การจัดการและส่งผ่านความรู้ การพัฒนา “สมาร์ทฟาร์ม” ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิต โดยเน้นการประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติ (Automation/Robotic System) และการพัฒนาองค์ความรู้ทางการผลิตโดยระบบการติดตามและเตือนภัยล่วงหน้า (Monitoring/Warning System) ในด้านการจัดการผลผลิต และให้ความสำคัญกับระบบควบคุมผลผลิตให้มีความสม่ำเสมอทั้งปริมาณและคุณภาพ อาทิการวัดความชื้นและอุณหภูมิรวมทั้งการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ซึ่งเป็นหลักการในการดูแล ความปลอดภัยของสินค้าให้กับผู้บริโภค ที่ต้องใช้ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลกลาง (Center of Information) ซึ่งมีความเชื่อมโยงทั้งห่วงโซ่คุณค่าของสินค้า (Value Chain) พร้อมทั้งข้อมูลเชิงพื้นที่ (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), 2561: 1-4) ฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Farm) หรือฟาร์มที่มีความแม่นยำ (Precision Farm) เป็นการทำฟาร์มโดยนำวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการจัดการ โดยสามารถประมวลผลได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต ช่วยลดต้นทุนการผลิต มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การแข่งขันในระดับสากลได้ การทำฟาร์มอัจฉริยะเป็นการทำการเกษตรแบบควบคู่กับนวัตกรรม (Shashwathi et al., 2012) นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตรโดยใช้รูปแบบ MRCF system (Mapping - Remote Sensing - Community Participation - Specific Field Service) โดยการจัดทำข้อมูลไว้ในสื่อต่าง ๆ ของเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้

เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลเพื่อพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตให้ดีที่สุดได้ (Change to the best) โดยใช้การสื่อสารระยะไกล (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้คำนิยามว่า “สมาร์ทฟาร์มเมอร์” หมายถึง เกษตรกรที่มีความรู้อย่างถ่องแท้ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม สามารถวางแผนโดยรู้ถึงอุปสงค์ ตลาด และเตรียมการผลิตให้สอดคล้อง รวมทั้งมีความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแก้ปัญหาได้รวดเร็ว โดยการวิเคราะห์ข้อมูลรอบด้านเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล ตลอดจนรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเกษตร การสร้างองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร อาทิ การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผสมผสานกับภูมิปัญญาชาวบ้าน การทำการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ด้านบัญชีต้นทุนอาชีพ ตลอดจนการเพิ่มความสามารถและช่องทางการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ และความรู้ในหลากหลายมิติที่เกี่ยวข้องผ่านฐานข้อมูลชุมชนด้านการเกษตร (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), 2561: 2-6) ซึ่งเกษตรกรเล็งเห็นถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเกษตร โดยเรียนรู้จากสารสนเทศที่เกี่ยวข้องสถานการณ์การค้าขาย เทคนิคการผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูปสินค้าเกษตร ผ่านการเรียนรู้จากสื่อสารสนเทศต่าง ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาช่วยสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวให้ได้มากขึ้น และช่วยให้สามารถทำงานได้มากขึ้น (สินินุช ครุฑเมือง แสนเสริม และพลสรายุ สราญรัมย์, 2558)

สรุป การเพิ่มความขีดความสามารถปลูกพืชสมุนไพรด้วยเทคโนโลยี หมายถึง การพัฒนาการปลูกพืชสมุนไพร ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิต โดยเน้นการประยุกต์ใช้ระบบอัตโนมัติ (Automation/Robotic System) และการพัฒนาองค์ความรู้ทางการผลิตโดยระบบการติดตามและเตือนภัยล่วงหน้า (Monitoring/Warning System) ในด้านการจัดการผลผลิต และให้ความสำคัญกับระบบควบคุมผลผลิตให้มีความสม่ำเสมอทั้งปริมาณและคุณภาพ ซึ่งทั้งหมดต้องผ่านกระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดทักษะ

9. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

9.1 ความหมายของประสิทธิผล

จกมล ทองโถม (2561) ประสิทธิภาพ หมายถึง คำตอบที่ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานนั้นได้ผลคุ้มค่ากับต้นทุน หรือไม่ และมีแนวทางที่ดีกว่าที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด อีกนัยหนึ่ง ประสิทธิภาพหมายถึง การพิจารณาผลผลิตที่เป็นไปตามเป้าหมายแล้วว่าวิธีการผลิตใดเสียต้นทุนต่ำ กว่าหรือประหยัดกว่า

สุนทร เสงี่ยมพงษ์ (2559) ประสิทธิภาพ หมายถึง การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างสมดุล คือ ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา ใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ใช้วัสดุอุปกรณ์ให้คุ้มค่าด้วยวิธีการที่ ทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจ ในการทำงาน อันเป็นผลทำให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุด บรรลุเป้าหมายขององค์กรซึ่งก็คือ การเกิดประสิทธิผล และประสิทธิผลจึงเป็นตัวบ่งชี้ถึงแนวทางเสริมสร้างหรือพัฒนาประสิทธิภาพ การทำงาน ประสิทธิภาพยังหมายถึงการที่แต่ละบุคคลในองค์กรเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้รับความ ยุติธรรมในด้านต่าง ๆ ภายในองค์กร ซึ่งบุคคลเหล่านั้นก็ได้แสดงศักยภาพของตนอย่างเต็ม ความสามารถในการที่จะร่วมมือเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ

วชิรวัชร งามละม่อม (2559) ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จอันเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามโครงการ หรือแผนงานนั้นตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้ตั้งไว้ หรือได้คาดหวังไว้ โดยหากนำมาศึกษาแล้วจะพบว่าประสิทธิภาพนั้น หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นแล้วตัวเราคิดหรือวางแผนที่จะประกอบกิจสามารถทำกิจการนั้นให้สำเร็จได้ตามที่คิดหรือวางไว้ เรียกว่า การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพแนวความคิดสมัยใหม่ในการ จัดกิจการงานจะเริ่มต้นที่การตั้งจุดสำเร็จของงาน นั่นคือในการวางแผนงานนั้น ณ จุดเริ่มต้นของงานจะมีการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์กันว่าผลสำเร็จที่เราต้องการนั้นคืออะไร ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง การที่ดำเนินโครงการหรืองานอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วและปรากฏว่าผลเกิดขึ้น (Outcomes) หรือผลผลิตที่เกิดขึ้น (Output) ณ ระดับหนึ่งระดับใดที่เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการใช้ทรัพยากร (Resources) หรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) มากน้อยเพียงใด ถ้าใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามาดำเนินการในโครงการหรืองานได้น้อยที่สุด และผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินโครงการนั้นจะมีประสิทธิภาพสูงสุด ในทางตรงกันข้าม โครงการใดแม้ว่าจะสามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้เหมือนกันก็ตาม แต่ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามากกว่าโครงการอื่น ๆ โครงการนั้นก็จะไม่ใช่โครงการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

Zammuto (1982) ประสิทธิภาพ หมายถึง การที่องค์กรได้ดำเนินงานใด ๆ โดยการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จนเกิดผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่องค์กรตั้งไว้และสามารถจะสรุปความหมายตามทฤษฎีองค์กรได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความหมายที่ใช้ในแนวทางเป้าหมาย (Goal-based Approach) เป็นการพิจารณาว่าการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่
2. ความหมายที่ใช้แนวทางระบบ (System - based Approach) เป็นการพิจารณาว่าองค์กรนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

3. ความหมายที่ใช้แนวทางกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Multiple-Constituencies Approach) เป็นการพิจารณาว่าองค์การสามารถในการตอบสนองความพึงพอใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้ความสำคัญของประสิทธิภาพ

9.2 เกณฑ์การวัดประเมินผลในการปฏิบัติงาน

พัชรา หาญเจริญกิจ (2545) ได้กล่าวถึงเรื่องมาตรฐานการปฏิบัติงานซึ่งเป็นตัวชี้วัด ความสำเร็จของงานว่าเกณฑ์ที่องค์การนำไปกำหนดเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน ได้แก่ เกณฑ์ด้านปริมาณงาน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน คุณภาพของงาน และลักษณะการแสดงออกขณะปฏิบัติงาน ซึ่งกล่าวไว้โดยละเอียดดังนี้

1. ปริมาณงานและระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดว่างานต้องมีปริมาณงานเท่าไร และควรจะใช้เวลาปฏิบัติมากน้อยเพียงใด งานจึงจะเสร็จ เช่น กำหนดว่างานบรรณารักษะการจัดหมวดหมู่และลงรายการ จะต้องทำการจัดหมวดหมู่และลงรายการหนังสือให้ได้อย่างน้อยวันละ 10 เล่ม หากบรรณารักษะจัดหมวดหมู่และลงรายการได้น้อยกว่าที่กำหนด แสดงว่าปริมาณงานของผลการปฏิบัติงานยังไม่ถึงมาตรฐานที่กำหนดไว้ สำหรับงานที่ไม่สามารถกำหนดเป็นปริมาณได้อย่างชัดเจน เช่น งานบริการตอบคำถามและการช่วยค้นคว้า เป็นงานที่มีลักษณะการ ให้บริการแตกต่างกันไปในแต่ละวัน เนื่องจากต้องขึ้นอยู่กับสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการ การใช้เวลาในการค้นหาคำตอบสำหรับแต่ละคำถาม ก็จะไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความยากง่ายของคำถาม ดังนั้น งานลักษณะเช่นนี้จะไม่สามารถกำหนดมาตรฐานด้วยปริมาณหรือระยะเวลาที่ปฏิบัติได้

2. คุณภาพของงาน เป็นการกำหนดว่าผลงานที่ปฏิบัติได้นั้นควรมีคุณภาพดีมากน้อยเพียงใด โดยส่วนใหญ่มักกำหนดว่าคุณภาพของงานจะต้องมีความครบถ้วน ประณีต ถูกต้อง เชื่อถือได้ ประหยัดทั้งเวลาและทรัพยากร เช่น มีการกำหนดข้อผิดพลาดที่สามารถยอมรับได้ว่าผิด ได้ไม่เกินกี่เปอร์เซ็นต์ สูญหายได้ไม่เกินกี่เปอร์เซ็นต์ หรือเป็นการกำหนดให้ผลการปฏิบัติงานมีความผิดพลาดหรือบกพร่องเป็นศูนย์เท่านั้น

3. ลักษณะการแสดงออกขณะปฏิบัติงาน งานบางตำแหน่งไม่สามารถกำหนดมาตรฐานด้วยคุณภาพหรือปริมาณ แต่เป็นงานที่ต้องปฏิบัติโดยการใช้บุคลิกหรือลักษณะเฉพาะอย่างประกอบ เช่น การใช้สีหน้าและน้ำเสียงของบรรณารักษะบริการตอบคำถามและการช่วยค้นคว้าในระหว่างติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ห้องสมุด พฤติกรรมและบุคลิกลักษณะที่แสดงออกถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับตำแหน่งงานบริการที่ต้องติดต่อกับสาธารณชน เพราะถือได้ว่าเป็นตัวแทนขององค์การ ดังนั้น การกำหนดลักษณะพฤติกรรมที่ต้องแสดงออกไว้ในมาตรฐานการปฏิบัติงานจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบว่าต้องปฏิบัติตนอย่างไร เนื่องจากแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมอาจส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ขององค์การและขวัญกำลังใจของเพื่อนร่วมงานกรณี กิริติบุตร มหานนท์ (2529) กล่าวว่า การประเมินผล

หรือการวัดผลของประสิทธิผลในการปฏิบัติงานในองค์กร เป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยไว้มากมาย เพื่อที่จะแสวงหาตัวแปร หรือบรรทัดฐานในการวัดประสิทธิผลขององค์กร ได้สรุปว่าถ้าจะรวบรวมจำนวนการศึกษาที่มุ่งหาบรรทัดฐานของประสิทธิผลขององค์กร เพียงการศึกษาทีละ 1 บรรทัดฐานของประสิทธิผล จะนับได้ถึง 19 ตัวแปร และเฉพาะในปี 1975 มีการศึกษาถึง 17 เรื่องที่ใช้ตัวแปรหรือบรรทัดฐานที่แตกต่างกันหลายประการ ในการวัดประสิทธิผลขององค์กร และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้ว ปรากฏว่าไม่มีข้อยุติหรือข้อเห็นพ้องต้องกันไว้ว่าอะไรคือกลุ่มของตัวแปรที่ถูกต้องและมีประโยชน์ในการวัดประสิทธิผล ในขณะที่แต่ละตัวแบบมีการเสนอลักษณะของความสำเร็จหรือประสิทธิผลขององค์กรในขณะที่แต่ละตัวแบบมีการเสนอลักษณะของความสำเร็จหรือประสิทธิผลขององค์กรถึง 3-4 ลักษณะด้วยกัน และแนวคิดแต่ละทางนั้นไม่มีความซ้ำซ้อนกันเลย

9.3 การประเมินประสิทธิผลขององค์กรโดยใช้ระบบ 4 ตัวแปร

ในการประเมินประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งมีการศึกษาด้านคว้าวและวิเคราะห์ สร้างแบบจำลองเพื่อวัดประสิทธิผลนั้น ในประเทศไทยยังมีการศึกษาในแง่มุมนี้น้อย แต่มีการศึกษากันกว้างขวางในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ซึ่งอาจแยกเป็นแนวทางกว้าง ๆ ได้ 4 แนวทางดังนี้ 1) การประเมินประสิทธิผลขององค์กรในแง่เป้าหมาย 2) การประเมินประสิทธิผลขององค์กรในแง่ของระบบทรัพยากร 3) การประเมินประสิทธิผลขององค์กรโดยใช้หลายเกณฑ์ และ 4) การประเมินประสิทธิผลขององค์กร โดยใช้ระบบ 4 ตัวแปร ดังนี้

1. การประเมินประสิทธิผลขององค์กรในแง่เป้าหมาย (The Goal Approach) เป็นการใช้วิธีการวัดผลที่ตั้งอยู่บนวิธีการและเป้าหมายขององค์กร โดยพบว่าความสามารถในการผลิต (Productivity) ความยืดหยุ่นคล่องตัว (Flexibility) และการปราศจากซึ่งความกดดัน (Strain) และข้อขัดแย้ง (Conflict) มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลเป็นเกณฑ์ที่บ่งชี้ความมีประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านี้สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับเป้าหมายขององค์กร ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการวิจัยปัญหาสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการใช้ความสามารถในการผลิต เป็นเครื่องบ่งชี้ความมีประสิทธิภาพที่สำคัญนั้น ในกรณีที่องค์กรที่ไม่อาจสามารถวัดประสิทธิผลขององค์กรได้จากความสามารถในการผลิต ได้อย่างเต็มที่ สำหรับวิธีนี้ การประเมินประสิทธิผลขององค์กร ในแง่เป้าหมายนี้ มีความสมบูรณ์ในวิธีการและไม่เป็นกลางเท่าที่ควรเนื่องจาก

1.1 การใช้การบรรลุเป้าหมายเป็นเครื่องวัดประสิทธิผลขององค์กร ใช้ได้ง่ายพอสมควร เฉพาะในกรณีที่องค์กรมีเป้าหมายจำกัด และหนักแน่นคงที่ แต่ถ้าองค์กรมีเป้าหมายต่อเนื่องการวัดประสิทธิผลจากเป้าหมายอาจทำได้ยาก และยากขึ้น ถ้าผลผลิตขององค์กรนั้นไม่ใช่วัตถุประสงค์

1.2 การใช้การบรรจุเป้าหมายเป็นเครื่องวัดประสิทธิผลขององค์การใช้อย่างพอสมควร ในกรณีที่ต้องการมีเป้าหมายเดียวกัน แต่ต้องการส่วนใหญ่มีหลายเป้าหมาย ซึ่งทำการ วัดได้ยากกว่า เป้าหมายใดได้รับความสำคัญกว่าเป้าหมายอื่นมากน้อยต่างกันเพียงใด เพื่อเปรียบเทียบกับผลที่ได้รับ ว่ามีประสิทธิผลตามเป้าหมายหรือไม่

1.3 บ่อยครั้งที่องค์การส่วนใหญ่ไม่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ ซึ่งกรณีนี้เป็น ที่คาดว่าจะได้ประสิทธิผลที่ต่ำ ทั้งนี้เพราะเป้าหมายบางประเภทเป็นเป้าหมายในอุดมคติหรือ เป้าหมายที่อยู่ห่างไกล ซึ่งองค์การอาจไม่สามารถกำหนดเวลาที่จะบรรลุถึงได้ หากใช้เกณฑ์ที่ว่านี้ก็ หมายความว่าองค์การประเภทนี้ ประสบความล้มเหลวหรือไม่มีประสิทธิผล ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่ไม่ ตรงกับความเป็นจริง

2. การประเมินประสิทธิผลขององค์การในแง่ของระบบทรัพยากร (The System Resource Approach) เป็นการพยายามหลีกเลี่ยงจุดอ่อนและ ข้อบกพร่องบางประการ ของการประเมินผลใน แ่งเป้าหมาย โดยไม่พิจารณาถึงเป้าหมายขององค์การเสียเลย เพราะเห็นว่าเป็นไปได้อย่างที่จะใช้การ บรรจุเป้าหมายเป็นเครื่องวัดประสิทธิผลองค์การจึงมีการใช้แบบจำลองของระบบทรัพยากรแทน แบบจำลองนี้ตั้งอยู่บนแนวความคิดว่าองค์การเป็นระบบเปิด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมใน การแลกเปลี่ยน (Exchange) และการแข่งขันกัน (Competition) ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงหมายถึง ความสามารถขององค์การในการแสวงหาผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรซึ่ง หายากและมีคุณค่าต่อองค์การจะมีประสิทธิผลสูงสุดก็ต่อเมื่อองค์การสามารถแสวงหาประโยชน์สูงสุด ได้จากตำแหน่งที่ทำการต่อรอง และได้ประโยชน์มากที่สุดจากการ จัดทรัพยากรแนวความคิดด้าน ระบบทรัพยากร ไม่ได้แตกต่างไปจากการใช้เป้าหมายเท่าใดนัก เพราะที่จริงเป้าหมายขององค์การ อย่างหนึ่งก็คือ การสรรหาทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมเป็นเพียงการมองเป้าหมายขององค์การ ใน ฐานะที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมมากขึ้นนั่นเอง

3. การประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยใช้หลายเกณฑ์ (The Multiple Criteria Effectiveness) วิธีการนี้มีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับกันกว้างขวาง ทั้งในแง่ของนักวิชาการ และ เมื่อนำมาใช้ในการวัดประสิทธิผลขององค์การในทางปฏิบัติเกณฑ์หลายอย่างนี้ ได้แก่ ความพยายาม สร้างแบบจำลอง ซึ่งมีการสร้างฐานคติ และนำไปทดลองหรือหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก ซึ่ง อาจมีผลต่อความสำเร็จขององค์การ แบบจำลองนี้ยังมีประ โยชน์ในแง่ที่พยายามแสดงให้เห็นว่าตัว แปรต่าง ๆ สัมพันธ์กัน เช่น เกณฑ์ในการประเมินของ Steers (1985), Katz and Kahn (1978) เป็นต้น

Georgopoulos and Tannenbaum (1957) ในปี 1957 เขาทั้งสองได้ศึกษาประสิทธิภาพ ขององค์การ ด้วยสมมติฐานที่ว่าองค์การทุกองค์การมุ่งที่จะบรรจุเป้าหมายขององค์การโดยใช้ เครื่องมือที่ทั้งมีชีวิตและ ไม่มีชีวิต เพื่อผลิตผลงานของกลุ่ม ดังนั้น การให้ความหมายหรือคำจำกัด

ความของประสิทธิผลขององค์การ และหนทางหรือเครื่องมือ ซึ่งองค์การใช้ในการรักษาไว้ซึ่งความเป็นองค์การและบรรลุเป้าหมายได้สำหรับเป้าหมายสำคัญขององค์การทั่วไป คือ

1. ผลผลิตสูง หมายถึง สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่องค์การตั้งไว้ไม่ว่าจะ โดยปริมาณหรือคุณภาพ

2. ความสามารถที่จะดูดซึมและปรับตัวเข้าได้กับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์การ โดยไม่สูญเสียความมั่นคง

3. รักษาไว้ซึ่งทรัพยากรมนุษย์และวัสดุอุปกรณ์จากสมมติฐานเกี่ยวกับองค์การและเป้าหมายขององค์การดังกล่าวข้างต้น เขาทั้งสองได้ให้คำจำกัดความของประสิทธิผลขององค์การว่า ความมากน้อยของการที่องค์การ ในฐานะเป็นระบบสังคม สามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้โดยทรัพยากรและหนทางที่มีอยู่โดยไม่ทำให้ทรัพยากร และหนทางที่มีอยู่ต้องเสียหาย และไม่สร้างความตึงเครียดที่ไม่สมควรแก่สมาชิก ดังนั้น ตัวแปรที่จะใช้วัดประสิทธิผลขององค์การจึงประกอบด้วย

3.1 ความสามารถในการผลิตขององค์การ (Productivity)

3.2 ความยืดหยุ่น (Flexibility) ขององค์การในรูปของความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายนอกองค์การ

3.3 การปราศจากความตึงเครียด (Strain) หรือความขัดแย้งรุนแรงระหว่างกลุ่มย่อยในองค์การ หรือระหว่างหน่วยงานในองค์การ ซึ่งเขาทั้งสองเห็นว่าเกณฑ์ทั้งสามสามารถใช้ประเมินประสิทธิผลขององค์การ โดยทั่วไปได้

Steers (1985) ได้เสนอว่า การวัดประสิทธิผลสามารถทำได้ดีที่สุดด้วยการพิจารณาแนวคิดที่สัมพันธ์กัน 3 ประการ คือ

1. การบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุด (Goal Optimization) ซึ่งประสิทธิผลในที่นี้หมายถึงความสามารถขององค์การ ในการได้มา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีจำกัดและมีคุณค่าให้เป็นประโยชน์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในการปฏิบัติตามเป้าหมาย

2. แนวคิดด้านระบบการวิเคราะห์ที่เป้าหมายของแนวความคิดนี้กระทำในรูปของระบบซึ่งหมายความว่าเป้าหมายไม่ได้อยู่นิ่งอยู่กับที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา

3. การเน้นเรื่องพฤติกรรม คือ เน้นบทบาท ของพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ ที่มีต่อความสำเร็จขององค์การ ในระยะยาว หรือการยอมรับว่าเป้าหมายขององค์การ จะบรรลุถึงได้โดยอาศัยพฤติกรรมสมาชิกขององค์การ

นอกจากนี้ Steers ยังได้เสนอตัวแปรที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การ 4 ประการ คือ

1. โครงสร้างขององค์การ พิจารณาได้จากการกระจายอำนาจ การแบ่งงานตามความชำนาญพิเศษ ความเป็นทางการ ช่วงการบังคับบัญชา ขนาดขององค์การ ขนาดของหน่วยงานและเทคโนโลยีขององค์การ ซึ่งพิจารณาได้จากการปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์ และความรู้

2. ลักษณะของสภาพแวดล้อม ซึ่งพิจารณาสิ่งแวดล้อม 2 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมภายนอก ตัวบ่งชี้คือ ความสลับซับซ้อน ความมั่นคง ความไม่แน่นอน สิ่งแวดล้อมภายในหรือบรรยากาศขององค์การ ตัวบ่งชี้คือ แนวโน้มของความสำเร็จ ความเอาใจใส่ต่อพนักงาน แนวทางการให้รางวัลและการลงโทษ ความมั่นคง ความเสี่ยง การเปิดเผย การปกปิด

3. ลักษณะ ของพนักงานพิจารณาจากความผูกพันต่อองค์การ และการปฏิบัติงาน โดยบ่งชี้ของความผูกพันต่อองค์การพิจารณาจากการดำรงรักษาไว้ การผูกมัดใจ ตัวบ่งชี้ของการปฏิบัติงาน คือ การตั้งใจ เป้าหมาย ความต้องการ ความสามารถในการทำงาน ความชัดเจน ของบทบาทพนักงาน

4. นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ พิจารณาจากตัวบ่งชี้คือ การวางเป้าหมายที่แน่นอน การจัดหาและการ ใช้ทรัพยากร การสร้างสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน กระบวนการติดต่อสื่อสาร ภาวะผู้นำและการตัดสินใจ การปรับตัวขององค์การ

การประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยใช้ระบบ 4 ตัวแปร Likert (1978) ได้ทำการค้นคว้าวิจัยจากสำนักงานฝ่ายขาย 40 แห่ง พบว่า องค์การที่ประสบความสำเร็จไม่ว่าจะมีขนาดใดก็ตามเป็นระบบสังคมที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งองค์การจะประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิผลได้นั้นขึ้นอยู่กับระบบความสัมพันธ์ต่อกันและระบบการใช้สิทธิพลที่มีประสิทธิผล โดย Likert ได้ทำการ ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการ ผลิตของแต่ละ ระบบ กับความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับพนักงานไปที่ละระบบ พบลักษณะแตกต่างกัน คือ

ระบบที่ 1 หมายถึง ระบบบริหารซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นไปในลักษณะการใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ของผู้บังคับบัญชา

ระบบที่ 2 หมายถึง ระบบบริหารซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นไปในลักษณะการใช้อำนาจแบบมีความกรุณาของผู้บังคับบัญชา

ระบบที่ 3 หมายถึง ระบบบริหารซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นไปในลักษณะการใช้อำนาจแบบมีการปรึกษาหารือของผู้บังคับบัญชา

ระบบที่ 4 หมายถึง ระบบบริหารซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นไปในลักษณะผู้บังคับบัญชาให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมและผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชา

จากการศึกษาวิเคราะห์และข้อเสนอแนะของ Likert สามารถสรุปได้ว่า ระบบที่ 4 เป็นระบบองค์การที่มีประสิทธิผลต่อพฤติกรรมในการ อำนวยการ ที่มีประสิทธิผล และโครงสร้างตามแบบจำลองระบบ 4 ยังมีประโยชน์ในแง่ต่อไปนี้

1. การแบ่งองค์การ ออกเป็นกลุ่มย่อย ทำให้การสร้างความสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารเป็นไปได้ง่ายขึ้น

2. การเชื่อมโยงหน้าที่ของฝ่ายงานช่วยอำนวยการ บริหารและฝ่ายงานหลักทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนสามารถช่วยแก้ไขการขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การคัดค้านกันน้อยลง ทั้งนี้เพราะนโยบายในแต่ละระดับสามารถถูกกำหนดขึ้นได้โดยกลุ่มซึ่งรับผิดชอบต่อการนำไปปฏิบัติ

4. เป็นการเสริมสร้างความพอใจสำหรับทุกคนในองค์การมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ระดับของขวัญและความผูกพันที่สูงขึ้น

องค์การมีการตอบสนองต่อข้อเรียกร้องที่มีต่อองค์การ จากแหล่งที่มาจากภายนอกและภายในองค์การ

Campbell (1984) ได้สรุปตัวเกณฑ์ และการวัดประสิทธิผลขององค์การ ไว้ทั้งหมด 30 ตัวเกณฑ์ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพรวม (Overall Effectiveness)
2. ผลผลิต (Productivity)
3. ประสิทธิภาพ (Efficiency)
4. กำไร (Profit)
5. คุณภาพ (Quality)
6. อุบัติเหตุที่เกิดขึ้น (Accident)
7. การเติบโต (Growth)
8. การขาดงาน (Absenteeism)
9. การลาออกจากงาน (Turn Over)
10. ความพอใจในงาน (Job Satisfaction)
11. การจูงใจ (Motivation)
12. ขวัญและกำลังใจ (Morale)
13. การควบคุม (Control)
14. ความขัดแย้งและความสามัคคี (Conflict/Cohesion)
15. ความคล่องตัวและการปรับตัว (Flexibility/Adaptation)
16. การวางแผนและการกำหนดเป้าหมาย (Planning/Goal Setting)

17. ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของสมาชิกที่มีต่อเป้าหมาย (Goal Consensus)
18. การยอมรับในเป้าหมายขององค์กร (Internalized of Organization and Goal)
19. การเข้ากันได้ของบทบาทของสมาชิกและบรรทัดฐานที่กลุ่มกำหนดไว้ (Role and Norm Congruence)
20. ความสามารถในการมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร (Managerial Interpersonal Skills)
21. ความสามารถในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานขององค์กร (Managerial Task Skills)
22. การบริหารข้อมูลและการติดต่อสื่อสาร (Information Management and Communication)
23. ความพร้อมในด้านต่างๆ ที่มีอยู่ (Readiness)
24. ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม (Utilization of Environment)
25. การประเมินผลโดยกลุ่มต่าง ๆ จากภายนอก (Evaluation by External Entities)
26. ความมั่นคง (Stability)
27. ค่านิยมของทรัพยากรบุคคล (Value of Human Resource)
28. การมีส่วนร่วมและการร่วมแรงร่วมใจ (Participation and Share Influence)
29. ความตั้งใจและทุ่มเทในด้านการฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากร (Training and Development Emphasis)
30. การมุ่งเน้นความสำเร็จ (Achievement Emphasis)

9.4 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผล

Steers (1985) ได้เสนอแบบจำลองกระบวนการของประสิทธิผล (A Process Model of Effectiveness) ซึ่งเน้นกระบวนการสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กร ธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงขององค์กรและสภาพแวดล้อมรวมทั้งบทบาทสำคัญของการบริหารที่จะต้องการยกระดับความสำเร็จขององค์กร ตัวแปร สำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กรตามแบบจำลองกระบวนการ ของประสิทธิผลองค์กรจำแนกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) ปัจจัยด้าน องค์กร 2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม 3) ปัจจัยด้านบุคคล และ 4) ปัจจัยด้านการบริหาร ดังนี้

1. ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่

1.1 โครงสร้างองค์กร (Organization Structure) หมายถึง ความสัมพันธ์ของทรัพยากรบุคคลที่กำหนดไว้ในองค์กร โครงสร้างองค์กรที่สามารถปรับปรุงจะพัฒนาความสามารถในการผลิต

ขององค์กร โดย Steers จะวิเคราะห์ โครงสร้างองค์กร ในมิติการกระจายอำนาจ ความชำนาญเฉพาะทาง ความเป็นทางการ ช่วงการบังคับบัญชา ขนาดขององค์กร และขนาดของหน่วยงาน

1.2 เทคโนโลยี (Technology) หมายถึง กระบวนการที่องค์การแปลงสภาพวัตถุดิบหรือปัจจัยนำเข้าที่มีจำกัด ให้เปลี่ยนเป็นผลผลิตตามเป้าหมายโดยอาศัยพลังงานทางเครื่องจักรและทางสมอง เพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งประกอบด้วยเทคโนโลยีปฏิบัติการวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และความรู้ทางเทคโนโลยี

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ความสำเร็จในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ คือ ความสามารถในการคาดคะเนหรือการทำนายสภาพแวดล้อม ความถูกต้องในการรับรู้สภาพแวดล้อม และระดับความจำเป็น หรือเหตุผลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อม องค์ประกอบทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีอิทธิพลต่อเหมาะสม องค์กรตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม แบบจำลองกระมีการประยุกต์ที่ชัดเจนสำหรับการบริหารองค์การ ซึ่งให้เห็นความจำเป็นที่ต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อการปรับปรุงการออกแบบองค์การเทคโนโลยี วัตถุประสงค์และพฤติกรรมองค์การ เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมเกิดผลดีและนำไปสู่การอยู่รอดขององค์การ สภาพแวดล้อมจำแนกได้เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การกับสภาพแวดล้อมภายในองค์การ

2.1 สภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ ได้แก่ สภาพแวดล้อมด้านการตลาดเศรษฐกิจการเมือง ผู้รับบริการ กลุ่มอิทธิพล โดยพิจารณาในมิติของความยุ่งยาก สลับซับซ้อนความมั่นคง การเคลื่อนไหว และความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม

2.2 สภาพแวดล้อมภายในองค์การ ได้แก่ องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมบรรยากาศองค์การ และ สภาพสังคมภายในองค์การ ซึ่งเป็นตัวกำหนดกำกับพฤติกรรมของคนในองค์การ สภาพแวดล้อมภายในองค์การเป็นตัวแปรที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อโครงสร้าง เทคโนโลยีสภาพแวดล้อมภายนอกแบบของการ บริหาร และส่งผลต่อความพยายามของแต่ละบุคคล และผลผลิตขององค์การ โดยทั่วไปสภาพแวดล้อมภายในที่เหมาะสมที่สุด คือ บรรยากาศที่เกื้อหนุนให้บุคคลมีพฤติกรรมเน้นการบรรลุเป้าหมายขององค์การ เน้นความสัมพันธ์และการให้ความสำคัญกับบุคคลในองค์การ

3. ปัจจัยด้านบุคคล Steers เชื่อว่าตัวแปรที่มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์การ หรือความมีประสิทธิภาพขององค์การคือ พฤติกรรมของคนในองค์การนั่นเอง เนื่องจากพฤติกรรมเป็นสิ่งที่มียิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การได้ ซึ่ง Steers ให้ความสำคัญใน 2 เรื่องคือ ความผูกพันองค์การ และการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์การ ความผูกพันองค์การ หมายถึง ความสนใจ ความปรารถนาของบุคคลที่ จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกขององค์การต่อไป และความรู้สึกยึดมั่นผูกพันต่อองค์การ โดยความผูกพันองค์การสามารถแยกได้เป็น 2

ลักษณะ คือ ความผูกพันแบบเป็นทางการ ความผูกพันทางจิตใจและความรู้สึก Steers ได้ศึกษาปัจจัยและผลลัพธ์ที่มีต่อความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร ดังนี้ คือ อายุ ระดับรายได้ ประสบการณ์การทำงาน และลักษณะงาน ความต้องการความสำเร็จ ความชอบและความเป็นอิสระ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิผลองค์การด้วย

4. ปัจจัยด้านบริหาร องค์การจะบรรลุความสำเร็จ มีการปรับปรุง พัฒนาประสิทธิผลได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้บริหารองค์การได้ใช้กลไกทางการบริหารอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ขององค์การนั้น ๆ ตัวแปรที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การแสวงหาทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารภาวะผู้นำและการตัดสินใจ และการปรับตัวขององค์การและนวัตกรรมหรือการริเริ่มสิ่งใหม่

สรุปได้ว่าประสิทธิผลนั้นมีความเชื่อมโยงกับปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร และปัจจัยด้านบุคคล รวมทั้งการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้และรับรู้

10. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเกษตรยุคใหม่ การปลูกพืชด้วยเทคโนโลยี Plant Factory

Plant Factory เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีทางเลือกที่นำมาประยุกต์ใช้ในการปลูกพืช เทคโนโลยีนี้สามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ เช่น ช่วงคลื่นแสง ความเข้มแสงอุณหภูมิ ความชื้น แร่ธาตุต่าง ๆ และปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่พืชใช้ในการเจริญเติบโต เทคโนโลยีดังกล่าวนี้พัฒนามาจากองค์ความรู้แขนงต่าง ๆ ทั้งด้านสรีรวิทยาพืช การเกษตรวิศวกรรม รวมถึงการจัดการเทคโนโลยี ทำให้มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นรูปแบบการทำฟาร์มเกษตรสมัยใหม่ในประเทศไทยได้ โดยระบบนี้สามารถปลูกพืชได้มากกว่า 10 ชั้น ขึ้นกับชนิดของพืชนั้น ๆ เป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เหมาะสำหรับพื้นที่จำกัด Plant Factory สามารถผลิตพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ผลผลิตสูงมากขึ้น 10 เท่า ทั้งด้านอัตราการผลิตที่ผลผลิตต่อพื้นที่ต่อเวลา และการใช้ทรัพยากรในการผลิตได้พืชผักที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพราะช่วยลดการใช้สารเคมีจากการกำจัดศัตรูพืช วัชพืช และโรคพืช ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ปราศจากสารพิษลดการใช้ทรัพยากรน้ำและธาตุอาหาร โดยใช้น้ำเพียงร้อยละ 10 และใช้ปุ๋ยเพียงร้อยละ 25 เมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกพืชแบบดั้งเดิมสามารถปลูกพืชได้ในทุก ๆ สภาพอากาศ และในทุก ๆ พื้นที่ รวมทั้งไม่ได้รับผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวที่สั้นลง และมีอายุหลังการเก็บนานขึ้น ทำให้ช่วยลดต้นทุนการขนส่ง สามารถเพิ่มคุณภาพของพืชด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิต เช่น การเพิ่มวิตามิน เป็นต้น มีสารต้านอนุมูลอิสระ รวมทั้งสารสกัดที่ใช้เป็นยารักษาโรค มีการเพิ่มศักยภาพการตลาดที่มีความเติบโตในด้านการผลิตเชิงอุตสาหกรรม โดยส่งวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมยา เวชสำอาง และในกลุ่มคนที่

ต้องการพืชที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง หรือ Functional Food สำหรับผู้ป่วย และการป้องกันโรค รวมทั้งยังสามารถผลิตพืชมูลค่าสูงอื่น ๆ ที่ไม่สามารถปลูกได้ในระบบปกติ ปัจจุบันมีการลงทุนการผลิตพืชในระบบ Plant Factory ในอัตราก้าวกระโดด และมีแนวโน้มสูงขึ้นทั่วโลก อีกทั้งแนวทาง Plant Factory ยังเป็นทางเลือกของเทคโนโลยีที่สามารถส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจทำการเกษตรและหันกลับสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาถิ่นบ้านเกิดของตน สร้างภูมิสังคมที่แข็งแกร่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะเห็นได้ว่าหากภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันผลักดันให้เกิดกิจการโรงงานผลิตพืชมากขึ้น เชื่อมั่นว่าจะสามารถเพิ่มศักยภาพการแข่งขันด้านผลิตผลทางการเกษตรที่ได้คุณภาพ ได้มาตรฐานรองรับตลาดโลกและต่อยอดสู่การเป็นศูนย์กลางการผลิตพืชผักและอาหารที่สำคัญ ขยับสู่การขยายฐานการผลิตจนกลายเป็นครัวโลกได้ในอนาคต

Plant Factory คือ โรงงานผลิตพืช เป็นระบบการปลูกพืชที่ควบคุมสภาพแวดล้อมในการเพาะปลูก ได้แก่ แสง อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และสารละลายธาตุ ช่วยให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง ได้ผลผลิตสม่ำเสมอ Plant Factory มีการใช้เทคนิค Soilless Culture ในการปลูกพืช เช่น ระบบไฮโดรโปนิคส์ คือการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดินในสารละลายธาตุโดยตรง สารละลายธาตุอาหารจะไหลผ่านในรางปลูกพืช โดยใช้ปั๊มดูดสารละลายให้ไหลผ่านรางมาที่รากพืช และไหลเวียนกลับมายังถังเก็บสารละลาย ข้อแตกต่างระหว่าง Plant Factory กับ ระบบไฮโดรโปนิคส์ คือ ระบบ Plant Factory สามารถปลูกพืชในแนวตั้งได้หลายชั้น อาจมากถึง 10 ชั้น ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เหมาะกับสถานที่ที่มีพื้นที่จำกัด โดยชนิดพืชที่เหมาะสมในการปลูกด้วยระบบ Plant Factory ได้แก่ กลุ่มพืชอาหารหลัก เช่น ข้าว ข้าวสาลี มันฝรั่ง และอ้อย กลุ่มพืชเพื่อสุขภาพ เช่น พืชผัก และพืชสมุนไพร รวมถึงไม้ดอก (ชาวิตา ศิริสัมพันธ์, 2563)

โรงงานปลูกพืช (Plant Factory) ถูกพัฒนามาจากแนวคิดของการทำการเกษตรแนวตั้ง (Vertical Farming) และการเกษตรแบบโรงเรือน (Green House) โดยนำเทคนิคการทำการเกษตรแบบไร้ดิน (Soilless Culture) มาประยุกต์ ซึ่งแนวคิดนี้ถูกคิดค้นขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาใหญ่ 3 ประการที่มนุษย์เรากำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันและที่กำลังจะเผชิญในอนาคต ได้แก่ 1) ปัญหาการขาดแคลนอาหาร/ความมั่นคงทางด้านอาหาร 2) การขาดแคลนทรัพยากร และ 3) ปัญหาการเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดของโรงงานปลูกพืชถูกคิดค้นเริ่มต้นเมื่อประมาณเกือบ 50 ปีที่แล้วที่ประเทศญี่ปุ่น โดยศาสตราจารย์ ดร. Toyoki Kozai ผู้ซึ่งถูกขนานนามว่าเป็นบิดาแห่ง Plant Factory โดยหลักการของโรงงานปลูกพืช คือ การปลูกพืชภายใต้ระบบที่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชได้อย่างสมบูรณ์อันได้แก่ แสง อุณหภูมิ ความชื้น คาร์บอนไดออกไซด์ สารละลายธาตุอาหาร และการไหลเวียนของอากาศ ทำให้ผลผลิตที่ได้ มีคุณค่าทางสารอาหารและปริมาณสารสำคัญที่สูงกว่าการปลูกแบบดิน อีกทั้งยังสามารถเก็บเกี่ยวได้เร็วกว่าการปลูกแบบดินประมาณร้อยละ 20-40 ระบบ Plant Factory ส่วนใหญ่จะนำระบบไฮโดรโปนิคส์มา

ประยุกต์ใช้ไม่ว่าจะเป็นระบบ NFT (Nutrient Film Technique) หรือแม้แต่ระบบ DFT (Deep Flow Technique) โดยนำมาต่อยอดเพื่อให้สามารถปลูกพืชในแนวตั้งได้หลาย ๆ ชั้น เพื่อเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้เราสามารถผลิตพืชได้มากกว่าการปลูกดินมากถึงร้อยละ 100 ซึ่งจุดนี้ถือว่าเป็นหลักการอีกข้อหนึ่งที่สำคัญของระบบ Plant Factory เลยก็ว่าได้ โดยส่วนใหญ่แล้วการปลูกพืชในระบบนี้จะถูกปลูกในห้องปิดที่ไม่มีการไหลเข้าและออกของอากาศภายนอกและภายในห้อง เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมสภาพแวดล้อมและไม่ให้เกิดการปนเปื้อนจากภายนอก ส่วนใหญ่ของพืชที่ถูกปลูกในระบบนี้ คือ พืชที่หายาก พืชที่มีมูลค่าสูง หรือพืชที่มีรอบเก็บเกี่ยวต่ำ ซึ่งพืชที่ถูกปลูกในโรงงานปลูกพืชนี้จะมีความโดดเด่นตรงที่ปริมาณสารอาหารหรือสารสำคัญจะสูงกว่าพืชที่ปลูกนอกโรงปิด เนื่องจากการที่เราจำลองสภาวะแวดล้อมที่พืชชอบ ทำให้พืชสร้างสารที่สำคัญในปริมาณมาก เปรียบเหมือนคนที่เวลาเรามีความสุขเราจะหลั่งฮอร์โมนเอ็นดอร์ฟิน (Endorphin) ออกมานั่นเอง

โรงงานผลิตพืช (Plant Factory) เป็นเทคโนโลยีการผลิตพืชในระบบปิดหรือกึ่งปิด สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช ต่างประเทศเริ่มเป็นที่นิยม ทั่วโลกมี 400 แห่ง ญี่ปุ่นมี 200 แห่ง สำหรับไทยเพิ่งได้รับความสนใจและยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ต้นทุนยังสูงอยู่ที่ราว 3 ล้านบาท ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย ระบุว่าโรงงานผลิตพืช (Plant Factory) เป็นเทรนด์ของโลกด้านการเกษตรสมัยใหม่ที่ทำให้หลายประเทศให้ความสนใจมากขึ้น จากการควบคุมการผลิตได้ด้วยเทคโนโลยี อีกทั้งเป็นการปลูกพืชในระบบปิด ทำให้ปราศจากโรคและแมลงปลอดสารเคมี ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้โรงงานผลิตพืชเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ตามแนวโน้มความต้องการของผู้บริโภคที่หันมารักสุขภาพ บริโภคผักที่ปลอดภัยจากสารเคมี ผู้ป่วยที่ต้องการควบคุมสารอาหารต่าง ๆ เช่น ผักกาดขาวโพแทสเซียมต่ำ สำหรับผู้ป่วยโรคหัวใจและความดันโลหิตสูง เป็นต้น ตลอดจนสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก ทำให้คาดว่าโรงงานผลิตพืชจะมีแนวโน้มการเติบโตที่ดี (TCIJ, 2019)

ในปี 2561 มูลค่ายอดขายของตลาดโรงงานผลิตพืชของโลกอยู่ที่ราว 3.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คาดว่าจะเพิ่มขึ้นไปอยู่ที่ 5.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2565 หรือมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 11.0 ทั้งนี้ ในปัจจุบันมีจำนวนโรงงานผลิตพืชทั่วโลกราว 400 แห่ง โดยมีญี่ปุ่น เป็นผู้นำของเทคโนโลยีโรงงานผลิตพืช ด้วยการครองตลาดเป็นอันดับ 1 ในสัดส่วนกว่าร้อยละ 20.0 ของมูลค่าตลาดโรงงานผลิตพืชทั่วโลก ซึ่งญี่ปุ่นมีโรงงานผลิตพืช 200 แห่ง ตามมาด้วยไต้หวัน 100 แห่ง จีน 50 แห่ง สหรัฐอเมริกา 25 แห่ง เกาหลี 10 แห่ง และสิงคโปร์ 2 แห่ง ความสำเร็จโรงงานผลิตพืชของผู้เล่นหลักอย่างญี่ปุ่น น่าจะมาจากประชากรญี่ปุ่นนิยมบริโภคพืชผัก ผลไม้ ขณะที่พื้นที่เพาะปลูกมีน้อย เนื่องจากสภาพพื้นที่ของประเทศมีจำกัด อีกทั้งการขยายตัวของเมือง รวมถึงพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่นอกเมือง ทำให้การขนส่งพืชผักผลไม้จากนอกเมืองเพื่อกินในเมืองมีโอกาสปนเปื้อน

มลพิษต่าง ๆ ญีปุ่นจึงหันมาปลูกผักในเมืองมากขึ้น โดยพืชที่นิยมปลูกคือ ผักกาดหอม ผักโขมญี่ปุ่น มินต์ ใบโหระพา มะเขือเทศ สตอเบอรี่ และดอกไม้ต่าง ๆ ซึ่งโรงงานผลิตพืชจะใช้แสงไฟเทียม และที่สำคัญคือกว่าร้อยละ 25 ของโรงงานผลิตพืชนี้มีการสูงถึงร้อยละ 50 เพราะการใช้หลอดไฟ LED ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานค่อนข้างมาก (TCIJ, 2019)

แม้โรงงานผลิตพืชจะเป็นเทคโนโลยีการผลิตพืชรูปแบบใหม่ที่สามารถควบคุมปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จนได้ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตตามความต้องการ อย่างไรก็ตาม สำหรับในประเทศไทย ด้วยพื้นที่ทางการเกษตรที่มีมากกว่า 138 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 43.0 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ทำให้โรงงานผลิตพืชเพิ่งได้รับความสนใจในไทยไม่นานนักและยังอยู่ในระยะเริ่มต้น เนื่องจากต้นทุนยังสูงอยู่ที่ราว 3 ล้านบาท ผนวกกับความรู้ด้านเทคโนโลยีที่ยังจำกัดในเฉพาะกลุ่มอย่างสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ จึงยังไม่ได้ดำเนินการในลักษณะการค้าเชิงพาณิชย์ แต่จะเป็นการผลิตเพื่อรองรับการใช้ในหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก เช่น การผลิตสมุนไพรอย่างฟ้าทะลายโจรเพื่อใช้ในโรงพยาบาล นอกจากนี้ โรงงานผลิตพืชของไทยอาจไม่เหมาะกับการปลูกพืชเกษตรทั่วไป เนื่องจากไทยผลิตได้จำนวนมากอยู่แล้ว ดังนั้น โรงงานผลิตพืชของไทยในขณะนี้จึงต้องเน้นไปที่กลุ่มพืชมูลค่าสูง ที่สามารถนำมาสกัดได้สารสำคัญ เป็นสารตั้งต้นเพื่อนำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูงได้ (High-end Product) อย่างกลุ่มพืชสมุนไพร และกลุ่มพืชที่สามารถนำมาสกัดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มได้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ซึ่งจะสอดคล้องกับการสนับสนุนของนโยบายรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ซึ่งมีความเชื่อมโยงอยู่ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่ภาครัฐให้การสนับสนุนมากถึง 5 อุตสาหกรรมคือ เกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ การแปรรูปอาหาร เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ การแพทย์ครบวงจร ท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและท่องเที่ยวสุขภาพ (TCIJ, 2019)

เทคโนโลยีการผลิตพืชในระบบ Plant Factory หรือโรงงานพืช คือ ระบบการปลูกพืชที่มีการควบคุมสภาพแวดล้อมเกือบทั้งหมด ให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและให้ ผลผลิตของพืชตลอดเวลา โดยใช้อุปกรณ์ เช่น แสงประดิษฐ์เทียม เครื่องปรับอากาศ และระบบเพิ่มปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์ จึงมีความสามารถในการผลิตพืชที่มีคุณภาพ สูงในทุกสถานที่และทุกสภาพระบบมีการ แลกเปลี่ยนทรัพยากรกับสภาพแวดล้อม ภายนอกน้อยมาก ระบบนี้นำมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศ ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน และสหรัฐอเมริกา เพื่อจุดประสงค์ในเชิง พาณิชย์ แรกเริ่มในอดีต ข้อจำกัดที่สำคัญ ของเทคโนโลยีนี้คือ ต้นทุนเริ่มต้นและ ต้นทุนดำเนินการที่สูงกว่าการปลูกใน โรงเรือนและแปลงเปิดมาก แต่ในปัจจุบัน อุปกรณ์หลายอย่างที่ใช้ในระบบมีราคาถูกลงและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นมาก จนสามารถ ใช้ในการผลิตพืชที่มีมูลค่าสูงในเชิงพาณิชย์ ได้แล้วหลายชนิด (สิริวัฒน์ สาครวาสี, 2563)

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา กัญชา (Cannabis) ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในหลายมิติ ทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการแพทย์ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ได้มีการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้ การปลูกกัญชาในลักษณะของการแพทย์ทางเลือกสามารถทำได้อย่างมีเงื่อนไข และเปิดโอกาสให้กลุ่ม วิชาชีพชุมชนสามารถปลูกกัญชาเพื่อใช้ในเชิงพาณิชย์และการแพทย์ได้ตามกรอบของกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2563) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถือเป็นโอกาสสำคัญในการ สร้างองค์ความรู้ใหม่ในการปลูกกัญชาอย่างเหมาะสม มีมาตรฐาน และยังเปิดโอกาสให้เกิดผลิตภัณฑ์ ใหม่ ๆ ในตลาด อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการกัญชาของวิชาชีพชุมชน ในบริบทไทยยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านเทคนิคการปลูก การแปรรูป และการตรวจสอบคุณภาพ การวิจัย ในหัวข้อ “การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ ทางเลือกของกลุ่มวิชาชีพชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี” จึงมุ่งศึกษาและนำเสนอกระบวนการส่งเสริม ความรู้และการบริหารจัดการเชิงระบบ เพื่อยกระดับศักยภาพของวิชาชีพชุมชนให้สามารถสร้าง รายได้ ต่อยอดความรู้ใหม่ และคงไว้ซึ่งคุณภาพทางการแพทย์ได้อย่างยั่งยืน

เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษา จึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดจาก หลากหลายศาสตร์ ได้แก่ ทฤษฎีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ทฤษฎีการ แพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovations) ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) และกรอบแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพชุมชน (Community Enterprise Development) ตลอดจนแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และการบริหารจัดการคุณภาพ (Quality Management) ซึ่งทั้งหมดนี้จะมาประกอบกันเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของการพัฒนาและบริหารจัดการ ความรู้ด้านกัญชาในระดับชุมชน

1. ทฤษฎีการจัดการความรู้ (Knowledge Management Theory) การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เป็นกระบวนการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การจัดเก็บ การ เผยแพร่ และการใช้ประโยชน์จากความรู้ โดยเฉพาะในบริบทการปลูกกัญชาเพื่อการแพทย์ทางเลือก ที่ต้องอาศัยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เทคนิคการปลูก และกระบวนการตรวจสอบคุณภาพที่มี มาตรฐาน (Nonaka and Takeuchi, 1995) การจะส่งเสริมให้วิชาชีพชุมชนสามารถปลูกกัญชาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการความรู้เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มหรือชุมชนได้ ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันอย่างต่อเนื่อง

1.1 การสร้างความรู้ใหม่ (Knowledge Creation)

Explicit Knowledge: ความรู้ที่ถ่ายทอดหรือบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เอกสารเกี่ยวกับมาตรฐานการปลูก การดูแล การเก็บเกี่ยว และการตรวจสอบคุณภาพของกัญชาสาย พันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถเผยแพร่ได้ง่ายและครอบคลุมหลายกลุ่มเป้าหมาย

Tacit Knowledge: ความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล เช่น ประสบการณ์ตรงของเกษตรกร หรือผู้เชี่ยวชาญในการดูแลรักษาแต่ละสายพันธุ์ การสังเกตโรคและศัตรูพืช วิธีการปรับสภาพดินและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ซึ่งยากต่อการถ่ายทอดโดยตรง ต้องอาศัยการสอนงาน (Coaching) หรือ การปฏิบัติจริงในพื้นที่

1.2 การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เชี่ยวชาญและชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผ่านเวทีแลกเปลี่ยน (Workshops) การประชุม หรือใช้เทคโนโลยีออนไลน์ที่ทันสมัยเพื่อให้ข้อมูล เข้าถึงได้ง่าย ชัดเจน และทันต่อสถานการณ์ (Dalkir, 2011)

1.3 การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) ความรู้ที่ได้มาต้องถูกปรับใช้ตาม บริบทชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพพื้นที่ สภาพอากาศ สายพันธุ์ของกัญชาที่เหมาะสม หรือความ พร้อมของตลาด เป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำให้วิสาหกิจ ชุมชนสามารถผลิตกัญชาได้อย่างมีคุณภาพตรงตามเกณฑ์การแพทย์ และเกิดรายได้ที่ยั่งยืน

2. ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovations Theory) การ แพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovations) ของ Rogers (2003) อธิบายว่ากระบวนการที่ นวัตกรรมหรือวิธีการใหม่แพร่กระจายเข้าสู่กลุ่มผู้รับสารนั้นจะมีลักษณะเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ การสนใจให้ทดลองใช้ ไปจนถึงการยอมรับและการต่อยอด โดยในกรณีของการปลูกกัญชาเพื่อ การแพทย์ทางเลือก นวัตกรรมอาจหมายถึง

- เทคนิคการปลูกกัญชาแบบใหม่ (เช่น ระบบไฮโดรโปนิคส์ การใช้วัสดุทดแทนในดิน ฯลฯ)
- อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการควบคุมคุณภาพและตรวจวัดสารสำคัญ (เช่น เครื่องตรวจสอบแคนนาบินอยด์)
- แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดแบบเฉพาะเจาะจง (เช่น ผลิตภัณฑ์น้ำมัน กัญชา เจล แคปซูล เครื่องดื่ม)

ประเด็นสำคัญในการแพร่กระจายนวัตกรรมสำหรับวิสาหกิจชุมชน

- Relative Advantage: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมองเห็นว่านวัตกรรมใหม่นั้นดีกว่าหรือ มีข้อได้เปรียบอย่างไรเมื่อเทียบกับวิธีการเดิม เช่น เพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน หรือได้มาตรฐานที่สูงขึ้น
- Compatibility: นวัตกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับค่านิยมและทรัพยากรของชุมชน หรือไม่ หากเข้ากันได้ง่ายจะได้รับการยอมรับที่รวดเร็ว
- Complexity: หากนวัตกรรมมีความซับซ้อนสูง ต้องการอุปกรณ์ราคาแพง หรือ กระบวนการปลูกที่ยุ่งยาก อาจทำให้เกิดอุปสรรคในการยอมรับ

- Trialability: โอกาสในการทดลองใช้ หากชุมชนมีพื้นที่หรือการสนับสนุนให้ทดลองปลูกเล็ก ๆ จะสร้างความเชื่อมั่นมากขึ้น

- Observability: ผลลัพธ์ของนวัตกรรมสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนหรือไม่ เช่น ปริมาณสารแคนนาบินอยด์ที่เพิ่มขึ้น คุณภาพของกัญชาที่ตอบสนองต่อการรักษาทางแพทย์

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้จะช่วยให้เข้าใจว่าเหตุใดบางชุมชนยอมรับการปลูกกัญชาอย่างรวดเร็ว ในขณะที่บางชุมชนยังลังเลหรือต้องใช้เวลาานานกว่า ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ ตลอดจนการพัฒนาวัฒนธรรมและความรู้ใหม่ในระยะยาว

3. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) การส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) เป็นแนวทางหรือขบวนการที่หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนใช้เพื่อให้ข้อมูล ความรู้ และทักษะแก่เกษตรกรหรือชุมชน (Van den Ban and Hawkins, 1996) ซึ่งในบริบทของกัญชาเพื่อการแพทย์ทางเลือก การส่งเสริมการเกษตรจะต้องเน้นที่

3.1 การฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี (Training and Transfer of Technology)

- การจัดฝึกอบรมภาคทฤษฎี: ด้านวิทยาศาสตร์ของพืชกัญชาและฤทธิ์ทางยาที่เกี่ยวข้อง

- การฝึกภาคปฏิบัติ: ทดลองปลูกในแปลงสาธิตหรือในพื้นที่จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับปัจจัยการผลิต เครื่องมือ และกระบวนการต่าง ๆ

- การจัดทำเอกสารคู่มือ: เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถอ้างอิงได้อย่างต่อเนื่อง

3.2 การให้คำปรึกษาและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (Advisory Services)

- การให้คำปรึกษาด้านเทคนิค: เช่น การแก้ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช การควบคุมสาร THC และ CBD ให้ได้มาตรฐานการแพทย์

- การสนับสนุนด้านการตลาด: ข้อมูลตลาด ราคาผลผลิต และช่องทางการจัดจำหน่าย

- การสนับสนุนด้านกฎหมาย: เนื่องจากกัญชายังเป็นพืชที่มีข้อกำหนดทางกฎหมาย ต้องมีการติดตามข้อมูลใหม่ ๆ เพื่อป้องกันการทำผิดกฎ

3.3 การประเมินผลและปรับปรุง (Evaluation and Improvement)

- การประเมินผลผลิตและคุณภาพ: เพื่อตรวจสอบมาตรฐานและความปลอดภัยทางการแพทย์

- การประเมินรายได้และต้นทุน: เพื่อให้ทราบว่าแนวทางการส่งเสริมการปลูกกัญชาช่วยเพิ่มรายได้แก่ชุมชนหรือไม่

- การปรับปรุงกระบวนการต่อเนื่อง: เพื่อให้เข้ากับบริบทการเกษตรสมัยใหม่และความต้องการของตลาด

4. กรอบแนวคิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development)

ในกรณีของการปลูกกัญชาเพื่อการแพทย์ทางเลือกโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนวคิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการกระบวนกรมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และการพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น (Sirisomboon, 2562) ดังนี้

4.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

- สมาชิกต้องมีบทบาทในการวางแผนการปลูก การตัดสินใจด้านงบประมาณ และการกระจายผลประโยชน์ เพื่อสร้างความโปร่งใสและสร้างแรงจูงใจ
- ความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ (Sense of Ownership) ทำให้สมาชิกมีความตั้งใจและรับผิดชอบร่วมกัน

4.2 ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

- การปลูกกัญชาในชุมชนต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าในระยะยาว มีแผนการตลาดที่ชัดเจน และสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์
- มีการวางระบบบัญชีและบริหารจัดการอย่างโปร่งใส เพื่อลดความเสี่ยงต่อความขัดแย้งภายใน

4.3 ความยั่งยืนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

- ใช้ระบบการปลูกแบบเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดภัย เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
- สร้างเครือข่ายกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรความรู้ และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ

5. ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ/รายได้ และการสร้างความรู้ใหม่

5.1 ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ/รายได้ การปลูกกัญชาเพื่อการแพทย์ทางเลือก หากดำเนินการอย่างถูกกฎหมายและมีมาตรฐาน สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่ชุมชนได้ เนื่องจากความต้องการในตลาดภายในประเทศและมีโอกาสในการส่งออก (Hawkins et al., 2021) ทั้งนี้ระดับรายได้ขึ้นอยู่กับ

- ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต: หากผลิตได้ปริมาณมากและมีสารสำคัญ (Cannabinoid) ตามเกณฑ์ที่หน่วยงานกำกับกำหนด จะมีราคาที่สูง
- การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า: เช่น การสกัดเป็นน้ำมันกัญชา ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม เครื่องสำอาง ยาแผนโบราณ ฯลฯ
- การจับคู่ทางธุรกิจ (Business Matching): หากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำงานร่วมกับภาคเอกชนหรือโรงพยาบาล จะมีโอกาสสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายที่แน่นอน

การวิจัยก่อนหน้านี้ในต่างประเทศพบว่าการบริหารจัดการที่ดีของเกษตรกรหรือชุมชนในการปลูกกัญชาจะช่วยเพิ่มรายได้เฉลี่ยได้อย่างมีนัยสำคัญ และยังส่งเสริมการจ้างงานในพื้นที่ (Chouvy, 2019) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก

5.2 การสร้างความรู้ใหม่ กระบวนการปลูกและพัฒนาผลิตภัณฑ์กัญชาจะนำมาสู่การทดลองและวิจัยในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเทคโนโลยีการปลูก การสกัดสารสำคัญ เทคนิคการแพทย์ผสมผสาน และการตลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลภาคสนาม วิเคราะห์ผลร่วมกับนักวิจัยหรือหน่วยงานทางวิชาการ ซึ่งจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ (Innovation) และส่งต่อสู่ชุมชนอื่นหรือสาธารณะได้ ทั้งนี้ในระดับภูมิภาคที่กำลังเริ่มต้นปลูกกัญชาอย่างเป็นระบบจำเป็นต้องมีศูนย์วิจัยหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลมาตรฐาน เพื่อให้การสร้างความรู้ใหม่นั้นเป็นไปอย่างมีทิศทางและถูกต้องตามหลักวิชาการ (กระทรวงสาธารณสุข, 2562)

6. ประสิทธิผลด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์ คุณภาพของกัญชาที่ใช้เพื่อการแพทย์ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น สายพันธุ์ วิธีการปลูก สภาพแวดล้อม การเก็บเกี่ยว และกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยว (Post-harvest Handling) ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และเภสัชวิทยามีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ ดังนี้

6.1 ปริมาณสารสำคัญ (THC, CBD) ต้องอยู่ในช่วงที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์การใช้ เช่น การลดอาการปวด การควบคุมความเครียด หรืออาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Lewis et al., 2018)

6.2 ความปลอดภัยด้านสารพิษและสารปนเปื้อน ต้องปราศจากสารเคมีตกค้าง โลหะหนัก เชื้อรา หรือจุลินทรีย์ที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

6.3 มาตรฐานทางการแพทย์และเภสัชกรรม การตรวจสอบคุณภาพต้องดำเนินการโดยห้องปฏิบัติการที่ได้รับการรับรอง และ กระบวนการผลิตต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practice: GMP) หากจะพัฒนาต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ยา

6.4 การส่งต่อองค์ความรู้สู่ภาคการแพทย์ ในกรณีที่กัญชาถูกใช้ร่วมกับการรักษาแบบแผนปัจจุบัน ความร่วมมือระหว่างแพทย์ เภสัชกร พยาบาล และนักวิจัยเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ได้มาตรฐานการรักษาที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัย (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2563)

การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับหลายมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการแพทย์ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการความรู้ (Knowledge Management) การแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovations) การส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) และกรอบแนวคิดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Development) ต่างสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ ต่อยอดนวัตกรรม และสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชน

ในมิติทางเศรษฐกิจ การปลูกัญชาด้วยมาตรฐานที่เหมาะสมและการตลาดที่แข็งแกร่งสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันแก่ชุมชน ส่วนในมิติการเรียนรู้ การใช้กระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับการส่งเสริมการเกษตร จะช่วยขยายผลไปสู่การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ใหม่ของสมาชิกและคนในพื้นที่

ที่สำคัญคือ มิติด้านคุณภาพเพื่อการแพทย์ การปลูกัญชาต้องอาศัยมาตรฐานที่เข้มงวดใช้เทคโนโลยีและความรู้เฉพาะในการตรวจสอบปริมาณสารสำคัญและสารปนเปื้อน หากบริหารจัดการได้ดีและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ก็จะส่งผลให้กัญชาที่ผลิตในชุมชนมีคุณภาพตรงตามเกณฑ์การแพทย์ เพิ่มความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ และช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศในระดับนานาชาติ

11. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่าย

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ โดยนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมาย ปัจจัย การบริหารจัดการ ลักษณะ แนวคิดและทฤษฎี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

11.1 ความหมายการสร้างเครือข่าย

เครือข่ายในสังคมมนุษย์เกิดขึ้นมานานแล้ว มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายในทุกสังคมทั้งสังคมตะวันตก สังคมตะวันออก และสังคมไทย เพราะทุกสังคมสมาชิกมีการรวมกันในลักษณะเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม เพียงแต่ยังไม่ได้กำหนดคำว่าเครือข่ายขึ้นมาใช้เท่านั้น สังคมไทยก็มีวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนไทยเป็นแบบที่ผู้คนตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันพึ่งพาอาศัยกัน มีความสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สมครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระเครือข่าย สามารถแก้ปัญหาได้ ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งบทเรียน และประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานหรือองค์กรของตนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบที่เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่ละทิ้งสาเหตุ ผลลัพธ์ และบริบทที่เกี่ยวข้อง เป็นการมองสรรพสิ่งอย่างเป็นองค์รวมและเป็นระบบเปิดที่สามารถจะเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องและสุดท้ายคือ ความเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ระหว่างกันหรือการมีปฏิริยาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายเป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิบัติการในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มกับกลุ่ม ชุมชนกับชุมชน โดยมีหลักยึดตามขอบเขตพื้นที่ ประเด็นเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่ง

เดียว กระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่น เหมาะสมกับท้องถิ่นที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การปฏิบัติ แบบอย่างของผู้รู้ การอบรมสั่งสอนในบริบททางสังคม คมนาคม แบบการติดต่อที่สะดวกยิ่งขึ้นทำให้การไปมาหาสู่ดูงาน การร่วมกันทำ ข้ามเขตแดนของชุมชน อำเภอ จังหวัดและภาคเป็นไปได้ง่าย มีการรวมตัวของกลุ่มที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีระยะเวลาานพอควร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน และหากบรรลุวัตถุประสงค์หนึ่งแล้ว อาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ใหม่ได้ ซึ่งการผสมผสานการรวมตัวในลักษณะหลวม ๆ โดยแต่ละองค์กรที่มารวมตัวกันเป็นเครือข่ายต่างมีอิสระ แต่จะต้องมีบุคคลที่เป็นคนรับผิดชอบในการติดต่อประสานงานที่ชัดเจน มีกลไกการทำงานประสานกิจกรรมร่วมกันของหลายองค์กร ซึ่งจะเป็พลังงานเคลื่อนไหวในการผลักดันแต่ละเรื่องถ้าเครือข่ายเข้มแข็งเครือข่ายจะเป็นกลไกการตรวจสอบในเรื่องต่าง ๆ กับสิ่งที่เป็นตัวเร่งให้เกิดความตื่นตัวในกิจกรรมที่ต้องมีการผลักดันร่วมกัน

สรุปได้ว่า เครือข่าย หมายถึง การรวมตัวของคน กลุ่ม หรือองค์กรที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดระเบียบโครงสร้าง มีความสัมพันธ์เชิงกระบวนการที่เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่ละทิ้งบริบทที่เกี่ยวข้อง มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่นที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ เป็นไปได้ง่ายและสำหรับการวิจัยในเรื่องนี้เครือข่ายมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิสาหกิจชุมชน

11.2 การจัดการเครือข่าย

การจัดการเครือข่าย (network management) เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาเครือข่ายบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการจัดการเครือข่ายจะต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) สภาพของเครือข่ายตามวงจรชีวิตเครือข่าย ได้แก่ ระยะก่อตัว ระยะขยายตัว ระยะรุ่งเรือง ระยะถดถอย และระยะฟื้นตัว เพื่อให้สามารถดำเนินการปรับปรุง และพัฒนาได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการของเครือข่าย และ 2) เงื่อนไขของบริบทแวดล้อมของหน่วยงานหรือบุคลากรที่บริหารเครือข่ายที่เป็นข้อจำกัด อาทิ งบประมาณ เงื่อนไขของกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนค่านิยมและวัฒนธรรม เป็นต้น ทั้งนี้การจัดการเครือข่ายมีแนวทางการดำเนินการที่คล้ายคลึงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ได้แก่ การสรรหา พัฒนา รักษาไว้ และใช้ประโยชน์ โดยแนวทางการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย 4 แนวทางตามวงจรชีวิตของเครือข่าย ได้แก่ การก่อรูปเครือข่าย การจัดระบบบริหารเครือข่าย การใช้ประโยชน์เครือข่าย และการธำรงรักษาเครือข่าย ดังนี้

1. การก่อรูปเครือข่าย (network forming) อาจเกิดได้จาก 2 แนวทางใหญ่ ๆ คือ โดยรัฐ (state initiative) และโดยประชาชน (citizen initiative) กล่าวคือ การจัดตั้งเครือข่ายโดยรัฐ เกิดจากหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัวให้ประชาชนเกิดความสนใจรวมตัวกัน และผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายของประชาชน ส่วนการจัดตั้งเครือข่ายโดยประชาชน เกิดจากกลุ่มประชาชนเองที่มีความตระหนักและตื่นตัวในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง จึงรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาที่ตนสนใจ โดยอาจมีองค์กรหรือหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กร วิชาการ สื่อมวลชน เป็นต้น ทั้งนี้ แนวทางการก่อรูปเครือข่ายที่ดีควรดำเนินการทั้งสองแนวทางควบคู่กันไป โดยพิจารณาความสามารถในการรวมตัวของประชาชนเป็นหลัก ส่วนภาครัฐมีบทบาทในการส่งเสริม เอื้ออำนวย สนับสนุนให้กลุ่มองค์กรประชาชนมีอิสระในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และร่วมสร้างสรรค์สังคมในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย ได้แก่ การสร้างความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัว การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่ดี และการสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย ดังนี้

1.1 การสร้างความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัวด้วยการแก้ไขปัญหาหรือดำเนินการใด ๆ ก็ตามให้เกิดสัมฤทธิ์ผลจะต้องอาศัยฉันทานุมัติร่วมจากทุกภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ การสร้างกระแสให้เกิดความตระหนักในปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขให้กับประชาชนทั่วไปจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อกระจายความร่วมมือที่ไม่จำกัดวงไว้แค่หน่วยงานภาครัฐและสร้างความเข้าใจให้ประชาชนได้เข้าใจว่าการ ร่วมมือกันแก้ไขจนเกิดสัมฤทธิ์ผลก่อเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในด้านต่าง ๆ แต่ถ้าหากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือจะส่งผลกระทบต่อประชาชน ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อมก็ตามอย่างแน่นอน ดังนั้น การสื่อสารและประชาสัมพันธ์จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างกระแสความตระหนักในปัญหาและสำนึกในการรวมตัวของประชาชนได้ โดยจะต้องสร้างเป็น “กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์” ให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ นโยบาย กิจกรรม และแผนการดำเนินงานเพื่อสื่อสารให้สังคมรับรู้เกี่ยวกับปัญหา กระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกอยากเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายด้วยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน และให้น้ำหนักกับแต่ละกลุ่มแตกต่างกันไปตามระดับความสำคัญ อาทิ

1.1.1 การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เสียงตามสาย เป็นต้น รณรงค์อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง

1.1.2 การจัดรายการหรือการเสนอแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาสู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

1.1.3 การจัดทำจดหมายข่าวกระจายข้อมูลข่าวสารความคืบหน้าของการดำเนินการ ในสื่อวารสารของหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง

1.1.4 การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง เช่น การเปิดเวทีระดมความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน การเปิดสายโทรศัพท์ 24 ชั่วโมงเพื่อรับฟังความคิดเห็นหรือ ข้อมูลต่าง ๆ จากประชาชน การจัดเวทีสัญจรตามภูมิภาคต่าง ๆ เป็นต้น

1.1.5 การสนับสนุนให้หน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนดำเนินการจัดสัมมนาหรือจัดประชุมพูดคุยถึงปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไขในแง่มุม หรือมิติต่าง ๆ เพื่อให้คนในหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักและอยากมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

1.2 การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ หรือการหาประเด็นร่วม (issues) ที่เป็นศูนย์กลางทำให้ประชาชนและหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ อยากเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายด้วยการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ให้ประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วม ซึ่งต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาความต้องการเฉพาะเจาะจงว่าประชาชนแต่ละกลุ่มมีความสนใจปัญหาในด้านใด โดยอาจศึกษาความต้องการของชุมชนท้องถิ่น หรือหยิบยกประเด็นความเดือดร้อนของชุมชน หรือประชาชนขึ้นมาเป็นจุดจุดกระแส

1.3 การแสวงหาแกนนำเครือข่ายที่ดีซึ่งแกนนำ คือ ผู้เล่นหลัก (key actors) ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีอิทธิพลเพียงพอในการผลักดันการแก้ไขปัญหาใน ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านนโยบาย ด้านการสร้างกระแส ด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น การแก้ปัญหาให้ประสบความสำเร็จไม่สามารถพึ่งพาเฉพาะกลุ่มคนในแวดวงเฉพาะเรื่องเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นในเชิงนโยบาย เชิงการปฏิบัติ เชิงการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรต่าง ๆ นอกจากนี้ บางกรณีในแต่ละกลุ่มผู้เล่นหลักอาจแสวงหา “ผู้นำหลัก” (key leaders) หมายถึง บุคคลผู้เป็นที่เคารพนับถือของคนในกลุ่ม และมีอิทธิพลในการโน้มน้าวทิศทางของกลุ่มวิชาชีพได้ เป็นผู้มีความสำคัญในการเป็นผู้นำและผลักดันคนที่อยู่ในแวดวงของตน ซึ่งมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย (target group) อย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันจนเครือข่ายประสบความสำเร็จ

1.4 การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่าย ซึ่งปริมาณและคุณภาพของสมาชิกเครือข่ายเป็นปัจจัยตัวกำหนดความยั่งยืนของเครือข่าย การสร้างแนวร่วมสมาชิกเครือข่ายสามารถทำได้ทั้งลักษณะเป็นทางการ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน การจัดสัมมนา การเปิดเวทีระดมความคิดเห็นในวงกว้าง เป็นต้น และแบบไม่เป็นทางการด้วยการใช้ระบบความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว หรือการหาเครือข่ายแบบ “ดาวกระจาย” ด้วยการเสาะหาคนที่มีความคิดหรือประสบปัญหาแบบเดียวกันแล้วดึงเขาเข้ามาร่วมเครือข่าย ซึ่งเป็นวิธีการขยายตัวของเครือข่ายระดับชุมชนวิธีหนึ่งที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันประสบความสำเร็จอย่างสูง และทำให้สมาชิกเครือข่ายสามารถสร้างเครือข่ายต่อไปได้

2. การจัดระบบบริหารเครือข่าย (network organization) เป็นเงื่อนไขสำคัญช่วยให้เครือข่ายดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่น การจัดระบบบริหารเครือข่ายสามารถดำเนินการได้ด้วยการ

จัดระบบต่าง ๆ ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย บทบาทหน้าที่สมาชิก การติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ร่วมกัน และสารสนเทศ ดังนี้

2.1 การจัดตั้งกลุ่มเครือข่าย (mapping) เพื่อทราบจำนวนและการกระจายในแต่ละภูมิภาคของเครือข่ายที่มีเป้าหมายการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน หาความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่และที่สำคัญเพื่อทราบเป้าหมายภาพรวมที่ ยังขาดเครือข่ายเข้าไปช่วยจัดการ เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะหาทางสร้างเครือข่ายสนับสนุนหรือ เชื่อมโยงกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกันเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งจะต้องยึดหลักความยินยอม/สมัครใจ ในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย คตินิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่ต่างกันด้วยจึงจะทำให้เครือข่ายมีความยั่งยืนได้

2.2 การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (role and responsibility) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดระบบเครือข่าย โดยชี้ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนตามศักยภาพและความสนใจของสมาชิกแต่ละคน และคำนึงถึงเวลาของสมาชิกที่จะปฏิบัติงานเครือข่ายด้วย

2.3 การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (communication system) ซึ่งการสื่อสารเป็นกลไกที่เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน อีกทั้งเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแพร่กระจายความคิด ซึ่งมีผลต่อการรักษาและขยายตัวของเครือข่าย กระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ประเด็นปัญหาของชุมชนกลายเป็นปัญหาสาธารณะ ซึ่งมีผลต่อการรวมตัวของเครือข่าย ช่วยเปิดช่องทางการเจรจาและประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาคี ตลอดจนสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน นอกจากนี้จะทำให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่นแล้วยังช่วยลดความซ้ำซ้อนในการทำงานได้ ด้วยการจัดสรรพื้นที่สาธารณะทั้งที่เป็นพื้นที่เชิงกายภาพ เช่น เวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดการประชุมร่วมกัน เป็นต้น หรือพื้นที่ทางสังคม เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้อาจใช้สื่อพื้นบ้านและวัฒนธรรม โดยการสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เชื่อมโยงกับปัญหาที่ พบและต้องการแก้ไขไปในการแสดงด้วย เช่น หนังสั้น เพลง ลิเก หมอลำ เป็นต้น

2.4 การจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน (learning system) ด้วยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ระหว่างกัน (learning culture) เป็นการสร้างองค์ความรู้เฉพาะของกลุ่มที่อยู่ในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันทั้งในเชิงของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม ความเชื่อ สถานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งมีการสร้างองค์ความรู้หลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การสัมมนา และการปฏิบัติร่วมกัน (interactive action learning) เพื่อพัฒนาระดับความรู้ ความสามารถของสมาชิกของเครือข่ายให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริง ทั้งนี้ สมาชิกต้องเปิดใจกว้าง ยินดีรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ให้ความสนใจและเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนประนีประนอมกับความคิดเห็นที่แตกต่างด้วย

2.5 การจัดระบบสารสนเทศ (information System) เป็นการรวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย รูปแบบ วิธีการ ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหา ซึ่งระบบสารสนเทศจะเป็นระบบที่เข้าใจง่าย (user friendly) ทุกคนสามารถใช้งานได้ง่าย (accessible) และมีการถ่ายทอดความรู้ไปอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เครือข่ายฐานข้อมูลระบบสารสนเทศที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างกัน อันเป็นการช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และต่อยอดทางปัญญาระหว่างกลุ่ม ลดการสิ้นเปลืองทรัพยากรและเวลาจากการทำงานที่ซ้ำซ้อนและการลองผิดลองถูก

3. การใช้ประโยชน์เครือข่าย (network utilizing) ตามเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่เครือข่ายกำหนดขึ้นซึ่งเครือข่ายแต่ละกลุ่มสามารถดำเนินการบทบาทหลัก ๆ ได้ดังนี้

3.1 การใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ขอบข่าย แผนการทำงาน วิธีการทำงาน ตลอดจนแนวทาง การปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดการทำงานแยกส่วนและทำงานซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบปัญหาและความต้องการทรัพยากรของเครือข่ายด้วย ทั้งนี้ การใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงานร่วมกันต้องอาศัยการจัดระบบการสื่อสารผ่านการจัดเวทีเพื่อเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกเครือข่าย เพื่อเปิดโอกาสให้มีการถกเถียงและกำหนดข้อตกลงระหว่างกัน ตลอดจนการสร้างวิสัยทัศน์หรือจุดหมายร่วมกันระหว่างสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายด้วย

3.2 การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้ ยิ่งเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือบทเรียนใหม่ ๆ ที่ค้นพบขึ้นมาจะช่วยให้เกิดการพัฒนาคัดลอกความคิดและความรู้ระหว่างสมาชิกในรูปแบบของการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกของเครือข่าย หรือการใช้จดหมายข่าว วารสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การจัดทำ home page เป็นต้น เรียกว่าเป็นอัตราการหมุนเวียนแลกเปลี่ยน velocity of exchange) สารสนเทศและความรู้ระหว่าง

3.3 การใช้เครือข่ายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร เงินทุน สถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ แต่ทรัพยากรที่สำคัญและเป็นข้อจำกัด คือ เงินทุนสนับสนุนการดำเนินงาน การมีหน่วยงานกลางเข้ามาสนับสนุนเงินทุนเพิ่มจากส่วนที่เครือข่ายได้ระดมจากสมาชิกในกลุ่ม หรือประสานงานกับองค์กรระหว่างประเทศ หรือมูลนิธิในต่างประเทศที่มีจุดหมายเหมือนกันกับเครือข่ายนั้น หรืออาจจัดตั้ง “กองทุน” เป็นแหล่งเงินกู้หรืออีกทางเลือกหนึ่งของเครือข่ายในการระดมทุนมาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

3.4 การใช้เครือข่ายเป็นเวทีร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ สมาชิกเครือข่ายแต่ละคนควรมีทักษะในการศึกษาวิจัย อันหมายถึงทักษะในการค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถคิดค้นและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้ปริมาณความรู้และข้อค้นพบยิ่งเพิ่มขึ้น และได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น คือ การสร้างตัวแบบ

(model) ของการแก้ไขปัญหามา เพื่อใช้เป็นต้นแบบ (prototype) ให้หน่วยงานหรือเครือข่ายอื่นนำไปประยุกต์ใช้ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อจำกัดที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

3.5 การใช้เครือข่ายเป็นเวทีสร้างกระแสผลักดันประเด็นใหม่ ๆ เครือข่ายที่กว้างขวางและเข้มแข็งสามารถสร้างกระแสเพื่อปลูกให้สังคมเกิดความตื่นตัว และขยายผลออกไปในวงกว้างขึ้นได้ระดับอิทธิพลในการผลักดันประเด็นใหม่ ๆ ของเครือข่ายจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (1) ความสามารถของเครือข่ายในการครอบคลุมกลุ่มคนหลัก ๆ ของสังคม (2) ความต่อเนื่องของเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมยาวนานเพียงพอจนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคม และ (3) ความเป็นเอกภาพของเครือข่ายในการร่วมมือผลักดันในประเด็นหนึ่งสู่สังคม

4. การธำรงรักษาเครือข่าย (network maintaining) การรักษาและ ควบคุมประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่จำเป็นต้องมีเพื่อ รักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้ดังนี้

4.1 การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งกิจกรรมกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำของสมาชิกอันเป็นที่ยอมรับกัน โดยกำหนดเป็นโครงสร้างของกิจกรรมอย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และการจัดกิจกรรมที่มี ความน่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วม รูปแบบกิจกรรมที่เป็นทางการ เช่น การวางแผน งานร่วมกัน การพบปะเพื่อ ประเมินผลร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน เป็นต้น และรูปแบบกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การจัดกีฬา นันทนาการระหว่างสมาชิก การจัดงานประเพณีของท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น

4.2 การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย ควรมีการจัดกิจกรรมบางอย่างที่มี วัตถุประสงค์เพื่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นการเฉพาะและควรจัดอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ สมาชิกแต่ละคนควรแสดงความเป็นมิตรต่อกัน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นต้องรีบแก้ไขดำเนินการ ไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจใหม่โดยเร็ว นอกจากนี้ ควรมีมาตรการป้องกันปัญหาก่อนเกิดความขัดแย้ง ไว้ด้วย เช่น การจัดโครงสร้างองค์การและอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน การกำหนดเป้าหมาย การทำงานที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม การกำหนดกติการ่วมอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

4.3 การกำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ ตามทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow ซึ่งปัจเจกบุคคล มีความต้องการแรงจูงใจที่แตกต่างกันไปแต่ละบุคคล เป็นแรงจูงใจทั้งที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ ค่าตอบแทน และไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ การให้เกียรติยศชื่อเสียง ดังนี้

4.3.1 การให้ค่าตอบแทนเป็นแรงจูงใจ เป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานที่ได้รับ โดย ผลงานต้องมีส่วนสนับสนุนและสอดคล้องกับจุดหมายของเครือข่ายด้วย ซึ่งจะต้องมีการทำ สัญญา เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อสร้างพันธะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน

4.3.2 การให้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นแรงจูงใจ เป็นการสร้างสัญลักษณ์ที่ จะต้องมียหลายระดับเพื่อจูงใจสมาชิกให้ร่วมแรงร่วมใจลงมือเพื่อก้าวสู่ระดับที่สูงขึ้นไป เช่น การ ประกาศเกียรติคุณ เข็มเชิดชูเกียรติ โล่เกียรติยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น

4.4 การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างพอเพียง ควรให้การสนับสนุนการดำเนินการของเครือข่ายด้วยการจัดตั้งเป็น “กองทุน” เพื่อให้เครือข่ายเขียนโครงการเสนอขอเงินทุนสนับสนุน มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนในการพิจารณาโครงการอย่างรอบคอบ โดยโครงการต้องไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการที่เคยมีการดำเนินการมาก่อน มีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม รายงานผลเป็นระยะ และหากไม่มีความคืบหน้าของโครงการให้ระงับทุน

4.5 การให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการทำหน้าที่หลัก 3 ประการ ดังนี้

4.5.1 ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์ช่วยเหลือ” หน่วยงานเป็นพี่เลี้ยงให้การสนับสนุน ไม่แทรกแซงหรือครอบงำการดำเนินการของเครือข่าย

4.5.2 ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์ความรู้” หน่วยงานสร้างองค์ความรู้จากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายเชิงประจักษ์ของผลสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในพื้นที่

4.5.3 ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์ผู้สร้าง” หน่วยงานจัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้นำเครือข่ายในหัวข้อที่จำเป็น เช่น การจัดการประชุม การบริหารการเงิน การจัดการบัญชี การติดตามประเมินผลกิจกรรม การสร้างแรงจูงใจ การระดมความร่วมมือ เป็นต้น

4.6 การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องมีการคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่าย และเป็นที่ยอมรับนับถือตลอดจนสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ จากนั้นจึงนำคนเหล่านี้มาฝึกฝนและฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดการอบรมตามความสอดคล้องกับภารกิจของแต่ละเครือข่าย

จึงสรุปได้ว่าการจัดการเครือข่ายนั้นจะต้องพิจารณาถึงเรื่องที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ สภาพของเครือข่ายตามวงจรชีวิตเครือข่าย และเงื่อนไขของบริบทแวดล้อมของหน่วยงานหรือบุคลากรที่บริหารเครือข่ายที่เป็นข้อจำกัด โดยมีแนวทางการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย 4 แนวทางตามวงจรชีวิตของเครือข่าย ได้แก่ การก่อรูปเครือข่าย การจัดระบบบริหารเครือข่าย การใช้ประโยชน์เครือข่าย และการธำรงรักษาเครือข่าย

ประเด็นการบริหารจัดการที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่าย (พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร, 2548) คือ

1. จุดมุ่งหมายร่วม การทำงานเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูงหากทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดหมายที่ทุกฝ่ายเห็นและต้องการให้เกิดขึ้น

2. บุคคล ในการทำงานของเครือข่ายนั้นบุคคลในเครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความถนัดในงานที่ทำ และมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย

3. การเชื่อมโยง การทำงานของเครือข่ายจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยอาจเชื่อมโยงเครือข่ายผ่านการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ การเชื่อมโยงโดยมีศูนย์กลางในการประสานงานและการเชื่อมโยงต่อโดยเทคโนโลยี

4. การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากเกิดการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องเกิดความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเป้าหมาย

5. การพัฒนาที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของเครือข่ายจะต้องสามารถและพัฒนาให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีต่อทุกฝ่ายและผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย

6. การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการติดต่อสื่อสารและสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทราบถึงกิจกรรมความเคลื่อนไหวของเครือข่าย

สรุปได้ว่า ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการจัดการเครือข่ายนั้น ทุกฝ่ายสามารถกำหนดจุดหมายร่วมกันได้ มียุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงที่เหมาะสม โดยบุคคลในเครือข่ายจะต้องมีจิตสำนึกร่วม มีความรู้สึกร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย มีระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร

นอกจากนี้กระบวนการจัดการเครือข่ายตามวงจรชีวิตมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตระหนักและการก่อตัวของเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้พลังกลุ่มและความเป็นเครือข่ายในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีวิธีการดังนี้

1.1 การศึกษาข้อมูลและสภาพการณ์ เป็นการศึกษาข้อมูล สภาพการณ์ ความพร้อมภายในกลุ่มของตนเองและข้อมูลของกลุ่มเครือข่ายอื่นรวมทั้งสภาวะการณ์ทางสังคม ทำให้ทราบถึงกิจกรรมและบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการที่จะส่งเสริมหรือจัดการเครือข่าย

1.2 การสร้างศรัทธาและหาแนวร่วม เป็นการสร้างความเชื่อถือให้กับฝ่ายต่าง ๆ เช่น ความเชื่อถือในเรื่องของข้อมูล บุคคล ความสำคัญของปัญหา สร้างความคุ้นเคยกับบุคคลที่เป็นแกนนำ

1.3 การสร้างความตระหนักหรือการเสนอให้เห็นประเด็นปัญหา

1.4 การแสวงหาข้อมูลทางเลือก การค้นหาความต้องการและการหาจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่าย

1.5 การแสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหาแกนนำเครือข่าย

1.6 การสร้างระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย

2. ขั้นการสร้างพันธมิตรและการบริหารเครือข่าย เป็นขั้นที่จะก่อเกิดความร่วมมือของความเป็นเครือข่าย และการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย มีวิธีการจัดการดังนี้

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วม

2.2 การกำหนดบทบาท หน้าที่ และการวางผังเครือข่าย

2.3 การเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำ

2.4 การจัดระบบการติดต่อสื่อสาร

2.5 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

2.6 การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

2.7 การส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์

3. ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์ มีวิธีการดังนี้

3.1 การทบทวนและสรุปบทเรียน

3.2 การเสริมสร้างผู้นำและหน่วยนำของเครือข่าย

3.3 การเสริมสร้างกิจกรรมสาธารณะและเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้

3.4 การขยายกิจกรรมและมโนทัศน์

3.5 การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

3.6 การเสริมสร้างวัฒนธรรมเครือข่ายเพื่อขจัดความขัดแย้ง

3.7 การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม

4. ขั้นการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่อง มีแนวทางดังนี้

4.1 การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

4.2 การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกของเครือข่าย

4.3 การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและความรู้ใหม่

4.4 การกำหนดและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

4.5 การบริหารจัดการข้อมูล ระบบสื่อสาร และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

4.6 การให้ความช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาภายในเครือข่าย

4.7 การเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเครือข่ายเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำพาเครือข่ายบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จได้ การจัดการเครือข่ายมีแนวทางการดำเนินการที่คล้ายคลึงกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ได้แก่ การสรรหา พัฒนา รักษาไว้ และใช้

ประโยชน์ โดยแนวทางการจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย 4 แนวทาง ตามวงจรชีวิตของเครือข่าย ได้แก่ การก่อรูปเครือข่าย การจัดระบบบริหารเครือข่าย การใช้ประโยชน์เครือข่าย และการธำรงรักษาเครือข่าย โดยผู้นำมีบทบาทสำคัญต่อการความเข้มแข็งของเครือข่ายและการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น

11.3 การทำงานและวงจรชีวิตของเครือข่าย

การทำงานของเครือข่ายสามารถดูกระบวนการทำงานได้จากการทำงานสัมพันธ์ภาพ การเรียนรู้และความเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ภายใต้บริบทที่เกิดขึ้น โดยกระบวนการทำงานของเครือข่ายต่าง ๆ จะมีลักษณะที่เหมือนกันใน 4 ประเด็น ต่อไปนี้คือ

1. กระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ เป็นกระบวนการหนึ่งของการทำงานในเครือข่าย เป็นทั้งขั้นตอนของการก่อตัวและกระบวนการทำงาน ซึ่งเครือข่ายที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความเข้มแข็งนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการไม่มองข้ามจุดเล็ก เริ่มต้นจากการทำงานในสิ่งที่รู้และเข้าใจแล้วค่อย ๆ เชื่อมประสานกับองค์กรอื่นเครือข่ายอื่นในประเด็นที่หลากหลาย

2. การรักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วมกัน การที่เครือข่ายจะดำเนินต่อไปได้นั้น การรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกและภาคีในเครือข่ายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะถ้าไม่มีการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกันแล้ว กิจกรรมและความเคลื่อนไหวของเครือข่ายอาจมีการยุติลง เพราะขาดภาคร่วมดำเนินการ ดังนั้น ในกระบวนการทำงานและการจัดการเครือข่ายจะต้องคำนึงถึงการรักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วม กล่าวคือ หลังจากภาพในเครือข่ายเห็นความจำเป็นของเครือข่ายว่า มีประโยชน์ต่อการพัฒนา เครือข่ายและการพัฒนาสังคม สิ่งทีคนในเครือข่ายนั้นจะพึงมีต่อกัน คือ การสร้างความรู้และความหมายในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพราะคนในเครือข่ายเดียวกันย่อมจะรู้ความหมายของเครือข่ายมากกว่าคนอื่น ๆ การสร้างความรู้ ความหมายภายในเครือข่ายเป็นการสร้างโลกทัศน์หรือมุมมองในการพัฒนาเครือข่ายให้เข้มแข็ง และเป็นการขยายแนวความคิดและกระบวนการให้กว้างขวางออกไป โดยการสื่อสารจะเป็นช่องทางที่นำไปสู่การสร้างพันธมิตรและการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร จะทำให้เครือข่ายมองเห็นภาพ ความเคลื่อนไหว และการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาความเป็นเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง

3. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว เมื่อเครือข่ายมีการทำงานและมีการรักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างสื่อความหมายร่วมกันแล้ว การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวเข้าหากัน เป็นสิ่งที่เครือข่ายส่วนใหญ่ได้ดำเนินการ เพราะการเรียนรู้และการปรับบทบาทเข้าหากันนั้นเป็นทั้งแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ กล่าวคือ การที่ เครือข่ายจะมีความเติบโตและมีความมั่นคง

จะต้องมีการแสวงหาความรู้ มีการสะสมประสบการณ์ และมีการปรับบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับกลุ่ม องค์กร เครือข่ายและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งเพื่อให้เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานที่หลากหลาย ซึ่งการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้นั้น สามารถใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม การพัฒนาผู้นำ การศึกษาแบบเจาะลึกใน พื้นที่และการถอดบทเรียน ร่วมกันกระบวนการดังกล่าว เป็นกระบวนการเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความหมายของเครือข่ายที่ จะต้องมีการศึกษาเรียนรู้ การประสานความร่วมมือ และการรักษาผลประโยชน์ร่วมกันใน ที่นี้ หมายถึง การพึ่งพาอาศัยทั้งในด้านทุน ความรู้ ประสบการณ์ ที่สำคัญคือ ความร่วมมือเพราะไม่มีเครือข่ายใดจะมีศักยภาพในการพัฒนาที่สมบูรณ์

4. การพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างขบวนการทางนวัตกรรมในการพัฒนา ความเป็นเครือข่ายในยุคใหม่ นอกจากจะเป็นการสร้างเครือข่ายภาคีร่วมของนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่ายทางอากาศของวิทยุร่วมด้วยช่วยกันแล้ว การสร้างความเป็น เครือข่ายดังกล่าว ยังก่อให้เกิดกระบวนการทำงานในรูปแบบใหม่ที่ผู้คนในสังคมไม่จำเป็นต้องเห็น หน้าที่ และพบปะซึ่งกันและกันหรืออาศัยพื้นที่ดำเนินการเพียงแต่มีความรู้สึกร่วมว่า จะต้องร่วมมือ และช่วยเหลือพึ่งพากัน ก็สามารถสร้างความเป็นเพื่อเป็นพี่ เป็นน้อง และความเป็นเครือข่ายได้ การ เกิดขึ้นของนวัตกรรม เป็นกระบวนการทำงานของเครือข่ายในรูปแบบใหม่ ที่เน้นการประสานความ ร่วมมือและการช่วยเหลือพึ่งพาในคราวที่จำเป็นเท่านั้น โดยที่ต่างคนต่างอยู่และทำงานของตนแต่เมื่อ มีปัญหาเกิดขึ้นกับสังคมทุกฝ่ายก็มาร่วมมือกัน โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสาร กระบวนการดังกล่าว ก่อให้เกิดนวัตกรรมในการพัฒนาที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งใหม่ โดยการใช้วาทกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทนคำพูดเดิม ๆ เช่น ประชาสังคม ประชารัฐ การ บริหารแบบบูรณาการ เป็นต้น ซึ่งความหมายที่แท้จริง ก็คือ การจัดการที่มีประสิทธิภาพขององค์กร และการใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานของเครือข่ายเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการประสานความ ร่วมมือ เป็นการทำงานด้วยความถ้อยทีถ้อยอาศัยระหว่างสมาชิกและภาคีร่วม มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการทำงานในพื้นที่และประเด็นเล็ก ๆ แล้วขยายกระบวนการเป็นเครือข่ายที่ กว้างขวางออกไป พร้อมทั้งแสวงหาความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ที่เหมาะสมกว่า โดยมีระบบการสื่อสารและ นวัตกรรมใหม่เป็นเครื่องมือที่จะสร้างความหมายและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การพัฒนาเครือข่ายเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนิน กิจกรรมบางอย่างร่วมกัน และเงื่อนไขสำคัญของเครือข่าย คือ ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกัน อย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสานซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มประสานซึ่งดำเนินกิจกรรม

ประธาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุกเรื่อง เครือข่ายจะยั่งยืนถ้าหากว่าสมาชิกได้รับการสื่อสารที่เหมาะสม ได้รับความรู้และได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง

ในบริบทของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการผลิตพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือก ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความเป็นไปได้สูงในด้านการสร้างรายได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก และสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีและแนวคิดทางการจัดการที่เกี่ยวข้อง ทั้งในมิติของภาวะผู้นำ การจัดการด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตกัญชา เพื่อให้การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนมีความครอบคลุมและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

1. แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership)

1.1 แนวคิดภาวะผู้นำเบื้องต้น ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของอิทธิพลที่บุคคลหนึ่งสามารถสร้างแรงจูงใจและชี้นำพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้ก้าวไปสู่เป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กร (Northouse, 2019) ในบริบทของวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากต้องทำหน้าที่ในการผลักดันการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ประสานงานกับเครือข่ายทั้งในและนอกชุมชน (Kotter, 1996)

1.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำ

- ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theory) เชื่อว่าผู้นำมีคุณลักษณะเฉพาะ เช่น ความกล้าหาญ การคิดเชิงกลยุทธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความรับผิดชอบ (Yukl, 2013) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการนำองค์กรสู่ความสำเร็จ

- ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) มุ่งเน้นไปที่การสร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาตัวตาม และเปลี่ยนแปลงคุณค่าในระดับบุคคลและองค์กร (Bass and Riggio, 2006) ผู้นำที่เป็นผู้นำเชิงปฏิรูปจะมีบทบาทในการกระตุ้นสมาชิกให้ร่วมมือในการปลูกพืชกัญชาอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดไปสู่ตลาดได้อย่างยั่งยืน

- ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Leadership) ทฤษฎีนี้มองว่าผู้นำควรปรับสไตล์การนำตามความพร้อมของผู้ตามและสถานการณ์ (Hersey et al., 2012) ในกรณีวิสาหกิจชุมชน ผู้นำอาจต้องใช้สไตล์ที่ยืดหยุ่นตามบริบทของสมาชิก ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปลูกกัญชาแตกต่างกัน

1.3 บทบาทของผู้นำในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ผู้นำในวิสาหกิจชุมชนควรเป็นผู้ที่สามารถบูรณาการทรัพยากรและองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและยั่งยืน (Kotter, 2012) ในกรณีการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา ผู้นำต้องมีความเข้าใจทั้งเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ มี

เครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนส่งเสริมให้สมาชิกมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

2. แนวคิดและทฤษฎีการจัดการด้านการเงิน (Financial Management)

2.1 ความสำคัญของการจัดการด้านการเงิน การจัดการด้านการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (Gitman and Zutter, 2015) การวางแผนงบประมาณอย่างรอบคอบและการติดตามการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม จะช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินและเพิ่มโอกาสในการเจริญเติบโต

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดในการจัดการด้านการเงิน

- ทฤษฎีการวางแผนทางการเงิน (Financial Planning Theory) มุ่งเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม สร้างงบการเงินและกำหนดเป้าหมายทางการเงินที่สอดคล้องกับเป้าหมายธุรกิจ (Block et al., 2019)

- ทฤษฎีต้นทุนและผลตอบแทน (Cost-Benefit Theory) ให้ความสำคัญกับการประเมินว่าต้นทุนในการดำเนินงานจะคุ้มค่ากับผลกำไรที่ได้หรือไม่ (Damodaran, 2012) สำหรับวิสาหกิจชุมชนที่ปลูกกล้วยา จำเป็นต้องศึกษาโครงสร้างต้นทุนตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะปลูก การประกันคุณภาพ ไปจนถึงการตลาด เพื่อให้สามารถกำหนดราคาที่เหมาะสมและแข่งขันได้

- ทฤษฎีกระแสเงินสด (Cash Flow Theory) การบริหารกระแสเงินสดเป็นองค์ประกอบสำคัญของความอยู่รอดในระยะยาว (Brigham and Ehrhardt, 2017) วิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการจัดการสภาพคล่อง โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่หรือขยายการผลิต

2.3 การนำการจัดการด้านการเงินมาใช้ในวิสาหกิจชุมชน ในการผลิตกล้วยาเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ทางเลือก การลงทุนด้านเทคโนโลยี การควบคุมคุณภาพ และการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์จะมีต้นทุนค่อนข้างสูง ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนควรมีการกำหนดงบประมาณ วิเคราะห์จุดคุ้มทุน ประเมินผลตอบแทนการลงทุน (ROI) และติดตามการจัดการสภาพคล่องอย่างต่อเนื่อง เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงทางการเงินระยะยาว (Gitman and Zutter, 2015))

3. ความสามารถในการสร้างเครือข่าย (Networking Capability)

3.1 ความสำคัญของเครือข่าย การสร้างเครือข่ายเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งทุน ความรู้ เทคโนโลยี และช่องทางการตลาด (Burt, 1992) การมีเครือข่ายที่กว้างขวางจะช่วยขยายโอกาสในการขายผลิตภัณฑ์ สร้างพันธมิตรทางธุรกิจ และส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมร่วมกัน

3.2 ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม (Social Network Theory) ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมอธิบายว่าการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลหรือองค์กรเป็นตัวกำหนดลักษณะและบทบาทในการ

แลกเปลี่ยนทรัพยากรหรือข้อมูลข่าวสาร (Granovetter, 1973) สำหรับวิสาหกิจชุมชน การเชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานสาธารณสุข และมหาวิทยาลัยในพื้นที่ สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการรับเทคโนโลยีใหม่และเสริมสร้างศักยภาพในการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์

3.3 การสร้างเครือข่ายในบริบทวิสาหกิจชุมชน

- เครือข่ายภายในชุมชน คือ การพัฒนาความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มสมาชิกและผู้นำท้องถิ่น เพื่อสร้างความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนแรงงาน ทรัพยากร และองค์ความรู้ (Putnam, 2000)

- เครือข่ายภายนอกชุมชน คือ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน รวมถึงเครือข่ายผู้ประกอบการกัญชาในพื้นที่อื่น ๆ อันจะส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนและพัฒนานวัตกรรม หรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ (Mulgan, 2010)

4. การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตกัญชา (New Technology Adoption in Cannabis Production)

4.1 ความสำคัญของเทคโนโลยีต่อการผลิตกัญชา การผลิตกัญชาในเชิงการแพทย์ทางเลือกให้ได้มาตรฐาน จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งในด้านอุปกรณ์ควบคุมสภาพแวดล้อม การตรวจวัดสารออกฤทธิ์ การปรับปรุงพันธุ์ ตลอดจนเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ (Rogers, 2003) เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและความปลอดภัย

4.2 ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model; TAM) โมเดล TAM อธิบายว่าผู้ใช้จะยอมรับใช้เทคโนโลยีหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) (Davis, 1989) สำหรับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจใช้เทคโนโลยีใหม่ในการปลูกกัญชา คือ ค่าใช้จ่าย ความซับซ้อน การดูแลบำรุงรักษา และทักษะที่จำเป็นของสมาชิก

4.3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในวิสาหกิจชุมชน - เทคโนโลยีการควบคุมสภาพแวดล้อม (Environmental Control) เช่น ระบบปลูกแบบควบคุมไฟและความชื้น (Indoor Farming) หรือเรือนปลูกแบบอัจฉริยะ (Smart Greenhouse) ช่วยเพิ่มผลผลิตและรักษามาตรฐานสารออกฤทธิ์ (Rogers, 2003)

- เทคโนโลยีการตรวจวิเคราะห์ (Analytical Technology) เช่น HPLC (High-Performance Liquid Chromatography) สำหรับการตรวจสอบปริมาณสาร Cannabinoids และการตรวจสอบความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

- แพลตฟอร์มดิจิทัลและ IoT (Internet of Things) สำหรับการติดตามการเจริญเติบโตของพืชแบบเรียลไทม์ ช่วยให้สมาชิกวิสาหกิจสามารถจัดการการปลูกกัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้จะอยู่ในคนละพื้นที่

จากการวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่าในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือก จำเป็นต้องบูรณาการองค์ความรู้ด้าน ภาวะผู้นำ ซึ่งผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ควบคู่กับ การจัดการด้านการเงิน ที่มีการวางแผนงบประมาณและควบคุมสภาพคล่องเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงทางการเงิน

นอกจากนี้ ความสามารถในการสร้างเครือข่าย ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการแสวงหาความรู้ ทุนสนับสนุน และการตลาดที่กว้างขวางยิ่งขึ้น สุดท้าย การลงทุนใน เทคโนโลยีใหม่ จะช่วยยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รักษามาตรฐาน และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภคและหน่วยงานที่กำกับดูแล

สำหรับงานวิจัยในอนาคตที่เน้นการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ภายในชุมชน วิธีการบริหารจัดการด้านการเงินในแต่ละขั้นตอนของห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) การพัฒนาเครือข่ายร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ และการวางแผนใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของสมาชิกแต่ละกลุ่ม

12. ความรู้เรื่องกัญชา

12.1 ความรู้เบื้องต้น

กัญชาซึ่งมีการปลูกอยู่ในปัจจุบัน ประกอบด้วยสายพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่

1. สายพันธุ์ Sativa ชาติวา (Cannabis sativa) เป็นภาษาละติน แปลว่า เพาะปลูก ตั้งโดย คาโรลัส ลินเนียส Carolus Linnæus หรือ Carl Linnaeus) นักพฤกษศาสตร์ชาวสวีเดน โดยจัดวงศ์พืชชนิดนี้ไว้เมื่อปี ค.ศ. 1753 (พ.ศ. 2296) มีแหล่งกำเนิดบริเวณเส้นศูนย์สูตร เช่น โคลัมเบีย เม็กซิโก (ทวีปอเมริกา) ตอนกลางของทวีปแอฟริกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาติวามีลำต้นหนา ความสูงเมื่อเติบโตเต็มที่ประมาณ 6 เมตร ใบยาว เรียว สีเขียวอ่อน (เมื่อเทียบกับอินดิกา) ระยะเวลาการเติบโตพร้อมเก็บเกี่ยว 9-16 สัปดาห์ ชอบแดดและ อากาศร้อน ชาติวามีสาร THC (Tetrahydrocannabinol) ที่ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท (Psychoactive) สูงกว่าอินดิกา กัญชา sativa ส่วนใหญ่พบในสภาพอากาศร้อนแห้งและมีแดดจัดเป็นเวลานาน ได้แก่ แอฟริกาอเมริกากลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และส่วนตะวันตกของเอเชีย มีลักษณะ สูงและพอมมีใบคล้ายนิ้ว พวกมันสามารถเติบโตได้สูงมากกว่า 12 ฟุตและใช้เวลาในการเจริญเติบโตนานกว่ากัญชาประเภทอื่น ๆ อัตราส่วน CBD ต่อ THC สายพันธุ์ Sativa มักมี CBD ในปริมาณที่ต่ำกว่าและ THC ในปริมาณที่สูงขึ้น ผลกระทบที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไปของการใช้นั้น Sativa มักก่อให้เกิด“จิตใจที่สูงส่ง” หรือมี

พลังช่วยลดความวิตกกังวล หากใช้สายพันธุ์ที่โดดเด่นของ sativa อาจรู้สึกมีประสิทธิผลและสร้างสรรค์ไม่ผ่อนคลายและเซื่องซึม Sativa ยอดนิยมสามสายพันธุ์ ได้แก่ Acapulco Gold, Panama Red และ Durban Poison

2. สายพันธุ์ Indica ผู้ค้นพบสายพันธุ์นี้คือ ฌอง-แบ็ปติสต์ ลามาร์ค (Jean-Baptiste Lamarck) ทหารนักชีววิทยา ชาวฝรั่งเศส ผู้ตั้งชื่อและตีพิมพ์ความรู้เรื่องกัญชาสายพันธุ์นี้ในปี ค.ศ. 1785 (พ.ศ. 2328) กัญชาสายพันธุ์อินดิกาได้ชื่อตามแหล่งกำเนิดที่ค้นพบในอินเดียและบริเวณตะวันออกกลาง อินดิกามีลำต้นพุ่มเตี้ย ความสูงเมื่อเติบโตเต็มที่ประมาณ 180 เซนติเมตร ใบกว้างสั้น สีเขียวเข้ม (เมื่อเทียบกับชาติวา) กิ่งก้านดกหนา ระยะเวลาการเติบโตพร้อมเก็บเกี่ยว 6-8 สัปดาห์ ชอบที่ร่มและอากาศเย็น อินดิกามีสาร CBD (Cannabidiol) ซึ่งออกฤทธิ์ระงับ ประสาท (Sedative) ทำให้กล่อมเนื้อผ่อนคลาย ลดอาการปวดเรื้อรัง มีถิ่นกำเนิดในอัฟกานิสถานอินเดียปากีสถานและตุรกี พืชได้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพอากาศที่รุนแรงแห้งแล้งและปั่นป่วนบ่อยครั้งของเทือกเขาฮินดูกูช พืชอินดิกามีอายุสั้นและแข็งแรงมีพุ่มไม้เขียวชะอุ่มและใบหนาที่ใบที่แผ่และกว้าง พวกมันเติบโตเร็วกว่า sativa และพืชแต่ละชนิดจะผลิดอกออกผลมากขึ้น อัตราส่วน CBD ต่อ THC ในสายพันธุ์ Indica มักมีระดับ CBD สูงกว่าและ THC น้อยกว่า indica เป็นที่ต้องการของผลการผ่อนคลายอย่างเข้มข้น นอกจากนี้ยังอาจลดอาการคลื่นไส้และปวดและเพิ่มความอยากอาหาร สายพันธุ์ยอดนิยมของอินดิกามีสามสายพันธุ์ ได้แก่ ฮินดูกูชอัฟกานิสถานกูชและแกรนด์ดัมมิ่ง

3. สายพันธุ์ Ruderalis สายพันธุ์นี้เป็นกัญชาป่า ผู้ตีพิมพ์เรื่องราวกัญชาสายพันธุ์นี้คนแรกคือ นักพฤกษศาสตร์ชาวรัสเซีย ดี.อี. จานิสเชสกี (D. E. Janischewsky) เมื่อปี ค.ศ. 1924 (พ.ศ. 2467) กัญชาสายพันธุ์รูเดราลิส มีแหล่งกำเนิดบริเวณตอนกลางและตะวันออกของทวีปยุโรป รูเดราลิส มีลำต้นเตี้ยที่สุดในบรรดา 3 สายพันธุ์ คูคล้ายวัชพืช ใบกว้างมี 3 แฉก เติบโตเร็ว อยู่ได้ทั้งอากาศร้อนและเย็น ปริมาณสาร THC น้อย (เมื่อเทียบกับสองสายพันธุ์แรก) แต่มี CBD สูง มักนำไปผสมข้ามสายพันธุ์ (hybrid) กับชาติวาและอินดิกา เพื่อให้ได้ คุณสมบัติทางยา รูเดราลิส (Ruderalis) นั้นไม่ค่อยเป็นที่นิยมเพราะต้นเล็กและให้ผลผลิตน้อย พืชเหล่านี้เติบโตได้อย่างรวดเร็วซึ่งเหมาะอย่างยิ่งสำหรับสภาพแวดล้อมที่เย็นและมีแสงแดดน้อยของสถานที่เหล่านี้ ต้นไม้ที่มีพุ่มขนาดเล็กเหล่านี้แทบจะไม่เติบโตสูงเกิน 12 นิ้ว แต่เติบโตอย่างรวดเร็ว สามารถเปลี่ยนจากเมล็ดไปสู่การเก็บเกี่ยวได้ภายในเวลาไม่ถึงเดือน อัตราส่วน CBD ต่อ THC โดยทั่วไปสายพันธุ์นี้จะมี THC เพียงเล็กน้อยและมี CBD ในปริมาณที่สูงขึ้น แต่ก็อาจไม่เพียงพอที่จะสร้างผลกระทบใด ๆ ผลกระทบที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไปของการใช้งาน: เนื่องจากมีฤทธิ์ต่ำจึงไม่ได้ใช้ ruderalis เพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาโรคหรือสันทนาการเป็นประจำ ruderalis ไม่ใช่ตัวเลือกกัญชายอดนิยม อย่างไรก็ตามเกษตรกรผู้ปลูกกัญชาอาจผสมพันธุ์กับกัญชาประเภทอื่น ๆ รวมทั้ง sativa และ indica วัฏจักรการเติบโตอย่าง

รวดเร็วของพืชเป็นคุณลักษณะที่ดีสำหรับผู้ผลิต ดังนั้นอาจต้องการรวมสายพันธุ์ที่มีศักยภาพมากขึ้นกับสายพันธุ์ ruderalis เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่ต้องการมากขึ้น

4. สายพันธุ์ Hybrid ในแต่ละปีผู้ปลูกกัญชาจะผลิตสายพันธุ์ใหม่และไม่ซ้ำใครจากการผสมผสานของพืชแม่ที่แตกต่างกัน กัญชาลูกผสมเหล่านี้มักปลูกเพื่อกำหนดเป้าหมายผลกระทบเฉพาะ หากนำ ซาติวา กับ อินดิกา มาผสมกันจะเรียก โฟโต้ พีเรียด (Photo-period) โฟโต้ที่แปลว่าแสง แสดงว่าพวกนี้อ่อนไหวง่ายกับแสง จะออกดอกตามชั่วโมงแสง ถ้าแสงชั่วโมงเยอะก็จะเป็นใบอย่างเดียว ถ้าลดชั่วโมงแสงลงได้ มันก็จะออกดอก สามารถชักได้ อายุการเก็บเกี่ยวของสายพันธุ์นี้ตั้งแต่ 5-9 เดือน ขึ้นอยู่กับชั่วโมงแสง แต่หากนำสายพันธุ์ รูเดอร์ลิส ไปผสมกับ ซาติวา หรืออินดิกา) จะเรียก ออโต้ ฟลาวเวอร์ (Auto flowering จะได้สายพันธุ์ต้นที่เตี้ยลง ข้อดีของสายพันธุ์นี้ก็คือ ไม่จำเป็นต้องขึ้นกับชั่วโมงแสง อาจจะให้แสง 20-24 ชั่วโมง ก็ยังออกดอกเหมือนเดิม อายุการเก็บเกี่ยวประมาณเพียง 2 เดือนครึ่ง ก็เก็บเกี่ยวผลผลิต แต่สายพันธุ์นี้ต้องได้จากเมล็ดของมันเท่านั้น ลูกผสมมักปลูกในฟาร์มหรือโรงเรือนจากการผสมระหว่างสายพันธุ์ sativa และ indica ลักษณะของสายพันธุ์ลูกผสมขึ้นอยู่กับส่วนผสมของต้นแม่ อัตราส่วน CBD ต่อ THC ของพืชกัญชาลูกผสมจำนวนมากปลูกเพื่อเพิ่มเปอร์เซ็นต์ THC แต่ละชนิดมีอัตราส่วนเฉพาะของกัญชาทั้งสองชนิด

เกษตรกรและผู้ผลิตเลือกลูกผสมสำหรับผลกระทบที่ไม่เหมือนใคร มีตั้งแต่การลดความวิตกกังวลและความเครียดไปจนถึงการบรรเทาอาการของเคมีบำบัดหรือการฉายรังสี ซึ่งสายพันธุ์ยอดนิยมได้แก่ลูกผสมมักถูกจัดประเภทเป็น indica-dominant (หรือ indica-dom) , sativa-dominant (sativa-dom) หรือ balanced ลูกผสมยอดนิยม ได้แก่ Pineapple Express, Trainwreck และ Blue Dream

สำหรับกัญชาไทย สายพันธุ์ หางกระรอก หรือที่ชาวต่างประเทศรู้จักกันในชื่อ “Thai Stick” เป็นสายพันธุ์ที่ติดอันดับ 1 ใน 5 สายพันธุ์ที่ดีที่สุดในโลกขณะนี้ และเป็นสายพันธุ์ที่ถูกจัดว่ามีค่า Tetrahydrocannabinol หรือ THC สูงที่สุดเมื่อเทียบกับสารพันธุ์อื่น ๆ มีถิ่นกำเนิดตามเทือกเขาภูพาน จังหวัดสกลนคร

12.2 วิธีการขยายพันธุ์กัญชา การขยายพันธุ์กัญชา มีสองวิธีคือการใช้เพศและไม่ใช้เพศ

1. การขยายพันธุ์กัญชาทางเพศหรือการผสมพันธุ์ คือกระบวนการที่ละอองเรณูของพืชตัวผู้ผสมกับไข่ของพืชตัวเมียเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ เมล็ดประกอบด้วยสารเคลือบเมล็ดด้านนอกซึ่งช่วยปกป้องเอนโดสเปิร์มและเอ็มบริโอภายใน เมื่อวางไว้ในสื่อปลูกที่เหมาะสมและมีน้ำเพียงพอเมล็ดสามารถงอกและพร้อมสำหรับการย้ายปลูก หรือ เรียกการขยายพันธุ์วิธีนี้ว่า การขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด ซึ่งเป็นที่นิยมทำกัน เนื่องจาก รวดเร็วและราคาไม่แพงในการปลูกกัญชา สามารถทำให้ได้สายพันธุ์ใหม่และลูกผสมที่แข็งแรงขึ้น ช่วยลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของโรค รักษาความแปรผัน

ทางพันธุกรรมเพื่อให้พืชปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม การปลูกจากเมล็ดเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ในการผลิตพืชพันธุ์ที่ต่อสู้สุขภาพ ขั้นตอนการออกของเมล็ดมีดังนี้

2. การขยายพันธุ์กัญชา แบบไม่ใช้เพศ การขยายพันธุ์ แบบไม่ใช้เพศที่เรียกว่า การโคลนนิ่งกัญชา (cloning) หรือการปักชำ วิธีการโคลนนิ่งพืชกัญชาที่ได้รับความนิยมมากที่สุดวิธีหนึ่ง เป็นวิธีที่ยั่งยืนและใช้เวลานานแต่เป็นกระบวนการที่ทำให้ได้พันธุ์กัญชาที่ดีตรงตามความต้องการของตลาดหรือผู้ปลูก การโคลนนิ่ง หรือการปักชำจะทำให้ได้ต้นใหม่ที่มีเหมือนต้นแม่ทุกประการ เช่นกิ่งที่นำมาปักชำตัดมาจากต้นที่เป็นตัวเมีย ต้นใหม่ที่ได้ก็จะเป็นตัวเมียเหมือนต้นที่ตัดมาทุกประการ แต่หากตัดมาจากต้นตัวผู้ กิ่งชำที่ได้ก็จะเป็นต้นตัวผู้ไปด้วย ต้นกระเทยก็เช่นกัน ดังนั้นผู้ขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้จะต้องดูให้แน่ใจว่าต้นแม่ที่จะตัดกิ่งมาใช้นั้นมีเพศ และพันธุ์ตรงตามความต้องการหรือไม่ การปักชำเป็นวิธีการที่สะดวก ง่าย ประหยัดเวลา และต้นทุนต่ำ เหมาะกับการขยายพันธุ์คราวละมาก ๆ การขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้เป็นวิธีที่เร็วและง่ายกว่าในการขยายพันธุ์เนื่องจากคุณข้ามขั้นตอนการออก อาจเป็นวิธีเดียวในการสร้างพันธุ์ศาสตร์จากสายพันธุ์หนึ่ง ๆ รับประกันการผลิตของต้นตัวเมีย และมั่นใจในคุณภาพที่สม่ำเสมอเหมือนต้นแม่

3. การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (Micropropagation) เป็นรูปแบบใหม่ของการขยายพันธุ์ที่เรียกว่า การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ (micropropagation) เป็นการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชตัวอย่างที่มีขนาดเล็กและแม่นยำยิ่งขึ้นจากต้นแม่จะถูกวางไว้ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดเชื้อซึ่งมีสื่อที่มีสารอาหารและวิตามินเพื่อส่งเสริมการเติบโตของราก Micropropagation ช่วยให้เราสามารถขยายพันธุ์พืชจำนวนมากที่ปราศจากโรคได้ อย่างไรก็ตามวิธีการขยายพันธุ์นี้อยู่ในช่วงต้นอ่อน จึงต้องทำในสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้ หรือในห้องปฏิบัติการ

12.3 ระบบมาตรฐานการปลูกกัญชา

1. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) หมายถึง แนวทางในการทำ การเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี และปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด โดยกระบวนการผลิตจะต้อง ปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม มีการใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่า

2. Organic คือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากวิธีเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นการปลูกโดยไม่ให้มีการปนเปื้อนของสารเคมี หรือวัตถุสังเคราะห์ในทุกขั้นตอน รวมถึงเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ตัดต่อทางพันธุกรรม เช่น ใช้ปุ๋ยที่ทำจากธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีใด ๆ ในการปลูกและกำจัดศัตรูพืช มีการเตรียมหน้าดินด้วยวิธีธรรมชาติ

12.4 วิธีการปลูกกล้วยา

การปลูกกล้วยาแบ่งแยกตามสภาพแวดล้อมการปลูก

1. วิธีปลูกกล้วยากลางแจ้ง (Outdoor) เป็นวิธีที่เริ่มต้นง่ายที่สุด แคมีพื้นที่ว่าง ก็ลงมือปลูกได้เลย วิธีนี้อาศัยปัจจัยการผลิตจากธรรมชาติเป็นหลัก จึงควบคุมสภาพแวดล้อมได้ยาก ต้องรอพระอาทิตย์ขึ้นเพื่อให้ได้รับแสงในการสังเคราะห์แสง และเนื่องจากกล้วยาเป็นพืชวันสั้นจึงต้องรอฤดูหนาวเพื่อให้เป็นวันสั้นและอากาศเย็น ต้นกล้วยาถึงจะออกดอก ซึ่งหมายความว่าใน 1 ปี ต้นกล้วยาที่ปลูกกลางแจ้งจะให้ผลผลิตเพียง 1 รอบเท่านั้น แต่ถ้าทำเป็นจะได้ปีละสองครั้งสูงสุด นอกจากนี้ วิธีปลูกกล้วยากลางแจ้ง (Outdoor) ยังมีปัญหาจากแมลงศัตรูพืชต่าง ๆ ที่จะมารบกวนทำให้ผลผลิตตกต่ำจนถึงขั้นสูญเสียผลผลิตทั้งหมดได้ หากทำการปลูกกลางแจ้งจะมีความเสี่ยงต่อการถูกจับดำเนินคดีอีกด้วย การปลูกกล้วยากลางแจ้งนั้นถ้ามีประสบการณ์และความสามารถในการบริหารจัดการ การปลูกกลางแจ้งก็สามารถให้ผลผลิตปริมาณมากเช่นกัน จะเห็นได้ว่า วิธีปลูกกล้วยากลางแจ้งนั้นเป็นวิธีที่เริ่มต้นง่ายแต่จบบยากและมีความเสี่ยงสูง

2. วิธีปลูกกล้วยา ในร่ม (Indoor) เป็นวิธีที่เริ่มต้นได้ยาก เพราะต้องใช้อุปกรณ์มาก วิธีนี้อาศัยปัจจัยการผลิตจากการสร้างขึ้นของมนุษย์เป็นหลัก โดยจะปลูกกล้วยาในบ้าน ในโรงเรือน หรือในเต็นท์ปลูก เป็นระบบปิด อาศัยแสงแดดเทียมจากไฟปลูกต้นไม้ ทำให้สามารถควบคุมชั่วโมงการรับแสงของต้นกล้วยาได้ บังคับให้กล้วยาออกดอกเมื่อไหร่ก็ได้ ใน 1 ปีจึงสามารถปลูกได้หลายรอบ ควบคุมอุณหภูมิโดยใช้เครื่องปรับอากาศ จึงทำให้อากาศเหมาะสมกับการเจริญเติบโตตลอดการปลูก และยังสามารถควบคุมความชื้นป้องกันการเกิดเชื้อราได้เป็นอย่างดี มีการเติมคาร์บอนไดออกไซด์ช่วยในการสร้างอาหารของต้นกล้วยาทำให้ได้ผลผลิตปริมาณมากขึ้น วิธีปลูกกล้วยาในร่ม ที่เป็นระบบปิดปลอดภัยจากแมลงศัตรูพืชเป็นอย่างมาก เพราะระบบปิดทำให้แมลงไม่สามารถเข้ามารบกวนต้นกล้วยาได้ การปลูกแบบนี้สามารถกำหนดได้ว่า ปีละ 4-5 ครั้งได้เพราะเราควบคุมไฟได้ แต่ว่าข้อเสียคือ แพง ใช้ต้นทุนสูง แต่เป็นวิธีที่นิยมปลูกกันมาก

3. โรงเรือนกลางแจ้ง (Green house) การปลูกแบบนี้คือ เอาข้อดีของกลางแจ้งและโรงเรือนมารวมกัน มีหลังคาเป็นพลาสติกใสกันฝนได้ ใช้แสงอาทิตย์ ไม่ต้องซื้อหลอดไฟ แต่จะเกิดความร้อนจากกรีนเฮาส์เอฟเฟ็กต์ ต้องพยายามทำโรงเรือนให้เปิด หรือใส่พัดลมดูดอากาศ ถ้าความชื้นสูง ดอกจะขึ้นรา ต้องดูทิศทางลมอย่าทำให้โรงเรือนร้อน เน้นโปร่งเป็นหลัก

วิธีปลูกกล้วยา แบ่งแยกตามวัสดุที่ใช้ในการปลูก

1. วิธีปลูกกล้วยาแบบใช้ดิน เป็นวิธีที่เริ่มต้นได้ง่าย แคมีภาชนะใส่ดินก็ลงมือปลูกได้แล้ว แต่การที่จะปลูกให้ประสบความสำเร็จได้ผลผลิตดีนั้นทำได้ยากมาก เพราะเราไม่รู้ว่ในดินมีอะไรอยู่บ้าง มีธาตุอาหารที่พืชต้องการหรือไม่ มีธาตุที่เป็นพิษต่อพืชหรือไม่ ดินบางแห่งอาจจะมีโลหะหนักเจือปนอยู่ ซึ่งต้นกล้วยานั้นสามารถดูดซับโลหะหนักจากดินมาเก็บไว้ในต้นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจะทำให้

ผลผลิตจากกัญชาต้นนั้นปนเปื้อนโลหะหนักซึ่งเป็นอันตรายต่อมนุษย์ หากต้องการหาว่ามีธาตุอะไรอยู่ในดินบ้างจำเป็นต้องส่งดินนั้นไปตรวจในห้องปฏิบัติการที่รับตรวจสอบดิน ก็จะทราบว่าธาตุอะไรอยู่ในดินบ้าง ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งตรวจ

2. วิธีปลูกกัญชา แบบไม่ใช้ดิน เป็นวิธีที่เริ่มต้นได้ยากเพราะต้องใช้อุปกรณ์เยอะ แต่เป็นวิธีที่ให้ผลผลิตสูงและเร็วกว่าการปลูกในดิน และเนื่องจากวิธีการนี้ไม่ใช้ดิน จึงปลอดภัยจากสารปนเปื้อนโลหะหนัก โรคและแมลงต่าง ๆ ที่มากับดินซึ่งจัดว่าเป็นวิธีการที่มีความปลอดภัยมาก โดยวิธีปลูกกัญชาแบบไม่ใช้ดินนั้นยังสามารถแบ่งย่อยออกได้อีก 3 ชนิดคือ

2.1 แบบไฮโดรโปนิคส์ (Hydroponic) วิธีนี้รากของต้นกัญชาจะแช่อยู่ในน้ำที่มีส่วนผสมของธาตุอาหารในอัตราส่วนที่ต้นกัญชาต้องการ มีการเติมอากาศในสารละลายธาตุอาหารตลอดเวลาเพื่อให้รากของต้นกัญชาได้รับออกซิเจนอย่างเพียงพอ

2.2 แบบ Aeroponics จะเป็นการปลูกให้รากลอยอยู่บนอากาศมีวัสดุยึดลำต้นพืชให้รากลอยในอากาศ การทำงานโดยใช้ปั๊มฉีดพ่นสารละลายอาหารเป็นระยะ ๆ

2.3 ปลูกในวัสดุปลูกที่ไม่ใช้ดิน เช่น ขุยมะพร้าว ทราย เพอร์ไรท์ ไฮโดรตอน วิธีนี้รากของต้นกัญชาจะอาศัยวัสดุปลูกในการยึดให้ต้นกัญชามั่นคง โดยอาศัยน้ำและธาตุอาหารจากสารละลายธาตุอาหารเช่นเดียวกับข้อ 2.1 ในการเจริญเติบโต

12.5 การนำกัญชามาแปรรูป

วิธีการแปรรูปหรือวิธีการสกัดกัญชาทั่วไปในปี 2020 (COMMON CANNABIS EXTRACTION METHODS IN 2020) สารสกัดจากกัญชามีประโยชน์เนื่องจากการสกัดช่วยให้ ความบริสุทธิ์ของ cannabinoid สูงขึ้น มีความเข้มข้นมากขึ้นและสามารถเก็บได้นานขึ้น วิธีการสกัดกัญชาที่พบบ่อยที่สุด ได้แก่

1. BUTANE HONEY OIL EXTRACTION การสกัดน้ำมันน้ำผึ้งบิวเทน (BHO) ได้รับการศึกษาอย่างมากและถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในอุตสาหกรรมอาหารและน้ำหอม วิธีการสกัดต้องวางกัญชาไว้ในภาชนะก่อนที่จะพ่นบิวเทนลงบนกัญชาโดยเริ่มจาก น้ำกัญชาและบิวเทนใส่ไว้ในภาชนะ จากนั้นทิ้งไว้ให้ระเหยหรืออาจใช้เตาอบสูญญากาศเพื่อขจัดบิวเทนทั้งหมดออกจากส่วนผสม การสกัดด้วย BHO เป็นอันตรายเนื่องจากสารไวไฟสูง ต้องระมัดระวังแต่หากทำในระบบปิดปลอดภัยกว่ามาก ระดับ THC เมื่อใช้วิธีการสกัด BHO ยังคงอยู่ที่ประมาณ 80%

2. SUPERCRITICAL CO2 OIL EXTRACTION การสกัดด้วย SUPERCRITICAL CO2 เป็นวิธีการที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในการแยกกัญชาออกจากต้นกัญชา วิธีการสกัดไม่ทิ้งร่องรอยของสารพิษไว้ข้างหลังและยังใช้ในอุตสาหกรรม เช่น เบียร์ กาแฟ สารสกัดจากผลไม้ และชา และในฐานะที่เป็นวิธีการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก๊าซจะถูกผลักผ่านคอนเดนเซอร์ซึ่งทำให้ก๊าซ

กลับมาเป็นของเหลวอีกครั้งและนำกลับมาใช้ใหม่เพื่อให้สามารถใช้สำหรับกระบวนการสกัดในอนาคต แต่ยังคงสารแคนนาบินอยด์รวมทั้งสารอื่น ๆ ที่มีตามธรรมชาติของกัญชง-กัญชาไว้ได้มากที่สุด เป็นที่รู้จักกันในชื่อของ Co2 Extraction การสกัดด้วยวิธีนี้ ไม่มีการใช้แอลกอฮอล์หรือสารเคมีใด ๆ เข้าไปผสมกับกัญชง-กัญชา แต่ใช้คาร์บอนไดออกไซด์ที่ความดันสูง และอุณหภูมิต่ำ เพื่อดึงเอาสารแคนนาบินอยด์ที่มีในกัญชง-กัญชา ออกมาทั้งหมด นอกจากสารแคนนาบินอยด์แล้ว การสกัดด้วยวิธีนี้ยังได้เทอร์พีน (Terpenes) และ ฟลาโวนอยด์ (Flavonoids) ออกมาด้วย ซึ่งเมื่อนำเทอร์พีน และ ฟลาโวนอยด์มาใช้ร่วมกับแคนนาบินอยด์ตัวอื่น ๆ สารต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยส่งเสริมการทำงานของกันและกัน ทำให้สารที่ได้จากการสกัดด้วยวิธีนี้มีสรรพคุณทางยา ดีกว่าสารสกัดที่ได้จากการสกัดด้วยวิธีอื่น ๆ การสกัดด้วยเทคโนโลยี Co2 ทำให้ได้สารที่มีความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคมากที่สุด เพราะไม่มีการนำแอลกอฮอล์หรือสารอื่น ๆ มาใช้ในกระบวนการสกัด ผู้ใช้จึงไม่ต้องกังวลว่าจะมีสารเคมีแปลกปลอมผสมมาในผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการสกัด (Cannhub Thailand, 2024)

3. ETHANOL EXTRACT ผู้ผลิตกัญชาเริ่มใช้วิธีสกัดเอทานอลบ่อยขึ้น การสกัดมีความปลอดภัยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เอทานอลมักใช้เป็นสารละลายอาหารและ FDA ได้รับการพิจารณาว่า "ปลอดภัย" โรงงานกัญชาในต่างประเทศ ใช้เอทานอลเพื่อสกัด THC เมื่อสกัดแล้ว ผลิตภัณฑ์จะถูกนำไปผ่านกระบวนการกลั่นที่ช่วยเพิ่มความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ เอทานอลจะกำจัดสารประกอบที่ไม่ต้องการออกจากสารซึ่งเป็นหนึ่งในสารที่มีรสชาติดีที่สุดและมีความเข้มข้นที่บริสุทธิ์ที่สุด คุณสมบัติในการสกัดเอทานอลคือการทำให้แน่ใจว่าผลิตภัณฑ์ได้รับการกลั่นอย่างเหมาะสม

4. การสกัดน้ำมันกัญชาในครัวเรือน สารสกัดน้ำมันกัญชา Cannabis oil extraction น้ำมันกัญชาเป็นสารที่ละลายในแอลกอฮอล์ จึงเลือกใช้เอทิลแอลกอฮอล์ในการสกัด ทำแช่หมักกัญชาในเอทิลแอลกอฮอล์ 3-10 นาที ระยะเวลาขึ้นอยู่กับปริมาณของกัญชา จากนั้นจะทำการระเหยเอทิลแอลกอฮอล์ออกให้เหลือเพียงน้ำมันกัญชาเข้มข้น ด้วยเครื่อง Evaporator ซึ่งมี Distiller คอยกลั่นไอของเอทิลแอลกอฮอล์ให้เป็นของเหลว ของเหลวเอทิลแอลกอฮอล์สามารถนำมาใช้สกัดซ้ำได้อีก น้ำมันกัญชาที่ได้จะนำมาให้ ความร้อนที่อุณหภูมิต่ำช้าจนไม่มีเอทิลแอลกอฮอล์หลงเหลืออยู่ ได้ น้ำมันกัญชาสกัดเข้มข้น WATER EXTRACTION การสกัดด้วยน้ำใช้วิธีการสกัดแบบไม่ใช้ตัวทำละลาย ซึ่งทำให้ต้นกัญชาจมอยู่ในน้ำเยือกแข็ง พืชถูกกวนในน้ำเย็นทำให้ไตรโคเมียร์แยกออกจากพืช ผลิตภัณฑ์ที่ได้คือผลิตภัณฑ์ที่มีระดับ THC อยู่ในระดับ 50% ถึง 70%

5. ISOPROPYL OIL EXTRACTION ต้องใช้ไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์สำหรับวิธีการสกัดนี้ ดอกกัญชาแห้งแช่ในแอลกอฮอล์แล้วเขย่าเบา ๆ Isopropyl จะดึง Trichomes ออกจากพืช โดยใช้เตาอบสูญญากาศที่รักษาอุณหภูมิให้ต่ำกว่า 82 องศาเซลเซียส เมื่อตัวทำละลายระเหย สารที่เหลือจะเป็นน้ำมันที่อุดมไปด้วย THC

6. การสกัดด้วยอัลตราโซนิก การสกัดด้วยอัลตราโซนิก การสกัดด้วยคลื่นอัลตราโซนิกเป็นที่รู้จักกันดีและเป็นกระบวนการที่ได้รับการยอมรับในระยะยาวเพื่อสกัดสารประกอบที่มีคุณค่าจากพฤกษศาสตร์ จึงเป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับการผลิตน้ำมัน CBD ที่มีคุณภาพสูง เซลล์พืชมีรูพรุนและตัวทำละลายถูกผลักเข้าไปในเซลล์ซึ่งจะดูดซับสารประกอบภายในเซลล์เช่น cannabinoids, terpenes, flavonoids เป็นต้น ข้อได้เปรียบใหญ่ของ ultrasonication คือช่วงอุณหภูมิซึ่งสามารถทำการสกัดได้ การสกัดด้วยอัลตราโซนิกสามารถทำได้จากเอทานอลร้อน/อุ่นลงไปที่เอทานอลที่อุณหภูมิต่ำ (-70 องศาเซลเซียส) นี้จะช่วยให้การแยกเป้าหมายของสารที่ต้องการ Sonication ในเอทานอล cryogenic ผลผลิตส่วนใหญ่ใน cannabinoids และ terpenes ในขณะที่ผลการสกัดเอทานอลอุ่นร้อน ได้ความหลากหลายของ phytochemical compounds (เช่น aldehydes, esters, ethyls, ketones) สารสกัดจากคลื่นความถี่เต็มรูปแบบประกอบด้วยสารแคนนิเบียมเดี่ยวและสารพฤกษเคมีอื่น ๆ สารประกอบพฤกษเคมี (เช่น cannabinoids) มีฤทธิ์ในการทำงานร่วมกันและทำงานได้ดีขึ้นพร้อมกับสารเคมีทางพฤกษศาสตร์อื่น ๆ ซึ่งหมายความว่าน้ำมัน CBD ที่มี CBD รวมทั้ง cannabinoids, terpenes และ phytochemicals อื่น ๆ จะมีผลกระทบต่อการรักษามากกว่าน้ำมัน CBD ที่มี CBD เท่านั้น

12.6 การยกระดับกัญชาพืชสมุนไพรทางเลือกด้วยเกษตรปลอดภัย

เกษตรปลอดภัย (Hygienic Products) หมายถึง การเกษตรที่มีวิธีการปลูกโดยใช้สารเคมีเท่าที่จำเป็น และผลผลิตต้องไม่มีสารเคมีตกค้างเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค โดยในขั้นตอนสุดท้ายจะต้องงดใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยวในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์ซึ่งจะทำให้ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวมีระดับสารเคมีตกค้างไม่เกินร้อยละ 30 ตามที่ WHO แห่งองค์การสหประชาชาติกำหนด ดังนั้นเกษตรปลอดภัยจึงมีกระบวนการผลิตที่มีมาตรฐานต่ำกว่าเกษตรอินทรีย์แต่ไม่มีสารเคมีตกค้างจนเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ระบบการเกษตรที่จะให้ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษ หรือปลอดภัยจากการปนเปื้อนของสารและโลหะที่จะมีผลต่อผู้บริโภค นอกจากนั้นระบบการผลิตนั้นจะต้องปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อม และเกษตรกรผู้ผลิตด้วย

ระบบเกษตรปลอดภัย เป็นระบบที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้พัฒนาและส่งเสริมให้เป็นระบบมาตรฐานของชาติ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งเกษตรกร ผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ และการยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง ระบบนี้คือ “ระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม” หรือ GAP (Good Agricultural Practices) สภาพปัญหาความปลอดภัยของสินค้าเกษตร สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การปนเปื้อนสารเคมีและจุลินทรีย์ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้แก่สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ในระหว่างขั้นตอนการเพาะปลูก และ

จุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค ปนเปื้อนในผลิตผลทางการเกษตรทั้งในระหว่างการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง เช่น เชื้อ *Salmonella* spp. เชื้อ *Escherichia coli* ซึ่งเป็นจุลินทรีย์ที่เกี่ยวข้องกับโรคระบบทางเดินอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบการปนเปื้อนของสารปฏิชีวนะตกค้างในผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำและปศุสัตว์ สารพิษอะฟลาทอกซินที่เกิดจากเชื้อรา ที่พบมากในถั่วลิสง ข้าวโพด และการใช้วัตถุเจือปนเพื่อการถนอมอาหารอย่างผิดวิธี เช่น สารฟอกขาว สารกันบูด สารบอแรกซ์ เป็นต้น 2) การมีพฤติกรรมบริโภคที่ไม่ถูกหลักโภชนาการของประชากร ทำให้มีการเจ็บป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง ความดันโลหิตสูง และโรคระบบทางเดินอาหาร ตลอดจนอาการป่วยเรื้อรังรักษาไม่หายที่เพิ่มสูงขึ้น

สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรไม่ปลอดภัย มีดังนี้ 1) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และทักษะในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย 2) เกษตรกรขาดแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และ 3) ขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้บริโภค ทำให้ตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยในประเทศไทยมีจำกัด ทั้งนี้ ผลที่ได้จากการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ได้แก่ 1) ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ 2) เกษตรกรผู้ผลิตมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น ประหยัดค่าใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลจากการเจ็บป่วย 3) ผู้บริโภคเชื่อมั่นในสินค้าทางการเกษตรของประเทศไทย และ รักษาสภาพแวดล้อม และเกิดระบบการผลิตสินค้าเกษตรแบบยั่งยืน

สำหรับคำว่า เกษตรอินทรีย์ตามนิยามของ IFOAM - Organics International) หมายถึง การเกษตรแบบองค์รวม ที่ให้ความสำคัญในเบื้องต้นกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติแต่ละขณะ เดียวกันก็ไม่ได้ละเลยมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพราะความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้โดย แยกออกจากความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรและสังคมโดยรวม หลักการเกษตรอินทรีย์ของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM - Organics International) ประกอบด้วยหลักการ 4 ข้อสำคัญ คือ สุขภาพ นิเวศวิทยา ความเป็นธรรม และการดูแลเอาใจใส่ (health, ecology, fairness, and care) (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2556)

1. มิติด้านสุขภาพ (health) เกษตรอินทรีย์ควรส่งเสริมและสร้างความยั่งยืนให้กับสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพของดิน พืช สัตว์มนุษย์และโลก

2. มิติด้านนิเวศวิทยา (ecology) เกษตรอินทรีย์ควรตั้งอยู่บนรากฐานของระบบนิเวศวิทยา และวัฏจักรแห่งธรรมชาติ การผลิตการเกษตรจะต้องสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติและช่วยทำให้ระบบและวัฏจักรธรรมชาติเพิ่มพูนและยั่งยืนมากขึ้น

3. มิติด้านความเป็นธรรม (fair) เกษตรอินทรีย์ควรตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมโดยรวมและสิ่งมีชีวิต ความเป็นธรรมนี้รวมถึงความเท่าเทียม การเคารพ ความยุติธรรม ทั้งในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมทั้งภารกิจในการปกป้องและพิทักษ์โลกที่เราอาศัยอยู่

4. มิติด้านการดูแลเอาใจใส่ (care) การบริหารจัดการเกษตรอินทรีย์ควรจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย

แนวทางเกษตรอินทรีย์ แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์คือ การทำการเกษตรแบบองค์รวม ซึ่งแตกต่างอย่างชัดเจนจากเกษตรแผนใหม่ที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งสูงสุด ระบบเกษตรแผนใหม่เลือกใช้เทคโนโลยีแบบแยกส่วน ที่มักมุ่งเน้นเพียงแค่การให้ธาตุอาหารพืช (เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง ๆ) และป้องกันจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่อาจมีผลในการทำให้พืชที่ปลูกมีผลผลิตลดลง แนวคิดเช่นนี้เป็นแนวคิดที่มองระบบเกษตรแบบคับแคบและแยกส่วน เพราะตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่าการเพาะปลูกไม่ได้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ ดังนั้น การเลือกชนิดและวิธีการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มุ่งเฉพาะแต่การประเมินประสิทธิภาพต่อพืชหลักที่ปลูก โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการเกษตรหรือนิเวศการเกษตร สำหรับเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวม เราให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2556)

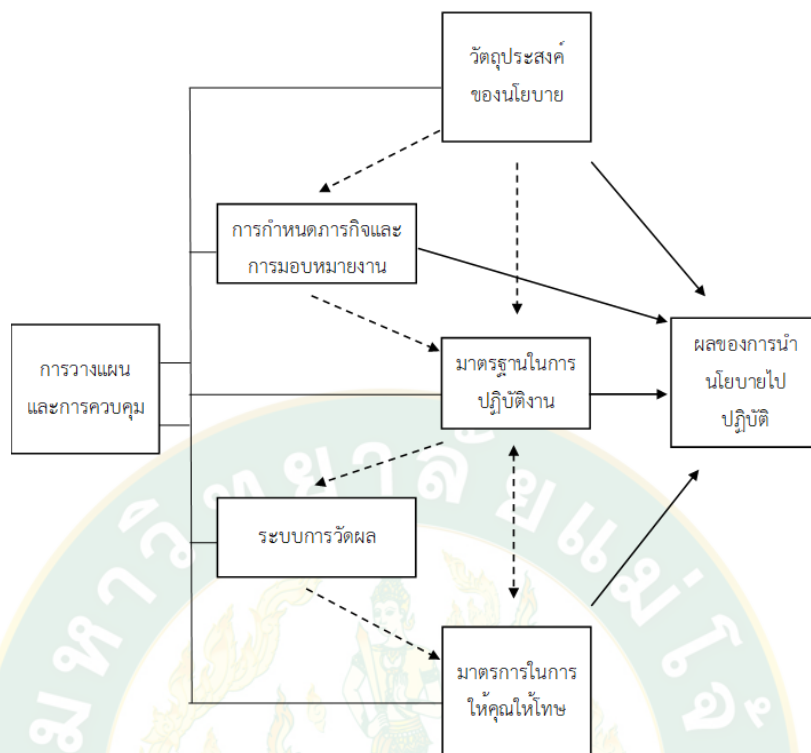
สรุป การยกระดับกัญชาพืชสมุนไพรทางเลือกด้วยเกษตรปลอดภัย หมายถึง การนำกัญชามาใช้ในการแพทย์ โดยมีวิธีการปลูกกัญชาด้วยการเกษตรแบบองค์รวม ที่ให้ความสำคัญในเบื้องต้นกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับ สุขภาพนิเวศวิทยา ความเป็นธรรม และการดูแลเอาใจใส่ มีวิธีการปลูกโดยใช้สารเคมีเท่าที่จำเป็น และผลผลิตต้องไม่มีสารเคมีตกค้างเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค โดยในขั้นตอนสุดท้ายจะต้องงดใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยวในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์ ซึ่งจะทำให้ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวมีระดับสารเคมีตกค้างไม่เกินร้อยละ 30 ตามที่ WHO แห่งองค์การสหประชาชาติกำหนด ซึ่งการยกระดับการปลูกนี้มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ให้แก่เกษตรกรและการดำเนินการผ่านวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย ดังนั้นการปลูกและเก็บเกี่ยวกัญชาเพื่อใช้ทางการแพทย์นั้น จะต้องเลือกใช้รูปแบบวิธีการที่ปราศจากการปนเปื้อน ค่อนข้างจะถูกจำกัดด้วยงบประมาณ การร่วมปลูกในลักษณะกลุ่มเครือข่ายควรจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด

13. แนวคิดเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ

นโยบายเรื่องกัญชาทางการแพทย์เป็นนโยบายระดับชาติ การส่งเสริมให้มีการปลูกกัญชาทางการแพทย์ การควบคุมมาตรฐานการผลิต การแปรรูปและการนำไปใช้ เป็นกระบวนการนำองค์ความรู้เรื่องการบริหารจัดการ เรื่องกัญชา มาสู่การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยมีแนวคิดและตัวแบบในการดำเนินการดังนี้

13.1 ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล

ตัวแบบนี้ยึดถือฐานคติ (assumptions) ที่ว่า “นโยบายที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน มีการมอบหมายงานและกำหนดมาตรฐานการทำงานให้แก่หน่วยย่อยต่าง ๆ ขององค์กร มีระบบวัดผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนระบบการให้คุณให้โทษ” ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติเริ่มต้นมาจากการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจว่าอะไรคือเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถกำหนดภารกิจมอบหมายงานหรือกำหนดความรับผิดชอบเฉพาะของแต่ละฝ่ายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งจะช่วยทำให้การประสานการปฏิบัติงานเป็นไปโดยราบรื่น นอกจากนี้การกำหนดมาตรฐานในการทำงานยังอำนวยความสะดวกให้เกิดระบบการประเมินผลที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เป็นการง่ายที่ผู้บริหารนโยบายสามารถควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายได้อย่างตลอดเวลาและต่อเนื่อง ในประเด็นสุดท้าย ระบบการประเมินผลที่สมบูรณ์และการมีมาตรฐานในการทำงานที่เด่นชัดย่อมส่งผลให้การใช้ระบบการให้คุณให้โทษเป็นไปอย่างเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น และการสร้างความเป็นธรรมในระบบจะช่วยเสริมสร้างให้มาตรฐานในการปฏิบัติงานสูงขึ้นอีกด้วย



ภาพที่ 1 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2559)

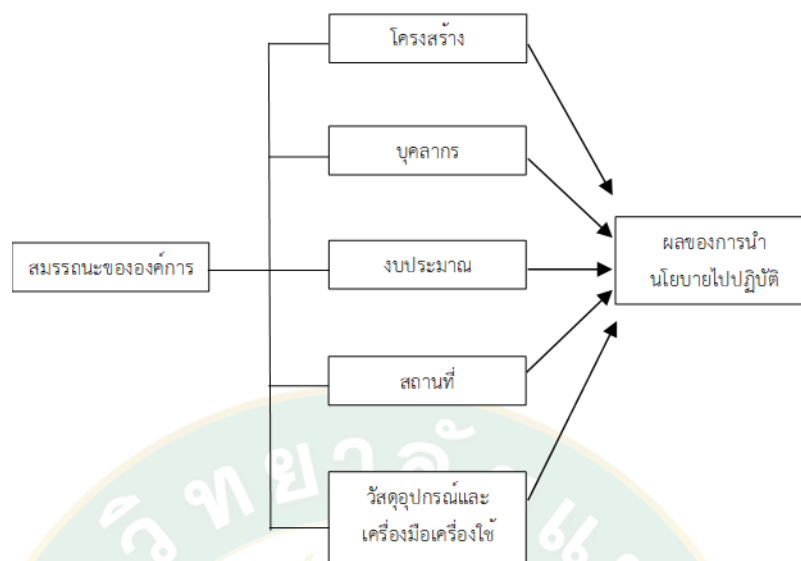
ซึ่งวรเดช จันทรศร (2559) ได้ทำการพิสูจน์ตัวแบบนี้ โดยทำการศึกษาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของการนำนโยบายด้านต่าง ๆ ไปปฏิบัติ เช่น การนำนโยบายวางแผนครอบครัวในประเทศเกาหลีใต้ไปปฏิบัติในช่วงปี 1962 ถึง 1971 พบว่านโยบายประสบความสำเร็จเนื่องจากการกำหนดวัตถุประสงค์หลักของนโยบายที่แน่ชัดในแง่ของการมุ่งลดอัตราการเกิดของประชากร มีการแปลวัตถุประสงค์หลักออกเป็นเป้าหมายย่อยที่ง่ายต่อการติดตามประเมินผลและสามารถทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบและบุคลากรในแต่ละพื้นที่ทราบถึงภารกิจและความรับผิดชอบของตน ในทางตรงกันข้ามกับการนำนโยบายแบบเดียวกันไปปฏิบัติในประเทศเนปาลนั้นกลับล้มเหลว เนื่องจากความคลุมเครือของเป้าหมายที่ไม่ได้มีการกำหนดไว้แตกต่างกันทั้งในระดับเขต และในระดับปฏิบัติการ การขาดความรับผิดชอบของหน่วยงานทางด้านการควบคุมและการประเมินผล เช่นเดียวกับการนำนโยบายจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรมในช่วงทศวรรษที่ 1960 ของประเทศอินเดีย ต้องประสบกับปัญหาเสียแต่ต้น เนื่องจากนโยบายมีวัตถุประสงค์หลายด้านเกินไป ไม่มีการจัดลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงาน ทั้งในแง่ของการมุ่งพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การมุ่งขยายความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม

ขนาดกลางและขนาดย่อม การมุ่งสร้างงาน และการมุ่งสร้างความสมดุลในการพัฒนาของแต่ละภาค หรือพื้นที่ การมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่นนี้ก่อให้เกิดความสับสนในการมอบความรับผิดชอบ เกิดความขัดแย้งขึ้นในการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วย รวมถึงเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน การควบคุมและวัดผลความก้าวหน้าและความสำเร็จของนโยบายไม่อาจทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำในเป้าหมายด้านต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป ความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติในกรณีดังกล่าวนี้ สามารถชี้ให้เห็นถึงการส่งประโยชน์ของตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลได้อย่างถูกต้อง กล่าวคือ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด มีการแปลงวัตถุประสงค์ออกเป็นภารกิจย่อยภายใต้ความรับผิดชอบเฉพาะเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ ควบคุม และ ประเมินผล

13.2 ตัวแบบด้านการจัดการ

ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model) ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีองค์การ เน้นให้ความสนใจไปที่สมรรถนะขององค์การเพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด ในลักษณะนั้นนโยบายที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องอาศัยโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสม บุคลากรที่อยู่ในองค์การจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหารและด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้องค์การยังต้องมีการวางแผนเตรียมการหรือมีความพร้อมทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ ตัวแบบนี้จึงเป็นความพยายามที่จะศึกษาหาแนวทางแก้ไขอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยการแก้ที่ตัวองค์การ เช่น การขาดเงินทุน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความล่าช้าในการสรรหาบุคลากร ความล่าช้าในการจัดตั้งระบบงานต่าง ๆ เป็นต้น



ภาพที่ 2 ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ที่มา: วรเดช จันทรศร (2559)

สำหรับในประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศเกาหลีใต้ นโยบายวางแผนครอบครัวสามารถดำเนินไปอย่างได้ผล มีการคัดเลือกและฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีการนำเทคนิคทางการบริหาร เช่น การนำ PERT และ CPM เข้ามาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมแต่ละด้านของนโยบาย มีการนำเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเต็มที่จากหน่วยงานในระดับกระทรวงและองค์การอาสาสมัครในประเทศ ในประเทศมาเลเซีย การนำนโยบายพัฒนาที่ดินไปปฏิบัติในช่วงปลายทศวรรษที่ 1950 ประสบความสำเร็จอย่างมาก เพราะได้มีการกำหนดองค์การระดับประเทศที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายหลัก มีการกระจายอำนาจในการปฏิบัติให้กับบุคลากรในระดับล่าง และมีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะทำงานได้อย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน (วรเดช จันทรศร, 2559: 130-135)

ซึ่งโดยสรุปแล้วการแปลงนโยบายคือต้องมีความชัดเจนในนโยบาย องค์กรหรือหน่วยงานต้องมีสมรรถนะเพียงพอในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านบุคลากรที่มีความรู้ งบประมาณ และสถานที่

13.3 แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการ

ระบบและกระบวนการในการจัดการ ความสำเร็จของการจัดการที่จะส่งผลต่อการดำเนินกิจการนั้น ปัจจัยทางด้านการออกแบบระบบของการจัดการ ยังถูกค้นพบว่า เป็นปัจจัยที่อธิบายความสำเร็จของการจัดการได้อีกส่วนหนึ่ง ข้อค้นพบข้างต้นเป็นผลงานของ (Fayol, 1979) ในหนังสือ

เรื่อง General and Industrial Management ของ Henri Fayol เป็นชาวฝรั่งเศส สำเร็จการศึกษาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ที่ Nation School of Mines, St. Etienne ซึ่ง Fayol เข้าทำงานในบริษัทเหมืองแร่ของฝรั่งเศสเป็นผู้อำนวยการบริษัทตั้งแต่ปี ค.ศ. 1888-1918 งานของ Fayol นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจแนวใหม่ ซึ่งเป็นการวางระบบของการจัดการออกเป็น 6 หน้าที่ คือ กิจกรรมด้านวิชาการ ด้านธุรกิจ ด้านการเงิน ด้านความมั่นคง ด้านบัญชี และด้านการจัดการ

ในการจัดการ หัวใจสำคัญคือ หน้าที่ด้านการจัดการ ซึ่งจะต้องเริ่มโดย 1) การพยากรณ์ 2) การวางแผน 3) การจัดองค์การ 4) การบังคับบัญชา 5) การประสานงาน และ 6) การควบคุม ในรายละเอียด หน้าที่ด้านการจัดการทั้ง 6 ข้อนี้ สามารถสร้างเป็นหลักการทั่วไปของการจัดการได้รวมเป็น 14 ข้อ คือ 1) การแบ่งงานกันทำ 2) การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ 3) การวางระเบียบและวินัยในการปฏิบัติงาน 4) การมีสายบังคับบัญชา 5) การมีเอกภาพในการสั่งการ 6) การประสานผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลให้เข้ากับผลประโยชน์ส่วนรวมขององค์การ 7) การให้ค่าตอบแทนพนักงาน 8) การรวมอำนาจในการสั่งการ 9) การมีสายการบังคับบัญชา 10) การออกคำสั่ง 11) ความเป็นธรรม 12) ความมั่นคงในการทำงานของพนักงาน 13) ความคิดริเริ่ม และ 14) ความสามัคคีในหมู่คณะ

แนวทางนี้ ได้ใช้เป็นบรรทัดฐานในการจัดการมาตลอดศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวางระบบบริหาร สิ่งที่มีความจำเป็น คือ จะต้องมีการวางแผน การมองไปข้างหน้าอย่างมีวิสัยทัศน์ การคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในรอบ 10 ปี และการปรับปรุงทุก ๆ 5 ปี

ในภาพรวม ผลงานของ Fayol ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการจัดการ ยังขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยที่สำคัญ ปัจจัยแรก คือ การวิเคราะห์กระบวนการของการจัดการอย่างเป็นระบบ ปัจจัยที่สอง คือ หลักของการบริหารจัดการ ซึ่งแตกต่างไปจากงานของ Taylor ซึ่งเน้นแต่เพียงการควบคุม และมอบอำนาจให้กับผู้จัดการอย่างจำกัด ขณะที่การปรับระบบบริหารของ Fayol และการแบ่งบทบาทในการจัดการไปยังบุคคลและส่วนต่าง ๆ ขององค์การ จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ

มนุษยสัมพันธ์กับการจัดการ การสร้างมิตรและสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น มนุษย์สัมพันธ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ถูกค้นพบว่ามีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการจัดการ ผลงานของ (Carnegie, 1937) ในหนังสือเรื่อง How to win Friends and Influence People ชี้ให้เห็นว่า ยิ่งเราให้เกียรติและมีความใส่ใจต่อผู้อื่นมากเท่าไร เกียรติและความใส่ใจก็จะกลับมาสู่ผู้นั้น ในฐานะผู้บริหารบริษัทระดับชาติ ซึ่งเริ่มมาจากการเป็นพนักงานขายรถยนต์ Carnegie ชี้ให้เห็นว่า การสร้างมิตรและการมีอิทธิพลต่อผู้อื่นสามารถทำได้ภายใต้หลักพื้นฐานในการจัดการ เช่น 1) อย่าวิพากษ์วิจารณ์ ตำหนิหรือบ่นผู้อื่น 2) ให้ความซื่อสัตย์และความชื่นชมอย่างจริงใจ 3) กระตุ้นให้ผู้อื่นมีความสนใจต่อสิ่งที่เขาต้องการ 4) ยิ้มแย้มแสดงความมีอัธยาศัย 5) จงให้ความสนใจต่อผู้อื่นอย่างจริงจัง 6) จงให้ความสำคัญกับชื่อของบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นกุญแจไปสู่ความเชื่อมโยง 7) จงเป็นผู้ฟังที่ดี 8) จง

กระตุ้นให้ผู้อื่นได้พูดเกี่ยวกับตัวเอง 9) พูดในสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ของผู้อื่น และ 10) จงทำให้ผู้อื่นเห็นว่าตัวเองมีความสำคัญ และทำด้วยความจริงใจ ในภาพรวม ผลงานของ Carnegie ได้ถูกยืนยันว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จใน การบริหารได้ เพราะคนเป็นสิ่งสำคัญในโลกของธุรกิจ ความจำเป็นที่จะต้องจัดการและสัมพันธ์กับคน ถือได้ว่าเป็นหัวใจของความสำเร็จ

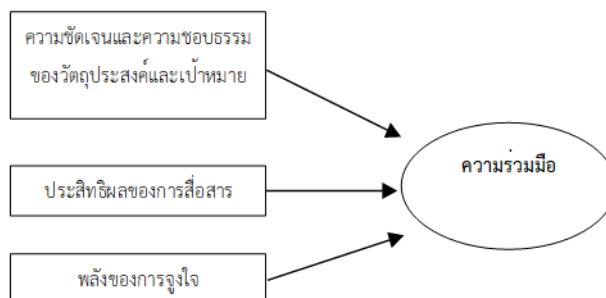
บทบาทของการจัดการที่พิจารณาถึงความสำคัญของผู้รับบริการหรือลูกค้า การตลาด โครงสร้างองค์กร นอกเหนือจากความสำเร็จของการจัดการที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ตามที่ได้รับระบุข้างต้นแล้ว ผลงานของ Drucker (1954) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัย ที่ไม่สามารถมองข้ามได้ ซึ่งได้แก่ ความสำคัญของผู้รับบริการหรือลูกค้า การตลาด โครงสร้าง องค์กร และบทบาทของการจัดการ สำหรับ Drucker นั้นได้มองว่าหัวใจของการจัดการในองค์กร ธุรกิจ คือ “ลูกค้าและผู้รับบริการ” ความอยู่รอดและความเจริญเติบโตขององค์กรขึ้นอยู่กับ การที่ลูกค้าหรือผู้รับบริการให้ความไว้วางใจ เพราะในท่ามกลางการแข่งขัน ผู้รับบริการสามารถเปลี่ยนไป ใช้บริการกับองค์กรธุรกิจอื่นได้ตลอดเวลา การเอาใจใส่และสร้างความจงรักภักดีให้กับลูกค้า จึงเป็น ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กร และการเชื่อมโยงความสำเร็จขององค์กรกับลูกค้าจึงอยู่ที่ “การตลาด” การตลาดที่ดีจะทำให้สามารถเอาชนะคู่แข่งได้

“โครงสร้างขององค์กร” ก็เช่นกัน ถือได้ว่ามีผลต่อการปฏิบัติงานและนวัตกรรมขององค์กร และการเอาชนะคู่แข่งโดยตรง ในการจัดการธุรกิจที่เป็นโรงงานการผลิตอาจมีความจำเป็นที่ต้องใช้ โครงสร้างของการควบคุม แต่ในองค์กรธุรกิจประเภทอื่น ๆ ความสำเร็จขึ้นอยู่กับพนักงาน ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร องค์กรจึงควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่เน้นการปฏิสัมพันธ์แนวราบ มิใช่เป็นองค์กรแห่งการควบคุม

ในปัจจุบันสุดท้าย คือ“บทบาทของการจัดการ” Drucker เห็นว่าการจัดการนั้น มีความเป็น ศิลปะในตัวของมันเอง หน้าที่หลักของผู้บริหาร ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การจัดองค์กร 3) การจูงใจและการสื่อสาร 4) การวัดและประเมินผล และ 5) การพัฒนาคน ซึ่งในบทบาทของการจัดการทั้ง 5 ข้อนี้ นักบริหารแต่ละคนจะมีความสามารถ ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางการศึกษาของแต่ละบุคคล ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะ ทำให้ เกิดการมองวิสัยทัศน์และการมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมที่แตกต่างไป ปัจจัยทั้งหมดนี้ โดยรวม จึง สามารถเป็นเครื่องกำหนดความสำเร็จของการจัดการได้

การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการจัดการ จากการที่ได้นำเสนอในบทนี้ทั้งหมด ผู้เขียนพบว่า

1. สำหรับ Barnard (1966) ความสำเร็จของการจัดการในฐานะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ให้ความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ ภาพที่ 3 คือ



ภาพที่ 3 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือ

ที่มา: Barnard (1966)

อย่างไรก็ตาม งานของ Barnard ได้จำกัดปัจจัยด้านพลังของการจูงใจอยู่แต่เพียงสิ่งจูงใจที่จับต้องได้ เช่น เงินเดือน โบนัส เป็นต้น และสิ่งจูงใจที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความก้าวหน้า และการจูงใจเชิงลบ เช่น การลงโทษ เป็นต้นเท่านั้น

สิ่งจูงใจลักษณะนี้ อาจจะไม่เพียงพอต่อการทำให้เกิดความร่วมมือกับสมาชิกในองค์กรและสภาพแวดล้อมได้ตลอดไป เพราะในสถานการณ์ของการแข่งขัน การให้เงินเดือนและโบนัสย่อมมีขีดจำกัด ไม่สามารถให้เป็นจำนวนมากตลอดไปได้ การให้ความก้าวหน้ากับบุคคล ก็อาจจะไม่สามารถทำได้กับทุกคน เพราะตำแหน่งมีจำนวนจำกัด การลงโทษอาจทำได้กับเพียงบางคน แต่เมื่อคนไม่ร่วมมือจำนวนมาก ผู้บริหารก็จะไม่สามารถจัดผู้ที่ต่อต้าน หรือผู้ที่ไม่ร่วมมือให้ออกไปได้ทั้งหมด การบริหารจัดการที่ล้มเหลว คือ การไม่สามารถทำให้คนให้ความร่วมมือได้ เมื่อใดที่ผู้บริหารไม่สามารถทำให้คนร่วมมือได้ เมื่อนั้นผู้บริหารชุดใหม่ก็ควรที่จะเข้ามาแทนที่ ดังเช่น การบริหารราชการในประเทศเมื่อหัวหน้ารัฐบาลฝ่ายบริหารเผชิญกับความไม่ร่วมมือ มีการต่อต้านของผู้คนจำนวนมากในประเทศ ผู้บริหารก็จำเป็นต้องยุบสภา เพื่อเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้ง และสรรหาผู้นำคนใหม่เข้ามาบริหาร

สิ่งจูงใจที่ควรที่จะเพิ่มขึ้น ควรเป็นสิ่งจูงใจในลักษณะที่เป็นปทัสถาน (normative Incentives) ได้แก่ อุดมการณ์ (Carlisle and Manning, 1994: 683-703) ศรัทธา (Reina and Reina, 2006; Solomon, 2001) ความจงรักภักดี (Durkin, 2010; Hirschman, 1970) จริยธรรม (Bauman, 1993; Sandel, 2010) ตลอดจนจรรยาวิชาชีพ (Maister, 1997; Martin, 2011)

อุดมการณ์ ถูกค้นพบว่า เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัจเจกบุคคลในองค์กรเกิดความร่วมมือ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเหนือกว่าสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ถือเป็นพลังจูงใจภายในที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร เช่น กรณีนักบินญี่ปุ่นที่เสียสละชีวิต ขับเครื่องบินชนเรือรบของสหรัฐอเมริกาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือในกรณีระเบิดพลีชีพ หรือ กรณี

การปฏิบัติของผู้ใช้แรงงานเนื่องจากถูกเอารัดเอาเปรียบไม่ได้รับความยุติธรรมจึงรวมตัวกันต่อสู้ กับระบบการเมืองทุนนิยม เป็นต้น

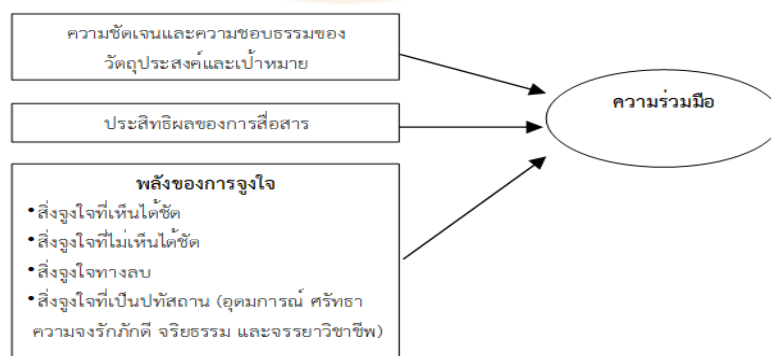
ศรัทธา เป็นความเชื่อมั่นที่บุคคลมีต่อผู้นำในองค์การและตัวองค์กร การมีศรัทธาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการบริหาร โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์การโดยตรง เช่น ประชาชนมีความศรัทธาต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงมีความเชื่อมั่นว่า การบริหารจัดการการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม

ความจงรักภักดี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการบริหาร ถึงแม้ว่าบุคคลในองค์การอาจจะไม่ได้รับการสนองตอบในด้านสิ่งจูงใจอย่างเพียงพอ แต่จากการประเมินว่าสมควรที่จะอยู่กับองค์การหรือจะไปจากองค์การ ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นจะมีความจงรักภักดีต่อองค์การมากน้อยเพียงใด

จริยธรรม เป็นปัจจัยภายนอกที่องค์กรหรือสังคมออกแบบขึ้นเพื่อกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ เพื่อให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์การ องค์กรที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจึงจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับบุคคลในองค์การ ให้ยึดมั่นปฏิบัติในทางที่ถูกต้องในแนวเดียวกัน ซึ่งต่างกับศีลธรรม (morality) ที่เป็นสภาพบังคับภายในจิตใจของแต่ละบุคคลในการปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกต้อง

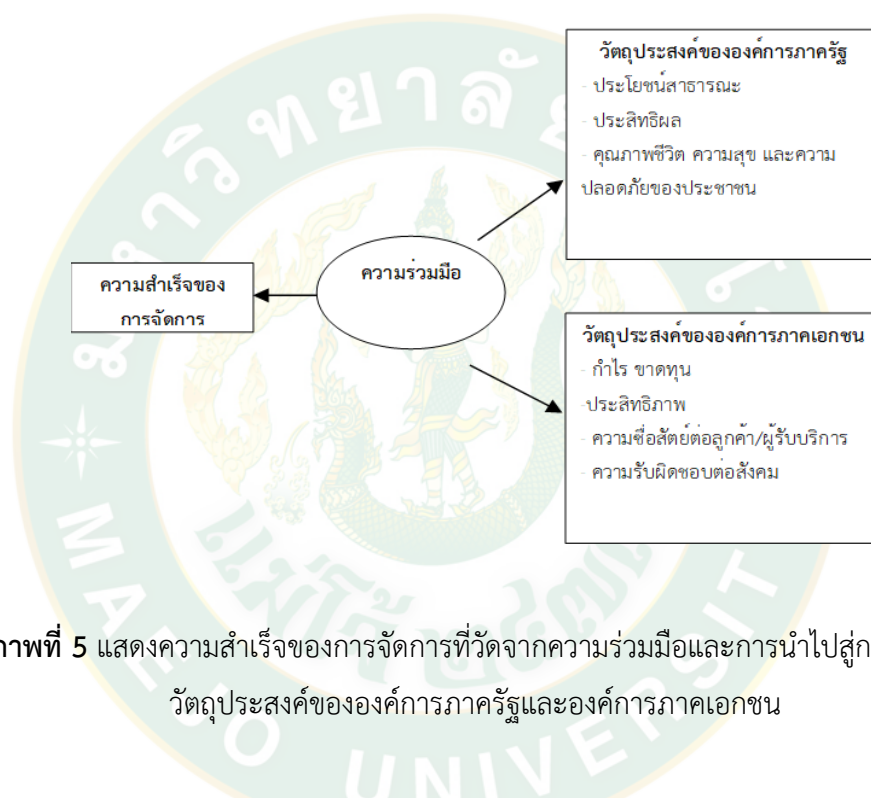
จรรยาวิชาชีพ เป็นกรอบกติกาที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติของบุคคลในแต่ละวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร หนายความ และพยาบาล เป็นต้น

ลักษณะของสิ่งจูงใจที่ได้อธิบายโดยสังเขปข้างต้นเหล่านี้ จะช่วยทำให้เกิดการควบคุมทั้งภายนอกและภายในต่อสมาชิกขององค์การ การร่วมมือจึงมาจากความศรัทธา การมีเจตนารมณ์ร่วม การมีแบบแผนที่ได้รับการอบรมกล่อมเกลามา เป็นการควบคุมจากภายใน การสร้างสิ่งจูงใจลักษณะนี้จึงจะสามารถสร้างความสำเร็จขององค์การในระยะยาวได้ ดังเช่น องค์การศาสนา มีผู้ที่ศรัทธาร่วมมือมาเป็นเวลานานนับพันปี ถ้ายทอดความศรัทธาและความจงรักภักดี จากรุ่นสู่รุ่นอย่างยั่งยืน



ภาพที่ 4 การสังเคราะห์ตัวแบบการจัดการ

อนึ่ง ความสำเร็จของการบริหารซึ่งวัดจากความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรนั้น ผู้เขียนยังเห็นว่า ยังเป็นผลเบื้องต้นขององค์การ ความสำเร็จของการจัดการ ยังต้องพิจารณาถึงผลในลำดับถัดมา สำหรับองค์การธุรกิจ ได้แก่ ผลการปฏิบัติงานขององค์การ ซึ่งพิจารณาได้จาก กำไร ขาดทุน ประสิทธิภาพ ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า/ ผู้รับบริการ และความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) สำหรับองค์การภาครัฐ ผลการปฏิบัติงานขององค์การ สามารถพิจารณาได้จาก ประโยชน์สาธารณะ ประสิทธิภาพ คุณภาพชีวิต ความสุข และความปลอดภัยของประชาชน



ภาพที่ 5 แสดงความสำเร็จของการจัดการที่วัดจากความร่วมมือและการนำไปสู่การบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน

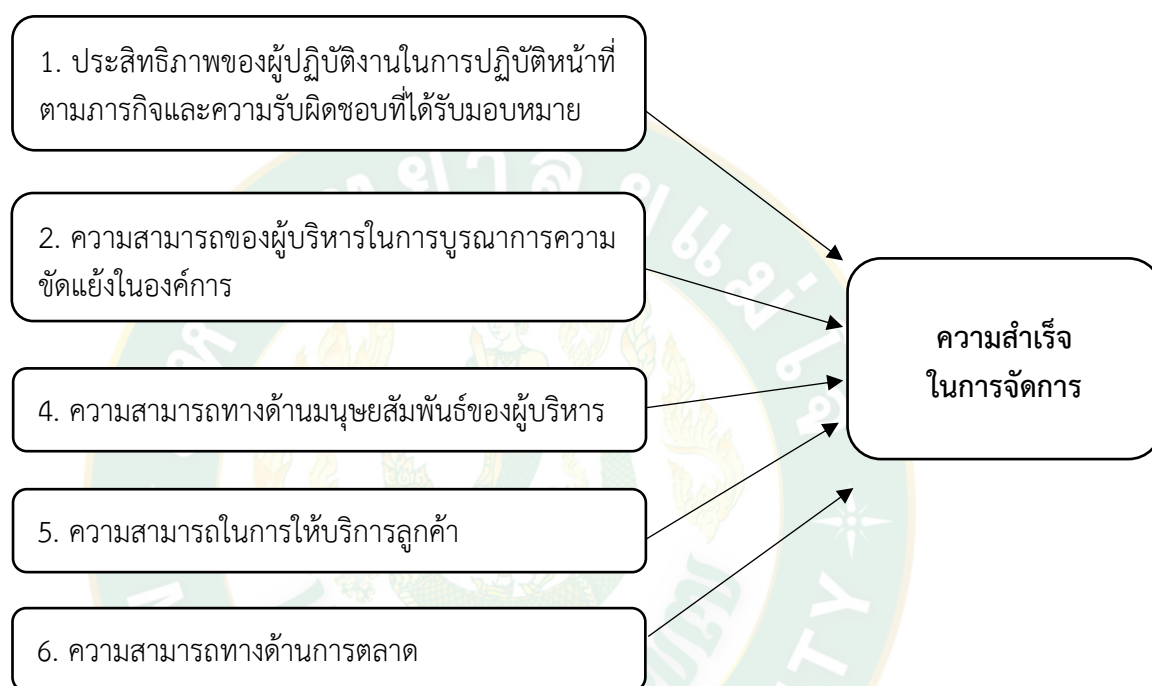
หากพิจารณาผลงานของ Follett, Fayol, Carnegie, Drucker รวมกันแล้ว อาจเพิ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการได้อีก 6 ปัจจัย คือ 1) ประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจและความรับผิดชอบต่อที่ได้รับมอบหมาย 2) ความสามารถของผู้บริหาร ในการบูรณาการความขัดแย้งในองค์กร 3) ประสิทธิภาพของระบบ และกระบวนการจัดการ 4) ความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร 5) ความสามารถในการให้บริการลูกค้า 6) ความสามารถทางการตลาด และ 7) ประสิทธิภาพของโครงสร้างองค์กร

สองปัจจัยแรก มาจากผลงานของ Follett ปัจจัยที่ 3 เป็นผลงานของ Fayol ปัจจัยที่ 4 เป็นผลงานของ Carnegie และปัจจัยที่ 5, 6, 7 เป็นผลงานของ Drucker

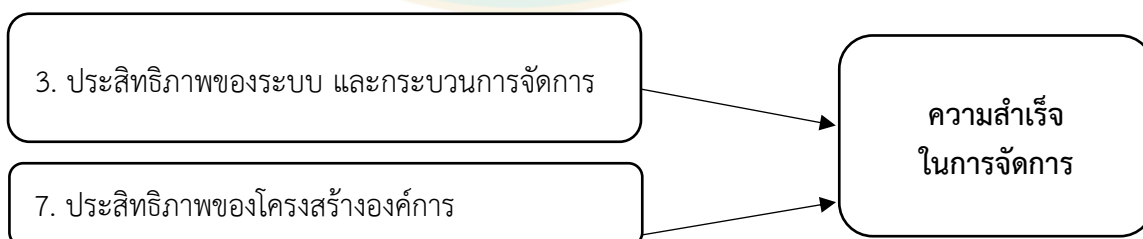
หากแยกปัจจัยทั้งเจ็ด ออกมาเป็นกลุ่ม สามารถแยกออกมาได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ปัจจัยที่ 1, 2, 4, 5, 6 เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้บริหารและบุคคลในองค์กร ส่วน

ปัจจัยที่ 3, 7 เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับระดับขององค์การ ซึ่งได้แก่ ระบบการจัดการ และโครงสร้างในการบริหารขององค์การ

เพื่อให้ปะปนหน่วยในการวิเคราะห์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหาร จึงสามารถแยกออกมาได้เป็น 2 ภาพ โดยภาพที่ 6 มีหน่วยในการวิเคราะห์เป็นระดับบุคคล และแผนภูมิที่ 7 หน่วยในการวิเคราะห์ในระดับองค์การ



ภาพที่ 6 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการ
จากหน่วยในการวิเคราะห์ระดับบุคคล



ภาพที่ 7 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการ
จากหน่วยในการวิเคราะห์ระดับองค์การ

หากจะวิจารณ์ผลงานของนักวิชาการแต่ละท่าน จะเห็นได้ว่า Follett ได้วางสมมติฐานหลักของความสำเร็จในการจัดการว่า ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานตามภารกิจและความรับผิดชอบที่ได้มอบหมายเป็นปัจจัยหลัก และความสามารถของผู้บริหารในการบูรณาการความขัดแย้งเป็นปัจจัยรอง โดยไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ มาประกอบ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า งานของ Follett มีน้ำหนักในการอธิบายความจริงหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารได้บางส่วน แต่ไม่มีผลงานวิจัยเชิงประจักษ์มายืนยัน เพียงแต่มาจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอันยาวนานของ Follett ที่เรียนรู้ว่า การใช้อำนาจในการบริหารขององค์กรเหนือผู้อื่น (power over) ไม่สามารถส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการได้เท่ากับการปล่อยให้อำนาจในการบริหารอยู่ในมือ และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานเอง (power with)

ส่วนงานของ Carnegie ก็เช่นเดียวกับ Fayol ได้ให้สมมติฐานหลักว่า ความสามารถในการใช้มนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารจะส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จของการจัดการองค์กร Carnegie เชื่อว่าจากประสบการณ์ในการทำงานอันยาวนานเช่นเดียวกับ Follett ปัจจัยนี้จะเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความสำเร็จของการจัดการเหนือปัจจัยอื่น ๆ

ในส่วนของ Drucker จะเห็นได้ว่า ให้ความสำคัญสัมพันธ์สมกันระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กร กล่าวคือ ความสามารถทางการตลาดและความสามารถในการให้บริการลูกค้า เป็นปัจจัยภายนอกองค์กรที่สัมพันธ์ควบคู่กับโครงสร้างขององค์กร จึงจะเห็นได้ว่า น้ำหนักในการให้ความสำคัญมีความแตกต่างจาก Follett และ Carnegie แต่มีความใกล้เคียงกับ Fayol ที่เน้นปัจจัยภายในองค์กร ซึ่งได้แก่ ประสิทธิภาพของระบบการจัดการ

ในภาพรวม การบูรณาการองค์ความรู้ของนักวิชาการต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญ แต่เป็นการยากที่จะรวบรวมปัจจัยของทุก ๆ คนแล้วมาใส่เป็นรูปแบบเดียวได้ เนื่องจากตัวแปรบางตัว มีหน่วยในการวิเคราะห์ต่างระดับกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จของการจัดการองค์กร อาจจะต้องทำการทดสอบโดยแยกพิจารณาจากหน่วยในการวิเคราะห์ระดับบุคคลเป็นรูปแบบหนึ่ง และอาจจะพิจารณาจากหน่วยในการวิเคราะห์ระดับองค์กรอีกตัวแบบหนึ่ง แต่ในภาพรวมไม่ว่าจะ ดำเนินการในลักษณะใด ควรจะมีตัวแปรที่บูรณาการปัจจัยที่มาจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กรเข้าด้วยกัน โดยนัยยะดังกล่าวการศึกษาความสำเร็จของการจัดการ จึงน่าจะทำได้ โดยการออกแบบตัวแบบเชิงทฤษฎีที่เชื่อมโยงปัจจัยสภาพแวดล้อม ภายในองค์กรและปัจจัยสภาพภายนอกองค์กรที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการองค์กร (วรเดช จันทรศร, 2559: 68-76)

14. สภาพทั่วไปของพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นกลุ่มจังหวัดภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของภาคตะวันตก ภาคตะวันตกประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรีสมุทรสงคราม เพชรบุรีและ ประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่รวมกัน 43,047 ตร.กม. หรือ 26.9 ล้านไร่ มีประชากรรวม 3.7 ล้านคน จำแนกเป็น กาญจนบุรี สุพรรณบุรีและราชบุรีจังหวัดละ 8 แสนคน ประจวบคีรีขันธ์ 5 แสนคน เพชรบุรี 4 แสนคน และสมุทรสาคร 2 แสนคน ในปี 2552 ภาคตะวันตกมีผลิตภัณฑ์มวลรวม (GRP) 3.7 แสนล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 4 ของประเทศ จังหวัดที่มี GPP สูงสุดคือ จังหวัดราชบุรี 1.2 แสนล้านบาท รองลงมาคือ กาญจนบุรี 7 หมื่นล้านบาท สุพรรณบุรีประจวบคีรีขันธ์และเพชรบุรีประมาณ 6 หมื่นล้านบาท สมุทรสงคราม 1.7 หมื่นล้านบาท ทั้ง 6 จังหวัด มีสาขาบริการในสัดส่วนสูงสุด โดยจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรีเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์มี สาขาเกษตรน้าสาขาอุตสาหกรรม ขณะที่จังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม มีสาขาอุตสาหกรรมนำการเกษตร ภาคตะวันตกมีค่าเฉลี่ย GDP percapita 108,349 บาท คิดเป็นเพียงร้อยละ 8.0 ของ GDP percapita ของประเทศ กล่าวคือ จังหวัดราชบุรีมี GDP percapita สูงสุดที่ 144,062 บาท รองลงมา คือจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์เพชรบุรีกาญจนบุรี สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี ในด้านความยากจน ภาคตะวันตกมี สัดส่วนคนจนเฉลี่ยร้อยละ 4.3 ของประชากรทั้งภาคซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศจังหวัดสุพรรณบุรีมีคนจน สูงสุดที่ 9.14% จังหวัดสมุทรสงครามมีคนจนต่ำสุด คือ 0.46% สำหรับจังหวัดกาญจนบุรีมีคนจนเพียง 2.53%

14.1 สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดกาญจนบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางด้านทิศตะวันตกของประเทศไทย มีอาณาเขตชายแดนติดกับประเทศพม่า และมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวพรมแดนสันปันน้ำ ความยาว 370 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 19,402.54 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,126,587 ไร่ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัด ประมาณร้อยละ 90 มีลักษณะเป็นภูเขาและหุบเขา มีที่ราบลุ่มประมาณร้อยละ 6.5 อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 129 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 95 ตำบล และ 959 หมู่บ้าน

หน่วยงานบริหาร ราชการส่วนท้องถิ่น แยกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 35 เทศบาล (เทศบาลเมือง 2 แห่ง และเทศบาลตำบล 33 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 86 แห่ง

โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และอำเภอบ้านไร่จังหวัดอุทัยธานี
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับสหภาพพม่า

14.2 สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดกาญจนบุรีมีทิวเขาเป็นแนวยาวกั้นแดน จึงทำให้มีอุณหภูมิค่อนข้างสูง และมีอากาศร้อนอบอ้าวมากในฤดูร้อน ฤดูร้อนจะเริ่มเมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือสิ้นสุดลงคือประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ในระยะนี้เป็นช่วงของลมฝ่ายใต้พัดมาปกคลุม ทำให้มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป ฤดูฝนจะเริ่มประมาณกลางเดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม ฝนจะตกมากทางด้านตะวันตกของจังหวัด เนื่องจากได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดผ่านแนวเทือกเขาตะนาวศรีเข้ามา ในฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวเย็น โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ความกดอากาศสูงจากประเทศจีน แผ่ลงมาปกคลุมจังหวัดกาญจนบุรีประมาณเดือนพฤศจิกายน ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์สรุปข้อมูลภูมิอากาศพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

14.3 สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จังหวัดกาญจนบุรีมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 12,126,587 ไร่ตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำแม่กลองและลุ่มน้ำท่าจีน มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri Map Online), 2567) จำแนกได้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 3,501,785 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 28.88 ของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นพืชไร่ ประมาณร้อยละ 18.28 ของจังหวัด หรือคิดเป็นร้อยละ 63.32 ของพื้นที่เกษตรกรรม

14.4 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

1. ประชากร ปี พ.ศ. 2560 จังหวัดกาญจนบุรีมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 240,050 ครัวเรือน โดยเป็นครัวเรือนเกษตร 75,516 ครัวเรือน จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 887,979 คน แนวโน้มจำนวนประชากรในอนาคตของจังหวัด กาญจนบุรีเมื่อทำการคำนวณอัตราการเจริญเติบโตของประชากรเพื่อประมาณการจำนวนประชากรในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้าโดยใช้ปี พ.ศ. 2560 เป็นปีฐาน พบว่า ประชากรในจังหวัดกาญจนบุรีมีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย ร้อยละ 0.615 ซึ่งมีผลทำให้ในอีก 20 ปีข้างหน้า (ปี พ.ศ. 2580) จำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้นเป็น 1,003,856 คน

2. ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) และรายได้ ปี 2560 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดกาญจนบุรี (GPP) มีมูลค่าเท่ากับ 92,359 ล้านบาท อยู่ในลำดับที่ 28 ของประเทศ และลำดับที่ 16 ของภาคกลาง โดยมีสัดส่วนมูลค่านอกภาคการเกษตรร้อยละ 79.04 และภาค เกษตรร้อยละ 20.96 โดยมีรายได้เฉลี่ย 20,565 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน

3. สภาพการเกษตร ปี พ.ศ. 2560 จังหวัดกาญจนบุรีมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 240,050 ครัวเรือน โดยเป็นครัวเรือนเกษตร 75,516 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.46 ของครัวเรือนทั้งหมด

15. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรรถพล กันทเวก (2550) ทำการออกแบบระบบควบคุมอัตโนมัติสำหรับการปลูกพืช ไฮโดรโปนิคส์ พบว่าระบบการปลูกพืชแบบไฮโดรโปนิคส์เป็นที่นิยมมากขึ้นเนื่องจากได้ผลผลิตที่ดีและที่ ผลกระทบเนื่องจากสภาวะแวดล้อมน้อยกว่าการปลูกพืชในดินแบบธรรมดาและผลผลิตที่ได้ที่ ระยะเวลาในการเจริญเติบโตที่รวดเร็วกว่าแต่ปัจจุบันการปลูกพืชแบบไฮโดรโปนิคส์ ยังเป็นลักษณะที่ มนุษย์เป็นผู้ควบคุมปัจจัยต่าง ๆ จึงทำให้ค่าพารามิเตอร์ยากที่จะเป็นไปตามที่กำหนดไว้ และเกิด ความยุ่งยากในการดูแล ด้วยเหตุนี้จึงออกแบบระบบควบคุมอัตโนมัติ เพื่อใช้ในการควบคุมค่าความนำ ไฟฟ้าและค่าความเป็น กรด-ด่าง ของสารละลายที่นำไปเลี้ยงพืช เพื่อควบคุมสภาวะให้เหมาะสม ตามที่พืชต้องการ การทดลองนี้จะเก็บผลการเจริญเติบโตของพืชเปรียบเทียบระหว่างการใช้และไม่ใช้ ระบบอัตโนมัติ ซึ่งพบว่าการใช้ระบบอัตโนมัตินั้นทำให้พืชมีการเจริญเติบโตที่เร็วกว่า อีกทั้งในส่วน ของการเก็บข้อมูลการลงทุนนั้นยังให้ผลของระยะเวลาการคืนทุนที่สั้นกว่าด้วย

สุภกิจ ไชยพุด (2552) ศึกษาวิจัยผลต่อระดับธาตุอาหารต่อการเจริญเติบโตของคะน้าจีนที่ ปลูกด้วยระบบไฮโดรโปนิคส์ โดยทดลองปรับระดับความเข้มข้นของสารละลายธาตุอาหาร ในระยะ ต้นกล้าต่อการเจริญเติบโตของพืช ทำการปรับระดับความเข้มข้นด้วยค่าความนำไฟฟ้า (Electrical Conductivity: EC) ออกเป็น 4 ระดับ คือ 0 (กรรมวิธีควบคุม) , 0.5, 1 และ 1.5 มิลลิซีเมนต์ต่อ เซนติเมตร ผลการทดลองพบว่า ทุกกรรมวิธีที่ได้รับสารละลายธาตุอาหาร ในระดับแตกต่างกันใน ระยะต้นกล้าส่งผลให้ ความสูง จำนวนใบของพืชน้ำหนักสด น้ำหนักแห้ง ปริมาณธาตุอาหารหลัก และปริมาณธาตุอาหารรองในพืช มากกว่ากรรมวิธีควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในการ ทดลองที่ 2 ได้ทำการทดลอง ผลของระดับความเข้มข้นของสารละลายธาตุอาหาร รวมกับระยะเวลา การปลูกเลี้ยงในระยะต้นกล้าต่อการเจริญเติบโตของคะน้า พบว่า ที่ระยะปลูกเลี้ยงต้นกล้านาน 2 และ 3 สัปดาห์ไม่ทำให้ ความสูง จำนวนใบ น้ำหนักสด และน้ำหนักแห้งแตกต่างกัน เช่นเดียวกับการ ให้ค่า EC ที่ระดับ 0.2 และ 0.5 มิลลิซีเมนต์ต่อเซนติเมตรและการให้พืชได้รับสารละลายธาตุอาหารที่ ระดับ 0.5 มิลลิซีเมนต์ต่อเซนติเมตรนาน 3 สัปดาห์ให้ความสูงและ น้ำหนักสดเฉลี่ยมากที่สุด

จิราวัฒน์ ศิริรัตน์ และวีรณัฏ์ สุปัญญา (2557) ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญา ไทยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในเขตภาคใต้ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ วิเคราะห์กระบวนการจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน และ 2) เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยไปใช้

เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูภูมิปัญญาไทยในเขตภาคใต้ 9 ท่าน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแนวทางการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยในเขตภาคใต้ ประกอบด้วย (1) การแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ภายในที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และความรู้ภายนอกที่เกิดจากการเรียนรู้จากการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ (2) การสร้างความรู้จากการทำงานหรือจากการนำความรู้ที่มีอยู่ผนวกเข้ากับความรู้ใหม่ (3) การจัดเก็บและการรวบรวมความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย (4) การถ่ายทอดความรู้ด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ และ (5) การแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ด้วยการพบปะพูดคุยผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ผ่านสื่อต่าง ๆ และผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 2) ข้อเสนอแนะในการนำกระบวนการจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยไปใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนพบว่า (1) ด้านการแสวงหาความรู้ ควรมีการส่งเสริมการแสวงหาความรู้จากการเรียนรู้จากการกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่รู้สึกและรู้จริง (2) ด้านการสร้างความรู้ ควรมีการสร้างความรู้จากข้อมูลข่าวสาร หรือมีการสร้างความรู้ของชุมชนจากภายในและภายนอก (3) ด้านการจัดเก็บและรวบรวมความรู้ ต้องมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเข้ามาสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งชุมชน (4) ด้านการถ่ายทอดจำเป็นต้องถ่ายทอดจากการได้เข้าไปสัมผัสจริงในชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และ (5) ด้านการแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ควรมีการเผยแพร่ความรู้โดยใช้สื่อที่สร้างสรรค์ สื่อดิจิทัลและควรมีแนวทางสนับสนุนการนำไปปฏิบัติ

จักรพรรดิ เสริมเทียมจันทร์ (2560) ทำการวิจัย เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการ ควบคุมพืชเสพติดโดยแพทย์และการสาธารณสุขศึกษาเฉพาะกรณีกัญชาและกระท่อม ผลการวิจัย พบว่า พืชเสพติดหากใช้อย่างถูกวิธีในปริมาณที่เหมาะสมโดยไม่ก่อให้เกิดผลร้ายทั้งต่อตัวผู้ใช้และ ต่อผู้อื่นแล้วไม่ควรถูกกำหนดให้ถูกควบคุมโดยกฎหมายอาญา ต่างจากบุคคลซึ่งตกอยู่ภายใต้การ ครอบงำของสารออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่มีพฤติกรรมไปในทางที่เป็นอันตรายต่อตนเองและ ต่อผู้อื่น และมีความเสี่ยงที่ทำให้เกิดนิสัยชั่วร้ายหรือที่การแพทย์สมัยใหม่เรียกว่าความผิดปกติจากการใช้สารในทางที่ผิดเท่านั้นที่ควรถูกควบคุมด้วยกฎหมาย

ระพีพงศ์ สุพรรณไชยมาตย์ และโชษิตา ภาวสุทธิไพศิฐ (2560) ทำวิจัย เรื่อง การทบทวนสถานการณ์ของประโยชน์และโทษที่อาจเกิดจากใช้กัญชาทางการแพทย์และการเปิดเสรีกัญชา ผลการวิจัยพบว่า กัญชามีสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทและเสพติด มีรายงานการใช้การใช้กัญชา เพื่อประโยชน์หลายด้าน เช่น ใช้เส้นใยกัญชาในการทำสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เป็นยาสมุนไพร ผ่อนคลาย แต่กัญชาถูกจัดให้เป็นยาเสพติด อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันหลายประเทศได้เปิดให้มีการใช้กัญชามากยิ่งขึ้น โดยมีหลายระดับ ตั้งแต่อนุญาตให้ใช้ยาที่ผลิตจากสารสกัดจากกัญชาหรือมีโมเลกุลคล้ายสารที่พบ ในกัญชา เพื่อรักษาโรคบางอย่าง เช่น ลดอาการเกร็งในโรคปลอกประสาทเสื่อม ลดอาการอาเจียน ใน

ผู้ป่วยที่ได้รับยาเคมีบำบัด และรักษาอาการเบื่ออาหารในผู้ป่วยโรคเอดส์ ใช้รักษาผู้ป่วยซึ่งไม่ตอบสนองต่อการรักษาปกติ บางประเทศอนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อการผ่อนคลาย บางประเทศลดโทษทางอาญากรณีเสพและถือครองกัญชา ซึ่งบทเรียนสำคัญของต่างประเทศ คือ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับกัญชามักทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและมีการวางมาตรการอื่นเสริมอย่างเข้มข้นเพื่อป้องกันการใช้กัญชาในทางที่ผิด หากประเทศไทยจะดำเนินนโยบายที่เกี่ยวกับกัญชา ต้องการแยกประเด็นเรื่องการเปิดเสรีกัญชาจากการใช้กัญชาทางการแพทย์ เพื่อป้องกันความสับสนในสังคม รวมถึงรัฐบาลต้องประเมินตนด้วยว่ามีขีดความสามารถในการกำกับควบคุมดูแลการใช้กัญชาได้เพียงพอ เพื่อให้สามารถดำเนินนโยบายเกี่ยวกับกัญชาเกิดประโยชน์สูงสุดและมีความเสี่ยงน้อยที่สุด

อารีญา กฤดาตระกูล (2561) ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาการใช้พืชกัญชาทางการแพทย์ของสหพันธรัฐเซียและประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ในสหพันธรัฐเซียมีประวัติการใช้พืชกัญชามาเป็นเวลายาวนาน แม้บางช่วงจะถูกจำกัดและกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดก็ตาม แต่กัญชาเป็นพืชที่ขึ้นอยู่ทั่วไปทำให้ประชาชนไม่สนใจมากนัก ประเทศรัสเซียเป็นประเทศที่มีองค์ความรู้และมาตรฐานด้านวิทยาศาสตร์ นวัตกรรม และเชี่ยวชาญด้าน Bio Technology ทำให้การแปรรูปกัญชาใน รัสเซียมีมาตรฐาน ทำให้สารสกัดที่ได้จากกัญชามีประสิทธิภาพ การใช้กัญชาทางการแพทย์รักษาโรคในประเทศรัสเซียจึงมีแนวโน้มสูงขึ้น สำหรับประเทศไทยการใช้กัญชาในการบำบัดรักษาโรคมายังขาดมาตรฐาน การวินิจฉัยอาการโรคขาดประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้ป่วยที่รับการรักษาด้วยสมุนไพรส่วนใหญ่อยู่ในชั้นวิกฤต การรักษาด้วยกัญชาจึงคลาดเคลื่อนทั้งในด้านการวินิจฉัย คุณภาพ และตำรับยา อย่างไรก็ตาม จากศึกษาการใช้กัญชาทางการแพทย์ของประเทศไทยและประเทศรัสเซีย ทำให้พบ ข้อแตกต่างหลายประการ คือ ประเทศรัสเซียใช้ตัวยาสมุนไพรเป็นหลักในการรักษา ไม่ใช้ตำรับยา แต่ประเทศไทยใช้ตำรับยาเป็นหลักในการรักษา

พีรพจน์ ปิ่นทองดี (2561) ทำการวิจัย เรื่อง กัญชา: กฎหมายยาเสพติดอันเป็นอุปสรรค ต่อการพัฒนาสุขภาพการแพทย์ ผลการวิจัยพบว่า มีการนำกัญชามาใช้ในวิถีชีวิตมนุษย์มานานกว่า 10,000 ปี ในประเทศไทยพบว่า มีการนำกัญชามาประกอบอาหารและเป็นยารักษาโรคนาน และในต่างประเทศ บางประเทศกัญชาเป็นสิ่งเสพติดผิดกฎหมาย เช่น ประเทศญี่ปุ่น อังกฤษ บางประเทศให้ใช้กัญชาได้อย่างเสรีถูกกฎหมายทั้งทางการแพทย์หรือความบันเทิง เช่น ประเทศ สหรัฐอเมริกา ประเทศเนเธอร์แลนด์ นอกจากนี้ ข้อมูลการทางการแพทย์ชี้ให้เห็นว่า กัญชาใช้รักษาโรค ให้ผลดีต่อผู้ป่วยเบาหวาน ผู้มีความผิดปกติของเมตาโบลิซึม และโรคลำไส้อักเสบ โดยเฉพาะ โรคมะเร็ง แต่ปรากฏว่า กัญชาเป็นสิ่งผิดกฎหมาย มีโทษทั้งจำคุกและปรับ ดังนั้น กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษจึงเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการศึกษาวิจัยและพัฒนา กัญชาสมควรมีการปรับปรุง แก้ไขโดยจัดทำประมวลกฎหมายยาเสพติดเพื่อให้มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น รวมทั้งทบทวนสถานะของกัญชาไม่ให้เป็นสิ่งผิดกฎหมาย และให้มีหน่วยงานระดับชาติรับผิดชอบดูแลและเสนอแนวนโยบาย และแผนงาน

ระดับชาติ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ อันจะนำไปสู่มาตรการในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหา ยาเสพติด

พิชญุตม์ กฤตย์รัตนะโชติ และณัฐสพันธ์ เผ่าพันธ์ (2561) ศึกษาเรื่องอิทธิพลของปัจจัยทาง การตลาดและการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีผลต่อการดำเนินงานส่งออกสินค้าของบริษัท ประชาธิรัฐรัก สามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการ ดำเนินงานส่งออกสินค้าของบริษัท ประชาธิรัฐรักสามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด 2) ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการตลาด และการสนับสนุนจากภาครัฐกับการดำเนินงานส่งออก สินค้าของบริษัท ประชาธิรัฐรักสามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด และ 3) ศึกษาปัจจัยด้าน การตลาดและการสนับสนุนจากภาครัฐ ที่มีผลต่อการดำเนินงานส่งออกสินค้าของ บริษัท ประชาธิรัฐ รักสามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นคณะกรรมการและ สมาชิกที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการด้านแปรรูปของบริษัท ประชาธิรัฐรักสามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อ สังคม) จำกัด ในปี 2561 ทั้งสิ้น 290 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยทางการตลาด และการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานส่งออกสินค้าของบริษัท ประชาธิรัฐรัก สามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานส่งออกสินค้ามากที่สุดคือ ปัจจัยทางการตลาด ($r = 0.784$) รองลงมาคือ การสนับสนุนจากภาครัฐ ($r = 0.405$) 2) ปัจจัยทางการตลาดและการสนับสนุนจาก ภาครัฐส่งผลต่อการดำเนินงานส่งออกสินค้าของบริษัท ประชาธิรัฐรักสามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อ สังคม) จำกัด ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสามารถรวมทำนายได้ร้อยละ 61.8 และ 3) ผลการดำเนินงานส่งออกสินค้าพบว่า ภาครัฐได้ปรับแนวทางในการดำเนินงานของบริษัทประชาธิปไตย รักสามัคคีของจังหวัดต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นกลุ่มจังหวัดทำงานร่วมกัน โดยเน้นหนักไปที่การท่องเที่ยว วิถี ชุมชนและสินค้าชุมชน

กานติมา พงษ์นัยรัตน์ และบรรพต วิรุณราช (2562) ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมจาก ภาครัฐของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการสนับสนุนนักธุรกิจจีนลงทุนค้าขายในประเทศไทย มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมจากภาครัฐของสาธารณรัฐประชาชนจีนในแง่มุมต่าง ๆ ที่ สนับสนุนนักธุรกิจจีนในการลงทุนค้าขายในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อนำรูปแบบหรือแนวทางการส่งเสริม นำเสนอแก่หน่วยงานภาครัฐของไทย โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative research and Quantitative research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการ วิจัยเชิงผสม (Mixed methods research) โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพก่อน ผู้วิจัยได้ทำการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) จำนวน 23 คน จากนั้นจึงทำการวิจัยเชิงปริมาณตาม

กรอบ PESTLE Model โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักธุรกิจจีนในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออก จำนวน 400 ชุด หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS โดยเป็นการวิเคราะห์การใช้สถิติการวิจัย คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันผลจากข้อมูลเชิงลึก ทำให้ทราบแนวทางในการส่งเสริมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า 1) ประเด็นด้านนโยบาย มีความชัดเจน จากการที่มีการเมืองเข้มแข็งถือเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เกิดการดำเนินนโยบายได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายให้เห็นเป็นรูปธรรม นอกจากนี้รัฐบาลสนับสนุนให้มีโครงการสำคัญ ๆ เพื่อรองรับนโยบาย เช่น โครงการ One Belt One Road ที่เน้นด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากนั้นจึงใช้วิธีการจัดสิทธิบัตรสินค้าเพื่อทำให้เกิดอำนาจในการต่อรอง 2) ประเด็นด้านแรงจูงใจและการอำนวยความสะดวก รัฐบาลมีการสนับสนุนด้านเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเสนาเพื่อจับคู่ค้าทางธุรกิจ การจัดตั้งธนาคาร รวมถึงจัดทำคู่มือข้อควรรู้ประเทศต่าง ๆ 3) ประเด็นด้านการลงทุนระหว่างประเทศ รัฐบาลจีนได้เข้าร่วมองค์กรสำคัญ ๆ ทั่วโลก เช่น WTO รวมถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน 4) ประเด็นด้านบริบทของประเทศ มีการปลูกฝังคุณลักษณะเด่นที่เป็นจุดแข็งของสังคมจีน นั่นคือ การสืบทอดแนวคิดและกลยุทธ์สำคัญด้านการค้าขาย นอกจากนี้ยังมีความพยายามสร้างเครือข่าย เพื่อเป็นการรวมตัวช่วยเหลือกันเมื่อยามเกิดปัญหา 5) ประเด็นอื่น ๆ เหตุผลที่นักธุรกิจจีนลงทุนในประเทศไทย เนื่องจากมีความพร้อมหลายด้าน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความเหมาะสมในพื้นที่ลงทุน รวมถึงความสัมพันธ์อันดี แต่ปัญหาที่พบหลังจากเข้ามาลงทุนคือ ด้านแรงงานไทยที่ขาดความรับผิดชอบ กฎหมายที่เอื้อประโยชน์กับแรงงาน รวมถึงความล่าช้าของหน่วยงานภาครัฐไทย สำหรับผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นของนักธุรกิจจีนหรือตัวแทน เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมนักธุรกิจจีนลงทุนค้าขายในประเทศไทย อยู่ในระดับสูงทั้งหมดทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.64; SD = 0.629) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้คือ ด้านการเมืองการปกครองและนโยบายภาครัฐของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการสนับสนุนนักธุรกิจจีนลงทุนค้าขายในประเทศไทย (ค่าเฉลี่ย = 3.74; SD = 0.683) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อม (ด้านความปลอดภัย ความเหมาะสมในการลงทุนและความปลอดภัยในการดำรงชีพ) (ค่าเฉลี่ย = 3.70; SD = 0.788) ด้านเทคโนโลยี เทคนิคและนวัตกรรม (ค่าเฉลี่ย = 3.64; SD = 0.864) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย = 3.63; SD = 0.699) ด้านเศรษฐกิจและการลงทุน (ค่าเฉลี่ย = 3.60; SD = 0.728) และด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ (ค่าเฉลี่ย = 3.55; SD = 0.785) ตามลำดับ โดยสรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพคือ นักธุรกิจจีนมีความเชื่อมั่นด้านการเมืองการปกครองของรัฐบาลว่ามีความ

เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนนโยบายที่กำหนดมาแล้วให้เกิดความต่อเนื่องได้ โดยรัฐบาลมีการวางมาตรการและจัดโครงการต่าง ๆ มารองรับ เพื่อให้นโยบายด้านเศรษฐกิจประสบความสำเร็จ

สุระพันธ์ สวีสติพรค และคณะ (2562) ศึกษาเรื่องความสามารถขององค์กร การจัดการองค์กร การสนับสนุนจากผู้ว่าจ้าง และนวัตกรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบ การจ้างเหมาช่วงการผลิต การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถขององค์กร การจัดการองค์กร การสนับสนุนจากผู้ว่าจ้าง และนวัตกรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบ การจ้างเหมาช่วงการผลิต ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บริษัทผู้รับจ้างเหมาช่วงการผลิตชิ้นส่วนอะไหล่ตามแบบในเขตกรุงเทพ ปริมณฑล ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และภาคตะวันออก ประกอบด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดสระแก้ว กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนจากผู้ว่าจ้าง และการจัดการองค์กร มีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิภาพของระบบการจ้างเหมาช่วงการผลิตมากที่สุด รองลงมา คือ ความสามารถขององค์กร และ นวัตกรรมองค์กร ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพของระบบการจ้างเหมาช่วงการผลิตพบว่า นวัตกรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพของระบบการจ้างเหมาช่วงการผลิตมากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุนจากผู้ว่าจ้าง ส่วนความสามารถขององค์กร และการจัดการองค์กร ส่งผลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของระบบการจ้างเหมาช่วงการผลิตเท่านั้น

สุนทร พุทธศรีจารุ (2562) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรการทางกฎหมายควบคุมการใช้กัญชาทางการแพทย์และการนำไปสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ในแต่ละประเทศเหมือนกันในการควบคุมเรื่องการเข้าถึงพื้นที่ปลูกกัญชา มาตรการความปลอดภัย และระบบการติดตามกัญชา ใน ส่วนของประเทศไทยควรมีมาตรการทางกฎหมาย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ ด้านการรักษาความปลอดภัย ด้านการควบคุมการใช้ และด้านการเก็บรักษา เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้ขออนุญาตและแนวทางการป้องกันและควบคุมการนำกัญชาไปใช้ในทางที่ผิด

ธนิศร์ พันธุ์ประยูร (2563) การสร้างชุดทดลองการควบคุมมอเตอร์ไฟฟ้าด้วย Programmable Logic Controller สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปีที่ 2 แผนกวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยการอาชีพเชียงราย วิธีการดำเนินการ โดยออกแบบและสร้างชุดทดลองให้ตรงตามหลักสูตร ครอบคลุมเนื้อหาการเรียน จำนวน 6 หัวข้อเรื่อง ได้แก่ การสตาร์ทมอเตอร์โดยตรง การกลับทางหมุนของมอเตอร์ การควบคุมให้มอเตอร์ทำงานเรียงกันตามลำดับ การสตาร์ทมอเตอร์แบบสตาร์-เดลต้า การควบคุมมอเตอร์สองความเร็ว และการประยุกต์ใช้เซนเซอร์

ควบคุมการทำงานของมอเตอร์ จำนวน 9 ใบงานการทดลอง โดยเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่มีคุณภาพ สามารถจัดหาได้ง่ายในประเทศไทย และราคาประหยัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 แผนกช่างไฟฟ้า วิทยาลัยการอาชีพเชียงราย ปีการศึกษา 2560 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการระบบควบคุมในงานอุตสาหกรรม ทำการศึกษาและทดลองโดยใช้ชุดทดลองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัย พบว่า ชุดทดลองการควบคุมมอเตอร์ไฟฟ้าด้วย Programmable Logic Controller ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 86.6/83.5

ธานี วรภัทร์ (2563) ทำการวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้กัญชาทางการแพทย์ ผลการวิจัยพบว่า จากนโยบายทางกฎหมายอาญาที่ห้ามอย่างเด็ดขาดในการใช้ยาเสพติดทุกชนิดโดยเฉพาะยาเสพติดประเภท “กัญชา” ทำให้คนไทยและการแพทย์ของประเทศไทยขาดโอกาสในการเข้าถึงและใช้คุณสมบัติในทางที่เป็นประโยชน์ทางยาของ “กัญชา” ในการรักษาโรคในหลายอาการด้วยกัน ผลของการเรียกร้องจากหลายฝ่ายในประเทศถึงคุณสมบัติของกัญชาในการนำมาใช้ในทางการแพทย์ จนกระทั่ง พ.ศ. 2562 มีภาครัฐได้ออกกฎหมายมาลดทอนหรือยกเว้นให้สามารถใช้กัญชาการรักษาโรคและการแพทย์ได้ ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยและวงการทางการแพทย์ แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับใช้กัญชาอย่างถูกต้องและ ลดอันตรายจากการใช้กัญชา ซึ่งเป็นกฎหมายฝ่ายบริหารในกำหนดมาตรการและสาระสำคัญต่าง ๆ ผลการศึกษาจากประเทศที่อนุญาตให้ใช้กัญชาทางการแพทย์มาก่อนประเทศไทย พบว่า นโยบาย ทางนิติบัญญัติของรัฐบาลจะออกกฎหมายมากำกับควบคุมวิธีการใช้สารเสพติดอย่างชัดเจน ถูกต้องตามหลักเภสัชศาสตร์และงานทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข ที่ให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง

มานพ คณะโต และพูนรัตน์ สียติกุล (2563) ทำวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากกฎหมายกัญชา ทางทางการแพทย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายให้ใช้กัญชาทางการแพทย์ ส่งผลให้มีผู้ใช้ กัญชา มากขึ้น ทั้งการใช้เพื่อรักษาโรคและการใช้เพื่อนันทนาการ ประชาชนคาดหวังรายได้ที่สูงจาก การปลูกกัญชาจำหน่าย มีความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับการรักษาโรค เจ้าหน้าที่สับสน ขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน มีกลุ่มบุคคลหาประโยชน์จากประชาชน รวมทั้งมีผู้ได้รับพิษจากกัญชาและสารสกัดเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งมีความรุนแรงและเสี่ยงต่อชีวิต จึงควรเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องกับประชาชน และอบรมแนวทางที่ชัดเจนต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

ศิวัช นุกูลกิจ (2563) ทำวิจัยเรื่อง กฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย เปรียบเทียบ ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า การเปิดเสรีกัญชาใน ประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสหราชอาณาจักร อนุญาตให้ใช้กัญชาทางการแพทย์หรือการ วิจัยได้ แต่ไม่อนุญาตใช้กัญชาเพื่อนันทนาการ เนื่องจากกลัวว่าจะมีผลกระทบต่อสังคม โดยในสหรัฐอเมริกา รัฐบาลกลางจะอนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อทางการแพทย์ การศึกษาวิจัย เพื่อประโยชน์ของ

ราชการ ในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิด แต่มีบางมลรัฐฝ่าฝืนกฎหมายรัฐบาลกลาง ออกกฎหมายรองให้ใช้กฎหมายในการนั้นหนาแน่นได้ด้วย

อัครพนธ์ เอี้ยวรัตนวดี (2563) ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการพัฒนากฎหมายยาเสพติด: ศึกษากรณีการเปิดเสรีกัญชา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนานโยบายด้านการเปิดเสรีกัญชาสามารถทำได้โดยการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดภายในประเทศและเจรจาต่อรองกับองค์การสหประชาชาติ ซึ่งส่งผลดีต่อประเทศไทย กล่าวคือ 1) ลดงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ลดจำนวนผู้ต้องขังคดีกัญชา และลดภาระงบประมาณแผ่นดิน 2) ประชาชนสามารถใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ได้อย่างแท้จริง 3) นำระบบการควบคุมกัญชากลับคืนมาจากองค์การอาชญากรรม 4) มีรายได้เพิ่มขึ้นจากภาษีกัญชา และ 5) ป้องกันเยาวชนมิให้เข้าถึงกัญชาโดยการควบคุมทำนองเดียวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

กิตติพงศ์ เกิดผล และนาถนิรันดร์ จันทรงาม (2563) ทำวิจัยเรื่อง อุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้ากัญชาของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยควรแก้ไขหลักเกณฑ์กัญชา ในกฎหมายยาเสพติดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากกำหนดบทนิยามคำว่า “กัญชา” แตกต่างกัน อีกทั้งเป็นการผูกขาดใบอนุญาตไว้เพียงหน่วยงานของรัฐ และไม่มีระบบติดตามกัญชา มาตรฐานกัญชา เครื่องหมายกำกับผลิตภัณฑ์ พิกัดภาษีศุลกากร และเครื่องหมายการค้าสำหรับผู้ประกอบการกิจการเกี่ยวกับพืชกัญชา

ธีระ วรณารัตน์ (2563) ทำวิจัยเรื่อง กรณีศึกษานโยบายกัญชาทางการแพทย์: สถานการณ์ผลกระทบแนวทางจัดการและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า แต่ละประเทศทั่วโลกได้รับการผลักดันด้านนโยบายกัญชาทางการแพทย์และกัญชาเสรีแตกต่างกัน เริ่มจากการเรียกร้องให้ทบทวนกฎหมายภายในประเทศให้มีการปลดล็อกกัญชาเพื่อใช้ประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์หรือทางการแพทย์ ไปสู่การปลูกหรือผลิตกัญชาเชิงอุตสาหกรรมเพื่อใช้ ในประเทศส่งออก ตลอดจนจนถึงการใช้ในครัวเรือนและปลดล็อกกัญชาอย่างเสรี

สุริยะ หาญพิชัย และทชวงษ์ จุลสวัสดิ์ (2564) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมาย เกี่ยวกับการควบคุมเพื่อใช้ประโยชน์จากกัญชา ผลการวิจัยพบว่า มาตรการทางกฎหมายในการ ควบคุมการใช้ประโยชน์จากกัญชาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศฝรั่งเศส อนุญาตให้ใช้กัญชาในทางการแพทย์และการวิจัย ประเทศออสเตรเลีย บางรัฐกำหนดอนุญาตให้ใช้ กัญชาในผู้ป่วยระยะสุดท้ายของชีวิต ส่วนประเทศเนเธอร์แลนด์และประเทศโปรตุเกสมีรูปแบบการอนุญาตให้เสพและครอบครองกัญชาโดยจำกัดปริมาณ สำหรับประเทศไทยกัญชาเป็นยาเสพติด และผิดกฎหมาย แต่สามารถใช้เพื่อรักษาโรคหรือการวิจัย เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการแพทย์เป็นการ กระทำที่ถูกกฎหมายและผู้กระทำไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา หรือลดทอนความผิดหรือโทษโดยกฎหมาย

วีรยา ถาอุปชิต และนุศราพร เกษสมบูรณ์ (2564) ทำการวิจัยวิจัยเรื่อง นโยบายกัญชา: การวิเคราะห์เปรียบเทียบไทย สหรัฐอเมริกา แคนาดา เยอรมัน และอิสราเอล ผลการวิจัยพบว่า ทุกประเทศมีการส่งจ่ายยากัญชาทางการแพทย์คล้ายกัน คือ ส่งจ่ายผ่านแพทย์ มีการลงทะเบียนผู้ป่วย ภายใต้กระทรวงสาธารณสุข ประเทศอิสราเอล แคนาดา เยอรมัน และในสหรัฐ อนุญาตให้ใช้กัญชาแบบสมุนไพร สำหรับประเทศไทยควรให้มีการใช้รักษาตนเอง โดยมีระบบควบคุมการผลิต ปลุกแจกจ่าย ใช้ และการโฆษณา รวมถึงป้องกันการผูกขาดและป้องกันการใช้ในทางที่ผิดโดยกระทรวงสาธารณสุขควรมีระบบการรักษาด้วยกัญชาให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยอนุญาตให้ใช้กัญชาในรูปแบบสมุนไพร และควบคุมการนำไปใช้ในทางที่ผิด ป้องกันการผูกขาด และมีระบบสิทธิบัตรที่เหมาะสม รวมถึงให้ผู้ป่วยมีสิทธิรักษาโรคเพื่อการเข้าถึงยาจากกัญชาซึ่งเป็น พืชสมุนไพรท้องถิ่น อันเป็นสิทธิพื้นฐานของผู้ป่วย เพื่อช่วยลดการนำเข้ายาและประเทศสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

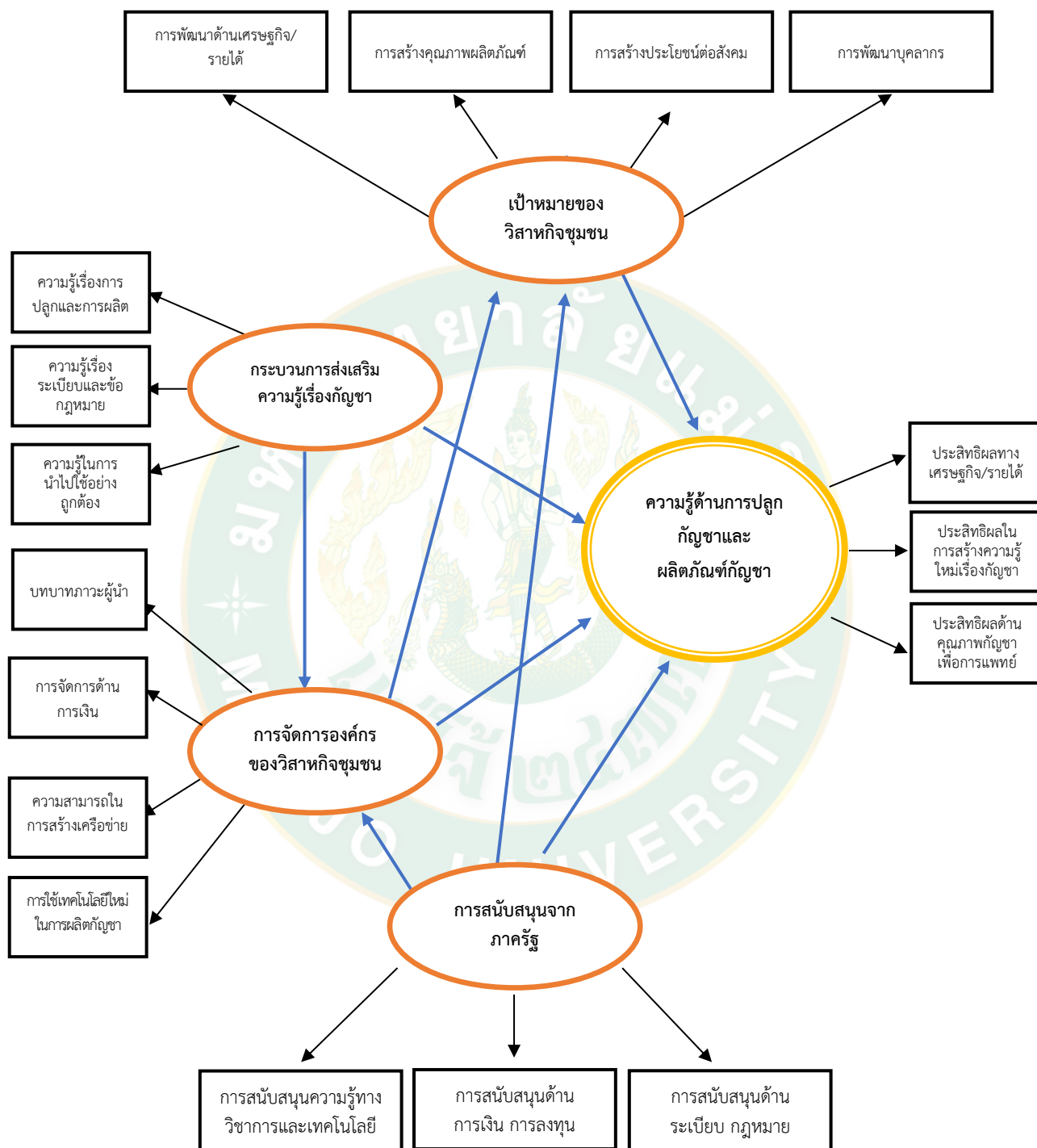
Chayomchai and Phonsiri (2019) ศึกษาเรื่องความรู้ทางธุรกิจและการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีต่อผู้ประกอบการทางธุรกิจของร้านค้าฐานชุมชนไทยที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือ 1) เพื่อจำแนกองค์ประกอบสำคัญในความรู้ทางธุรกิจ การสนับสนุนจากภาครัฐ และผลประกอบการทางธุรกิจ และ 2) เพื่อทดสอบอิทธิพลขององค์ประกอบหลักที่มีต่อผลประกอบการทางธุรกิจของร้านค้าฐานชุมชนไทย ประชากรของการศึกษา คือ ร้านค้าชุมชนที่ลงทะเบียนเข้าร่วมกับโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เก็บจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรม จำนวน 350 ราย ทำการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์จำแนกองค์ประกอบ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวแปรต้นถูกสกัดได้องค์ประกอบหลัก คือ ความรู้ทางธุรกิจและการสนับสนุนจากภาครัฐ 2) ตัวแปรตามถูกสกัดได้ 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า และมุมมองผลประกอบการภายใน และ 3) สององค์ประกอบหลัก คือ ความรู้ทางธุรกิจและการสนับสนุนจากภาครัฐ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อมุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า และมุมมองผลประกอบการภายใน งานวิจัยเสนอแนะว่า ผู้ประกอบการในชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้ทางธุรกิจเพื่อสร้างความสำเร็จของกิจการ นอกจากนี้ ภาครัฐไทยต้องให้การสนับสนุนในกลไกที่เป็นทางด้านการตลาด การส่งเสริมต่อสาธารณะ และการฝึกอบรม

16. ภาคสรุป

จากการตรวจเอกสาร ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี นั้น สรุปได้ว่า จากแนวคิดของวิสาหกิจชุมชนนั้นผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มี

บทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ต้องมีทุนความรู้ การตลาด ความเข้าใจในเรื่องการตลาด และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการจัดการตลาดในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุน ซึ่งการสร้างคามเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนนั้น การเรียนรู้ และทำความเข้าใจเรื่องการตลาดเป็นสิ่งสำคัญและการสร้างเครือข่าย และในส่วนของแนวคิดการแปลงแผนสู่การปฏิบัติได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่จะส่งเสริมให้กระบวนการสร้างการรับรู้ การพัฒนาด้านเทคโนโลยี การพัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ หมายถึง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการดำเนินงานและการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐโดยปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างรอบด้าน จากแนวคิดเรื่องการสร้างความรู้เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงความสำเร็จของการบริหารจัดการ คือการสร้างการรับรู้ การสร้างความตระหนัก และสุดท้ายคือการนำไปปฏิบัติ และเมื่อพิจารณาแนวคิดในปัจจัยสุดท้าย คือ “บทบาทของการจัดการ” Drucker เห็นว่าการจัดการนั้น ความเป็นศิลปะในตัวของมันเอง หน้าที่หลักของผู้บริหาร ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการ ได้แก่ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การจัดองค์การ 3) การจูงใจและการสื่อสาร 4) การวัดและประเมินผล และ 5) การพัฒนาคน ซึ่งในบทบาทของการจัดการทั้ง 5 ข้อนี้ นักบริหารแต่ละคนจะมีความสามารถไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางการศึกษาของแต่ละบุคคล ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการมองวิสัยทัศน์และการมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมที่แตกต่างไป ปัจจัยทั้งหมดนี้ โดยรวมจึงสามารถเป็นเครื่องกำหนดความสำเร็จของการจัดการได้ โดยมีปัจจัยเรื่องวิสาหกิจชุมชนและการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งโดยสรุปสามารถแสดงได้ตามกรอบแนวคิดการวิจัยตามภาพที่ 8

17. กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

18. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ฉบับนี้ได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน 2) การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน 3) กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และ 4) การสนับสนุนจากภาครัฐ
2. เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน และ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ
3. การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ัญญา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญญา และการสนับสนุนจากภาครัฐ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ัญญาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ัญญาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยทำการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย รวมทั้งการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary research) โดยการศึกษา ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต มาเป็นข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นนำข้อมูลเหล่านั้นมาพิจารณาร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง มาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรเชิงปริมาณนั้น จากข้อมูลของกรมประชาสัมพันธ์ เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2565 วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายในจังหวัดกาญจนบุรีจำนวนทั้งสิ้น 450 แห่ง ซึ่งมีสมาชิกมากกว่า 5,000 คน สำหรับการพิจารณาความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างตาม Hair et al. (1995 อ้างใน อธิระวัฒน์ สุชีสาร, 2554) ที่แนะนำว่าขนาดของ

ตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 200-300 ตัวอย่าง และ Comrey and Lee (1992); Hair et al. (1995 อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2548) ได้แนะนำว่าขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยควรมีขนาดตัวอย่าง 10-20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตในงานวิจัยนั้น ๆ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตจำนวน 17 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย $10 \text{ เท่า} \times 17 \text{ ตัวแปรสังเกต}$ เท่ากับ 170 ตัวอย่าง ถึง $20 \text{ เท่า} \times 17 \text{ ตัวแปรสังเกต}$ เท่ากับ 340 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเลือกใช้ 20 เท่าของตัวแปร คือ 340 ตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูล ด้านนโยบาย ส่งเสริมการปลูกกล้วยา โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกกล้วยาในประเทศไทย จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่

1.1 ภาครัฐ ประกอบด้วย อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและแผนทางเลือก เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานส่งเสริมการเกษตรที่ 2 จังหวัดกาญจนบุรี อาจารย์มหาวิทยาลัย/นักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน/ราย

1.2 ภาคเอกชน ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนที่ผลิตรายการโรครโดยใช้กล้วยาเป็นส่วนประกอบ จำนวน 3 ท่าน/ราย

1.3 ภาคประชาสังคม ประกอบด้วย ผู้ที่รณรงค์การนำกล้วยามาใช้เป็นทางการแพทย์ทางเลือก และดูแลสุขภาพจำนวน 3 ท่าน/ราย

2. ผู้เข้าร่วมการประชุมแบบ Focus Group วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกล้วยา ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 20 ราย ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการปลูกและผลิตกล้วยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างและพัฒนาขึ้นโดยศึกษาทฤษฎีแนวคิด จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กล้วยาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด จำนวนปีที่ดำเนินกิจการ เงินทุนตั้งต้น และเงินทุนหมุนเวียน

ต่อปี ที่ตั้งของสถานที่ผลิต ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ที่เป็นคำถามแบบปลายปิด (closed-end questions) และคำถามปลายเปิด (open-end questions)

ส่วนที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่

ตัวแปรต้น

1. ปัจจัยด้านเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างประโยชน์ต่อสังคม และการพัฒนาบุคลากร โดยทำการปรับปรุงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Agus and Hassan, 2010; Ahire and Golhar, 1996; Begley and Boyd, 1987; Garvin, 1993; Kaplan and Norton, 2004; Li et al., 2006; McGinnis and Vallopra, 1999)

2. ปัจจัยด้านกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ประกอบด้วย ความรู้เรื่องการปลูกและการผลิต ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย และความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง โดยปรับปรุงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Agus and Hassan, 2010; Ahire and Golhar, 1996; Begley and Boyd, 1987; Garvin, 1993; Kaplan and Norton, 2004; Li et al., 2006; McGinnis and Vallopra, 1999)

3. ปัจจัยด้านการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย บทบาทภาวะผู้นำ ความสามารถในการจัดการด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และใช้เทคโนโลยีใหม่ โดยทำการปรับปรุงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Goldstein, 1993; Kessler and Chakrabarti, 1996; Knott, 1993; Kotler, 2003; Latham and Wexley, 1991; Li et al., 2006; Mentzer et al., 2001; Nadler and Nadler, 1989; Vickery et al., 1999; Zhang, 2001; ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์, 2551; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558; นฤมล นิราทร, 2543)

4. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ประกอบด้วย การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี การสนับสนุนด้านการเงินและการลงทุน และทางด้านระเบียบและกฎหมาย โดยปรับปรุงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (West et al., 1995; กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561; ฌีมาสินีย์ เมืองวงษ์, 2559) ประกอบด้วย

ตัวแปรตาม คือ การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา ประกอบด้วย ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ ประสิทธิภาพด้านการสร้างความรู้ใหม่ และประสิทธิภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชา (Dafna and Adler, 2008; Deming, 1940; Feigenbaum, 1961; Gielingh and Suhm, 1993; Gonzalez-Benito and Gonzalez-Benito, 2010; Ishikawa, 1985; Lancioni et al., 2000; Oxden and Oxden, 2005; Vesper, 1990; Watson et al., 1998; Zhang, 2001; ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2552; สุดาตวง เรืองรุจิระ, 2538)

ตารางที่ 1 ตัวแปรแฝงและตัวแปรเชิงประจักษ์ที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรเชิงประจักษ์
1. เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (Goals of community enterprises, GOALCOEN)	1. การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก (Economic development and member income, ECOMEMIN) 2. การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ (Creating product quality, CRPROQUA) 3. การสร้างประโยชน์ต่อสังคม (Creating benefits for society, CRBENSOC) 4. การพัฒนาบุคลากร (Focus on personnel development, FOPERDEV)
2. กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา (The process of promoting knowledge about cannabis, PROMKNOW)	1. ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต (Knowledge of planting and production, KNOWPLPR) 2. ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย (Knowledge of regulations and laws, KNOWRELA) 3. ความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง (Knowledge of correct use, KNOWCORR)
3. การจัดการองค์กร (Organization management, MANAGEMENT)	1. บทบาทภาวะผู้นำ (Leadership role, LEADERRO) 2. การจัดการทางการเงิน (financial management, FINMANGT) 3. การสร้างเครือข่าย (Networking, NETWORKS) 4. การใช้เทคโนโลยีใหม่ (use of new technology, USENETEC)
4. การสนับสนุนจากภาครัฐ (government support, GOVTSUPT)	1. การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี (academic and technology support, ACTECHSUP) 2. การสนับสนุนแหล่งเงินทุน (funding support, FUNDSUPT) 3. การสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย (Regulation development, REGTDEVT)
5. ความรู้ด้านการปลูกและการผลิตกัญชา (Knowledge on cannabis cultivation and production, KNOWCUPR)	1. ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ (Economic productivity and income, ECOPROIN) 2. ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่ (Innovative encouraging, INNOENCR) 3. ประสิทธิภาพด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์ (Quality effectiveness of medical cannabis, QUAMEDCA)

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า การวิจัยครั้งนี้มี 5 ตัวแปรแฝง และ 17 ตัวแปรประจักษ์ ตัวแปรแฝงและตัวแปรประจักษ์ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำตัวแปรประจักษ์มาใช้ในวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis, CFA) และเขียนเป็นสมการมาตรวัด (Measurement Equations) ของแต่ละตัวแปรแฝง ได้สมการมาตรวัด 5 ชุด รวม 17 สมการ ดังนี้

สมการมาตรวัด (Measurement Equations)

ชุดที่ 1 เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างประโยชน์ต่อสังคม และการพัฒนาบุคลากร ดังแสดงตามสมการที่ 2.1 ถึง 2.4

$$ECOMEMIN = f \text{ GOALCOEN} \dots\dots\dots (2.1)$$

$$CRPROQUA = f \text{ GOALCOEN} \dots\dots\dots (2.2)$$

$$CRBENSOC = f \text{ GOALCOEN} \dots\dots\dots (2.3)$$

$$FOPERDEV = f \text{ GOALCOEN} \dots\dots\dots (2.4)$$

ชุดที่ 2 กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ประกอบด้วย ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย และความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง ดังแสดงตามสมการที่ 2.5 ถึง 2.7

$$KNOWPLPR = f \text{ PROMKNOW} \dots\dots\dots (2.5)$$

$$KNOWRELA = f \text{ PROMKNOW} \dots\dots\dots (2.6)$$

$$KNOWCORR = f \text{ PROMKNOW} \dots\dots\dots (2.7)$$

ชุดที่ 3 การจัดการองค์กร ประกอบด้วย บทบาทภาวะผู้นำ การจัดการทางการเงิน การสร้างเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีใหม่ ดังแสดงตามสมการที่ 2.8 ถึง 2.11

$$LEADERRO = f \text{ MANAGEMT} \dots\dots\dots (2.8)$$

$$FINMANGT = f \text{ MANAGEMT} \dots\dots\dots (2.9)$$

$$NETWORKS = f \text{ MANAGEMT} \dots\dots\dots (2.10)$$

$$USENETEC = f \text{ MANAGEMT} \dots\dots\dots (2.11)$$

ชุดที่ 4 การสนับสนุนจากภาครัฐ ประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี การสนับสนุนแหล่งเงินทุน และการสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย ดังแสดงตามสมการที่ 2.12 ถึง 2.14

$$\text{ACTECSUP} = f \text{ GOVTSUPT} \dots\dots\dots (2.12)$$

$$\text{FUNDSUPT} = f \text{ GOVTSUPT} \dots\dots\dots (2.13)$$

$$\text{REGTDEVT} = f \text{ GOVTSUPT} \dots\dots\dots (2.14)$$

ชุดที่ 5 การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกและการผลิตัญชา ประกอบด้วย ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่ และประสิทธิภาพด้านคุณภาพ ัญชาเพื่อการแพทย์ ดังแสดงตามสมการที่ 2.15 ถึง 2.17

$$\text{ECOPROIN} = f \text{ MAKNOWPR} \dots\dots\dots (2.15)$$

$$\text{INNOENCR} = f \text{ MAKNOWPR} \dots\dots\dots (2.16)$$

$$\text{QUAMEDCA} = f \text{ MAKNOWPR} \dots\dots\dots (2.17)$$

ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดซึ่งประกอบด้วยคำตอบย่อยที่แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยใช้มาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating scale) และให้คะแนนแต่ละระดับตั้งแต่ค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 1 ถึงค่า คะแนนมากที่สุดคือ 5 รวมจำนวน 20 ข้อ ตามแนวคิดของ Likert's Scale (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2548) และมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	5	คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้คะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ	1	คะแนน

และได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของ ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แปลความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แปลความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แปลความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แปลความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แปลความว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview form) พร้อมทั้งจากการสังเกต โดยเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นแนวคิดของการวิจัยในการออกแบบการวิจัย ซึ่งเป็นกระบวนการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการวางแผนจากประเด็นปัญหา กรอบแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ ซึ่งนำมาใช้ในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตามจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาวิจัย ใช้กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์นำมาใช้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้ คือในการสร้างคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยโครงสร้างคำถามในการสัมภาษณ์พัฒนาขึ้นมาจากฐานแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้เสนอไว้ในบททบทวนวรรณกรรม เป็นการตั้งคำถามโดยการวิเคราะห์หาประเด็นคำถามที่ต้องการเจาะลึกและข้อมูลที่ต้องการทราบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับแนวการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับแนวการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นตอนที่ 2 สร้างโครงสร้างเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยในประเด็นต่างๆ ให้ครบทุกองค์ประกอบตามแนวคิดและคำถามการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความชัดเจน จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์มาพิจารณาความชัดเจนและทำความเข้าใจในแต่ละข้อคำถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้พัฒนาแล้วไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้ เป็นการสัมภาษณ์ในภาพรวม ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ

การตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย เพื่อพิจารณาตรวจสอบโครงสร้างคำถาม การใช้ภาษา และความครอบคลุมในเนื้อหาสาระ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความครอบคลุม และความถูกต้องเหมาะสม และคำแนะนำสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการสร้างคำถามแต่ละรายการมาจากการทบทวนวรรณกรรม และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ตรวจสอบ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC) โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินข้อคำถามแต่ละข้อในเครื่องมือวัด ซึ่งเกณฑ์การกำหนดคะแนนสำหรับการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อ ดังนี้

ให้ +1 ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ 0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ให้ -1 ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวัด โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Rovinelli and Hambleton, 1977)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC = แทนค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ (index of item - objective congruence)

$\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนของผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถาม คือ 1) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามจุดประสงค์ เป็นข้อคำถามที่นำไปใช้ได้ และ 2) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้นไม่ได้วัดตรงตามจุดประสงค์ ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้งไป

3. นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 ราย แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนก ด้วยวิธีหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับค่าคะแนนรวม (Corrected item-total correlation) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค Cronbach (1970) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ค่าความสัมพันธ์ (Corrected item-total correlation) คือ ค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับค่าคะแนนรวม โดยข้อคำถามต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.30 จึงจะถือว่าเป็นข้อคำถามที่มีคุณภาพ หากข้อคำถามมีจำนวนน้อยอาจอนุญาตให้ใช้ 0.20 ขึ้นไป แต่ไม่ต่ำกว่า 0.20

3.2 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Cronbach, α) ค่าการตรวจสอบคุณภาพของมาตรวัดโดยรวม โดยมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 (Cronbach, 1970: 161)

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

การทดสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ได้ดำเนินการนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ดร.สุเทพ เตชะชีพ ดร.พีระพงศ์ ศิริเกษม และ พล.ต.ต.ดร.อภิชัย ศรีโสภิต เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) โดยพิจารณาจากค่า IOC ผลการวิเคราะห์พบว่า มีบางรายการข้อคำถามมีค่า IOC ที่ต่ำกว่า 0.50 จึงนำแบบสอบถามไปปรับแก้ไขรวมทั้งตัดข้อความที่ไม่ชัดเจน จนได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ ที่มีค่า IOC สูงกว่า 0.50 ทุกรายการข้อคำถาม

การทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม พิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามนั้นกับประเด็นหลักของเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ (pre-test) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ทั้งนี้เพื่อหาความเชื่อถือได้ของมาตรวัด (reliability test) โดยการทดสอบความน่าเชื่อถือของมาตรวัด (Cronbach's alpha) ที่ระดับความน่าเชื่อถือ 0.70 ซึ่งเป็นมาตรฐานของความน่าเชื่อถือได้สำหรับมาตรทั่วไป

ผลการทดสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา และความเชื่อถือได้ของมาตรวัด ดังแสดงตามตารางที่ 1 เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิกมีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิกมีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิกมีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.363 ถึง 0.635 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.734 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. การผลิตگی๊สุขภาพทางแพทย์จะทำให้เกิดตลาดที่มากขึ้น	0.66	0.423
2. ท่านวางแผนและวิเคราะห์การเงินของท่านเสมอ	1.00	0.468
3. ท่านจะสามารถขายสินค้าคุณภาพที่ได้ราคาดี	1.00	0.594
4. สมาชิกของท่านพอใจในผลตอบแทน	1.00	0.635
5. ท่านจะสามารถส่งผลิตภัณฑ์ออกต่างประเทศได้	1.00	0.363
6. มีผู้เสนอการลงทุนให้ท่าน	0.66	0.410
Cronbach's alpha = 0.734		

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดพบว่ารายการที่ใช้วัดการสร้างประโยชน์ต่อสังคม มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.734 ถึง 0.852 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.918 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ด้านการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีคุณภาพทางการแพทย์	1.00	0.852
2. ท่านไม่เคยถูกรองเรียนเรื่องคุณภาพผลิตภัณฑ์	1.00	0.790
3. ท่านสามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของลูกค้าเสมอ	1.00	0.734
4. ท่านสามารถควบคุมคุณภาพในระหว่างการจัดส่งผลิตภัณฑ์	1.00	0.823
5. ในทุกกระบวนการผลิตของท่านมีการรับรองคุณภาพโดยหน่วยงานทางการแพทย์	1.00	0.819
6. ท่านใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมคุณภาพ	0.66	0.811
Cronbach's alpha = 0.918		

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการสร้างประโยชน์ต่อสังคมมีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดการสร้างประโยชน์ต่อสังคม มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการสร้างประโยชน์ต่อสังคม มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.611 ถึง 0.834 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.808 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการสร้างประโยชน์ต่อสังคม

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. สมาชิกสามารถซื้อผลิตภัณฑ์ได้ในราคาสมาชิก	1.00	0.652
2. ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ของท่านได้จากราคาที่ต่ำ	0.66	0.611
3. ท่านสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับและกล่าวถึง	1.00	0.834
4. ท่านสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้ป่วยในการรักษา	1.00	0.723
5. ท่านสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รับบริการ	1.00	0.719
6. สมาชิกวิสาหกิจได้รับรายได้จากการผลิตมากขึ้น	0.66	0.611
Cronbach's alpha = 0.808		

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการการพัฒนาบุคลากร มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการพัฒนาบุคลากร มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการพัฒนาบุคลากร มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.614 ถึง 0.831 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.900 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาบุคลากร

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านจัดแผนการอบรมพัฒนาบุคลากรไว้ชัดเจน	1.00	0.762
2. ท่านและสมาชิกได้เข้าอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่าง สม่ำเสมอโดยหน่วยงานต่าง ๆ	0.66	0.847
3. ท่านและสมาชิกของท่านสามารถนำความรู้มาสร้างสรรค์ ผลงานได้	1.00	0.720
4. การอบรมสมาชิกเป็นการสร้างกำลังใจในการทำงาน	1.00	0.614
5. ท่านคาดหวังว่าการอบรมเป็นการเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น	0.66	0.647
6. สมาชิกของท่านทุกคนเต็มใจที่เข้ารับการอบรมพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง	1.00	0.831
Cronbach's alpha = 0.900		

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชาด้านความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรด้านความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดเรื่องความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.478 ถึง 0.734 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.858 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยพิบัติด้านความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. การปลูกกัญชามีหลายวิธีและให้สารสกัดที่ต่างกัน	1.00	0.734
2. กัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาต้องมีการควบคุมการใช้ให้ถูกต้อง	1.00	0.648
3. การผลิตกัญชาทางการแพทย์ต้องมีการตรวจสอบสม่ำเสมอ	1.00	0.478
4. การผลิตกัญชาทางการแพทย์ต้องใช้การลงทุนสูง	1.00	0.717
5. ท่านสามารถควบคุมการผลิตมิให้กระทบกับสิ่งแวดล้อมได้	0.66	0.685
6. จำเป็นต้องศึกษาเรื่องการปลูกกัญชาให้ได้คุณภาพตลอดเวลา	0.66	0.696
Cronbach's alpha = 0.858		

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยพิบัติด้านความรู้เรื่องระเบียบและข้อกำหนดของกัญชาและผลิตภัณฑ์ มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการสนองตอบความต้องการของลูกค้า มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดความรู้เรื่องระเบียบและข้อกำหนดของกัญชาและผลิตภัณฑ์ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.676 ถึง 0.931 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.950 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชาด้านความรู้เรื่อง
ระเบียบและข้อกฎหมายของกัญชาและผลิตภัณฑ์

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ปัจจุบันกัญชายังคงเป็นยาเสพติด	1.00	0.900
2. การขนส่งเมล็ดกัญชาและผลิตภัณฑ์ต้องขออนุญาต	1.00	0.676
3. มีการจำกัดประเภทการใช้กัญชากับโรคและอายุ	1.00	0.867
4. มีบางประเทศไม่อนุญาตให้ใช้กัญชา	1.00	0.831
5. ส่วนของต้นกัญชาที่กฎหมายควบคุมคือช่อดอก	1.00	0.931
6. ประโยชน์และคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาเป็นที่ยอมรับให้ ใช้โดยทั่วไป	0.66	0.880
Cronbach's alpha = 0.950		

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชาด้านความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง มีรายการที่ใช้
วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรด้านความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง มีความตรง
ในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความ
เชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัด ด้านความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง มีค่า
Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.457 ถึง 0.887 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.885
แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยพิบัติด้านความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านสามารถนำความรู้จากการอบรมไปถ่ายทอดได้	1.00	0.761
2. หลังจากอบรม ดูงานแล้วท่านนำมาความรู้มาใช้จริง	1.00	0.480
3. ผลผลิตของท่านได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้นจากความรู้ที่ได้รับ	0.66	0.855
4. ผลผลิตของท่านผ่านการปรับปรุงให้มีคุณภาพมากขึ้นเสมอ	1.00	0.887
5. เมื่อผลผลิตได้รับการรับรองมาตรฐานทำให้ลูกค้าสนใจสินค้ามากขึ้น	1.00	0.860
6. ท่านนำความรู้ทางเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเพื่อสร้างมาตรฐาน	1.00	0.457
Cronbach's alpha = 0.885		

บทบาทภาวะผู้นำมีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรบทบาทภาวะผู้นำ มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถาม และสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดบทบาทภาวะผู้นำ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.616 ถึง 0.856 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.926 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชนเรื่องบทบาทภาวะผู้นำ

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำของตนเองอย่างต่อเนื่อง	0.66	0.749
2. ท่านมีความเชื่อมั่นในความสามารถของท่านและสมาชิกที่จะนำกิจการไปสู่ความสำเร็จ	1.00	0.801
3. ท่านกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่จะนำพากิจการไปสู่ความสำเร็จ	1.00	0.856
4. ท่านสามารถชักจูงบุคคลอื่นให้พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญ	1.00	0.616
5. ท่านมีความสามารถสื่อสารกับสมาชิกชัดเจนทุกครั้ง	0.66	0.846
6. ท่านเปิดโอกาสให้ทุกคนในกิจการนำเสนอความคิดเห็น	1.00	0.850
Cronbach's alpha = 0.926		

การจัดการด้านการเงิน มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการจัดการด้านการเงิน มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการ ข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการจัดการทางการเงิน มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.363 ถึง 0.635 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.734 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูง ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการด้านการเงิน

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. วิสาหกิจชุมชนใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง	0.66	0.423
2. ท่านวางแผนและวิเคราะห์การเงินของท่านเสมอ	1.00	0.468
3. ท่านไม่มีปัญหาเรื่องสภาพคล่อง	1.00	0.594
4. พนักงานของท่านพอใจในผลตอบแทน	1.00	0.635
5. ท่านจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่เป็นระบบ	1.00	0.363
6. มีผู้เสนอการลงทุนให้ท่าน	0.66	0.410
Cronbach's alpha = 0.734		

ความสามารถในการสร้างเครือข่าย มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดความสามารถในการสร้างเครือข่าย มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.538 ถึง 0.870 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.903 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูง ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์กรด้านความสามารถในการสร้างเครือข่าย

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านจำเป็นต้องมีกลุ่มเครือข่ายผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน	0.66	0.759
2. ท่านเป็นสมาชิกเครือข่ายผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน	1.00	0.538
3. ท่านเคยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่ม	1.00	0.803
4. ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากวิสาหกิจชุมชนซึ่งผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน	1.00	0.862
5. ท่านเคยแลกเปลี่ยนเทคนิควิธีการระหว่างผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	1.00	0.870
6. การสร้างเครือข่ายผู้ค้า ผู้ผลิตจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ของท่านดำรงอยู่ได้	0.66	0.634
Cronbach's alpha = 0.903		

การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตกัญชา มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรความสามารถของพนักงาน มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดความสามารถของพนักงาน มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.594 ถึง 0.862 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.908 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์กรด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตกัญชา

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. วิชาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมการใช้เทคนิคใหม่ในการปลูก	1.00	0.594
2. วิชาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมการอบรมเทคนิคใหม่เสมอ	1.00	0.740
3. วิชาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมของท่านใช้นักวิชาการมาให้คำแนะนำ	1.00	0.862
4. วิชาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมความคิดริเริ่มใหม่ ๆ	1.00	0.796
5. วิชาหกิจชุมชนของท่านพอใจกับความก้าวหน้า	0.66	0.755
6. วิชาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมให้ท่านมีความรู้ในงานที่ทำ	0.66	0.766
Cronbach's alpha = 0.908		

การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการบริหารความเสี่ยง มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.834 ถึง 0.922 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.960 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ทางราชการให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี	1.00	0.834
2. ทางราชการจัดโครงการฝึกอบรมให้แก่วิสาหกิจชุมชน	1.00	0.850
3. ทางราชการมีการติดตามและวัดผลผู้เข้าร่วมโครงการ	1.00	0.859
4. ทางราชการมีการสอบถามความต้องการของวิสาหกิจชุมชนในหัวข้อที่ ต้องการฝึกอบรม	1.00	0.922
5. ทางราชการมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ท่าน	1.00	0.910
6. ทางราชการสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยี และแอปพลิเคชันต่าง ๆ	1.00	0.873
Cronbach's alpha = 0.960		

การสนับสนุนแหล่งเงินทุน มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการสนับสนุนแหล่งเงินทุน มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการสนับสนุนแหล่งเงินทุน มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.633 ถึง 0.947 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.957 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมากดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนแหล่งเงินทุน

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนเงินลงทุน	1.00	0.874
2. หน่วยงานราชการให้ข้อมูลและแนะนำแหล่งเงินทุน	1.00	0.926
3. เจ้าหน้าที่เป็นตัวแทนประสานการดำเนินงานกับแหล่งทุน	1.00	0.900
4. มีเจ้าหน้าที่สำรวจความต้องการเงินลงทุน	1.00	0.936
5. เจ้าหน้าที่จัดหาแหล่งเงินทุนจากภายในประเทศ	1.00	0.947
6. เจ้าหน้าที่จัดหาแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ	0.66	0.742
Cronbach's alpha = 0.957		

การสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.702 ถึง 0.887 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.939 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. มีเจ้าหน้าที่สอบถามท่านในเรื่องปัญหาและอุปสรรคด้านกฎระเบียบต่าง ๆ	1.00	0.749
2. มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎระเบียบใหม่ ๆ	1.00	0.880
3. หน่วยราชการจัดเวทีประชาคมให้ท่านได้มีโอกาส แสดงความคิดเห็น ต่อหน่วยงานที่ออกกฎระเบียบ	1.00	0.887
4. มีเจ้าหน้าที่เป็นตัวแทนประสานการดำเนินงานด้านกฎหมายเพื่อทำธุรกิจกับประเทศ	1.00	0.863
5. ทางราชการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำผู้ประกอบการที่เผชิญปัญหาเรื่องกฎ/ระเบียบ	1.00	0.831
6. ท่านต้องการให้มีการแก้ไขกฎระเบียบบางข้อที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจ	0.66	0.702
Cronbach's alpha = 0.939		

ประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้ มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการพัฒนาการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.462 ถึง 0.700 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.808 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านวางแผนขยายการผลิตมากขึ้น	0.66	0.621
2. ผลผลิตของท่านได้รับมาตรฐานสากล	1.00	0.544
3. ผลผลิตของท่านเป็นที่รู้จักแพร่หลายในประเทศ	1.00	0.561
4. ผลผลิตของท่านเป็นที่รู้จักแพร่หลายในต่างประเทศ	1.00	0.462
5. ท่านมีรายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น	1.00	0.589
6. ท่านมีลูกค้าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา	1.00	0.700
Cronbach's alpha = .808		

ประสิทธิผลด้านการสร้างความรู้ใหม่ มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรประสิทธิผลด้านการสร้างความรู้ใหม่ มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดประสิทธิผลด้านการสร้างความรู้ใหม่ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.839 ถึง 0.914 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.961 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของ ประสิทธิผลด้านการสร้างความรู้ใหม่

รายการข้อคำถาม	ค่าIOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านสามารถในการพัฒนาสายพันธุ์และผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ	1.00	0.856
2. ท่านประสบความสำเร็จในการใช้กระบวนการปลูกที่ปลอดภัย	1.00	0.896
3. ท่านมีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีขึ้น	1.00	0.839
4. ท่านสามารถลดต้นทุนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	1.00	0.914
5. ท่านสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในการปลูกและผลิตกัญชาที่ถูกต้อง	1.00	0.872
6. มีหน่วยงานมาขอข้อมูลงานจากท่านเสมอ	1.00	0.889
Cronbach's alpha = 0.961		

ประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.725 ถึง 0.940 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.947 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สามารถบ่งบอกแหล่งที่มาได้	1.00	0.779
2. ผลิตภัณฑ์มีการดัดแปลงและพัฒนาจากหลักวิชาการ	1.00	0.832
3. มีการพัฒนาให้เกิดความทันสมัยแต่ยังคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาดั้งเดิม	1.00	0.940
4. มีการใช้กระบวนการผลิตที่ควบคุมมาตรฐานทางการแพทย์	0.66	0.889
5. ท่านควบคุมกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนอย่างใกล้ชิด	1.00	0.911
6. มีท่านมีการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์สม่ำเสมอ	1.00	0.725
Cronbach's alpha = .947		

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติซึ่งเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 เป็นเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ (บุญใจ ศรีสกลิตนราภู ,2550) สรุปผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่หาค่า Cronbach Coefficient Alpha ของครอนบาคค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังตารางที่ 19 นำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ตัวแปร	จำนวนข้อ	Cronbach' s Alpha
1. ปัจจัยด้านเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน	29	0.814
2. ปัจจัยด้านการให้ความรู้เรื่องกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา	18	0.897
3. ปัจจัยด้านการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน	24	0.867
4. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ	18	0.952
ผลรวมค่าความเชื่อมั่น	78	0.882

แบบสอบถามในแต่ละด้านมีระดับความ เชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.814 - 0.952 ซึ่งมีระดับค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงมาก (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2553) ดังเกณฑ์การวิเคราะห์ในตารางที่ 20 ดังนี้

ตารางที่ 20 เกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าความเชื่อมั่น	ระดับความเชื่อมั่น
0.80 - 1.00	สูงมาก
0.70 - 0.79	สูง
0.50 - 0.69	ปานกลาง
0.30 - 0.49	ต่ำ
ต่ำกว่า 0.30	ต่ำมาก

ที่มา: พรณี ลีกิจวัฒน์ (2553)

การตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนสำคัญที่จะมีการทำต่อไป คือ การตรวจสอบข้อมูล ซึ่งจะต้องทำก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยก็คือ การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) สามารถแบ่งเป็น (Miles and Huberman, 1994; สุภางค์ จันทวานิช, 2559)

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ ซึ่งต้องตรวจสอบจากแหล่งที่มา 3 แหล่ง คือ เวลา สถานที่ และบุคคล

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีทำการตรวจสอบว่า เมื่อข้อมูลที่ได้ค้นพบนั้น ตรงตามแนวคิดและทฤษฎีมากน้อยเพียงใด

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยใช้การสังเกตควบคู่ไปกับการซักถามพร้อมกันนี้ก็ได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร ทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งซักถามจากผู้ให้ข้อมูลหลังจากสรุปผลการวิจัยแล้ว เพื่อความแน่นอนและเที่ยงตรงของข้อมูลที่ทำการศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีประเด็นคำถามดังนี้

3.1 แนวการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี มีในเรื่องใดบ้าง

3.2 มีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อแนวการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

3.3 มีข้อเสนอแนะในประเด็นใดบ้าง ที่มีต่อแนวทางแนวการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี อย่างไรบ้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้การนำส่งแบบสอบถามไปยังวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ จำนวน 340 แห่ง โดยการสุ่มแบบบังเอิญโดยการจับฉลากชื่อวิสาหกิจชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ตรวจสอบความพร้อมในการสัมภาษณ์ การเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์

2. การนัดหมายการสัมภาษณ์ ทั้งตัวบุคคล เวลา สถานที่ ให้เกิดความชัดเจนเข้าใจตรงกัน

3. ขั้นตอนก่อนสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ รวมทั้งหัวข้อการทำวิจัยโดยย่อเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเข้าใจได้ตรงประเด็น

4. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจัดเตรียมประเด็นคำถามต่าง ๆ แบบมีโครงสร้างไว้พร้อมแล้ว เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้วิเคราะห์และทำความเข้าใจเพื่อให้ข้อมูลที่ตรงประเด็นตามความเป็นจริง

5. ปิดการสัมภาษณ์ โดยการสรุปคำตอบที่ได้รับและสอบถามประเด็นที่ยังไม่ได้รับคำตอบ รวมถึงสอบถามประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ของคำถาม และกล่าวขอบคุณในการให้สัมภาษณ์

6. หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียง วิเคราะห์ และอธิบายด้วยการพรรณนา (descriptive interpretation) ต่อไป

7. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้มุ่งสังเกตสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในการสังเกตการณ์หรือปรากฏการณ์จริงหรือบรรยากาศสถานที่ทำงาน

8. การวิเคราะห์เอกสารเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารโดยกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาและทำการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ และนำมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการหาค่าทางสถิติที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยนำมาใช้ในการอธิบายหรือบรรยายผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบลักษณะโดยทั่วไปของตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้และเป็นการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ของการใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) (กริช แรงสูงเนิน, 2554; สุวิมล ติรกานันท์, 2555) ได้แก่

1.1 ข้อมูลมีความครบถ้วน เพื่อตรวจสอบข้อมูลตัวแปรสังเกตว่าครบถ้วนหรือไม่

1.2 ข้อมูลมีการแจกแจงข้อมูล เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลมีการแจกแจงปกติหรือไม่

1.3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต เพื่อตรวจสอบค่าความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรสังเกตต้องไม่เกิน 0.80 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย จำนวนความถี่ (Frequency: F) ค่าร้อยละ (Percentage) ของกลุ่มอุตสาหกรรม ส่วนค่าเฉลี่ย (Mean: M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: S.D.) ค่าต่ำสุด (Minimum: MIN) ค่าสูงสุด (Maximum: MAX) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่ออธิบายถึงลักษณะของการแจกแจงและการกระจายของตัวแปรสังเกต ซึ่งค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความ

โด่ง (Kurtosis) ของตัวแปรสังเกตแต่ละตัวบ่งบอกว่าการแจกแจงปกติหรือไม่ โดยถ้าตัวแปรสังเกตมีการแจกแจงปกติค่าความเบ้ (Skewness) เท่ากับ 0 แสดงว่าตัวแปรสังเกตมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ถ้าตัวแปรสังเกตมีการแจกแจงลักษณะเบ้ซ้าย ค่าความเบ้ (Skewness) จะมีค่าเป็นลบ หรือน้อยกว่า 0 และถ้าตัวแปรสังเกตมีการแจกแจงลักษณะเบ้ขวา ค่าความเบ้ (Skewness) จะมีค่าเป็นบวก หรือมากกว่า 0 และโค้งการแจกแจงปกติจะมีค่าความโด่ง (Kurtosis) เท่ากับ 0 แสดงว่าตัวแปรสังเกตมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ถ้าตัวแปรสังเกตมีการแจกแจงลักษณะค่อนข้างปานจะมีค่าความโด่ง (Kurtosis) เป็นลบ หรือน้อยกว่า 0 และถ้ามีตัวแปรสังเกตมีการแจกแจงลักษณะยอดสูงจะมีค่าความโด่ง (Kurtosis) เป็นบวกหรือมากกว่า 0 (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2550) การวิจัยครั้งนี้พิจารณาการแจกแจงปกติของตัวแปรจากค่าความเบ้มีค่าอยู่ระหว่าง -3 ถึง +3 ที่แสดงถึงการแจกแจงปกติ (Kline, 2005)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยนำมาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงหรือไม่ สามารถระบุทิศทางของความสัมพันธ์ และขนาดของความสัมพันธ์ว่ามีค่าอยู่ในระดับใด โดยพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แทนค่าความสัมพันธ์ที่มีค่าอยู่ระหว่าง +1 และ -1 โดยเครื่องหมายบวกและลบของค่าของ r มีความหมายแตกต่างกัน

ค่าความสัมพันธ์จำแนกได้ 3 กลุ่ม (กรีซ แร่งสูงเนิน, 2554)

กลุ่มที่ 1 ค่า r มีค่าเข้าใกล้ +1 หมายถึง คู่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงมากในทิศทางเดียวกัน

กลุ่มที่ 2 ค่า r มีค่าเข้าใกล้ -1 หมายถึง คู่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงมากในทิศทางตรงกันข้าม

กลุ่มที่ 3 ค่า r มีค่าเข้าใกล้ 0 หมายถึง คู่ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 21 แสดงระดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ระดับความสัมพันธ์
0.90 - 1.00	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับสูงมาก
0.70 - 0.90	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับสูง
0.50 - 0.70	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง
0.30 - 0.50	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ
0.00 - 0.30	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำมาก

ระดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อบอกระดับความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปร โดยการดูผลลัพธ์จากโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) จะต้องไม่ต่ำกว่า +0.80 (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

นอกจากนี้ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในภาพรวม โดยดูจากค่า KMO > 0.5 และค่า Bartlett Test of Sphericity ต้องมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) เท่ากับ 0.000 จึงแสดงว่าข้อมูลตัวแปรชุดนี้เหมาะสมที่จะทำวิเคราะห์หาค่าประกอบ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งการวิเคราะห์สมมติฐานระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variable) หลายๆ ปัจจัยพร้อมกัน ส่วนโปรแกรม AMOS จะทำงานควบคู่กับข้อมูลที่ได้นำมาไว้ในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ จึงเหมาะแก่การใช้งานเพื่อการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อพิสูจน์การยอมรับหรือปฏิเสธความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (กริช แรงสูงเนิน, 2554) และในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

ผู้วิจัยได้กำหนดสมการโครงสร้างไว้ก่อนล่วงหน้า จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ซึ่งการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเป็นวิธีที่ผสมกันระหว่าง 2 วิธี ได้แก่ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และ 2) การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis: PA) (กริช แรงสูงเนิน, 2554) ด้วยโปรแกรม สำเร็จรูป ดังนั้นผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต (Observed Variable) กับตัวแปรแฝง (Latent Variable) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตจำนวน 17 ตัวแปร กับตัวแปรแฝงจำนวน 5 ตัวแปร

2) การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เป็นการวิเคราะห์ระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variable) โดยการทดสอบสมมติฐานระหว่างตัวแปรแฝงทั้ง 5 ตัวแปร ได้แก่ การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา การสนับสนุนจากภาครัฐ และการบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาเป็นหลักเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้นำมาเรียบเรียงเพื่อบูรณาการ และหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกและ

เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยในส่วนของ การเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการจัดระเบียบของข้อมูล เพื่อให้เกิดความสะดวกในการนำมาวิเคราะห์ที่นำเสนอข้อมูลจริงที่ค้นพบ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปการตีความและการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัย โดยยึดหลักตรรกะในการจัดระเบียบข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลให้เกิดความสอดคล้องกันของเนื้อหา โดยอาศัยกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นแนวทาง ในการวิเคราะห์และพรรณนา (Description Method) ให้ได้ข้อสรุปเพื่อตอบคำถามของการศึกษาต่อไป



บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอเป็น 6 ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัด

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ตอนที่ 6 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

สำหรับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติและตัวแปร รวมถึงกำหนดความหมายของสัญลักษณ์ค่าสถิติและตัวแปร เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean)
$S.D.$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
χ^2	แทน	ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนประเภทค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi- square)
λ	แทน	น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน
df	แทน	ค่าองศาความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ในการอธิบาย
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นในการทดสอบสมมติฐาน (Probability)
DE	แทน	ขนาดอิทธิพลทางตรง (Direct Effects)
IE	แทน	ขนาดอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects)
TE	แทน	ขนาดอิทธิพลรวม (Total Effects)
CFI	แทน	ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index)
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)

AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
RMSEA	แทน	ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation)
RMR	แทน	ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (Root Mean Square Residual)

2. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

2.1 ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable)

PROMKNOW แทน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา
GOVTSUPT แทน การสนับสนุนจากภาครัฐ

2.2 ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variable)

KNOWCUPR แทน ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา
GOALCOEN แทน เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน
MANAGEMENT แทน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน

2.3 ตัวแปรประจักษ์ภายนอก (Exogenous Observed Variable)

KNOWPLPR แทน ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต
KNOWRELA แทน ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย
KNOWCARR แทน ความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง
ACTECHSUP แทน การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี
EUNDSUPT แทน การสนับสนุนแหล่งเงินทุน
REGTDEVT แทน การสนับสนุนด้านระเบียบกฎหมาย

2.4 ตัวแปรประจักษ์ภายใน (Endogenous Observed Variable)

ECOPROIN แทน ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้
INNOENCR แทน ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่
QUAMEDCA แทน ประสิทธิภาพด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์
ECOMEMIN แทน การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก
CRPROQUA แทน การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์
CRBENSOC แทน การสร้างประโยชน์ต่อสังคม
FOPERDEV แทน การพัฒนาบุคลากร
LEADERRRO แทน บทบาทภาวะผู้นำ
FINMANGT แทน การจัดการทางการเงิน

NETWORKS แทน การสร้างเครือข่าย

USENETEC แทน การใช้เทคโนโลยีใหม่

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน โดยแสดงเป็นความถี่และค่าร้อยละ ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

(n=340)

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	134	39.41
	หญิง	206	60.59
อายุ	น้อยกว่า 40 ปี	104	30.59
	40-50 ปี	127	37.35
	51-60 ปี	80	23.53
	มากกว่า 61 ปี	29	8.53
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าปริญญาตรี		301	88.53
ปริญญาตรี		39	11.47
ประสบการณ์การทำงานในวิสาหกิจชุมชน			
น้อยกว่า 3 ปี		84	24.70
3-5 ปี		94	27.65
5-10 ปี		109	32.06
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		53	15.59

จากตาราง 22 พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน (กลุ่มตัวอย่าง) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 60.59 เป็นเพศชาย จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 39.41 ด้านอายุ ส่วนใหญ่ มีอายุ 40-50 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 37.35 รองลงมา มีอายุน้อยกว่า 40 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 30.59 อายุ 51-60 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 23.53 และมากกว่า 61 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 8.53

ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 88.53 รองลงมา การศึกษาปริญญาตรี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 11.47 ด้านประสบการณ์การทำงานในวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในวิสาหกิจชุมชน 5-10 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 32.06 รองลงมา คือ 3-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.65 น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 24.70 และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 15.59

ตอนที่ 2 ระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์การของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ

2.1 ระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา

ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา มี 3 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และรายได้ ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่ และประสิทธิภาพด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา จำแนกเป็นรายด้าน

(n=340)

ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้	3.24	0.53	ปานกลาง
2. ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่	3.00	0.74	ปานกลาง
3. ประสิทธิภาพด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์	2.92	0.57	ปานกลาง
รวม	3.05	0.51	ปานกลาง

ตารางที่ 23 พบว่า ความรู้ด้านการปลูกัญชาและผลิตภัณฑ์ัญชา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D.= 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดย ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.53) รองลงมา คือ ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่ ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 0.74) และประสิทธิภาพด้านคุณภาพ ัญชาเพื่อการแพทย์ ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

2.2 ระดับเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน มี 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างประโยชน์ต่อสังคม และการพัฒนาบุคลากร สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน จำแนกเป็นรายด้าน (n=340)

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก	4.17	0.59	มาก
2. การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์	3.92	0.56	มาก
3. การสร้างประโยชน์ต่อสังคม	3.90	0.55	มาก
4. การพัฒนาบุคลากร	3.87	0.68	มาก
รวม	3.97	0.45	มาก

ตารางที่ 24 พบว่า เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D.= 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.56) การสร้างประโยชน์ต่อสังคม ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.55) และการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ

2.3 ระดับการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน

การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชนมี 4 ด้าน ได้แก่ บทบาทภาวะผู้นำ การจัดการทางการเงิน การสร้างเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีใหม่ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน จำแนกเป็นรายด้าน

(n=340)

การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. บทบาทภาวะผู้นำ	4.12	0.59	มาก
2. การจัดการทางการเงิน	4.09	0.60	มาก
3. การสร้างเครือข่าย	4.05	0.53	มาก
4. การใช้เทคโนโลยีใหม่	4.01	0.63	มาก
รวม	4.07	0.47	มาก

ตารางที่ 25 พบว่า การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย บทบาทภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ การจัดการทางการเงิน ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.60) การสร้างเครือข่าย ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.53) และ การใช้เทคโนโลยีใหม่ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

2.4 ระดับกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา มี 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย และความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา จำแนกเป็นรายด้าน

(n=340)

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต	3.93	0.69	มาก
2. ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย	3.91	0.70	มาก
3. ความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง	3.57	0.98	มาก
รวม	3.80	0.54	มาก

ตารางที่ 26 พบว่า กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.69) รองลงมาคือ ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.70) และความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.98) ตามลำดับ

2.5 ระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ

การสนับสนุนจากภาครัฐ มี 3 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี การสนับสนุนแหล่งเงินทุน และการสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ จำแนกเป็นรายด้าน (n=340)

การสนับสนุนจากภาครัฐ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี	4.05	0.66	มาก
การสนับสนุนแหล่งเงินทุน	3.01	0.62	ปานกลาง
การสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย	3.94	0.70	มาก
รวม	3.67	0.57	มาก

ตารางที่ 27 พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D.= 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาและปานกลาง โดย การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ การสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.70) และการสนับสนุนแหล่งเงินทุน ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

3.1 การวิเคราะห์การแจกแจงแบบปกติของตัวแปรประจักษ์

โดยทั่วไปการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) จะวิธีค่าความควรจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood: ML) เป็นวิธีการในการประมาณ

ค่าพารามิเตอร์ของโมเดลสมการโครงสร้างที่สร้างขึ้นซึ่งเป็นวิธีมาตรฐานที่ใช้กันทั่วไปในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลที่สร้างขึ้น ด้วยคุณสมบัติที่ดี คือเป็นค่าที่มีความคงเส้นคงวา มีประสิทธิภาพ และเป็นอิสระจากหน่วยข้อมูลโดยใช้ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย ค่าน้ำหนักปัจจัย ค่าแปรปรวน และค่าแปรปรวนร่วม (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) และมีข้อตกลงที่สำคัญคือ ตัวแปรประจักษ์ ที่ทำการศึกษาในแบบจำลองสมการ โครงสร้างควรจะมีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) เนื่องจากสถิติวิเคราะห์ขั้นสูงเกือบทุกชนิดมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า การแจกแจงของตัวแปรโดยเฉพาะตัวแปรตามควรมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตรวจสอบโดยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรประจักษ์ เพื่อตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลว่ามีลักษณะอย่างไร เป็นการแจกแจงแบบปกติหรือไม่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลแต่ละตัวแปร ด้วยค่าความเบ้ (Skewness) และ ความโด่ง (Kurtosis) เพื่ออธิบายถึงการแจกแจงและการกระจายของข้อมูลตัวแปรประจักษ์

ค่าความเบ้ และค่าความโด่งของตัวแปรประจักษ์แต่ละตัวบ่งบอกว่าข้อมูลมีการแจกแจงปกติหรือไม่ ในการอธิบายด้วยค่าความเบ้ ถ้าตัวแปรประจักษ์มีการแจกแจงแบบปกติคือมีข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) และฐานนิยม (Mode) เท่ากันและค่าทั้ง 3 แบ่งข้อมูลเป็น 2 ส่วน ๆ ละเท่ากัน (50%) ค่าความเบ้เท่ากับศูนย์ นั่นคือมีความสมมาตร แสดงว่าตัวแปรประจักษ์มีการแจกแจงของ ข้อมูลเป็นโค้งปกติ ถ้าตัวแปรประจักษ์มีการแจกแจงเป็นลักษณะเบ้ซ้ายหรือเบ้ขวา ค่าความเบ้จะมีค่าเป็นลบหรือน้อยกว่าศูนย์แสดงว่าข้อมูลบางค่ามีค่าต่ำมาก จึงทำให้ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าค่ามัธยฐาน และถ้าตัวแปรประจักษ์มีการแจกแจงลักษณะเบ้ขวาหรือเบ้บวก ค่าความเบ้มีค่าเป็นบวกหรือมากกว่าศูนย์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าฐานนิยมและมัธยฐานค่าเฉลี่ยจะมีค่ามากเนื่องจากข้อมูลมีบางค่าที่มีค่าสูงมากทำให้ค่าเฉลี่ยมากกว่าค่ามัธยฐาน และในการอธิบายด้วยค่าความโด่งประกอบกัน ถ้าโค้งการแจกแจงปกติจะมีค่าความโด่งเท่ากับศูนย์แสดงว่าตัวแปรประจักษ์มีการแจกแจงแบบปกติ ถ้าค่าความโด่งเป็นลบหรือน้อยกว่าศูนย์แสดงว่าข้อมูลมีการแจกแจงที่ค่อนข้างแบนหรือโค้งน้อย และถ้าค่าความโด่งเป็นบวกหรือมากกว่าศูนย์แสดงว่าข้อมูลมีการแจกแจงที่มียอดสูงหรือโค้งมาก (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550)

ตัวแปรประจักษ์ที่จะทำการตรวจสอบมีจำนวนทั้งสิ้น 17 ตัวแปรประจักษ์ ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงของตัวแปรแฝง (Latent Variable) 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ 2) เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน 3) การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน 4) กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญญา และ 5) การสนับสนุนจากภาครัฐ ดังนี้

1. ความรู้ด้านการปลูกัญชาและผลิตภัณฑ์ัญชา (KNOWCUPR) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร
 ประจักษ์ 1) ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ (ECOPROIN) 2) ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้
 ใหม่ (INNOENCR) และ 3) ประสิทธิภาพด้านคุณภาพัญชาเพื่อการแพทย์ (QUAMEDCA)

2. เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) ประกอบด้วย 4 ตัวแปรประจักษ์ 1) การ
 พัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก (ECOMEMIN) 2) การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ (CRPROQUA)
 3) การสร้างประโยชน์ต่อสังคม (CRBENSOC) และ 4) การพัฒนาบุคลากร (FOPERDEV)

3. การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMT) ประกอบด้วย 4 ตัวแปรประจักษ์ 1)
 บทบาทภาวะผู้นำ (LEADERRO) 2) การจัดการทางการเงิน (FINMANGT) 3) การสร้างเครือข่าย
 (NETWORKS) และ 4) การใช้เทคโนโลยีใหม่ (USENETEC)

4. กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญชา (PROMKNOW) ประกอบด้วย 3 ตัวแปรประจักษ์
 1) ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต (KNOWPLPR) 2) ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย
 (KNOWRELA) และ 3) ความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง (KNOWCORR)

5. การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) ประกอบด้วย 3 ตัวแปรประจักษ์ 1) การ
 สนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี (ACTECHSUP) 2) การสนับสนุนแหล่งเงินทุน
 (FUNDSUPT) และ 3) การสนับสนุนด้านระเบียบกฎหมาย (REGTDEVT)

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเพื่อตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวแปรประจักษ์ของตัว
 แปรแฝงทั้ง 5 ตัว แสดงในตารางที่ 28 ดังนี้

ตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรประจักษ์

ตัวแปร	n	Min	Max	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	Skewness	Kurtosis
ECOPROIN	340	1.00	5.00	3.24	0.53	ปานกลาง	-0.65	0.42
INNOENCR	340	1.25	5.00	3.00	0.74	ปานกลาง	-0.19	1.47
QUAMEDCA	340	1.00	5.00	2.92	0.57	ปานกลาง	-0.63	0.88
ECOMEMIN	340	1.00	5.00	4.17	0.59	มาก	-0.24	0.06
CRPROQUA	340	1.00	5.00	3.92	0.56	มาก	0.21	0.40
CRBENSOC	340	1.25	5.00	3.90	0.55	มาก	-0.60	2.25
FOPERDEV	340	1.00	5.00	3.87	0.68	มาก	-0.85	1.49
LEADERRO	340	1.25	5.00	4.12	0.59	มาก	-0.83	1.07
FINMANGT	340	1.75	5.00	4.09	0.60	มาก	-0.71	0.95
NETWORKS	340	1.00	5.00	4.05	0.53	มาก	-0.65	1.47

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ตัวแปร	n	Min	Max	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	Skewness	Kurtosis
USENETEC	340	1.00	5.00	4.01	0.63	มาก	-0.61	0.39
KNOWPLPR	340	1.25	4.75	3.93	0.69	มาก	-0.78	1.06
KNOWRELA	340	1.25	4.75	3.91	0.70	มาก	-0.81	1.44
KNOWCORR	340	1.20	4.80	3.57	0.98	มาก	-0.82	1.30
ACTECHSUP	340	1.00	5.00	4.05	0.66	มาก	-0.97	0.40
FUNDSTPT	340	1.20	4.80	3.01	0.62	ปานกลาง	-0.80	1.54
REGTDEVT	340	1.40	4.80	3.94	0.70	มาก	-0.62	2.03

จากตารางที่ 28 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพรรณนาของตัวแปรประจักษ์ พบว่าตัวแปรประจักษ์ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ อยู่ระหว่าง 2.92 ถึง 4.17) โดยพบว่า ตัวแปรประจักษ์การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก (ECOMEMIN) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.17$) และตัวแปรประจักษ์ประสิทธิผลด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์ (QUAMEDCA) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.92$)

เมื่อทำการตรวจสอบการกระจายของข้อมูลของตัวแปรประจักษ์ พบว่ามีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation: SD) อยู่ระหว่าง 0.53 - 0.98 ซึ่งแสดงถึงข้อมูลส่วนใหญ่มีการกระจายอยู่ใกล้กับค่าเฉลี่ย คือมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังกล่าวมีค่าไม่เกิน 1

เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness : SK) เพื่อตรวจสอบลักษณะของข้อมูลว่าเบ้หรือไม่หรือความไม่สมมาตรของการแจกแจงในภาพรวม พบว่าตัวแปรประจักษ์ส่วนใหญ่มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้ายหรือค่าความเบ้ติดลบ แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรประจักษ์ส่วนใหญ่มีค่านะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยมีค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -0.97 ถึง 0.21 และเมื่อพิจารณา ค่าความโด่ง (Kurtosis) หรือความสูงของการแจกแจง พบว่า ตัวแปรประจักษ์มีค่าความโด่งอยู่ ระหว่าง 0.06 ถึง 2.25 โดยพบว่าตัวแปรประจักษ์ส่วนใหญ่มีค่าความโด่งน้อย (Platy Kurticor Tentokurtic Distribution) ซึ่งค่าความโด่งของตัวแปรที่คำนวณได้ส่วนใหญ่มีค่าน้อยกว่าหรือ มากกว่าศูนย์ (ตัวแปรทั้งหมดมีค่าน้อยกว่า 3 แสดงว่ามีการกระจายโค้งเล็กน้อย) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรประจักษ์ดังกล่าวมีการกระจายข้อมูลในลักษณะค่อนข้างแบนหรือโค้งเล็กน้อย หรือมีการกระจายของข้อมูลมาก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าความเบ้และความโด่งโดยรวม พบว่า ค่าความเบ้และความโด่งมีความแตกต่างจากศูนย์เพียงเล็กน้อย แต่จัดได้ว่าใกล้ศูนย์ (ความโด่ง) อยู่ ระหว่าง -3.0 ถึง +3.0 จึงถือว่าตัวแปรประจักษ์มีการแจกแจงแบบปกติ จึงเหมาะสมที่จะนำไป วิเคราะห์ตัวแบบสมการเชิง

โครงสร้างต่อไป

3.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์ โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อดำเนินการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model) เนื่องจากข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญก่อนที่จะดำเนินการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และการวิเคราะห์สมการ โครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ต้องทำการทดสอบตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์หองค์ประกอบ จึงจะสามารถดำเนินการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ได้อย่างเหมาะสม โดยการทดสอบจะพิจารณาค่าสถิติ 2 ค่า คือ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: และสถิติ Bartlett's test of sphericity เพื่อทดสอบว่าตัวแปรประจักษ์ทั้งหมดเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) หรือไม่ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2548) ผลการวิเคราะห์สามารถนำเสนอตารางที่

ตารางที่ 29 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์

(n=340)

	ACTCHSUP	FUNDSUPT	REGTDEV	KNOWPLPR	KNOWRELA	KNOWCORR	LEADERRO	FINMANGT	NETWORKS	USENETEC	ECOMEMIN	CRPROQUA	CRBENSOC	FOPERDEV	ECOPROIN	INNOENCR	QUAMEDCA
ACTCHSUP	1																
FUNDSUPT	.639**	1															
REGTDEV	.683**	.649**	1														
KNOWPLPR	.015	.016	.058	1													
KNOWRELA	.063	.015	.048	.690**	1												
KNOWCORR	.019	.006	.056	.664**	.717**	1											
LEADERRO	.024	.027	.074	.628**	.652**	.647**	1										
FINMANGT	.663**	.569**	.471**	.019	.063	.011	.046	1									
NETWORKS	.153**	.166**	.051	.011	.007	.012	.016	.282**	1								
USENETEC	.524**	.641**	.426**	.005	.002	.051	.037	.688**	.288**	1							
ECOMEMIN	.495**	.619**	.621**	.028	.043	.057	.036	.524**	.184**	.499**	1						
CRPROQUA	.456**	.601**	.550**	.013	.018	.042	.020	.566**	.236**	.548**	.733**	1					
CRBENSOC	.329**	.570**	.515**	.021	.053	.062	.023	.377**	.076	.470**	.700**	.800**	1				
FOPERDEV	.496**	.683**	.546**	.006	.021	.015	.021	.568**	.318**	.586**	.668**	.772**	.666**	1			
ECOPROIN	.498**	.663**	.522**	.001	.033	.013	.039	.678**	.307**	.750**	.675**	.711**	.630**	.749**	1		
INNOENCR	.575**	.600**	.548**	.055	.007	.001	.063	.598**	.210**	.516**	.615**	.621**	.577**	.674**	.673**	1	
QUAMEDCA	.589**	.611**	.600**	.048	.012	.036	.048	.690**	.136*	.536**	.528**	.576**	.465**	.553**	.614**	.718**	1

หมายเหตุ ** p < 0.01, * p < 0.05

จากตารางที่ 29 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรประจักษ์ จำนวน 17 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันและความสัมพันธ์ของตัวแปรมีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวก มีขนาดของความสัมพันธ์หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.001 ถึง 0.800 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์ พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงมากที่สุด คือ การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ (CRPROQUA) กับ การสร้างประโยชน์ต่อสังคม (CRBENSOC) ($r = 0.800$) ส่วนตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุด คือ ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต (KNOWPLPR) กับ ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ (ECOPROIN) ($r = 0.001$) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์ทุกคู่ ในภาพรวม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์ทุกคู่ส่วนใหญ่มีค่าไม่เกิน 0.80 ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรประจักษ์มีความสัมพันธ์ไม่สูงมาก ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity ดังนั้น มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลจากตารางที่ 29 พบว่า ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประจักษ์สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของแต่ละแบบจำลอง ตามหลักเกณฑ์การพิจารณาความสัมพันธ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของเพียร์สัน (Pearson correlation) (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2550)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัด

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดโดยใช้การทดสอบความถูกต้อง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ก่อนนำไปทดสอบสมมติฐาน โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ หรือความเที่ยงตรงของมาตรวัด จากค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดอธิบายตัวแปรประจักษ์ของแต่ละกลุ่มตัวแปร รวมถึงค่าผิดพลาดการคาดประมาณ และค่า t เพื่อแสดงความมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์แบบจำลองการวัดของแต่ละตัวแปรตามลำดับ ดังนี้ 1) ความรู้ด้านการปลูกกล้วยาและผลิตภัณฑ์กล้วยา 2) เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน 3) การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน 4) กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกล้วยา และ 5) การสนับสนุนจากภาครัฐ

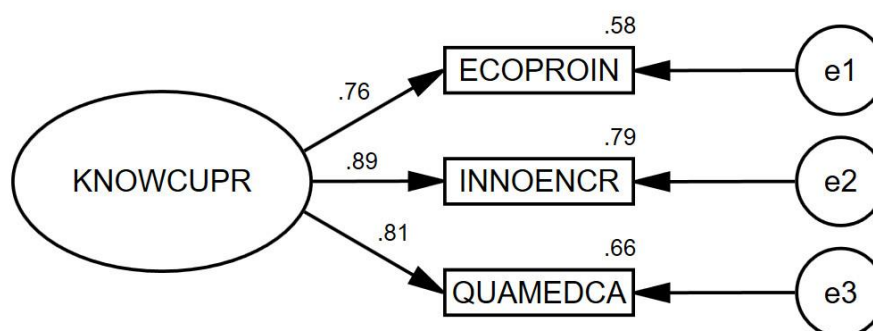
4.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดความรู้ด้านการปลูกกล้วยาและผลิตภัณฑ์กล้วยา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองมาตรวัดความรู้ด้านการปลูกกล้วยาและผลิตภัณฑ์กล้วยาแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงความรู้ด้านการปลูกกล้วยาและผลิตภัณฑ์กล้วยา (KNOWCUPR) ประกอบด้วย 1) ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ (ECOPROIN) 2)

ประสิทธิผลในการสร้างความรู้ใหม่ (INNOENCR) และ 3) ประสิทธิภาพด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์ (QUAMEDCA) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.76, 0.89 และ 0.81 ตามลำดับ และพบว่าสามารถอธิบายความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้ร้อยละ 58, 79 และ 66 ตามลำดับ ถือได้ว่ามาตรวัดมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรประจักษ์สามารถอธิบายตัวแปรแฝงความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 58 โดยมีตัวแปรประสิทธิผลในการสร้างความรู้ใหม่ อธิบายตัวแปรแฝงความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้สูงที่สุด ดังตารางที่ 30 และภาพที่ 9

ตารางที่ 30 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา

ตัวแปร	λ	SE	t	R ²
ประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้ (ECOPROIN)	0.76	-	-	0.58
ประสิทธิผลในการสร้างความรู้ใหม่ (INNOENCR)	0.89	0.07	14.85	0.79
ประสิทธิผลด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์ (QUAMEDCA)	0.81	0.06	14.54	0.66



ภาพที่ 9 แบบจำลองการวัดความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา

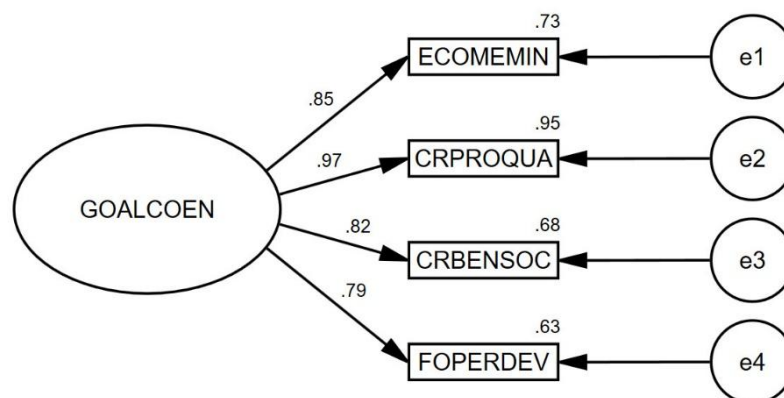
4.2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองมาตรวัดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) ประกอบด้วย 1) การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก (ECOMEMIN) 2) การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ (CRPROQUA) 3) การสร้างประโยชน์ต่อสังคม (CRBENSOC) และ 4) การพัฒนาบุคลากร

(FOPERDEV) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.85, 0.98, 0.82 และ 0.79 ตามลำดับ และพบว่าสามารถอธิบายเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้ร้อยละ 73, 95, 68 และ 63 ตามลำดับ ถือได้ว่ามาตรวัดมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรประจักษ์สามารถอธิบายตัวแปรแฝงเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 63 โดยมีตัวแปรการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ อธิบายตัวแปรแฝงเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนได้สูงที่สุด ดังตารางที่ 31 และภาพที่ 10

ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

ตัวแปร	λ	SE	t	R ²
การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก (ECOMEMIN)	0.85	-	-	0.73
การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ (CRPROQUA)	0.98	0.04	25.51	0.95
การสร้างประโยชน์ต่อสังคม (CRBENSOC)	0.82	0.05	19.53	0.68
การพัฒนาบุคลากร (FOPERDEV)	0.79	0.06	18.31	0.63



ภาพที่ 10 แบบจำลองการวัดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

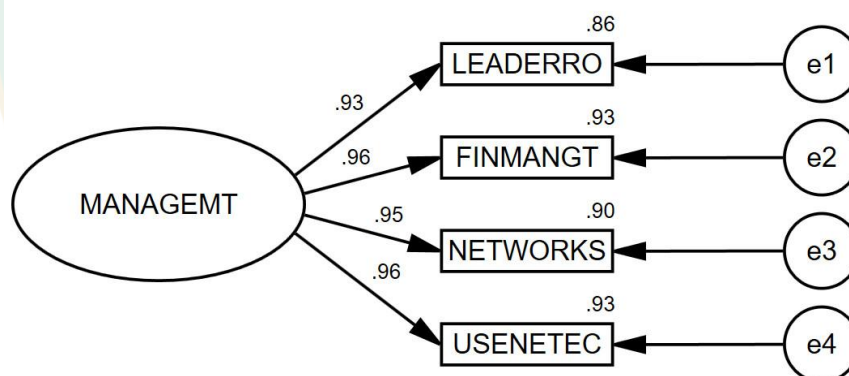
4.3 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองมาตรวัดการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) ประกอบด้วย 1) บทบาทภาวะผู้นำ (LEADERRO) 2) การจัดการทางการเงิน (FINMANGT) 3) การสร้างเครือข่าย (NETWORKS) และ 4) การใช้เทคโนโลยีใหม่ (USENETEC) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93, 0.96, 0.95 และ 0.96 ตามลำดับ และพบว่าสามารถอธิบายการ

จัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้ร้อยละ 86, 93, 90 และ 93 ตามลำดับ ถือได้ว่ามาตรฐานมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรประจักษ์สามารถอธิบายตัวแปรแฝงการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 86 โดยมีตัวแปรการจัดการทางการเงิน และการใช้เทคโนโลยีใหม่ อธิบายตัวแปรแฝงการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้สูงที่สุด ดังตารางที่ 32 และ ภาพที่ 11

ตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน

ตัวแปร	λ	SE	t	R ²
บทบาทภาวะผู้นำ (LEADERRO)	0.93	-	-	0.86
การจัดการทางการเงิน (FINMANGT)	0.96	0.03	36.92	0.93
การสร้างเครือข่าย (NETWORKS)	0.95	0.03	34.83	0.90
การใช้เทคโนโลยีใหม่ (USENETEC)	0.96	0.03	36.86	0.93



ภาพที่ 11 แบบจำลองการวัดการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน

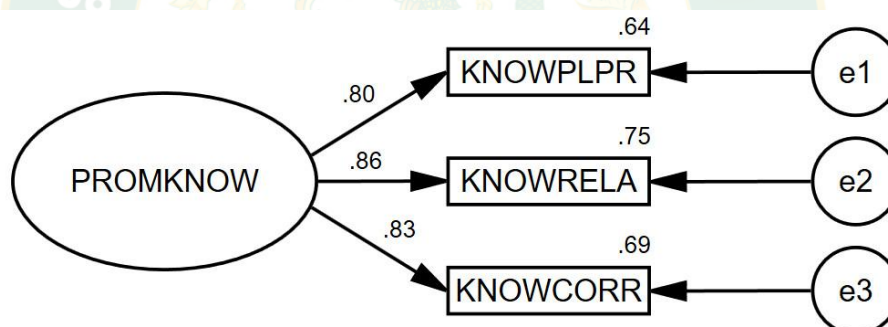
4.4 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองมาตรฐานวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา (PROMKNOW) ประกอบด้วย 1) ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต (KNOWPLPR) 2) ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย (KNOWRELA) และ 3) ความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง (KNOWCORR) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.80, 0.86 และ 0.83 ตามลำดับ และพบว่าสามารถอธิบายการวัด

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ได้ร้อยละ 64, 75 และ 69 ตามลำดับ ถือได้ว่ามาตรวัดมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรประจักษ์สามารถอธิบายตัวแปรแฝงการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 64 โดยมีตัวแปรความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย อธิบายตัวแปรแฝงการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ได้สูงที่สุด ดังตารางที่ 33 และ ภาพที่ 12

ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา

ตัวแปร	λ	SE	t	R ²
ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต (KNOWPLPR)	0.80	-	-	0.64
ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย (KNOWRELA)	0.86	0.07	16.06	0.75
ความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง (KNOWCORR)	0.83	0.07	15.78	0.69



ภาพที่ 12 แบบจำลองการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา

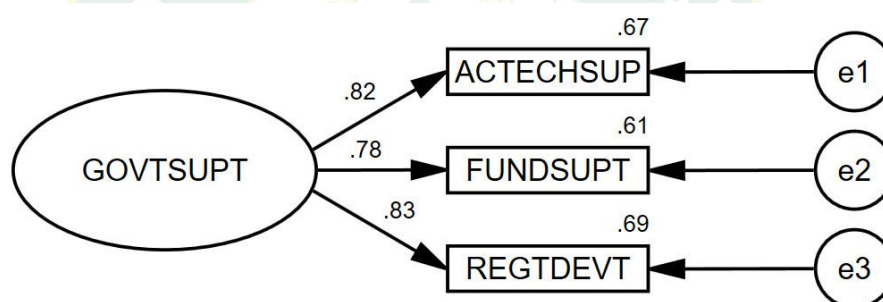
4.5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองการวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองมาตรวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการวัดตัวแปรแฝงการสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี (ACTECHSUP) 2) การสนับสนุนแหล่งเงินทุน (FUNDSUPT) และ 3) การพัฒนาระเบียบที่เอื้ออำนวย (REGTDEVT) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.82, 0.78 และ 0.83 ตามลำดับ และพบว่าสามารถอธิบายการวัดกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ได้ร้อยละ 67, 61 และ 69 ตามลำดับ ถือได้ว่ามาตรวัดมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรประจักษ์สามารถอธิบายตัวแปรแฝงการสนับสนุนจาก

ภาครัฐ ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 61 โดยมีตัวแปรการพัฒนาระเบียงที่เอื้ออำนวย อธิบายตัวแปรแฝงการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้สูงที่สุด ดังตารางที่ 34 และ ภาพที่ 13

ตารางที่ 34 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ

ตัวแปร	λ	SE	t	R ²
การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี (ACTEHSUP)	0.82	-	-	0.67
การสนับสนุนแหล่งเงินทุน (FUNDSUP)	0.78	0.09	14.40	0.61
การพัฒนาระเบียงที่เอื้ออำนวย (REGTDEVT)	0.83	0.07	14.89	0.69



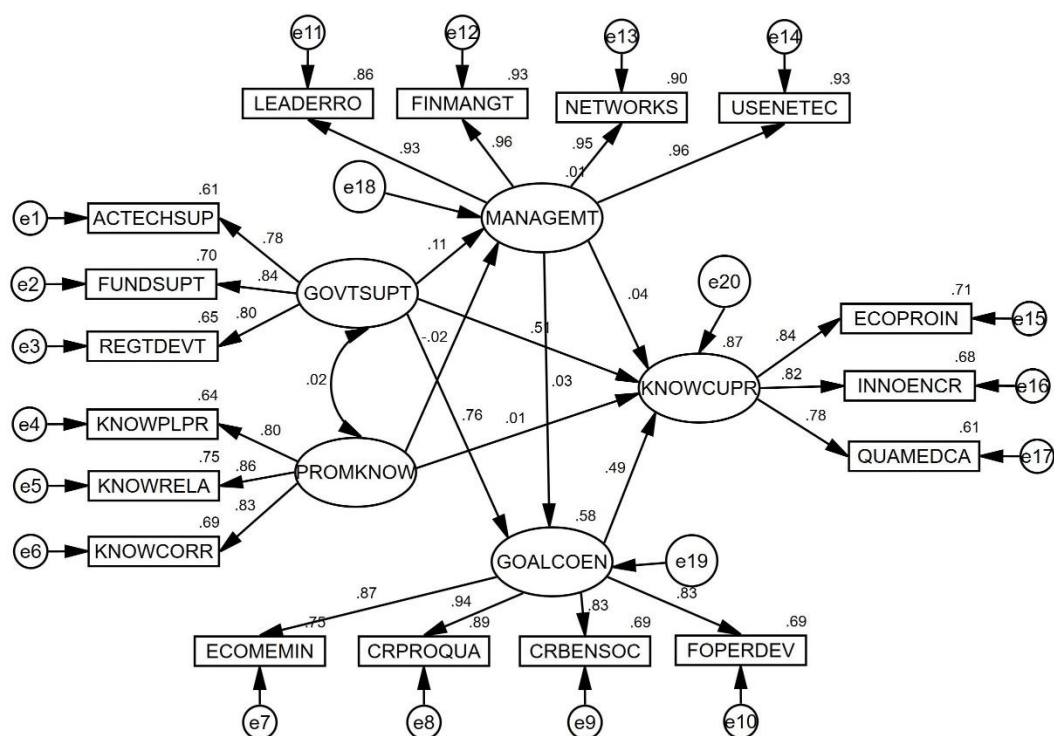
ภาพที่ 13 แบบจำลองการวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

การวิเคราะห์ส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรหลักที่ระบุไว้ในแบบจำลองมาตรวัด และชี้ให้เห็นว่าแบบจำลองโครงสร้างเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงด้วยกันเล็กน้อยเพียงใด และแบบจำลองควรมีลักษณะเป็นอย่างไร จึงจะเข้ากับข้อมูลได้ดีที่สุด (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2555) ในกรณีที่แบบจำลองยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการปรับแบบจำลองโดยยึดหลักการทดสอบเพื่อการพัฒนาแบบจำลอง โดยมีการปรับแบบจำลอง และคำนึงถึงเหตุผลเชิงทฤษฎี โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นโดยปรับที่ละพารามิเตอร์ ให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ ดังนั้นเพื่อแสดงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีที่ได้ระบุไว้ในขั้นตอนของการกำหนดแนวความคิด ผู้วิจัยได้จึงแบ่งขั้นตอนในการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์

ตามลำดับ ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้าง ก่อนปรับ 2) ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้าง หลังปรับ

5.1 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ก่อนปรับ

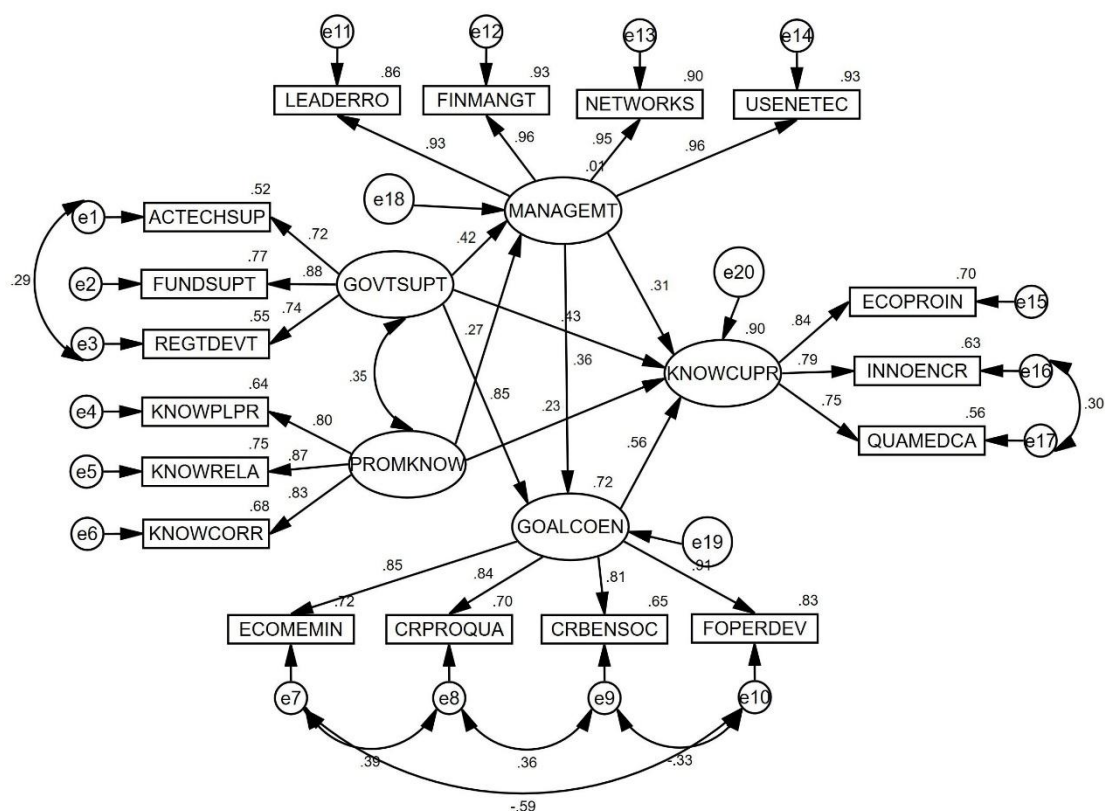


Chi-square = 489.277, Chi-square/df = 4.448, df = 110, GFI = 0.874, AGFI = 0.825,
CFI = 0.930, RMR = .022, RMSEA = 0.101

ภาพที่ 14 แบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนปรับ

จากภาพที่ 14 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนปรับ พบว่า ตัวแปรประจักษ์ในแต่ละตัวแปรแฝงของแบบจำลองตามสมมติฐานของงานวิจัย เป็นตัวชี้วัดจริงตามกรอบแนวความคิดในการทำวิจัยซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองมาตรฐาน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ พบว่ามีเส้นความสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นยังมีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องของแบบจำลองที่ยังไม่ได้ผ่านเกณฑ์

5.2 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง หลังปรับ



Chi-square = 138.429, Chi-square/df = 1.457, df = 95, GFI = 0.955, AGFI = 0.927,
CFI = 0.992, RMR = 0.014, RMSEA = 0.037

ภาพที่ 15 แบบจำลองสมการโครงสร้าง หลังปรับ

จากภาพ 15 ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง หลังปรับ พบว่า ดัชนีความกลมกลืน (fit indices) ระหว่างแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้อง กลมกลืนกัน

5.3 การเปรียบเทียบแบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนปรับและหลังปรับ

การนำเสนอผลการเปรียบเทียบแบบจำลองสมการโครงสร้างก่อนปรับและหลังปรับ เพื่อแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองหลังปรับมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีกว่า โดยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างแบบจำลองก่อนปรับกับข้อมูลเชิงประจักษ์และแบบจำลองหลังปรับกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้องความกลมกลืน ดังตารางที่ 35

ตารางที่ 35 ผลการเปรียบเทียบแบบจำลองก่อนปรับและหลังปรับ

รายการ	ค่าสถิติ	แบบจำลองก่อนปรับ	แบบจำลองหลังปรับ
1. Relative Chi-square	Chi-square/df < 2	4.448	1.457
2. GFI	> 0.90	0.874	0.955
3. AGFI	> 0.90	0.825	0.927
4. CFI	> 0.90	0.930	0.992
5. RMR	< 0.05	0.022	0.014
6. RMSEA	< 0.05	0.101	0.037

จากตารางที่ 35 พบว่า แบบจำลองก่อนปรับที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า Chi-square/df = 4.448, GFI = 0.874, AGI = 0.825, CFI = 0.930, RMR = 0.022 และ RMSEA = 0.101 ซึ่งยังไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล (Model Modification) โดยพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ในโมเดลด้วยค่าดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) จากนั้นปรับพารามิเตอร์โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ จนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองหลังปรับ โดยมีค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า Chi-square/df = 1.457, GFI = 0.955, AGFI = 0.927, CFI = 0.992, RMR = 0.014, และ RMSEA = 0.037 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.457 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00
2. ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสมบูรณ์ (Absolute Fit Index) ที่ผู้วิจัยพิจารณาค่า 2 ดัชนี คือ ดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.955 เนื่องจากค่า GFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า GFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90
3. ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.927 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า AGFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า AGFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90

4. ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าเท่ากับ 0.992 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ เนื่องจากค่า CFI มีค่า 0.90 ขึ้นไป

5. ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปความคลาดเคลื่อน โดยดัชนีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณา คือ รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Root Mean Square Residual: RMR) มีค่าเท่ากับ 0.014 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก มีค่าน้อยกว่า 0.05

6. ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.037 หมายถึง โมเดลค่อนข้างสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจาก ค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.05

แบบจำลองหลังปรับมีค่าดัชนีความกลมกลืนของรูปแบบที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ ความแปรปรวนร่วมของประชากร พบว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี ระดับความกลมกลืนหลังปรับรูปแบบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี ส่วนดัชนีแก้ความสัมพันธ์ของขนาดกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับดี จึงถือว่าแบบจำลองหลังปรับเป็นแบบจำลองที่ดีตามเกณฑ์มาตรฐาน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีกว่าแบบจำลองก่อนปรับ และมีความเหมาะสมดีเพียงพอที่จะเป็นแบบจำลองของความสัมพันธ์ระหว่าง เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ ที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา

ดังนั้น ตามข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองหลังปรับมีค่าสถิติตรวจสอบความตรง และความกลมกลืนดีกว่าแบบจำลองก่อนปรับ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ในการวิเคราะห์ผลตามแบบจำลองสมการโครงสร้าง

5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร

สมการวัด (measurement equations) และ สมการโครงสร้าง (structural equations) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวมีรายละเอียด ดังนี้

5.4.1 สมการมาตรวัด (measurement equations)

จากแบบจำลองหลังปรับ สามารถอธิบายเส้นทางความสัมพันธ์จากสมการพยากรณ์ได้จากเส้นทางความสัมพันธ์ของสมการมาตรวัด (measurement equations) ของตัวแปรประจักษ์แต่ละตัว เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของสมการ (4.1)-(4.17) ซึ่ง R^2 หมายถึง ตัวชี้วัดอธิบายการผันแปรระหว่างตัวแปรประจักษ์กับตัวแปรแฝง สามารถอธิบายได้โดยคำร้อยละ สำหรับบรรทัดที่สองของสมการ

เป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์เรียกว่า พารามิเตอร์อิสระ (fee parameter) โดยค่าผิดพลาดการคาดประมาณเป็นค่าซึ่งอยู่ (ในวงเล็บ) สำหรับบรรทัดที่สามเป็นค่า t ซึ่งค่า t มีค่าสูงกว่า 1.96 แสดงว่ามีความสำคัญทางสถิติ ถ้า t มีค่าระหว่าง -1.96 ถึง 1.96 จะไม่มีความสำคัญทางสถิติ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2555) ดังนี้

1. มาตรวัดตัวแปรแฝงความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา (KNOWCUPR) ประกอบด้วย 3 ตัวแปรประจักษ์ 1) ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ (ECOPROIN) 2) ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่ (INNOENCR) และ 3) ประสิทธิภาพด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์ (QUAMEDCA) ดังสมการ 4.1-4.4

$$\text{ECOPROIN} = 0.84\text{KNOWCUPR}, R^2 = 0.70 \dots (4.1)$$

$$\text{INNOENCR} = 0.79\text{KNOWCUPR}, R^2 = 0.63 \dots (4.2)$$

$$\text{QUAMEDCA} = 0.75\text{KNOWCUPR}, R^2 = 0.56 \dots (4.3)$$

จากสมการ 4.1, 4.2 และ 4.3 พบว่า ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่ แลประสิทธิภาพด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์ เป็นตัวแปรประจักษ์ของความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา อย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 70, 63, และ 56 ตามลำดับ

2. มาตรวัดตัวแปรแฝงเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) ประกอบด้วย 4 ตัวแปรประจักษ์ 1) การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก (ECOMEMIN) 2) การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ (CRPROQUA) 3) การสร้างประโยชน์ต่อสังคม (CRBENSOC) และ 4) การพัฒนาบุคลากร (FOPERDEV) ดังสมการ 4.4-4.7

$$\text{ECOMEMIN} = 0.85\text{GOALCOEN}, R^2 = 0.72 \dots (4.4)$$

$$\text{CRPROQUA} = 0.84\text{GOALCOEN}, R^2 = 0.70 \dots (4.5)$$

$$\text{CRBENSOC} = 0.81\text{GOALCOEN}, R^2 = 0.65 \dots (4.6)$$

$$\text{FOPERDEV} = 0.91\text{GOALCOEN}, R^2 = 0.83 \dots (4.7)$$

(0.08)

17.374

จากสมการ 4.4, 4.5, 4.6 และ 4.7 พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างประโยชน์ต่อสังคม และการพัฒนาบุคลากร เป็นตัวแปรประจักษ์ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 72, 70, 65, และ 83 ตามลำดับ

3. มาตรวัดตัวแปรแฝงการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) ประกอบด้วย 4 ตัวแปรประจักษ์ 1) บทบาทภาวะผู้นำ (LEADERRO) 2) การจัดการทางการเงิน (FINMANGT) 3) การสร้างเครือข่าย (NETWORKS) และ 4) การใช้เทคโนโลยีใหม่ (USENETEC) ดังสมการ 4.8-4.11

$$\text{LEADERRO} = 0.93\text{MANAGEMENT}, R^2 = 0.86 \dots \dots \dots (4.8)$$

$$\text{FINMANGT} = 0.96\text{MANAGEMENT}, R^2 = 0.93 \dots \dots \dots (4.9)$$

(0.03)

36.921

$$\text{NETWORKS} = 0.95\text{MANAGEMENT}, R^2 = 0.90 \dots \dots \dots (4.10)$$

(0.03)

34.898

$$\text{USENETEC} = 0.96\text{MANAGEMENT}, R^2 = 0.93 \dots \dots \dots (4.11)$$

(0.03)

37.064

จากสมการ 4.8, 4.9, 4.10 และ 4.11 พบว่า บทบาทภาวะผู้นำ การจัดการทางการเงิน การสร้างเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีใหม่ เป็นตัวแปรประจักษ์ของการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 86, 93, 90, และ 90 ตามลำดับ

4. มาตรวัดตัวแปรแฝงกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา (PROMKNOW) ประกอบด้วย 3 ตัวแปรประจักษ์ 1) ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต (KNOWPLPR) 2) ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย (KNOWRELA) และ 3) ความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง (KNOWCORR) ดังสมการ 4.12-4.14

$$\text{KNOWPLPR} = 0.80\text{PROMKNOW}, R^2 = 0.64 \dots \dots \dots (4.12)$$

$$\text{KNOWRELA} = 0.87\text{PROMKNOW}, R^2 = 0.75 \dots \dots \dots (4.13)$$

$$\begin{aligned}
 & (0.07) \\
 & 16.054 \\
 \text{KNOWCORR} = & 0.83\text{PROMKNOW}, R^2 = 0.68 \dots \dots \dots (4.14) \\
 & (0.07) \\
 & 15.751
 \end{aligned}$$

จากสมการ 4.12, 4.13 และ 4.14 พบว่า ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย และความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง เป็นตัวแปรประจักษ์ของ กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสามารถในการ อธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 64, 75, และ 68 ตามลำดับ

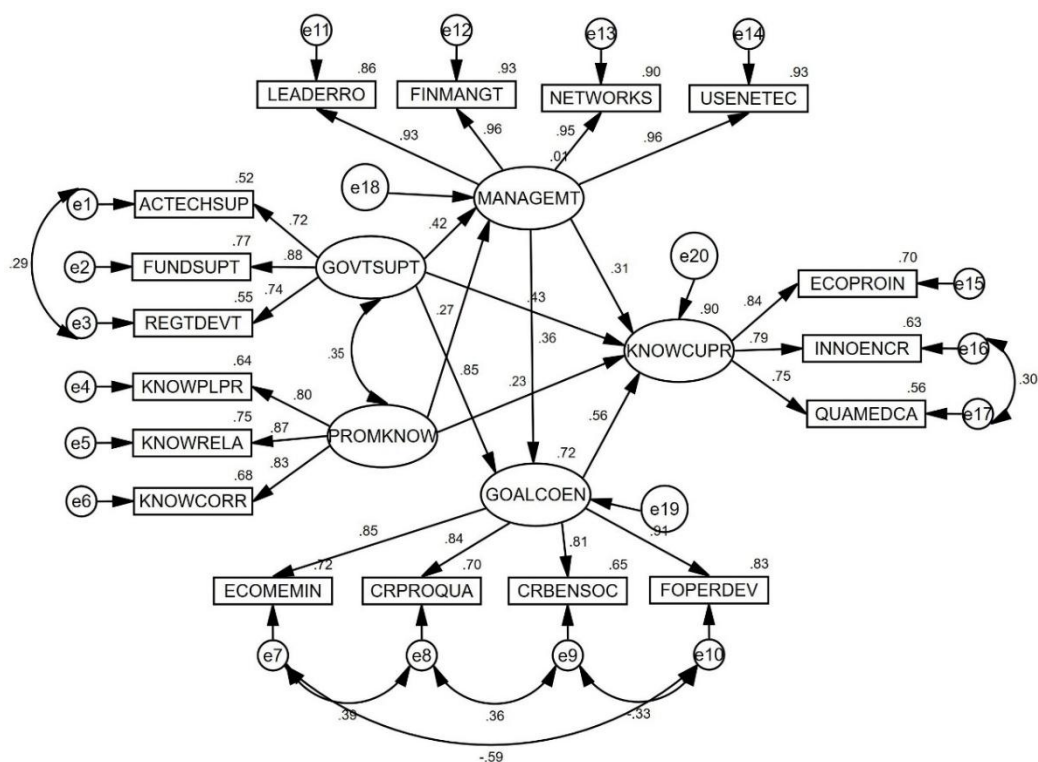
5. มาตรการตัวแปรแฝงการสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) ประกอบด้วย 3 ตัวแปรประจักษ์ 1) การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี (ACTEHSUP) 2) การสนับสนุน แหล่งเงินทุน (FUNDSUPT) และ 3) การพัฒนาระเบียบที่เอื้ออำนวย (REGTDEVT) ดังสมการ 4.15-417

$$\begin{aligned}
 \text{ACTEHSUP} = & 0.72\text{GOVTSUPT}, R^2 = 0.52 \dots \dots \dots (4.15) \\
 \text{FUNDSUPT} = & 0.88\text{GOVTSUPT}, R^2 = 0.77 \dots \dots \dots (4.16) \\
 & (0.11) \\
 & 14.749 \\
 \text{REGTDEVT} = & 0.74\text{GOVTSUPT}, R^2 = 0.55 \dots \dots \dots (4.17) \\
 & (0.07) \\
 & 15.561
 \end{aligned}$$

จากสมการ 4.15, 4.16 และ 4.17 พบว่า การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี การสนับสนุนแหล่งเงินทุน และการพัฒนาระเบียบที่เอื้ออำนวย เป็นตัวแปรประจักษ์ของการ สนับสนุนจากภาครัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสามารถในการอธิบายความสัมพันธ์ ได้ร้อยละ 52, 77, และ 55 ตามลำดับ

5.4.2 สมการโครงสร้าง (Structural Equations)

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลจากแบบจำลองสมการโครงสร้าง



Chi-square = 138.429, Chi-square/df = 1.457, df = 95, GFI = 0.955, AGFI = 0.927,
CFI = 0.992, RMR = 0.014, RMSEA = 0.037

ภาพที่ 16 แบบจำลองสมการโครงสร้างรูปแบบสัมประสิทธิ์ปรับมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ตามภาพที่ 4.8 นำมาสร้างเป็นสมการโครงสร้าง (structural equations) ได้ 3 สมการ (สมการที่ 4.18-4.20) ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา (KNOWCUPR) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) 2) การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMT) 3) กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา (PROMKNOW) และ 4) การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$\text{KNOWCUPR} = 0.56\text{GOALCOEN} + 0.31\text{MANAGEMT} + 0.23\text{PROMKNOW}$$

$$(0.112) \quad (0.119) \quad (0.115)$$

$$5.953 \quad 2.594 \quad 1.998$$

$$+ 0.43\text{GOVTSUPT}, R^2 = 0.90 \dots \dots \dots (4.18)$$

$$(0.180)$$

$$4.668$$

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความรู้ด้านการปลูกหญ้าและผลิตภัณฑ์หญ้า ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องหญ้า และการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความรู้ด้านการปลูกหญ้าและผลิตภัณฑ์หญ้า ได้ร้อยละ 90

2. เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) และ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$GOALCOEN = 0.36MANAGEMENT + 0.85GOVTSUPT, R^2 = 0.72 \dots \dots \dots (4.19)$$

(0.110) (0.109)

3.273 12.682

ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้ร้อยละ 72

3. การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องหญ้า (PROMKNOW) และ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) สามารถเขียนเป็นสมการโครงสร้าง ดังนี้

$$MANAGEMENT = 0.27PROMKNOW + 0.42GOVTSUPT, R^2 = 0.33 \dots \dots \dots (4.20)$$

(0.119) (0.105)

2.70 4.011

ผลการวิเคราะห์ พบว่า การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องหญ้า และการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้ร้อยละ 33

อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างมาเสนอค่าอิทธิพลทางตรง และทางอ้อม และผลรวมของตัวแปรแฝงทุกตัว เพื่อแสดงอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 36 อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม

ตัวแปรตาม	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ				R ²
		GOALCOEN	MANAGEMENT	PROMKNOW	GOVTSUPT	
MANAGEMENT	DE	-	-	0.27**	0.42**	0.33
	IE	-	-	-	-	
	TE	-	-	0.27**	0.42**	
GOALCOEN	DE	-	0.36**	-	0.85**	0.72
	IE	-	-	0.10**	0.14**	
	TE	-	0.36**	0.10**	0.99**	
KNOWCUPR	DE	0.56**	0.31**	0.23*	0.43**	0.90
	IE	-	0.20**	0.14*	0.14**	
	TE	0.56**	0.51**	0.37*	0.57**	
Chi-square = 138.429, Chi-square/df = 1.457, df = 95, GFI = 0.955, AGFI= 0.927, CFI = 0.992, RMR = 0.014, RMSEA = 0.037						

จากตารางที่ 36 พบว่า ความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ัญญา (KNOWCUPR) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.56 รองลงมาคือ การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.43 การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.31 และกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญญา (PROMKNOW) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.23 ตามลำดับ

อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ัญญา (KNOWCUPR) ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.20 รองลงมาคือ กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญญา (PROMKNOW) และการสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากัน คือ 0.14

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) มีอิทธิพลโดยรวมต่อความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ัญญา (KNOWCUPR) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.57 รองลงมาคือ เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.56 การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.51 และกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญญา (PROMKNOW) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.37 ตามลำดับ

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การสนับสนุนจาก ภาครัฐ (GOVTSUPT) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.85 รองลงมาคือ การจัดการองค์กรของ วิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.36 ตามลำดับ

อิทธิพลทางอ้อมพบว่า เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) ได้รับอิทธิพลทางอ้อม จาก การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.14 รองลงมาคือ กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา (PROMKNOW) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.10

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) มีอิทธิพลโดยรวม ต่อเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.99 รองลงมาคือ การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.36 และเป้าหมายของ วิสาหกิจชุมชน (GOALCOEN) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.10 ตามลำดับ

การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การ สนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.42 รองลงมาคือ กระบวนการ ส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา (PROMKNOW) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.27

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ (GOVTSUPT) มีอิทธิพลโดยรวม ต่อ การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน (MANAGEMENT) มากที่สุด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.42 รองลงมาคือ กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา (PROMKNOW) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.27 ตามลำดับ

ตอนที่ 6 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอผลการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก ในส่วนของผลการวิจัยเชิงคุณภาพ นำมาสนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคตเป็นหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่

1. ภาครัฐ ประกอบด้วย อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและแผนทางเลือก เลขาธิการ คณะกรรมการอาหารและยา สำนักงานส่งเสริมการเกษตร ที่ 2 จังหวัดกาญจนบุรี อาจารย์ มหาวิทยาลัย / นักวิชาการ จำนวน 5 คน
2. ภาคเอกชน ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนที่ผลิตยารักษาโรคโดยใช้กัญชาเป็นส่วนประกอบ จำนวน 3 คน

3. ภาคประชาสังคม ประกอบด้วย ผู้ที่รณรงค์การนำกล้วยามาใช้เป็นทางการแพทย์ทางเลือก และ ดูแลสุขภาพจำนวน 3 คน และ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ จัดประชุมแบบ Focus Group วิสาทกิจชุมชนผู้ปลูกกล้วยา ในพื้นที่ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 20 ราย ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เป็นบุคคลมี ความรู้ ความเข้าใจ และมี ประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการปลูกและผลิตกล้วยา ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำเนื้อหาที่ได้มาวิเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา เพื่อนำมาแสดงเป็นผลการวิจัย เชิงคุณภาพต่อไป โดยมีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

แนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกล้วยาและผลิตภัณฑ์กล้วยาของ กลุ่มวิสาทกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

1. จัดการอบรมและสัมมนา วิสาทกิจชุมชนควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิค การปลูกกล้วยา การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว กระบวนการผลิต การสกัดสารกล้วยา และการแปรรูป ผลิตภัณฑ์กล้วยา โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมกล้วยามาเป็นวิทยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษา เพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์

2. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านกล้วยา วิสาทกิจควรจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ซึ่งจะเป็ศูนย์กลางสำหรับการ เรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกและผลิตภัณท์จากกล้วยา โดยจัดหลักสูตรการฝึกอบรมและเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ที่ ให้ข้อมูลทีครอบคลุมเกี่ยวกับการปลูกกล้วยา การสกัดสารกล้วยา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยา โดย จัดแสดงตัวอย่างผลิตภัณท์กล้วยาและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

3. พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน โดยการพัฒนหลักสูตรการเรียนการสอนด้านกล้วยา สำหรับวิสาทกิจชุมชน ซึ่งหลักสูตรควรครอบคลุมถึงหัวข้อต่างๆ เช่น กฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับ กล้วยา เทคนิคการปลูกและการแปรรูป และการตลาดผลิตภัณท์กล้วยา

4. ให้บริการให้คำปรึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษา ควรให้บริการให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่วิสาทกิจชุมชนเกี่ยวกับการปลูกกล้วยา การสกัดสาร กล้วยา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยา และช่วยวิสาทกิจชุมชนในการพัฒนาแผนธุรกิจและกลยุทธ์ การตลาด

5. จัดหาแหล่งข้อมูล วิสาทกิจชุมชนควรรหาข้อมูลเกี่ยวกับกล้วยา จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ หนังสือ และเอกสารการวิจัย และสร้างเครือข่ายกับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรมกล้วยา

6. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ภาครัฐควรให้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการ ปลูกกล้วยา การสกัดสารกล้วยา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยา เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ใหม่จะช่วยให้ วิสาทกิจชุมชนปรับปรุงเทคนิคการผลิตและพัฒนาผลิตภัณท์กล้วยาที่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ

7. จัดตั้งกลุ่มเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน ควรจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมกัญชา ซึ่งกลุ่มเครือข่ายจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และร่วมมือกันในการพัฒนาอุตสาหกรรมกัญชา และสามารถเชื่อมโยงกับองค์กรหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการรับข้อมูลและการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพจากกลุ่มต่าง ๆ

8. จัดทำแผนธุรกิจ ซึ่งการสร้างแผนธุรกิจทำให้วิสาหกิจชุมชนเข้าใจถึงโอกาสและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปลูกและผลิตกัญชาจากกัญชา และเพื่อให้เข้าใจและจัดการกับแง่มุมทางธุรกิจ

9. สนับสนุนทางด้านนโยบาย ภาครัฐควรสนับสนุนนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการปลูกและผลิตกัญชาจากกัญชา

นอกจากนี้ ผลจากการ Focus Group ยังพบว่า ปัจจัยที่จะพัฒนาแนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี คือ

1. ปัจจัยการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรคน (Man) เงิน (Money) เครื่องมือเครื่องจักร (Materials) ให้มีเพียงพอต่อการดำเนินงาน การมีความสามารถจัดการด้านการผลิตที่สามารถนำทรัพยากรต่าง ๆ ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เป็นของปัจจัยการผลิตได้คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ และการมีความสามารถในการจัดการด้านการตลาดที่เป็นระบบ

2. ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน คือ การที่วิสาหกิจชุมชนมีภาวะผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มที่ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์อันดีกับสมาชิกในกลุ่มสามารถสื่อสารอย่างเป็นระบบมีกลไกการควบคุมการบริหารกลุ่ม ตลอดจนมีอำนาจในการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงการมีสมาชิกกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและเป็นประชาธิปไตย

3. ปัจจัยแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การมีกระบวนการเรียนรู้ที่มาจากองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่และมีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความยั่งยืน

4. ปัจจัยการสนับสนุนภายนอก คือ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนในด้านการให้ความรู้และเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการลดขั้นตอนหรือกระบวนการดำเนินงานให้น้อยลงแต่มีประสิทธิภาพขึ้น หาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำที่สามารถขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้วยกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งและขยายความสำเร็จในการดำเนินงานที่ยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบปัจจัยแห่งการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรีอีกหลายปัจจัย ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) ความสามัคคีในกลุ่ม 3) การมีส่วนร่วม 4)

ระบบการบริหารจัดการที่ดี 5) เงินทุน 6) การสนับสนุนจากภาครัฐ 7) ทักษะ ความสามารถของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 7) นวัตกรรมการผลิตและการพัฒนา 8) การสนับสนุนจากภายนอกที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 9) ผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ 9) ระบบการสื่อสาร 10) ความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือ

สภาพปัญหา อุปสรรคต่อการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกล้วยาและผลิตภัณฑ์กล้วยาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกล้วยาส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์การปลูก การวางแผนการปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การจำหน่าย การหาตลาดรับซื้อ และเทคนิคการเพิ่มมูลค่า

2. ตลาดผู้รับซื้อไม่มีความชัดเจน ไม่มีราคากลาง ขึ้นอยู่กับค่าสาระสำคัญและคุณภาพที่ได้ อีกทั้ง วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ในการผลิตให้ได้มาตรฐาน หรือการแปรรูปสินค้าให้มีมูลค่าสูงได้

3. นโยบายและกฎระเบียบต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการดำเนินการ เมื่อมีการปลดล็อกกล้วยากัญออกจากรายการพืชเสพติดประเภท 5 ประชาชนเข้าถึงการปลูกและการครอบครองได้อย่างถูกกฎหมาย เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงการแพทย์และพาณิชย์ แต่การปลูกในช่วงระยะเริ่มต้นนั้น ก็ยังติดขัดเรื่องเงื่อนไขของกฎหมายอยู่ ทำให้เกิดความไม่สัมพันธ์กันระหว่าง Demand กับ Supply ส่งผลให้ผลผลิตมีราคาสูงเกินความเป็นจริง และหากกฎหมายไม่ได้มีการควบคุมในเรื่องการผลิต (ปลูก) อย่างดีพอ ก็อาจเกิดการแข่งขันอย่างเสรี ซึ่งจะทำให้เกษตรกรรายย่อย ไม่สามารถแข่งขันกับเกษตรกรรายกลาง และรายใหญ่หรือกลุ่มทุนขนาดใหญ่ได้ เนื่องด้วยปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกัน เช่น เงินทุน เทคโนโลยีหรือนวัตกรรม การประหยัดต่อขนาดกิจการ

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอแนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้คือการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ คือ วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายในจังหวัดกาญจนบุรีจำนวนทั้งสิ้น 340 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน และผู้เข้าร่วมการประชุมแบบ Focus Group วิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกกัญชา ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 20 ราย เครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐานวิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ระดับความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ และใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อเสนอแนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความรู้ด้านการปลูกัญชาและผลิตภัณฑ์ัญชา เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ

1. ระดับความรู้ด้านการปลูกัญชาและผลิตภัณฑ์ัญชา ความรู้ด้านการปลูกัญชาและผลิตภัณฑ์ัญชา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดย ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ใหม่ และประสิทธิภาพด้านคุณภาพัญชาเพื่อการแพทย์ ตามลำดับ

2. ระดับเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย การพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างประโยชน์ต่อสังคม และการพัฒนาบุคลากร ตามลำดับ

3. ระดับการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย บทบาทภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การจัดการทางการเงิน การสร้างเครือข่าย และการใช้เทคโนโลยีใหม่ ตามลำดับ

4. ระดับกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญชา กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญชา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย ความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกำหนด และความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง ตามลำดับ

5. ระดับการสนับสนุนจากภาครัฐ การสนับสนุนจากภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดย การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย และการสนับสนุนแหล่งเงินทุน ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านการปลูกัญชาและผลิตภัณฑ์ัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แบบจำลองหลังปรับ โดยมีค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า $\text{Chi-square/df} = 1.457$, $\text{GFI} = 0.955$, $\text{AGFI} = 0.927$, $\text{CFI} = 0.992$, $\text{RMR} = 0.014$, และ $\text{RMSEA} = 0.037$ สรุปได้ว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน 1 ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน 2) การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน 3) กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และ 4) การสนับสนุนจากภาครัฐ ผลการทดสอบสมมติฐาน 1 พบว่า ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้ร้อยละ 90

สมมติฐาน 2 เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน และ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ ผลการทดสอบสมมติฐาน 2 พบว่า เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ได้ร้อยละ 72

สมมติฐาน 3 การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก 1) กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐ ผลการทดสอบสมมติฐาน 3 พบว่า การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสามารถอธิบายการผันแปรของการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน ได้ร้อยละ 33

อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมที่มีต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา

ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน มากที่สุด รองลงมาคือ การสนับสนุนจากภาครัฐ การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน และกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ตามลำดับ

อิทธิพลทางอ้อมพบว่า ความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน มากที่สุด รองลงมาคือ กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา และการสนับสนุนจากภาครัฐ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ มีอิทธิพลโดยรวมต่อความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชา มากที่สุด รองลงมาคือ เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน และกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา ตามลำดับ

3. แนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกล้วยาและผลิตภัณฑ์กล้วยาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

1. วิสาหกิจชุมชนควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการปลูกกล้วยา การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว กระบวนการผลิต การสกัดสารกล้วยา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยา โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมกล้วยามาเป็นวิทยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษา เพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์

2. วิสาหกิจควรจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ซึ่งจะเป็ศูนย์กลางสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกและผลิตภัณฑ์จากกล้วยา โดยจัดหลักสูตรการฝึกอบรมและเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ที่ให้ข้อมูลที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการปลูกกล้วยา การสกัดสารกล้วยา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยา โดยจัดแสดงตัวอย่างผลิตภัณฑ์กล้วยาและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

3. พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านกล้วยาสำหรับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งหลักสูตรควรครอบคลุมถึงหัวข้อต่างๆ เช่น กฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับกล้วยา เทคนิคการปลูกและการแปรรูป และการตลาดผลิตภัณฑ์กล้วยา

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษา ควรให้บริการให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการปลูกกล้วยา การสกัดสารกล้วยา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยา และช่วยวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาแผนธุรกิจและกลยุทธ์การตลาด

5. วิสาหกิจชุมชนควรหาข้อมูลเกี่ยวกับกล้วยา จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ หนังสือ และเอกสารการวิจัย และสร้างเครือข่ายกับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมกล้วยา

6. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการปลูกกล้วยา การสกัดสารกล้วยา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยา เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ใหม่จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนปรับปรุงเทคนิคการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์กล้วยาที่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ

7. วิสาหกิจชุมชน ควรจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมกล้วยา ซึ่งกลุ่มเครือข่ายจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และร่วมมือกันในการพัฒนาอุตสาหกรรมกล้วยา และสามารถเชื่อมโยงกับองค์กรหรือหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการรับข้อมูลและการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพจากกลุ่มต่าง ๆ

8. สร้างแผนธุรกิจทำให่วิสาหกิจชุมชนเข้าใจถึงโอกาสและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปลูกและผลิตภัณฑ์จากกล้วยา และเพื่อให้เข้าใจและจัดการกับแง่มุมทางธุรกิจ

9. ภาครัฐควรสนับสนุนนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการปลูกและผลิตภัณฑ์จากกล้วยา

นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยที่จะพัฒนาแนวการบริหารจัดการการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกล้วยาและผลิตภัณฑ์กล้วยาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี คือ

1. ปัจจัยการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรคน (Man) เงิน (Money) เครื่องมือเครื่องจักร (Materials) ให้มีเพียงพอต่อการดำเนินงาน

2. ปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชน คือ การที่วิสาหกิจชุมชนมีภาวะผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มที่ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์สัมพันธ์อันดีกับสมาชิกในกลุ่มสามารถสื่อสารอย่างเป็นระบบมีกลไกการควบคุมการบริหารกลุ่ม ตลอดจนมีอำนาจในการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ

3. ปัจจัยแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การมีกระบวนการเรียนรู้ที่มาจากองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่และมีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ปัจจัยการสนับสนุนภายนอก คือ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนในด้านการให้ความรู้และเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการลดขั้นตอนหรือกระบวนการดำเนินงานให้น้อยลงแต่มีประสิทธิภาพขึ้น หาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำที่สามารถ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสนับสนุนจากภาครัฐ มีอิทธิพลโดยรวมต่อความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ ัญญา มากที่สุด เป็นเพราะว่า การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านนโยบายและการสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่น การวิจัยและพัฒนา การสนับสนุนทางกฎหมาย การศึกษาและการสอน ส่งเสริมธุรกิจชุมชน การควบคุมคุณภาพ เป็นต้น สามารถทำให้วิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับัญญาสามารถเติบโตและพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและเป็นไปตามข้อกำหนดที่กำหนดโดยกฎหมาย ทำให้วิสาหกิจชุมชนและสมาชิกมีโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้นได้ด้วยประโยชน์ของการเข้าถึงความรู้และการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chayomchai and Phonsiri (2019) พบว่า ความรู้ทางธุรกิจและการสนับสนุนจากภาครัฐ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อมุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า และมุมมองผลประโยชน์ประกอบภายใน ซึ่งผู้ประกอบการในชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้ทางธุรกิจเพื่อสร้างความสำเร็จของกิจการ นอกจากนั้น ภาครัฐไทยต้องให้การสนับสนุนในกลไกที่จำเป็นทางด้านการตลาด การส่งเสริมต่อสาธารณะ และการฝึกอบรม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พิษณุตม์ กฤตย์รัตน์โชติ และณัฐสพันธ์ เผ่าพันธ์ (2561) พบว่า ปัจจัยทางการตลาดและการสนับสนุนจากภาครัฐมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานส่งออกสินค้าของบริษัท ประชาธิรัฐรักสามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานส่งออกสินค้ามากที่สุดคือ ปัจจัยทางการตลาด รองลงมาคือการสนับสนุนจากภาครัฐ และยังพบว่า ปัจจัยทางการตลาดและการสนับสนุนจากภาครัฐส่งผลต่อการดำเนินงานส่งออกสินค้าของบริษัท ประชาธิรัฐรักสามัคคีเพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด

นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมจากภาครัฐของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการสนับสนุนนักธุรกิจจีนลงทุนค้าขายในประเทศไทย ของ กาณติมา พงษ์นัยรัตน์ และ บรรพต วิรุณราช (2562) พบว่า ประเด็นด้านนโยบาย รัฐบาลสนับสนุนให้มีโครงการสำคัญ ๆ เพื่อรองรับนโยบายเช่นโครงการ One Belt One Road ที่เน้นด้านโครงสร้างพื้นฐานจากนั้นจึงใช้วิธีการจดสิทธิบัตรสินค้าเพื่อทำให้เกิดอำนาจในการต่อรอง รัฐบาลมีการสนับสนุนด้านเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเสวนาเพื่อจับคู่ค้าทางธุรกิจการจัดตั้งธนาคาร รวมถึงจัดทำคู่มือข้อควรรู้ประเทศต่าง ๆ เช่นเดียวกับงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น การศึกษาของ (Xuan et al., 2014) ที่พบว่า การสนับสนุนของภาครัฐมีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกอิเล็กทรอนิกส์ และการศึกษาของ Kvainauskaite et al. (2005) พบว่า การสนับสนุนของภาครัฐมีผลกระทบเชิงบวกต่อธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งขนาดกลางและย่อม สอดคล้องกับการศึกษาของ Schneider (2006) พบว่า การสนับสนุนจากภาครัฐในด้านโครงสร้างการประกอบธุรกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความสำเร็จของธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Rotchanakitumnuai and Speece (2007) พบว่า การสนับสนุนของภาครัฐเป็นปัจจัยความสำเร็จของธุรกิจร้านค้าออนไลน์ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Woon et al. (2011) พบว่า ความช่วยเหลือและความมุ่งมั่นของภาครัฐในการส่งเสริมธุรกิจเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

2. เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน มีอิทธิพลโดยรวมต่อความรู้ด้านการปลูกัญชาและผลิตภัณฑ์ ัญชา มากเป็นอันดับสอง เพราะว่า การที่วิสาหกิจชุมชนจะมีความรู้ หรือประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจและมีผลการดำเนินงานที่ดีเป็นที่ยอมรับ ส่วนหนึ่งก็เกิดจากการกำหนดเป้าหมายที่ดีขององค์กร เพราะถ้าสมาชิกในองค์กรเป้าหมายที่ชัดเจน มีความรู้ ความเข้าใจวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร ก็จะส่งผลดีให้แก่วิสาหกิจชุมชน โดยมีส่วนช่วยในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานและการคาดการณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ดี สมาชิกในองค์กรขาดการเอาใจใส่ก็จะส่งผลเสียต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนตามมา ทำให้วิสาหกิจชุมชนต้องเพิ่มพูนความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sari and Dwirandra (2019) พบว่า ความชัดเจนของงบประมาณ (เป้าหมาย) มีผลกระทบในทางลบต่อค่าใช้จ่ายด้านงบประมาณ ซึ่งความชัดเจนของเป้าหมายงบประมาณนั้น ได้ช่วยกำหนดขอบเขตเป้าหมายงบประมาณให้มีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ผู้ที่รับผิดชอบงบประมาณมีเข้าใจในวัตถุประสงค์ และสามารถบรรลุได้ตามเป้าหมายที่กำหนดและลดแนวโน้มที่จะเกิดความไม่ถูกต้องในค่าใช้จ่ายด้านงบประมาณ นอกจากนี้ ความมุ่งมั่นขององค์กรที่มั่นคง ยังสามารถช่วยสนับสนุนเป้าหมายด้านงบประมาณให้มีความชัดเจนและสามารถลดแนวโน้มความไม่ถูกต้องของงบประมาณลงได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Hariyanto (2018)

พบว่า เป้าหมายขององค์กร หรือเป้าหมายการจัดงบประมาณแบบมีส่วนร่วมได้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของผู้จัดการผ่านการเพิ่มความมุ่งมั่นในเป้าหมาย ซึ่งมีผลในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อแรงจูงใจ ซึ่งผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและการกำหนดเป้าหมายงบประมาณที่ยากขึ้นก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เป็นต้น

3. การจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน มีอิทธิพลโดยรวมต่อความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ัญญา เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดการองค์กรที่ดี จะสามารถรวบรวม เผยแพร่ และแบ่งปันความรู้ด้านการปลูกัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกในชุมชนจึงสามารถเข้าถึงข้อมูลและเทคนิคการปลูกที่ทันสมัยได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานแนวคิด 7s ของ McKinsey พบว่า การบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบการดำเนินงานบริหารตามแนวคิด 7s ของ McKinsey นำมาพัฒนาเป็นกระบวนการบริหารประกอบไปด้วย 1) ด้านกลยุทธ์ 2) ด้านโครงสร้าง 3) ด้านระบบ 4) ด้านรูปแบบการบริหารงาน 5) ด้านบุคลากร 6) ด้านทักษะ 7) ค่านิยมร่วม (Hayes, 2014) ทำให้การบริการประชาชนและบริการสังคมที่มีมาตรฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระพันธ์ สุวดีพรค และคณะ (2562) พบว่า การจัดการองค์กร มีอิทธิพลโดยรวมต่อประสิทธิภาพของระบบการจ้างเหมาช่วงการผลิต เนื่องจากการจัดการองค์กร คือทักษะในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในองค์กรให้เหมาะสมกับการทำงาน และช่วยพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรให้ดีขึ้นตามไปด้วย

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kohlbacher (2010) พบว่า องค์กรที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องมีการบริหารจัดการกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยผ่านการเชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ เข้ากับแนวทางการบริหารจัดการ การวิเคราะห์ รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับกระบวนการที่มีอยู่ การจัดการกระบวนการจึงช่วยส่งเสริมให้องค์กรสามารถพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ McAdam and McCormack (2001) มองเห็นถึงโอกาสทางการตลาด และมองหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนโอกาสนั้น (Lee, 2005) ตลอดจนส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานให้กับองค์กร (Armistead et al., 1999) ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Kahraman (2011) พบว่า สารสนเทศและการวิเคราะห์นั้นถือเป็นปัจจัยเบื้องหลังความสำเร็จขององค์กร เนื่องจาก การบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่นั้น ทุกภาคส่วนในองค์กรจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลสารสนเทศที่แม่นยำเพื่อให้สามารถอยู่รอดท่ามกลางการแข่งขัน และคงความได้เปรียบเหนือคู่แข่งในตลาด

4. กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องัญญา มีอิทธิพลโดยรวมต่อความรู้ด้านการปลูกัญญาและผลิตภัณฑ์ัญญา เนื่องจาก การส่งเสริมความรู้ช่วยให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับัญญา ประโยชน์ และความเสี่ยง ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีข้อมูลเมื่อปลูก หรือใช้ผลิตภัณฑ์ัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิรัตน์ ศิริรัตน์ และวีรฉัตร สุปัญญา (2557) พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) การแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ภายในที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่าน

ประสบการณ์ และความรู้ภายนอกที่เกิดจากการเรียนรู้จากการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ 2) การสร้างความรู้จากการทำงานหรือจากการนำความรู้ที่มีอยู่ผนวกเข้ากับความรู้ใหม่ 3) การจัดเก็บและการรวบรวมความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 4) การถ่ายทอดความรู้ด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ และ 5) การแบ่งปันและเผยแพร่ความรู้ด้วยการพบปะพูดคุยผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ผ่านสื่อต่างๆ และผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดของ Maquardt (1996) ที่กล่าวว่า การสร้างความรู้ได้จากการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นกระบวนการโดยรวมกลุ่มเล็กที่มีประสิทธิภาพเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง โดยตระหนักว่ากลุ่มบุคคลได้เรียนรู้จากอะไร และการเรียนรู้กลุ่มบุคคลเหล่านั้นให้ประโยชน์กับสมาชิกในกลุ่มได้บ้าง

เช่นเดียวกับแนวคิดของ สุพัตรา ชาติบัญชาชัย (2548) กล่าวว่า การส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย จะมีหลักสูตรที่บรรจุไว้ในหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อที่จะทำให้ภูมิปัญญาของชุมชนค่อย ๆ ซึมซับไปเรื่อย ๆ หรือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดขึ้นเป็นประจำก็จะให้การเรียนรู้ในชุมชนได้จัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย และงานวิจัยของ จิตผกา ธนปัญญาธิวงศ์ (2531) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญในการจัดการศึกษาเกษตร ต้องยึดหลักการเรียนรู้ด้วยการกระทำจริง เพราะการเรียนรู้เกษตรต้องฝึกฝนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และแนวคิดของ พงศธร สินธุรัตน์ (2558) ได้กล่าวถึงเนื้อหาการเกษตร ควรนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ภาครัฐต้องสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านกัญชาและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด การเทคนิคการปลูก และวิธีการสกัด เพื่อปรับปรุงผลผลิตและคุณภาพ และความรู้ที่มีประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการปลูกที่มีประสิทธิภาพและเทคโนโลยีในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งสามารถช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเติบโตและขยายตัวได้อย่างยั่งยืน

2. ภาครัฐต้องสนับสนุนในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการปลูกและการใช้งานกัญชา ทำให้วิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินกิจการได้อย่างถูกกฎหมายและมีความมั่นใจในการลงทุนและพัฒนาธุรกิจให้เติบโตทางที่ถูกต้อง

3. การสนับสนุนจากภาครัฐอาจรวมถึงการจัดทำหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับการปลูกและการใช้งานกัญชาให้แก่วิสาหกิจชุมชน ทั้งการสอนวิธีการปลูกอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการธุรกิจ

และการใช้งานทางการแพทย์และสุขภาพ และยังช่วยสร้างโอกาสให้กับธุรกิจชุมชนในการเติบโตและพัฒนา โดยการให้การสนับสนุนทางการเงิน การให้คำปรึกษา หรือการสร้างพื้นที่ในการตลาดเพื่อโปรโมทผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกัญชา

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมความรู้ กระตุ้นการวิจัยและนวัตกรรมในอุตสาหกรรมกัญชา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ เทคนิคการปลูกที่ดียิ่งขึ้น และผลิตภัณฑ์กัญชาที่หลากหลาย

5. การส่งเสริมความรู้ของวิสาหกิจชุมชนควรจะเริ่มต้นจากหน่วยงานส่วนต่าง ๆ เนื่องจากการดำเนินการจัดการความรู้จำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบและเรียนรู้เทคนิค วิธีการต่าง ๆ เพื่อนำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในวิสาหกิจชุมชน

6. จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเทคนิคการปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวกัญชา โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านการปลูกกัญชาและการสกัดสารจากกัญชามาให้ความรู้ เพื่ออัปเดตข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับกัญชา

7. วิสาหกิจชุมชนควรไปศึกษาดูงานที่ฟาร์มปลูกกัญชาที่มีประสบการณ์และได้มาตรฐาน เพื่อเปิดโอกาสสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมกัญชา และได้สังเกตกระบวนการผลิตและมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ

8. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการปลูก การแก้ไขปัญหา และการเพิ่มผลผลิต และช่วยวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์

9. วิสาหกิจชุมชนต้องสร้างเครือข่ายกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมกัญชา รวมทั้งเข้าร่วมงานประชุมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิจัย

10. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านการเงินและทรัพยากรเพื่อการฝึกอบรมและการศึกษา หรือจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านการปลูกกัญชาเพื่อเป็นแหล่งความรู้และการวิจัย เพื่อสร้างมาตรฐานและข้อบังคับที่ชัดเจนเพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนปฏิบัติตาม

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการสนับสนุนจากภาครัฐ ในด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของวิสาหกิจชุมชน

2. ควรศึกษา การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเป็นการยืนยันผลการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2562. รายงานสรุปยอดผู้ปลูกส้มโอปี 2557-2560. [ระบบออนไลน์].

แหล่งที่มา <http://farmer.doae.go.th/famer/report.act/reportTambon> (24 มีนาคม 2565).

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. 2561. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://library.nhrc.or.th/ulib/dublin.php?ID=10558> (24 มีนาคม 2565).

กระทรวงสาธารณสุข. 2562. ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการอนุญาตให้ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา พ.ศ. 2562. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.fda.moph.go.th> (23 มีนาคม 2568).

_____. 2564. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง แนวทางการใช้กัญชาในทางการแพทย์ พ.ศ. 2564. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.moph.go.th> (23 มีนาคม 2568).

กระทรวงสาธารณสุข และองค์การภาครัฐ - เอกชน. 2559. แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564. นนทบุรี: กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

กริช แรงสูงเนิน. 2554. การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: ซี.เอ็ด. ยูเคชั่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2550. การวิเคราะห์สถิติ สถิติสำหรับบริหารและวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กานติมา พงษ์นัยรัตน์ และบรรพต วิรุณราช. 2562. งานวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมจากภาครัฐของสาธารณรัฐประชาชนจีนในการสนับสนุนนักรักกิจเงินลงทุนค้าขายในประเทศไทย. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

กิตติพงศ์ เกิดผล และนาถนิรันดร์ จันทรงาม. 2563. อุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้ากัญชาของประเทศไทย. วารสารรัชตภาคย์, 14(36), 54-67.

กীরติบุตร มหานนท์. 2529. การประเมินผลขององค์การ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. 2551. การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน.

จกมล ทองโถม. 2561. รูปแบบภาวะผู้นำต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้บังคับบัญชา. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.gotoknow.org/blog/jongkolt/86944> (21 มีนาคม

2567).

จักรพรรดิ เสริมเทียมจันทร์. 2560. **มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพืชเสพติดโดยแพทย์และ
การสาธารณสุขศึกษาเฉพาะกรณี กัญชา และกระท่อม**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

จิตผกา ธนปัญญาธิวงศ์. 2531. **หลักการศึกษาระยะแรก**. สงขลา: ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะ
ทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชวัลลภ เมฆสวัสดิชัย. 2562. การประเมินผลนโยบายส่งเสริมการใช้จ่ายจากสมุนไพรของสถานพยาบาล
สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในจังหวัดสระบุรี ปีงบประมาณ 2560. **วารสารการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก**, 17(2), 516-526.

ณิศาณีนี เมืองวงษ์. 2559. บทบาทของภาครัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมคัลเจอร์ความงาม. **วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี**, 10(21), 56-69.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2542. **ธุรกิจชุมชน: เส้นทางที่เป็นไปได้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย.

ดวงแก้ว เงินพูนทรัพย์. 2556. พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **วารสารบรรณศาสตร์ มศว.**, 10(2), 16-31.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2558. **รายชื่อบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**
ไทย. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.set.or.th/th/company/companylist.html> (30 ธันวาคม 2556).

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. 2560. **งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการ
ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา**. สงขลา: ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธนิศร์ พันธุ์ประยูร. 2563. การสร้างและหาประสิทธิภาพชุดทดลองการควบคุมมอเตอร์ไฟฟ้าด้วย
Programmable Logic Controller สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปีที่
2 แผนกวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยการอาชีพเชียงราย. **วารสารครูสภาวิทยากร**, 1(1),
75-85.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548. **การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ: วี.อินเตอร์ พรินท์.

ธานี วรภัทร์. 2563. มาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้กัญชาทางการแพทย์. **วารสาร
สังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**, 5(2), 35-49.

ธาวิดา ศิริสัมพันธ์. 2563. **จบปริญญาโท ปลุกพลังของแบตเตอรี่นัท 1 ไร่ 3 เดือน เก็บผลผลิตขายพัน
รายได้หลักแสน**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_84925 (29

ธันวาคม 2566).

ธิดารัตน์ ศิริรัตน์ และวีรณัฏ์ สุปัญญา. 2557. การจัดการความรู้ของครูภูมิปัญญาไทยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในเขตภาคใต้. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(4), 80-92.

ธีระ วรณารัตน์. 2563. โควิด-19 (covid-19): ตอนนี้เรารู้อะไรบ้าง? [ระบบออนไลน์].

แหล่งที่มา <https://www.isranews.org/isranews-article/85871-covid.html> (23

มิถุนายน 2566).

ธีระวัฒน์ สุชีสาร. 2554. การศึกษาความเที่ยงตรงของการประมาณค่าในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพระระดับภายใต้เงื่อนไขวิธีการประมาณค่า และขนาดตัวอย่างที่แตกต่างกัน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นฤมล นิราทร. 2543. การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญใจ ศรีสถิตนรากร. 2550. ภาวะผู้นำและกลยุทธ์การจัดการองค์การพยาบาลในศตวรรษที่ 21.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และบำเพ็ญ เขียวหวาน. 2558. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 4(2), 43-54.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. 2565, 1 พฤศจิกายน. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 1.

พงศธร สิ้นธุรัตน์. 2558. ความต้องการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาเกษตรของครู-อาจารย์ในสถาบัน

การอาชีวศึกษาเกษตรภาคกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ:

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง.

พชรพล เอี่ยมอาภรณ์, บำเพ็ญ เขียวหวาน และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. 2557. แนวทางการพัฒนา

เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัด

เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรณี ลีกิจวัฒน์. 2553. วิธีการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มินเซอร์ วิส.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2541. ธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. 2548. นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน และการพัฒนา. กรุงเทพฯ:

โครงการสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562. 2562, 18 กุมภาพันธ์. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม

136 ตอนที่ 19 ก หน้า 1.

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. 2548, 18 มกราคม. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122

ตอนที่ 6 ก หน้า 1.

พัชรา หาญเจริญกิจ. 2545. มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Performance Standard). **รังสิตสารสนเทศ**, 8(1), 54-57.

พิชยุตม์ กฤตย์รัตนะโชติ และณัฐสพันธ์ เผ่าพันธ์. 2561. อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดและการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีผลต่อการดำเนินงานส่งออกสินค้าของบริษัท ประชากรรัฐรักสามัคคี เพชรบุรี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด. **วารสารวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน**, 4(1), 105-115.

พีรพจน์ ปิ่นทองดี. 2561. กัญชา: กฎหมายยาเสพติดอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากัญชาทางการแพทย์. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, 6(3), 1182-1198.

ไพศาล หวังพานิช. 2526. **การวัดผลการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ภาณี บุญยเกื้อกุล. 2561. การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตร. ใน **รายงานการศึกษาส่วนบุคคลหลักสูตรนักบริหารการทูต**. กรุงเทพฯ: สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.

มานพ คณะโต และพูนรัตน์ ลียติกุล. 2563. **ผลกระทบจากกฎหมายกัญชาทางการแพทย์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). 2561, 13 ตุลาคม. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก, หน้า 1.

ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri Map Online). 2567. **ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri Map Online)**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://agri-map-online.moac.go.th/> (24 พฤษภาคม 2567).

ระพีพงศ์ สุพรรณไชยมาตย์ และโชษิตา ภาวสุทธิไพบูลย์. 2560. ประโยชน์และโทษที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กัญชาในทางการแพทย์และการเปิดเสรีการใช้กัญชา. **วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข**, 12(1), 71-91.

วรวิรัช งามละม่อม. 2559. **ทฤษฎีการมีส่วนร่วม**. ม.ป.ท.: สถาบัน TDRM.

วรเดช จันทรศร. 2559. **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

วรรณพงศ์ ช่วยรักษา. 2560. **แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรี ทอผ้าฝ้าย ย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิจารณ์ พานิช. 2551. **การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).

วิจิต นันทสุวรรณ. 2547. **ขบวนการชุมชนใหม่การพัฒนาแบบแผนใหม่ทางเศรษฐกิจและสังคมของ**

ชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์.

วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2556. **ความรู้เบื้องต้นเกษตรอินทรีย์.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใย.

วีรยา ถาอูปิต และนุศราพร เกษสมบูรณ์. 2564. นโยบายกัญชา: การวิเคราะห์เปรียบเทียบไทย

สหรัฐอเมริกา แคนาดา เยอรมัน และอิสราเอล. **วารสารเกษตรกรรมไทย**, 13(1), 4-15.

ศรีปริยญา ฐปกระจำง. 2546. **ภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อการศึกษา.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2552. **การจัดการการตลาด.** กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

ศิวัช นุกุลกิจ. 2563. ปัญหากฎหมายการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา. **วารสารปัญญาปณิธาน**, 5(2), 151-160.

ศุภกนิษฐ์ พลไพรินทร์. 2540. **เทคนิคการประมวลผล.** กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.

ศูนย์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. 2563. **คู่มือการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน.** กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตร

และสหกรณ์.

สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2548. **คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้.**

กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559. **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนา**

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักงานนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. 2563. **ข้อกำหนดและระเบียบการขออนุญาตผลิตและใช้**

กัญชาเพื่อการแพทย์. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

_____. 2564ก. **แนวทางปฏิบัติในการขออนุญาตปลูกและผลิตกัญชาเพื่อการแพทย์.** [ระบบ

ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.fda.moph.go.th/> (23 มีนาคม 2568).

_____. 2564ข. **แนวทางปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จากกัญชาและกัญชง.** [ระบบออนไลน์].

แหล่งที่มา <https://www.fda.moph.go.th> (23 มีนาคม 2568).

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. 2562. **กฎระเบียบ.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<https://cannabis.fda.moph.go.th/principle/> (24 มีนาคม 2565).

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. 2562. **มีมาตรฐานสินค้าเกษตร.** กรุงเทพฯ:

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2562. **รายงานสถานการณ์เกษตร.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจ

การเกษตร.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2562. **รายงานสถานการณ์วิสาหกิจชุมชน.**

กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.).

สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). 2561. **รายงานสถานการณ์วิสาหกิจรายย่อย**

- (Micro Enterprises). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.sme.go.th> (21 มีนาคม 2567).
- สินีนาฏ ครุฑเมือง แสสนเสริม และพลสรายุ สราญรมย์. 2558. **พฤติกรรมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับเกษตรกรไทย**. นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริวัฒน์ สาครวาสี. 2563. **The argiculture of the future เกษตรกรรมแห่งอนาคต**. นนทบุรี: มิตรเกษตรการตลาดและโฆษณา.
- สุจิตรา ยานอก. 2562. **เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาเครือข่ายการเรียนรู้กับการพัฒนาสังคม**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2555. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดาดวง เรืองรุจิระ. 2538. **หลักการตลาด**. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- สุนทร พุทธศรีจารุ. 2562. การพัฒนามาตรการทางกฎหมายควบคุมการใช้กัญชาทางการแพทย์และการนำไปสู่การปฏิบัติ. **วารสารอาหารและยา**, 2562(26), 10-19.
- สุนทร เสี่ยมพงษ์. 2559. **ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาพนักงานฝ่ายปฏิบัติการเสาโทรคมนาคม บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุพัตรา ชาติบัญชาชัย. 2548. **กระบวนการเรียนรู้: แนวคิด ความหมายและบทเรียน ในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- สุภกิจ ไชยพุม. 2552. **ผลของระดับธาตุอาหารต่อการเจริญเติบโตของคะน้าจีนที่ปลูกด้วยระบบไฮโดรโปนิคส์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2559. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุระพันธ์ สวัสดิ์พรรค, สุดาวรรณ สมใจ และนัยนา เกิดวิชัย. 2562. ความสามารถขององค์กร การจัดการองค์กร การสนับสนุนจากผู้ว่าจ้าง และนวัตกรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบการจ้างเหมาช่วงการผลิต. **วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์**, 6(10), 5876-5889.
- สุริยะ หาญพิชัย และชัชวรงค์ จุลสวัสดิ์. 2564. ผลกระทบของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สู่การปรับตัวสู่ชุมชนวิถีใหม่ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี. **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 6(9), 126-141.
- สุวิมล ทิรภานนท์. 2555. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการประเมินและการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสรี พงศ์พิศ. 2552. **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: สถาบัน

ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.

อรรถพล กัณหาเวก. 2550. การออกแบบระบบควบคุมอัตโนมัติสำหรับการปลูกพืชไฮโดรโป นิกลส์. ใน
การประชุมทางวิชาการ The 2nd Technology and Innovation for Sustainable 36
Development Conference : เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่
2. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

อัศวิน เอียวรัตน์. 2563. ปัญหาการพัฒนากฎหมายยาเสพติด: ศึกษากรณีการเปิดเสรีกัญชา.

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(2), 93-104.

อารีญา กฤดาตระกูล. 2561. งานวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้พืชกัญชาทางการแพทย์ของ
สหพันธรัฐรัสเซียและประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Agus, A. & Hassan, Z. F. 2010. An exploratory investigation of top management role
in TQM initiatives amongst Malaysian manufacturing SMEs: Association with
operational and business performance. In Proceeding in SMEs in Global
Economy Series: SMEs and Industrial Development in Asian Countries 2008
Conference. Tokyo: Senshu University.

Ahire, S. L. & Golhar, D. Y. 1996. Quality Management in Large Versus Small Firms.
Journal of Small Business Management, 34(1), 1-13.

Armistead, C., Pritchard, J. P. & Machin, S. 1999. Strategic business process management
for organizational effectiveness. **Long Range Planning**, 32(1), 96-106.

Badran, I. G. 1995. Knowledge, attitude and practice the three pillars of excellence and
wisdom: A place in the medical profession. **Eastern Mediterranean Health
Journal**, 1(1), 8-16.

Bandura, A. 1977. **Social learning theory**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Barnard, C. I. 1966. **Organization and Management**. Cambridge, Mass: Harvard
University Press.

Bass, B. M. & Riggio, R. E. 2006. **Transformational leadership**. 2nd ed. Lawrence
Erlbaum Associates.

Bauman, D. J. 1993. Characteristics and Operational Styles of Transformational Leaders.
Dissertation Abstracts International, 49(12), 244-274.

Begley, T. M. & Boyd, D. P. 1987. A comparison of entrepreneurs and managers of small
business firms. **Journal of Management**, 13(1), 99-108.

Block, S. B., Hirt, G. A. & Danielsen, B. R. 2019. **Foundations of financial management**.

- 17th ed. McGraw-Hill Education.
- Bonini, S. A., Premoli, M., Tambaro, S., Kumar, A., Maccarinelli, G., Memo, M. & Mastinu, A. 2018. Cannabis sativa: A comprehensive ethnopharmacological review of a medicinal plant with a long history. **Journal of Ethnopharmacology**, 227(10), 300-315.
- Brigham, E. F. & Ehrhardt, M. C. 2017. **Financial management: Theory & practice**. 15th ed. Cengage Learning.
- Burt, R. S. 1992. **Structural holes: The social structure of competition**. Harvard: Harvard University Press.
- Campbell, R. 1984. Nursing homes and long-term care. **Japan Pacific Affairs**, 57(1), 78-89.
- Cannhub Thailand. 2024. **Cannhub Thailand**. [Online]. Available <https://www.facebook.com/medicinalthai> (26 May 2024).
- Carlisle, Y. M. & Manning, D. J. 1994. The concept of ideology and work motivation. **Organization Studies**, 15(5), 683-703.
- Carnegie, D. 1937. **How to win friends and influence people**. N.P.: Pocket Media.
- Chandrapatya, T. 2563. แนวทางการส่งเสริมการปลูกกัญชาในพื้นที่เกษตรของชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Chayomchai, A. & Phonsiri, W. 2019. Business knowledge and government support affecting business performance of Thai community-base stores in Pracharat-blue-flag project. **Rajabhat Journal of Sciences, Humanities and Social Sciences**, 20(1), 194-206.
- Cohen, W. M. & Levinthal, D. A. 1990. Absorptive capacity: A new perspective on learning and innovation. **Administrative Science Quarterly**, 35(1), 128-152.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. 1992. **A first course in factor analysis**. 2nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Crockford, G. N. 1986. **An Introduction to Risk Management**. London: Woodhead-Faulkner.
- Cronbach, L. J. 1970. Coefficient alpha and the internal structure of tests. **Psychometrika**, 16(3), 297-334.
- Dafna, N. & Adler, N. J. 2008. **Competitive Frontiers: Women Managers in a Global**

- Economy.** [Online]. Available <http://www.sciencedirect.com/science/article> (19 May 2024).
- Dalkir, K. 2011. **Knowledge Management in Theory and Practice.** 2nd ed. Cambridge, MA: MIT Press.
- Damodaran, A. 2012. **Investment valuation: Tools and techniques for determining the value of any asset** 3rd ed. John Wiley & Sons.
- Davis, F. D. 1989. Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. **MIS Quarterly**, 13(3), 319-340.
- Deming, E. W. 1940. **Out of The Crisis.** Cambridge, MA: Center for Advanced Engineering Study, Massachusetts Institute of Technology.
- Drucker, P. F. 1954. **The Practice of Management.** New York: Harper & Row.
- _____. 1985. **Innovation and entrepreneurship.** New York: Harper & Row.
- Durkin, D. 2010. Managing generational diversity. **Baseline**, 105(1), 14.
- Fayol, H. 1979. **General and Industrial Management.** London: Sir Isaac Pitman and Sons.
- Feigenbaum. 1961. The impact of eco-friendly practices on green image and customer attitudes: An investigation in a café setting. **International Journal of Hospitality Management**, 41(1), 18-24.
- Garrison, K. C. & Magoon, R. 2007. **Educational psychology.** Ohio: Charles E. Morrill Publishing century-crofts.
- Garvin, D. A. 1993. Building a Learning Organization. **Harvard Business Review**, 71(4), 78-91.
- Georgopoulos, B. S. & Tannenbaum, A. S. 1957. The Study of Organizational Effectiveness. **American Sociology Review**, 22(5), 534-540.
- Gielingh, W. & Suhm, A. 1993. **IMPPACT Reference Model: An approach for Integrated Product and Process Modelling for Discrete Parts Manufacturing.** New York: Springer-Verlag.
- Gitman, L. J. & Zutter, C. J. 2015. **Principles of managerial finance.** 14th ed. Tokyo: Pearson.
- Goldstein, I. 1993. **Training in Organizations: Needs Assessment, Development, Evaluation.** California: Brooks-Cole.

- Gonzalez-Benito, O. & Gonzalez-Benito, J. 2010. Implications of market orientation on the environmental transformation of industrial firms. **Ecological Economics, Elsevier**, 64(4), 752-762.
- Granovetter, M. S. 1973. The strength of weak ties. **American Journal of Sociology**, 78(6), 1360-1380.
- Hall, B. H. & Rosenberg, N. 2010. **Handbook of the Economics of Innovation**. N.P.: Elsevier-North Holland.
- Hariyanto, E. 2018. **Effect of participatory budgeting on Manager performance: Goal commitment and Motivation as moderation variable**. In Proceedings of the 5th International Conference on Community Development (AMCA 2018). Philippines: AMCA.
- Hawkins, D. I. & Mothersbaugh, D. L. 2010. **Consumer Behavior: Building Marketing Strategy**. New York: McGraw-Hill Irwin.
- Hawkins, M., Senn, S. & Mikan, M. 2021. Economic impact of cannabis legalization: A review of recent data. **Journal of Cannabis Studies**, 5(2), 45-58.
- Hayes, J. 2014. **The theory and practice of change management**. London: Palgrave Macmillan.
- Hersey, P., Blanchard, K. H. & Johnson, D. E. 2012. **Management of organizational behavior: Leading human resources**. 10th ed. New Jersey: Pearson.
- Hirschman, A. O. 1970. **Exit, Voice, and Loyalty**. Cambridge: Harvard University Press.
- Holland, J. 2010. **The Pot Book**. Rochester. VT: Park Street Press.
- Ishikawa, K. 1985. **QC Circle Headquarters**. [Online]. Available www.oknation.net (4 March 2024).
- Kahraman, C. 2011. Intelligence decision systems in enterprise information management. **Journal of Enterprise Information Management**, 24(4), 360-379.
- Kaliyaperumal, K. 2004. IEC; Expert, Diabetic Retinopathy Project. Guideline for Conducting a Knowledge, Attitude, and Practice (KAP) Study. **Community Ophthalmology**, 4(1), 7-9.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. 2004. The Strategy Map: Guide to Aligning Intangible Assets. **Strategy & Leadership**, 32(5), 10-17.
- Katz, D. & Kahn, R. L. 1978. **The social psychology of organizations**. 2nd ed. New York:

Wiley.

Kessler, E. H. & Chakrabarti, A. K. 1996. Innovation Speed: A Conceptual Model of Context, Antecedents, and Outcomes. **Academy of Management Review**, 21(4), 1143-1191.

Klapper, J. T. 1960. **The Effects of Communication**. New York: Free Press.

Kline, R. B. 2005. **Principles and practice of structural equation modeling**. 2nd ed. New York: Guilford Press.

Knott, E. F. 1993. **Radar Cross Section**. 2nd ed. Boston: Artech House.

Knowles, M. S., Holton, E. F. & Swanson, R. A. 2015. **The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development**. 8th ed. New York: Routledge.

Kohlbacher, M. 2010. The effects of process orientation: A literature review. **Business Process Management Journal**, 16(1), 135-152.

Kolb, D. A. 2015. **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development**. 2nd ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Kotler, P. 2003. **Marketing Management**. 11th ed. Upper Saddle River: Prentice-Hall.

Kotter, J. P. 1996. **Leading change**. Harvard: Harvard Business School Press.

_____. 2012. **Leading change**. Harvard: Harvard Business School Press.

Kvinauskaite, V., Sarapovas, T. & Cvilikas, A. 2005. Selection and assessment of e-commerce models in SMEs. **Engineer Economics**, 44(4), 64-70.

Lancioni, R. A., Smith, M. F. & Oliva, T. A. 2000. The Role of the Internet in Supply Chain Management. **Industrial Marketing Management**, 29(1), 45-56.

Latham, G. & Wexley, K. 1991. **Developing and Training Human Resources in Organization**. New York: Harper Collins Publishers.

Lee, L. L. 2005. Balancing business process with business practice for organizational advantage. **Journal of Knowledge Management**, 9(1), 29-41.

Lewis, M., Smith, J. & Ward, T. 2018. Cannabis quality and THC/CBD concentration: A review of medical standards. **International Journal of Cannabis Science**, 3(1), 12-19.

Li, S., Nathan, R., Ragu-Nathan, T. & Rao, S. 2006. The Impact of Supply Chain Management Practices on Competitive Advantage and Organizational

- Performance. **Omega**, 34(2), 107-124.
- Likert, R. 1978. A Technique for the Measurement of Attitudes. **Archives of Psychology**, 140, 1-55.
- Maister, D. H. 1997. **Quality work doesn't mean quality service**. N.P.: The American Lawyer.
- Maquardt, M. 1996. **Building the learning organization: master the 5 element for corporate learning**. Palo Alto: Davies-Black.
- Martin, M. 2011. **Professional Learning Communities**. In **Contemporary Issues in Learning and Teaching**. London: SAGE Publications.
- McAdam, R. & McCormack, D. 2001. Integrating business processes for global alignment and supply chain management. **Business Process Management Journal**, 7(2), 113-130.
- McGinnis, M. & Vallopra, M. R. 1999. Purchasing and Supplier Involvement in Process Improvement: A Source of Competitive Advantage. **Journal of Supply Chain Management**, 35(4), 42-50.
- Mentzer, J. T., Min, S. & Zacharia, Z. G. 2001. Defining supply chain management. **Journal of Business Logistics**, 22(2), 1-25.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. 1994. **Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook**. 2nd ed. Thousand Oaks, California: Sage.
- Mowen, J. C. & Minor, M. 1998. **Consumer Behavior**. 5th ed. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall.
- Mulgan, G. 2010. Measuring social value. **Stanford Social Innovation Review**, 8(3), 38-43.
- Nadler, L. & Nadler, Z. 1989. **Developing human resources**. 3rd ed. San Francisco/London: Jossey-Bass.
- National Institute on Drug Abuse. 2020. **Research on Marijuana and Cannabinoids**. U.S. Department of Health and Human Services.
- Nonaka, I. 1994. A dynamic theory of organizational knowledge creation. **Organization Science**, 5(1), 14-37.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. 1995. **The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation**. Oxford: Oxford University

Press.

Northouse, P. G. 2019. **Leadership: Theory and practice**. 8th ed. Thousand Oaks, CA: SAGE.

Oxden, J. R. & Oxden, D. T. 2005. **Retailing**. N.P.: Houghton Mifflin.

Porter, M. E. 1985. **Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance**. New York: Free Press.

_____. 1990. **The Competitive Advantage of Nations**. New York: The Free Press.

Prahalad, C. K. & Hamel, G. 1990. The core competence of the corporation. **Harvard Business Review**, 68(3), 79-91.

Putnam, R. D. 2000. **Bowling alone: The collapse and revival of American community**. New York: Simon & Schuster.

Quade, E. S. 1982. **Analysis for Public Decision**. 2nd ed. New York: Elsevier Science Publishing.

Reina, D. S. & Reina, M. L. 2006. **Trust and Betrayal in the Workplace: Building Effective in Your Organization**. San Francisco: Berrett Koehler.

Rogers, E. M. 2003. **Diffusion of Innovations**. 5th ed. New York: The Free Press.

Rotchanakitumnuai, S. & Speece, M. 2007. Electronic commerce for low involvement consumer goods: Success factors of Thai online merchants. **International Journal of Electronic Customer Relationship Management**, 1(2), 132-154.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. 1977. On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. **Tijdschrift voor Onderwijsresearch**, 2(2), 49-60.

Sabatier, P. & Mazmanian, D. 2005. The Implementation of Public Policy: A Framework of Analysis. **Policy Studies Journal**, 8(4), 538-560.

Sandel, M. J. 2010. **Justice What the right things to do**. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Sari, I. G. A. D. I. & Dwirandra, A. 2019. The ability of organization commitment and moderate worked motivation by the effect of budget goal clarity in budgetary inaccuracy. **International Research Journal of Management, IT and Social Sciences**, 6(3), 11-17.

Schiffman, L. G. & Kanuk, L. L. 2000. **Consumer Behaviours**. 7th ed. New Jersey:

Prentice Hall.

Schneider, G. P. 2006. **Electronic commerce**. 6th ed. London: Thomson.

Schumpeter, J. A. 1934. **The theory of economic development**. Harvard: Harvard University Press.

Shashwathi, N., B., P. & Suhas, K. 2012. Smart farming: A step towards techno-savvy agriculture. **International Journal of Computer Applications**, 57(18), 45-48.

Sirisomboon, S. 2562. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไทย: แนวคิดการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่าย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง.

Solomon, D. 2001. The Role of Relationship Development and Attachment in the Experience of Romantic Jealousy. **Personal Relationships**, 8(2), 205-224.

Steers, R. M. 1985. **Organizational Effective: A Behavioral view**. California: goodyear.

TCIJ. 2019. **Globally, civilians own 857 million guns, Thailand was ranks 13th and has few honest transactions**. [Online]. Available <https://www.tcijthai.com/news/2019/17/scoop/8868> (22 May 2024).

Tyler, T. R. 2006. **Why People Obey the Law**. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Van den Ban, A. W. & Hawkins, H. S. 1996. **Agricultural extension**. 2nd ed. UK: Blackwell Science.

Vesper, K. H. 1990. **New Venture Strategies**. New Jersey: Prentice-Hall.

Vickery, S., Calantone, R. & C., D. 1999. Supply chain flexibility: an empirical study. **Journal of Supply Chain Management**, 35(3), 16-24.

Watson, K., Hogarth-Scott, S. & Wilson, N. 1998. Small business start-ups: success factors and support implications. **International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research**, 4(3), 217-238.

West, S. G., Finch, J. F. & Curran, P. J. 1995. **Structural equation models with nonnormal variables: Problems and remedies**. In R. H. Hoyle (Ed.), **Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Wikstrom, S. & Normann, R. 1994. **Knowledge & Value**. London: Routledge.

Williams, W. 1975. Implementation Analysis and Assessment. **Policy Analysis**, 1(3), 168-170.

- Woon, K. C., Shafaghi, M. & Boon, L. T. 2011. Development of a business-to-business critical success factors (B2B CSFs) framework for Chinese SMEs. **Marketing Intelligence & Planning**, 29(5), 517-533.
- World Health Organization. 2019a. **Cannabis and health**. Geneva: WHO.
- _____. 2019b. **Guidelines for the Regulation of Cannabis for Medical Use**. [Online]. Available <https://www.who.int/> (23 March 2025).
- Xuan, W., Xu, J. & Quaddus, M. 2014. **Factors of successful e-tailing in China's retail industry: A case study**. [Online]. Available <http://www.acis2007.usq.edu.au/assets/papers/58.pdf> (28 September 2023).
- Yukl, G. 2013. **Leadership in organizations**. Boston: Pearson.
- Zammuto, R. F. 1982. **Assessing Organizational Effectiveness, System Change, Adaptation and Strategy**. Albany: State University of New York.
- Zhang, J. 2001. Research on the Entity and Online Stores of Cosmetics in China. *Advances in Economics*. **Business and Management Research**, 16(6), 713-717.
- Zhu, H., Tan, R. T., Wu, G., Yang, D. & Wu, J. 2020. Industrial hemp textile industry in China: Perspectives on sustainable production. **Industrial Crops and Products**, 156, 112-127.



ภาคผนวก



ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์
ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ขอความกรุณาตอบคำถามให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ความคิดเห็นของท่านถือเป็นความลับ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นภาพรวม และไม่มีผลต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด ซึ่งข้อมูลที่ได้รับมาจากท่านจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยทางวิชาการเท่านั้น

ผู้วิจัย



ตอนที่ 1 เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเห็นของท่าน

เห็นด้วยมากที่สุด

5

4

3

2

1

เห็นด้วยน้อยที่สุด

ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้	5	4	3	2	1
1. การผลิตกัญชาทางการแพทย์จะทำให้เกิดตลาดที่มากขึ้น					
2. ท่านวางแผนและวิเคราะห์การเงินของท่านเสมอ					
3. ท่านจะสามารถขายสินค้าคุณภาพที่ได้ราคาดี					
4. สมาชิกของท่านพอใจในผลตอบแทน					
5. ท่านจะสามารถส่งผลิตภัณฑ์ออกต่างประเทศได้					
6. มีผู้เสนอการลงทุนให้ท่าน					
ด้านการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์	5	4	3	2	1
1. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีคุณภาพทางการแพทย์					
2. ท่านไม่เคยถูกร้องเรียนเรื่องคุณภาพผลิตภัณฑ์					
3. ท่านสามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของลูกค้าเสมอ					
4. ท่านสามารถควบคุมคุณภาพในระหว่างการจัดส่งผลิตภัณฑ์					
5. ในทุกระบวนการผลิตของท่านมีการรับรองคุณภาพโดยหน่วยงานทางการแพทย์					
6. ท่านใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมคุณภาพ					
ด้านการสร้างประโยชน์ต่อสังคม	1	2	3	4	5
1. สมาชิกสามารถซื้อผลิตภัณฑ์ได้ในราคาสมาชิก					
2. ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ของท่านได้จากราคาที่ต่ำ					
3. ท่านสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับและกล่าวถึง					
4. ท่านสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้ป่วยในการรักษา					
5. ท่านสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รับบริการ					
6. สมาชิกวิสาหกิจได้รับรายได้จากการผลิตมากขึ้น					
การพัฒนาบุคลากร	5	4	3	2	1
1. ท่านจัดแผนการอบรมพัฒนาบุคลากรไว้ชัดเจน					
2. ท่านและสมาชิกได้เข้าอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอโดยหน่วยงานต่างๆ					

3. ท่านและสมาชิกของท่านสามารถนำความรู้มาสร้างสรรค์ผลงานได้					
4. การอบรมสมาชิกเป็นการสร้างกำลังใจในการทำงาน					
5. ท่านคาดหวังว่าการอบรมเป็นการเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น					
6. สมาชิกของท่านทุกคนเต็มใจที่เข้ารับการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ 2 กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเห็นของท่าน

เห็นด้วยมากที่สุด

5

4

3

2

1

เห็นด้วยน้อยที่สุด

ความรู้เรื่องการปลูกและการผลิต	5	4	3	2	1
1. การปลูกกัญชามีหลายวิธีและให้สารสกัดที่ต่างกัน					
2. กัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาต้องมีการควบคุมการใช้ให้ถูกต้อง					
3. การผลิตกัญชาทางการแพทย์ต้องมีการตรวจสอบสม่ำเสมอ					
4. การผลิตกัญชาทางการแพทย์ต้องใช้การลงทุนสูง					
5. ท่านสามารถควบคุมการผลิตมิให้กระทบกับสิ่งแวดล้อมได้					
6. จำเป็นต้องศึกษาเรื่องการปลูกกัญชาให้ได้คุณภาพตลอดเวลา					
ความรู้เรื่องระเบียบและข้อกำหนดของกัญชาและผลิตภัณฑ์	5	4	3	2	1
1. ปัจจุบันกัญชายังคงเป็นยาเสพติด					
2. การขนส่งเมล็ดกัญชาและผลิตภัณฑ์ต้องขออนุญาต					
3. มีการจำกัดประเภทการใช้กัญชากับโรคและอายุ					
4. มีบางประเทศไม่อนุญาตให้ใช้กัญชา					
5. ส่วนของต้นกัญชาที่กฎหมายควบคุมคือช่อดอก					
6. ประโยชน์และคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาเป็นที่ยอมรับให้ใช้โดยทั่วไป					
ความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง	5	4	3	2	1
1. ท่านสามารถนำความรู้จากการอบรมไปถ่ายทอดได้					
2. หลังจากอบรม คุณงานแล้วท่านนำมาความรู้มาใช้จริง					
3. ผลิตภัณฑ์ของท่านได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้นจากความรู้					

ที่ได้รับ					
4. ผลผลิตภัณฑของท่านผ่านการปรับปรุงให้มีคุณภาพมากขึ้นเสมอ					
5. เมื่อผลผลิตภัณฑที่ได้รับการรับรองมาตรฐานทำให้ลูกค้าสนใจ สินค้ามากขึ้น					
6. ท่านนำความรู้ทางเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเพื่อสร้างมาตรฐาน					

ตอนที่ 3 การจัดการองค์กร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเห็นของท่าน

เห็นด้วยมากที่สุด

5

4

3

2

1

เห็นด้วยน้อยที่สุด

บทบาทภาวะผู้นำ	5	4	3	2	1
1. ท่านพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำของตนเองอย่างต่อเนื่อง					
2. ท่านมีความเชื่อมั่นในความสามารถของท่านและสมาชิกที่จะนำกิจการไปสู่ความสำเร็จ					
3. ท่านกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่จะนำพากิจการไปสู่ความสำเร็จ					
4. ท่านสามารถชักจูงบุคคลอื่นให้พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญ					
5. ท่านมีความสามารถสื่อสารกับสมาชิกชัดเจนทุกครั้ง					
6. ท่านเปิดโอกาสให้ทุกคนในกิจการนำเสนอความคิดเห็น					
การจัดการด้านการเงิน	5	4	3	2	1
1. วิสาหกิจชุมชนใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง					
2. ท่านวางแผนและวิเคราะห์การเงินของท่านเสมอ					
3. ท่านไม่มีปัญหาเรื่องสภาพคล่อง					
4. พนักงานของท่านพอใจในผลตอบแทน					
5. ท่านจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่เป็นระบบ					
6. มีผู้เสนอการลงทุนให้ท่าน					
ความสามารถในการสร้างเครือข่าย	5	4	3	2	1
1. ท่านจำเป็นต้องมีกลุ่มเครือข่ายผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน					
2. ท่านเป็นสมาชิกเครือข่ายผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน					
3. ท่านเคยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่ม					

4. ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากวิสาหกิจชุมชนซึ่งผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน					
5. ท่านเคยแลกเปลี่ยนเทคนิควิธีการระหว่างผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน					
6. การสร้างเครือข่ายผู้ค้า ผู้ผลิตจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ของท่านดำรงอยู่ได้					
การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตัญชา	5	4	3	2	1
1. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมการใช้เทคนิคใหม่ในการปลูก					
2. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมการอบรมเทคนิคใหม่เสมอ					
3. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมของท่านให้ขึ้นกวิชาการมาห้คำแนะนำ					
4. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมความคิดริเริ่มใหม่ ๆ					
5. วิสาหกิจชุมชนของท่านพอใจกับความก้าวหน้า					
6. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมให้ท่านมีความรู้ในงานที่ทำ					

ตอนที่ 4 การสนับสนุนจากภาครัฐ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเห็นของท่าน

เห็นด้วยมากที่สุด

5

4

3

2

1

เห็นด้วยน้อยที่สุด

การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี	5	4	3	2	1
1. ทางราชการให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี					
2. ทางราชการจัดโครงการฝึกอบรมให้แก่ผู้ประกอบการ					
3. ทางราชการมีการติดตามและวัดผลผู้เข้าร่วมโครงการ					
4. ทางราชการมีการสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการในหัวข้อที่ ต้องการฝึกอบรม					
5. ทางราชการมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ท่าน					
6. ทางราชการสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันต่างๆ					

การสนับสนุนด้านการเงิน การลงทุน	5	4	3	2	1
1. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนเงินลงทุน					
2. หน่วยงานราชการให้ข้อมูลและแนะนำแหล่งเงินทุน					
3. เจ้าหน้าที่เป็นตัวกลางประสานการดำเนินงานกับแหล่งทุน					
4. มีเจ้าหน้าที่สำรวจความต้องการเงินลงทุน					
5. เจ้าหน้าที่จัดหาแหล่งเงินทุนจากภายในประเทศ					
6. เจ้าหน้าที่จัดหาแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ					
การสนับสนุนด้านระเบียบ กฎหมาย	5	4	3	2	1
1. มีเจ้าหน้าที่สอบถามท่านในเรื่องปัญหาและ อุปสรรคด้านกฎระเบียบต่างๆ					
2. มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎระเบียบใหม่ๆ					
3. หน่วยงานจัดเวทีประชาคมให้ท่านได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ต่อหน่วยงานที่ออกกฎระเบียบ					
4. มีเจ้าหน้าที่เป็นตัวกลางประสานการดำเนินงานด้านกฎหมายเพื่อทำธุรกิจกับประเทศ					
5. ทางราชการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำผู้ประกอบการที่เผชิญปัญหาเรื่องกฎ/ระเบียบ					
6. ท่านต้องการให้มีการแก้ไขกฎระเบียบบางข้อที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจ					

ตอนที่ 5 การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเห็นของท่าน

เห็นด้วยมากที่สุด

5

4

3

2

1

เห็นด้วยน้อยที่สุด

ประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้	5	4	3	2	1
1. ท่านวางแผนขยายการผลิตมากขึ้น					
2. ผลผลิตของท่านได้รับมาตรฐานสากล					
3. ผลผลิตของท่านเป็นที่รู้จักแพร่หลายในประเทศ					
4. ผลผลิตของท่านเป็นที่รู้จักแพร่หลายในต่างประเทศ					
5. ท่านมีรายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น					

6. ท่านมีลูกค้าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา					
ประสิทธิผลในการสร้างความรู้ใหม่เรื่องกัญชา	5	4	3	2	1
1. ท่านสามารถในการพัฒนาสายพันธุ์และผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ					
2. ท่านประสบความสำเร็จในการใช้กระบวนการปลูกที่ปลอดภัย					
3. ท่านมีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีขึ้น					
4. ท่านสามารถลดต้นทุนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่					
5. ท่านสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในการปลูกและผลิตภัณฑ์กัญชาที่ถูกต้อง					
6. มีหน่วยงานมาขอความรู้จากท่านเสมอ					
ประสิทธิผลด้านคุณภาพกัญชาเพื่อการแพทย์	5	4	3	2	1
1. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สามารถบ่งบอกแหล่งที่มาได้					
2. ผลิตภัณฑ์มีการดัดแปลงและพัฒนาจากหลักวิชาการ					
3. มีการพัฒนาให้เกิดความทันสมัยแต่ยังคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาดั้งเดิม					
4. มีการใช้กระบวนการผลิตที่ควบคุมมาตรฐานทางการแพทย์					
5. ท่านควบคุมกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนอย่างใกล้ชิด					
6. มีท่านมีการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์สม่ำเสมอ					

ตอนที่ 6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กัญชา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 7 ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ หรือ เขียนอธิบายเพิ่มเติม

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ น้อยกว่า 40 ปี

☐ 40-50 ปี

☐ 51-60 ปี

☐ มากกว่า 61 ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

4. ประสบการณ์การทำงานในวิสาหกิจชุมชน

☐ น้อยกว่า 3 ปี

☐ 3-5 ปี

☐ 5-10 ปี

☐ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

5. เงินทุนตั้งต้น..... บาท

6. เงินทุนหมุนเวียนต่อปี.....บาท

7. ที่ตั้งของสถานที่ผลิต.....

ขอบคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม



ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชา ทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยเพื่อศึกษา การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์จะเป็นความลับและไม่มีผลต่อผู้ถูกสัมภาษณ์แต่อย่างใด จึงขอให้ท่านตอบคำถามตามความเป็นจริง

ประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึก ดังนี้

1. การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี ควรมีแนวทางเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี
3. สภาพปัญหา อุปสรรคต่อการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกกัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอย่างไร

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. สถานะ
 - ☐ อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและแผนทางเลือก
 - ☐ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา
 - ☐ สำนักงานส่งเสริมการเกษตร ที่ 2 จังหวัดกาญจนบุรี
 - ☐ อาจารย์มหาวิทยาลัย
 - ☐ นักวิชาการ
 - ☐ วิสาหกิจชุมชนที่ผลิตยารักษาโรคโดยใช้กัญชาเป็นส่วนประกอบ
 - ☐ ผู้ที่รณรงค์การนำกัญชามาใช้เป็นทางการแพทย์ทางเลือก และดูแลสุขภาพ
3. อายุ.....ปี

ขอบคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์



ภาคผนวก ค
ผลการทดสอบเครื่องมือในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) และผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย

ผลการทดสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา และความเชื่อถือได้ของมาตรวัด ดังแสดงตามตารางที่ 37-55

ตารางที่ 37 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และรายได้

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. การผลิตปัญหาทางการแพทย์จะทำให้เกิดตลาดที่มากขึ้น	0.66	.423
2. ท่านวางแผนและวิเคราะห์การเงินของท่านเสมอ	1.00	.468
3. ท่านจะสามารถขายสินค้าคุณภาพที่ได้ราคาดี	1.00	.594
4. สมาชิกของท่านพอใจในผลตอบแทน	1.00	.635
5. ท่านจะสามารถส่งผลิตภัณฑ์ออกต่างประเทศได้	1.00	.363
6. มีผู้เสนอการลงทุนให้ท่าน	0.66	.410
Cronbach's alpha = .734		

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิกมีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิกมีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิกมีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.363 ถึง 0.635 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.734 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

ตารางที่ 38 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ด้านการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีคุณภาพ	1.00	.652
2. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีราคาต่ำเมื่อเทียบกับคุณภาพ	0.66	.390
3. ท่านสามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของลูกค้าเสมอ	1.00	.834
4. ท่านสามารถควบคุมคุณภาพในระหว่างการจัดส่งผลิตภัณฑ์	1.00	.723
5. ในทุกกระบวนการผลิตของท่านมีการรับรองคุณภาพโดยหน่วยงานทางการแพทย์	1.00	.719
6. ท่านใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมคุณภาพ	0.66	.611
Cronbach's alpha = 0.808		

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน ด้านการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการสร้างคุณภาพผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.390 ถึง 0.834 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.808 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 39 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการสร้างประโยชน์ต่อสังคม

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีคุณภาพทางการแพทย์	1.00	.652
2. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีราคาต่ำเมื่อเทียบกับคุณภาพในการรักษาทุกคนสามารถเข้าถึงได้	0.66	.611
3. ท่านสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการยอมรับและกล่าวถึง	1.00	.834
4. ท่านสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้ป่วยในการรักษา	1.00	.723
5. ท่านสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รับบริการ	1.00	.719
6. ท่านสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ	0.66	.611
Cronbach's alpha = 0.808		

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการสร้างประโยชน์ต่อสังคมมีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดการสร้างประโยชน์ต่อสังคม มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการสร้างประโยชน์ต่อสังคม มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.611 ถึง 0.834 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.808 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 40 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาบุคลากร

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านจัดแผนการอบรมพัฒนาบุคลากรไว้ชัดเจน	1.00	.762
2. ท่านและสมาชิกได้เข้าอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่าง สม่ำเสมอโดยหน่วยงานต่าง ๆ	0.66	.847
3. ท่านและสมาชิกของท่านสามารถนำความรู้มาสร้างสรรค์ ผลงานได้	1.00	.720
4. การอบรมสมาชิกเป็นการสร้างกำลังใจในการทำงาน	1.00	.614
5. ท่านคาดหวังว่าการอบรมเป็นการเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น	0.66	.647
6. สมาชิกของท่านทุกคนเต็มใจที่เข้ารับการอบรมพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง	1.00	.831
Cronbach's alpha = 0.900		

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาบุคลากร มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการพัฒนาบุคลากร มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดพบว่ารายการที่ใช้วัดการพัฒนาบุคลากร มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.614 ถึง 0.831 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.900 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 41 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชาด้านความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. การปลูกกัญชามีหลายวิธีและให้สารสกัดที่ต่างกัน	1.00	.734
2. กัญชาและผลิตภัณฑ์กัญชาต้องมีการควบคุมการใช้ให้ถูกต้อง	1.00	.648
3. การผลิตกัญชาทางการแพทย์ต้องมีการตรวจสอบสม่ำเสมอ	1.00	.478
4. การผลิตกัญชาทางการแพทย์ต้องใช้การลงทุนสูง	1.00	.717
5. ท่านสามารถควบคุมการผลิตมิให้กระทบกับสิ่งแวดล้อมได้	0.66	.685
6. จำเป็นต้องศึกษาเรื่องการปลูกกัญชาให้ได้คุณภาพตลอดเวลา	0.66	.696
Cronbach's alpha = 0.858		

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชาด้านความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรด้านความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดเรื่องความรู้ในเรื่องการปลูกและการผลิต มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.478 ถึง 0.734 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.858 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 42 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยพิบัติด้านความรู้เรื่อง ระเบียบและข้อกำหนดของภัยพิบัติและผลิตภัณฑ์

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ปัจจุบันภัยพิบัติยังคงเป็นยาเสพติด	1.00	.900
2. การขนส่งเมล็ดพันธุ์และผลิตภัณฑ์ต้องขออนุญาต	1.00	.676
3. มีการจำกัดประเภทการใช้ภัยพิบัติกับโรคและอายุ	1.00	.867
4. มีบางประเทศไม่อนุญาตให้ใช้ภัยพิบัติ	1.00	.831
5. ส่วนของต้นภัยพิบัติที่กฎหมายควบคุมคือช่อดอก	1.00	.931
6. ประโยชน์และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ภัยพิบัติเป็นที่ยอมรับให้ใช้โดยทั่วไป	0.66	.880
Cronbach's alpha = .950		

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยพิบัติด้านความรู้เรื่องระเบียบและข้อกำหนดของภัยพิบัติและผลิตภัณฑ์ มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการสนองตอบความต้องการของลูกค้า มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดความรู้เรื่องระเบียบและข้อกำหนดของภัยพิบัติและผลิตภัณฑ์ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.676 ถึง 0.931 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.950 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 43 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยพิบัติด้านความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านสามารถนำความรู้จากการอบรมไปถ่ายทอดได้	1.00	.761
2. หลังจากอบรม ดูงานแล้วท่านนำมาความรู้มาใช้จริง	1.00	.480
3. ผลผลิตของท่านได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้นจากความรู้ที่ได้รับ	0.66	.855
4. ผลผลิตของท่านผ่านการปรับปรุงให้มีคุณภาพมากขึ้นเสมอ	1.00	.887
5. เมื่อผลผลิตได้รับการรับรองมาตรฐานทำให้ลูกค้าสนใจสินค้ามากขึ้น	1.00	.860
6. ท่านนำความรู้ทางเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเพื่อสร้างมาตรฐาน	1.00	.457
Cronbach's alpha = .885		

กระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องภัยพิบัติด้านความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรด้านความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัด ด้านความรู้ในการนำไปใช้อย่างถูกต้อง มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.457 ถึง 0.887 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.885 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 44 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชนเรื่องบทบาท
ภาวะผู้นำ

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำของตนเองอย่างต่อเนื่อง	0.66	.749
2. ท่านมีความเชื่อมั่นในความสามารถของท่านและสมาชิกที่จะ นำกิจการไปสู่ความสำเร็จ	1.00	.801
3. ท่านกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่จะนำพากิจการไปสู่ ความสำเร็จ	1.00	.856
4. ท่านสามารถชักจูงบุคคลอื่นให้พัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญ	1.00	.616
5. ท่านมีความสามารถสื่อสารกับสมาชิกชัดเจนทุกครั้ง	0.66	.846
6. ท่านเปิดโอกาสให้ทุกคนในกิจการนำเสนอความคิดเห็น	1.00	.850
Cronbach's alpha = .926		

บทบาทภาวะผู้นำมีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรบทบาท
ภาวะผู้นำ มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถาม
และสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดบทบาทภาวะผู้นำ มีค่า
Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.616 ถึง 0.856 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.926
แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 45 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการด้านการเงิน

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. วิสาหกิจชุมชนใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง	0.66	.423
2. ท่านวางแผนและวิเคราะห์การเงินของท่านเสมอ	1.00	.468
3. ท่านไม่มีปัญหาเรื่องสภาพคล่อง	1.00	.594
4. พนักงานของท่านพอใจในผลตอบแทน	1.00	.635
5. ท่านจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่เป็นระบบ	1.00	.363
6. มีผู้เสนอการลงทุนให้ท่าน	0.66	.410
Cronbach's alpha = .734		

การจัดการด้านการเงิน มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการจัดการด้านการเงิน มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการ ข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการจัดการทางการเงิน มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.363 ถึง 0.635 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.734 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

ตารางที่ 46 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์รด้านความสามารถในการสร้าง
เครือข่าย

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านจำเป็นต้องมีกลุ่มเครือข่ายผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน	0.66	.759
2. ท่านเป็นสมาชิกเครือข่ายผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน	1.00	.538
3. ท่านเคยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในกลุ่ม	1.00	.803
4. ท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากวิสาหกิจชุมชนซึ่งผลิตสินค้าประเภทเดียวกัน	1.00	.862
5. ท่านเคยแลกเปลี่ยนเทคนิควิธีการระหว่างผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน	1.00	.870
6. การสร้างเครือข่ายผู้ค้า ผู้ผลิตจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ของท่านดำรงอยู่ได้	0.66	.634
Cronbach's alpha = .903		

ความสามารถในการสร้างเครือข่าย มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดความสามารถในการสร้างเครือข่าย มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.538 ถึง 0.870 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.903 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

ตารางที่ 47 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการจัดการองค์การด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตกัญชา

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมการใช้เทคนิคใหม่ในการปลูก	1.00	.594
2. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมการอบรมเทคนิคใหม่เสมอ	1.00	.740
3. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมของท่านใช้นักวิชาการมาให้คำแนะนำ	1.00	.862
4. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมความคิดริเริ่มใหม่ ๆ	1.00	.796
5. วิสาหกิจชุมชนของท่านพอใจกับความก้าวหน้า	0.66	.755
6. วิสาหกิจชุมชนของท่านส่งเสริมให้ท่านมีความรู้ในงานที่ทำ	0.66	.766
Cronbach's alpha = .908		

การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิตกัญชา มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรความสามารถของพนักงาน มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดความสามารถของพนักงาน มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.594 ถึง 0.862 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.908 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 48 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item- Total Correlation
1. ทางราชการให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี	1.00	.834
2. ทางราชการจัดโครงการฝึกอบรมให้แก่วิสาหกิจชุมชน	1.00	.850
3. ทางราชการมีการติดตามและวัดผลผู้เข้าร่วมโครงการ	1.00	.859
4. ทางราชการมีการสอบถามความต้องการของวิสาหกิจชุมชน ในหัวข้อที่ต้องการฝึกอบรม	1.00	.922
5. ทางราชการมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ท่าน	1.00	.910
6. ทางราชการสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยี และแอปพลิเคชันต่าง ๆ	1.00	.873
Cronbach's alpha = .960		

การสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการสนับสนุนทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดพบว่ารายการที่ใช้วัดการบริหารความเสี่ยง มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.834 ถึง 0.922 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.960 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 49 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการสนับสนุนแหล่งเงินทุน

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนเงินลงทุน	1.00	.874
2. หน่วยงานราชการให้ข้อมูลและแนะนำแหล่งเงินทุน	1.00	.926
3. เจ้าหน้าที่เป็นตัวแทนประสานการดำเนินงานกับแหล่งทุน	1.00	.900
4. มีเจ้าหน้าที่สำรวจความต้องการเงินลงทุน	1.00	.936
5. เจ้าหน้าที่จัดหาแหล่งเงินทุนจากภายในประเทศ	1.00	.947
6. เจ้าหน้าที่จัดหาแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ	0.66	.742
Cronbach's alpha = .957		

การสนับสนุนแหล่งเงินทุน มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปร การสนับสนุนแหล่งเงินทุน มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละ รายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการสนับสนุน แหล่งเงินทุน มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.633 ถึง 0.947 และมีค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ 0.957 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 50 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของการพัฒนาระเบียบที่เอื้ออำนวย

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. มีเจ้าหน้าที่สอบถามท่านในเรื่องปัญหาและ อุปสรรคด้าน กฎระเบียบต่าง ๆ	1.00	.749
2. มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎระเบียบใหม่ ๆ	1.00	.880
3. หน่วยราชการจัดเวทีประชาคมให้ท่านได้มีโอกาส แสดงความคิดเห็น ต่อหน่วยงานที่ออกกฎระเบียบ	1.00	.887
4. มีเจ้าหน้าที่เป็นตัวแทนประสานการดำเนินงานด้านกฎหมาย เพื่อทำธุรกิจกับประเทศ	1.00	.863
5. ทางราชการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและแนะนำผู้ ประกอบการที่เผชิญปัญหาเรื่องกฎ/ระเบียบ	1.00	.831
6. ท่านต้องการให้มีการแก้ไขกฎระเบียบบางข้อที่เป็นอุปสรรค ต่อ การดำเนินธุรกิจ	0.66	.702
Cronbach's alpha = .939		

การพัฒนาระเบียบที่เอื้ออำนวย มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการพัฒนาระเบียบที่เอื้ออำนวย มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดการพัฒนาระเบียบที่เอื้ออำนวย มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.702 ถึง 0.887 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.939 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 51 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านวางแผนขยายการผลิตมากขึ้น	0.66	.621
2. ผลผลิตของท่านได้รับมาตรฐานสากล	1.00	.544
3. ผลผลิตของท่านเป็นที่รู้จักแพร่หลายในประเทศ	1.00	.561
4. ผลผลิตของท่านเป็นที่รู้จักแพร่หลายในต่างประเทศ	1.00	.462
5. ท่านมีรายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น	1.00	.589
6. ท่านมีลูกค้าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา	1.00	.700
Cronbach's alpha = .808		

ประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้ มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรการพัฒนาการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดประสิทธิผลทางเศรษฐกิจและรายได้ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.462 ถึง 0.700 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.808 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 52 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของ ประสิทธิภาพด้านการสร้างความรู้ใหม่

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ท่านสามารถในการพัฒนาสายพันธุ์และผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพ	1.00	.856
2. ท่านประสบความสำเร็จในการใช้กระบวนการปลูกที่ปลอดภัย	1.00	.896
3. ท่านมีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีขึ้น	1.00	.839
4. ท่านสามารถลดต้นทุนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	1.00	.914
5. ท่านสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในการปลูกและผลิต กัญชาที่ถูกต้อง	1.00	.872
6. มีหน่วยงานมาขอข้อมูลจากท่านเสมอ	1.00	.889
Cronbach's alpha = .961		

ประสิทธิภาพด้านการสร้างความรู้ใหม่ มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรประสิทธิภาพด้านการสร้างความรู้ใหม่ มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดประสิทธิภาพด้านการสร้างความรู้ใหม่ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.839 ถึง 0.914 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.961 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

ตารางที่ 53 ค่า IOC และค่าความเชื่อถือได้ของประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์

รายการข้อคำถาม	ค่า IOC	Corrected Item-Total Correlation
1. ผลิตภัณฑ์ของท่านมีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สามารถบ่งบอกแหล่งที่มาได้	1.00	.779
2. ผลิตภัณฑ์มีการดัดแปลงและพัฒนามาจากหลักวิชาการ	1.00	.832
3. มีการพัฒนาให้เกิดความทันสมัยแต่ยังคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาดั้งเดิม	1.00	.940
4. มีการใช้กระบวนการผลิตที่ควบคุมมาตรฐานทางการแพทย์	0.66	.889
5. ท่านควบคุมกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนอย่างใกล้ชิด	1.00	.911
6. มีท่านมีการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์สม่ำเสมอ	1.00	.725
Cronbach's alpha = .947		

ประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์มีรายการที่ใช้วัด 6 รายการ ข้อคำถามทั้ง 6 ข้อ ที่ใช้วัดตัวแปรประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ มีความตรงในเนื้อหาทุกข้อและผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแต่ละรายการข้อคำถามและสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด พบว่ารายการที่ใช้วัดประสิทธิผลด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ มีค่า Corrected Item-Total Correlation ตั้งแต่ 0.725 ถึง 0.940 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.947 แสดงให้เห็นว่ามาตรวัดดังกล่าวมีความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติซึ่งเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 เป็นเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2550) สรุปผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่หาค่า Cronbach Coefficient Alpha ของครอนบาคค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังตารางที่ 20 นำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 54 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ตัวแปร	จำนวนข้อ	Cronbach' s Alpha
1. ปัจจัยด้านการจัดการองค์กรของวิสาหกิจชุมชน	24	0.867
2. ปัจจัยด้านเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน	18	0.814
3. ปัจจัยด้านการให้ความรู้เรื่องกระบวนการส่งเสริมความรู้เรื่องกัญชา	18	0.897
4. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ	18	0.952
ผลรวมค่าความเชื่อมั่น	78	0.882

แบบสอบถามในแต่ละด้านมีระดับความ เชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.814 - 0.952 ซึ่งมีระดับค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลางถึงสูงมาก (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2553) ดังเกณฑ์การวิเคราะห์ในตารางที่ 21 ดังนี้

ตารางที่ 55 เกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าความเชื่อมั่น	ระดับความเชื่อมั่น
0.80 - 1.00	สูงมาก
0.70 - 0.79	สูง
0.50 - 0.69	ปานกลาง
0.30 - 0.49	ต่ำ
ต่ำกว่า 0.30	ต่ำมาก

ที่มา: พรณี ลีกิจวัฒน์ (2553)



ภาคผนวก ง
หนังสือราชการ

ที่ อว ๖๙.๒๐/ ๖๕๓



สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๖๓ หมู่ ๔ ตำบลหนองหาร
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
๕๐๒๙๐

๒๐ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูล

เรียน พญ. นัยนา เงินมาก แพทย์ผู้ชำนาญการที่ปรึกษาบริษัท กรุงเทพ เฮลแคร์ อินโนเวชั่น จำกัด

ด้วย นายจักรกฤษณ์ เข้มทอง รหัส ๖๖๐๑๗๓๕๐๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีความประสงค์ จะเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี” ซึ่งในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวจะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พญ. นัยนา เงินมาก แพทย์ผู้ชำนาญการที่ปรึกษาบริษัท กรุงเทพ เฮลแคร์ อินโนเวชั่น จำกัด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) นั้น

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดังกล่าวได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ฝ่ายบัณฑิตศึกษา สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่นักศึกษาดังกล่าว โดยนักศึกษาจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๐.๐๐ น. เป็นต้นไป ทั้งนี้ ท่านสามารถติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก นายจักรกฤษณ์ เข้มทอง นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวาลี อันพาพรหม)

รองผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ ฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๘๗ ๕๕๒๐-๔

ที่ อว ๖๙.๒๐/ ๖๕๓



สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๖๓ หมู่ ๔ ตำบลหนองหาร
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
๕๐๒๙๐

๒๐ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูล

เรียน นพ. สิทธิศักดิ์ ธรรมวิวัฒน์กูร แพทย์ผู้ชำนาญการด้านเวชศาสตร์ชะลอวัย Bangkok Anti-Aging Center สหคลินิก

ด้วย นายจักรกฤษณ์ เข้มทอง รหัส ๖๖๐๑๗๓๕๐๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีความประสงค์ จะเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์กัญชาทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี” ซึ่งในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวจะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นพ. สิทธิศักดิ์ ธรรมวิวัฒน์กูร แพทย์ผู้ชำนาญการด้านเวชศาสตร์ชะลอวัย Bangkok Anti-Aging Center สหคลินิก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) นั้น

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดังกล่าวได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ฝ่ายบัณฑิตศึกษา สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่นักศึกษาดังกล่าว โดยนักศึกษาจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๐.๐๐ น. เป็นต้นไป ทั้งนี้ ท่านสามารถติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก นายจักรกฤษณ์ เข้มทอง นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี อันพาพรหม)

รองผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ ฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๘๗ ๕๕๒๐-๔

ที่ อว ๖๙.๒๐/ ๖๕๓



สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๖๓ หมู่ ๔ ตำบลหนองหาร
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
๕๐๒๙๐

๒๐ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูล

เรียน นพ. สมนึก ศิริพานทอง กรรมการสมาคมเซลล์บำบัดไทย

ด้วย นายจักรกฤษณ์ เข้มทอง รหัส ๖๖๐๑๗๓๕๐๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีความประสงค์ จะเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การบริหารจัดการส่งเสริมความรู้ด้านการปลูกพืชและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์ทางเลือกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี” ซึ่งในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวจะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นพ. สมนึก ศิริพานทอง กรรมการสมาคมเซลล์บำบัดไทย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) นั้น

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาดังกล่าวได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ฝ่ายบัณฑิตศึกษา สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่นักศึกษาดังกล่าว โดยนักศึกษาจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๐.๐๐ น. เป็นต้นไป ทั้งนี้ ท่านสามารถติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก นายจักรกฤษณ์ เข้มทอง นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาทรัพยากร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวาลี อันพาพรหม)

รองผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ ฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน

ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๘๗ ๕๕๒๐-๔



ภาคผนวก จ
ภาพประกอบการวิจัย

การทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)



บพ.เทวัญ ธานีรัตน์
รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

การทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)



นายทรรถ เหลืองสอาด
ปลัดจังหวัดกาญจนบุรี

“ การทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ”



นายแพทย์ธีรพจน์ ฟักน้อย
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี

“ การทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ”



นายชัยสิทธิ์ ชัยสัมฤทธิ์ผล
รองผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่
ดร.อภัยชลี ปัญญาควา
เกษตรจังหวัดแพร่

การทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)



ดร.ชวินโครวิชัย สิงห์โตทอง
นายกเทศมนตรีตำบลหนองซาก

“ การทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ”



นายรัชชัย ศรีทอง
ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี

การทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)



นายแพทย์เกรียงศักดิ์ รณธวณน
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเด่นชัย
นายเด่น ปัญญานันท์
รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดแพร่
เกสัชกรเชี่ยวชาญ

“
การทำวิจัยเชิงคุณภาพ เสนวนากลุ่ม
(Focus Group)
”





การทำวิจัยเชิงคุณภาพ เสวนากลุ่ม (Focus Group)



พล.ตรี อาคม บุณคงเสถียร
น.ท. กิตติ ชัยชิตาทร
รท.อรรถสิทธิ์ กาญจนโอภาส

“การสำรวจเชิงคุณภาพ เสนวนากลุ่ม (Focus Group)”



คุณจักรชนก ทองสำฤทธิ์

รองผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่

“ การทำวิจัยเชิงคุณภาพ เสาวนากลุ่ม (Focus Group) ”



หมอสมชัย รักชากุล
วิสาหกิจชุมชนผู้ประกอบการปลูกกล้วยชา

Mr. Daniel Frost
Glomer Manager

การทำวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)



การทำวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)



ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายจักรกฤษณ์ เข้มทอง
เกิดเมื่อ	18 กุมภาพันธ์ 2517
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2555-2557 ปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี พ.ศ. 2547-2550 ปริญญาตรี สาขาการโรงแรมและท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต พ.ศ. 2535-2537 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาบุรี พ.ศ. 2532-2535 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ จังหวัดกาญจนาบุรี พ.ศ. 2529-2532 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนาบุรี พ.ศ. 2532-2529 ประถมศึกษา โรงเรียนวัดศรีโลหะราษฎร์บำรุง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนาบุรี
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2563-ปัจจุบัน ประธานบริหาร บจก. ชิค 168 ประธานบริหาร บจก. จอจัน168 ประธานบริหาร บจก.เวสต์แลนด์เฮิร์บ(ไทยแลนด์) พ.ศ. 2559-2563 นายกสมาคมป้ายและโฆษณา พ.ศ. 2559-2561 ประธานบริหารฝ่ายการตลาด บจก. มาสเตอร์แอด (มหาชน) พ.ศ. 2546-2559 ประธานกรรมการบริหาร บจก. มัลติ ไซน์
E-mail	mju6601735002@mju.ac.th